

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดก
ทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน

โดย

อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ เฉลิมผล
นายอภิโชค สันตะจิตต์ และคณะ

สิงหาคม 2559

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดก
ทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน

โดย

1. อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ เฉลิผล		หัวหน้าโครงการ
2. นายอภิโชค	สันตะจิตต์	หัวหน้าโครงการ
3. นางภาวิณี	มหากันธา	ทีมวิจัย
4. นางสาวเวฬุรีย์	ใจเขื่อนแก้ว	ทีมวิจัย
5. นางสาวอจิรภาส	ประดิษฐ์	ทีมวิจัย
6. นางสาวสุพรรณิการ์	ศุภทรัพย์	ทีมวิจัย
7. นางสาวนิภาพร	แสนสุภา	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ในท้องถิ่น โดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำให้ใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่กวิจัยเป็นอย่างมาก ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการ

นำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทคัดย่อ

ย่านวัดเกตเป็นย่านประวัติศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ ที่ปัจจุบันยังไม่มีกร รวบรวมและจัดเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกตไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งข้อมูลทาง ประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ก็ไม่ถูกนำไปเผยแพร่ต่อให้กับประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวและผู้ที่ได้ รับทราบอย่างทั่วถึงทำให้ชุมชนมีแนวคิดที่จะร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมย่านอยู่อาศัยของตนเอง เพื่อสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรมและนำไปบูรณาการสู่การออกแบบการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑน์มีชีวิตย่านวัดเกต การจัดทำโครงการฯ ได้มุ่งเน้นการสร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นความต้องการเริ่มต้นที่มา จากประชาชนในพื้นที่ โดยมีนักวิชาการเป็นผู้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านกระบวนการจัดการที่จะทำ ให้ชุมชนสามารถออกแบบการจัดการพื้นที่ของตนเอง วางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผล กระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ และฟื้นฟูสิ่งที่ถูกทำลายหรือเสื่อมสลายไปตามยุคสมัยให้ กลับมามีคุณค่าและส่งต่อไปยังลูกหลานต่อไปได้

การศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนวัดเกตทางด้านประวัติศาสตร์ ร่วมกับเอกสารงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องในด้านแนวคิดต่างๆ สามารถนำมาเป็นแนวคิดในแนวทางการดำเนินงานของโครงการ ทั้ง ในส่วนขององค์ประกอบที่สำคัญที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่ ต้องคำนึงถึงกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจชุมชน วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน จะเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้อง นำมาจัดการให้เกิดความยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนในแง่ ของรายได้ที่ชุมชนจะได้รับ คือ แนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการ ท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) โดยทั้งสองแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มองเห็นถึง สถานการณ์ในยุคปัจจุบันมากที่สุด ในแง่ของความต้องการของนักท่องเที่ยวในแนวทางใหม่ มีการ กล่าวถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่แสวงหา ประสบการณ์ใหม่ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ ไปสัมผัส ทั้งนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัดเกตได้ โดยเฉพาะ กระบวนการวิจัยที่ประกอบด้วย 3 กรอบการดำเนินงาน คือ ขอบเขตการดำเนินงานให้เป็นไปตาม กรอบแนวคิด ขอบเขตการนำเสนอข้อมูล และขอบเขตการจัดการเชิงอนุรักษ์ ร่วมกับกรอบแนวคิด การจัดกิจกรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑน์มีชีวิต ที่เชื่อมโยงวัตถุประสงค์ของ โครงการและกิจกรรมที่จัด ขึ้นทั้ง 6 กิจกรรม สรุปดังนี้

- 1) กิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบการ สัมภาษณ์ชุมชนชุมชน มีเป้าหมายในการสร้างรากฐานความเข้าใจในพื้นที่ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ใน เชิงกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ทั้งนี้กิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างคน

ในพื้นที่ชุมชนวัดเกต กับกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิชา AGRO-TOURISM MANAGEMENT มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (กิจกรรมได้บรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชา)

2) กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากจดหมายเหตุ “รู้จักจดหมายเหตุ” เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อการถ่ายทอดการจัดการและเผยแพร่ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์การศึกษาและรวบรวมประวัติของชุมชนวัดเกต

3) กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตผ่านการรับฟังจากวิทยากรในชุมชน เป้าหมายกิจกรรม คือ เพื่อถ่ายทอดความรู้และกระตุ้นให้เกิดความสนใจด้านประวัติศาสตร์สู่กลุ่มเยาวชนวัดเกตจากการฟังและการจดจำ ผ่านการเล่าโดยวิทยากรในชุมชน ให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างเยาวชนและวิทยากรผ่านการอธิบายและการสอบถาม

4) กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย เป้าหมายกิจกรรม คือ เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมัคคุเทศก์โดยมัคคุเทศก์ที่ทำงานจริง และเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจากโรงเรียนวัดเกตการามได้ฝึกปฏิบัติการเป็นมัคคุเทศก์จริง เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยที่ดำเนินการโดยโรงเรียนวัดเกตการามในชั่วโมงกิจกรรม

5) กิจกรรมแผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต" เป้าหมายกิจกรรม คือ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับจินตภาพของเมืองและชุมชนต่อเด็ก กระตุ้นให้เกิดการจดจำและการสร้างจินตนาการเกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย รวมไปถึงเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจากจินตนาการของเด็กผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

6) กิจกรรมการทดลองท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต เป้าหมายกิจกรรม คือ เพื่อทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกตในรูปแบบ “ท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์” โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นักศึกษาและนักเรียนในชุมชนวัดเกตได้สัมผัสเรื่องราวตามประวัติศาสตร์ในสถานที่จริง ทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยผลจากการทดลองจะนำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยววัดเกตเพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

บทเรียนที่ได้จากกระบวนการดำเนินงาน หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ การวางแผนงานวิจัยทั้งโครงการให้ความสำคัญในทุกช่วงการดำเนินงาน ทั้งในช่วงการเตรียมงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน ประสพการณ์ที่คณะทำงานได้ค้นพบส่วนใหญ่มีประเด็นที่จะสามารถนำไปปฏิบัติ และนำไปพัฒนาเพื่อการต่อยอดโครงการครั้งต่อไป มี 4 ประเด็นหลัก คือ ด้านการวางแผน การเตรียมงาน ความสัมพันธ์ของกลุ่มคน ข้อมูลประวัติศาสตร์ และการวางแผนการจัดลำดับเส้นทาง การท่องเที่ยว โดยประสพการณ์ที่ได้จากการดำเนินงานของคณะทำงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาต่อยอดโครงการฯ โดยเฉพาะข้อผิดพลาดจากการทำงาน ข้อจำกัดของเวลา และลักษณะความเป็นชุมชนวัดเกต ที่จะสามารถลดข้อบกพร่องในการดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไปได้

คำนำ

รายงานเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของโครงการการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับ มรดกทางกายภาพ และวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน เพื่อให้ได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่องกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นความต้องการเริ่มต้นที่มาจากประชาชนในพื้นที่ โดยมีนักวิชาการเป็นผู้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านกระบวนการจัดการที่จะทำให้ชุมชนสามารถออกแบบการจัดการพื้นที่ของตนเอง วางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ และพื้นที่สิ่งที่ถูกทำลายหรือเสื่อมสลายไปตามยุคสมัยให้กลับมามีคุณค่าและส่งต่อไปยังลูกหลานต่อไปได้

ผู้จัดทำหวังว่า รายงานเล่มนี้จะเป็นประโยชน์กับผู้อ่าน นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่สนใจที่กำลังหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนวัดเกต หากมีข้อแนะนำหรือข้อผิดพลาดประการใด ผู้จัดทำขออภัยไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ เจริญผล

นายอภิโชค สันตะจิตต์

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2559

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	ก
บทคัดย่อ	ค
คำนำ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภูมิ	ณ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์	3
1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 บริบทชุมชนวัดเกต	6
2.2 การศึกษาประวัติศาสตร์	40
2.3 แนวคิดและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์	44
2.4 แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน	48
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์	52
2.6 แนวคิดชุมชนท้องถิ่นและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น	53
2.7 แนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์	57
2.8 การจัดทำพินิจทัศน์ที่มีชีวิตในพื้นที่ต่างๆ	60
2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
2.10 กรอบแนวคิดงานวิจัย	68
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	
3.1 ขอบเขต/กลุ่มเป้าหมาย	70
3.2 กรอบกระบวนการวิจัย	71
3.3 วิธีดำเนินงาน	79
3.4 การจัดกิจกรรมเพื่อการสืบค้น ศึกษาประวัติศาสตร์และออกแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	82

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

4.1 แนวทางการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชน	132
4.2 แนวคิดหลักการวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรม (โดยทอดบทเรียน) ตามวัตถุประสงค์	136
4.3 การวิเคราะห์ผลหลังการจัดกิจกรรม	140

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการดำเนินงาน	146
5.2 ข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต	147
5.3 แนวคิดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต	149
5.4 แนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต	151
5.5 ข้อเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวตามมาตรฐานของตัวชี้วัด	155
5.6 สรุปปัญหา อุปสรรค บทเรียนที่ได้จากงานวิจัย และแนวทางการพัฒนาครั้งต่อไป	157

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 2-1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของย่านวัดเกตุ	12
ตาราง 3-1 กิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว	117
ตาราง 3-2 การคำนวณค่าใช้จ่ายจากการทดลองจัดการท่องเที่ยว	117
ตาราง 4-1 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	140

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิ 2-1 ประวัติศาสตร์ด้านสังคมวิถีชีวิตกลุ่มคนย่านชุมชนวัดเกตที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

21

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 2-1 ขอบเขตพื้นที่ชุมชนวัดเกต	19
ภาพ 2-2 วัดเกตการาม	23
ภาพ 2-3 พระอุโบสถ	24
ภาพ 2-4 อาคารศาลาบาตร	27
ภาพ 2-5 พิพิธภัณฑวัดเกต	28
ภาพ 2-6 กู่	29
ภาพ 2-7 อาคารโรงเรียนนักรรรม สำนักเรียนวัดสระเกษ	30
ภาพ 2-8 ท่าวัดเกต	32
ภาพ 2-9 มัสยิด อัด-ตัควา	33
ภาพ 2-10 วัดชิกข์	34
ภาพ 2-11 โบสถ์คริสต์จักรที่หนึ่งเชียงใหม่	36
ภาพ 2-12 เดอะเกลดอรี่	38
ภาพ 2-13 บ้านหกลเสา	39
ภาพ 2-14 กรอบแนวคิด	69
ภาพ 3-1 กรอบแนวคิดกิจกรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑมีชีวิต	79
ภาพ 3-2 กรอบแนวคิดกิจกรรมการสำรวจพื้นที่ชุมชน	85
ภาพ 3-3 การอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจ	88
ภาพ 3-4 การลงพื้นที่สืบค้นประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์ชาวชุมชนเพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว	89
ภาพ 3-5 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์สถานที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่	91
ภาพ 3-6 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์เส้นทางที่ใช้เดินทางในอดีตจนถึงปัจจุบัน	92
ภาพ 3-7 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์อาหารดั้งเดิมและมีลักษณะเฉพาะ	93
ภาพ 3-8 การนำเสนอการสืบค้นประเพณีและวัฒนธรรม	94
ภาพ 3-9 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์วิถีชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิม และยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน	95
ภาพ 3-10 การอบรมเชิงปฏิบัติการการสืบค้นประวัติศาสตร์จากจดหมายเหตุ “รู้จักจดหมายเหตุ”	103
ภาพ 3-11 กิจกรรมการไปเยี่ยมชมหอจดหมายเหตุแห่งชาติเชียงใหม่	103
ภาพ 3-12 การทดลองอ่านจดหมายเหตุจากสำเนาไมโครฟิล์ม	103
ภาพ 3-13 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตผ่านการรับฟังจากวิทยากรในชุมชน	107
ภาพ 3-14 กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย	110

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพ 3-15 กิจกรรม แผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต"	114
ภาพ 3-16 กิจกรรมการทดลองท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต	128
ภาพ 4-1 การบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชนวัดเกต (ตามวัตถุประสงค์โครงการ)	135
ภาพ 4-2 แนวคิดหลักการวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรม (โดยถอดบทเรียน)	139
ภาพ 4-3 การสรุปแนวทางแผนการดำเนินงานภาพรวมการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน	145
ภาพ 5-1 แนวคิดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต	151
ภาพ 5-2 แนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต	154
ภาพ 5-3 ข้อเสนอแนะการวิเคราะห์ความสำคัญการดำเนินการออกแบบจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ย่านชุมชนวัดเกต)	157

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ย่านวัดเกต ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นย่านที่มีความสำคัญของเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่โบราณ ด้วยภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงด้านทิศตะวันออกและมีทำนน้ำที่สำคัญคือ ทำวัดเกต ซึ่งในอดีตผู้คนที่อยู่อาศัยหรือเดินทางมายังภาคเหนือของประเทศไทยต้องเทียบเรือขึ้นฝั่งที่ทำนน้ำนี้ ดังนั้นย่านวัดเกตจึงจัดได้ว่าเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่ที่มีการก่อสร้างวัดเกตการาม ใน พ.ศ. 1971 สมัยพญาสามฝั่งแกนพระบิดาของพระญาติโลกราช จึงทำให้มีผู้คนหลายเชื้อชาติอพยพเข้ามาตั้งรกราก ในบริเวณย่านวัดเกต อันได้แก่ ชาวจีนยูนนาน คนพื้นเมืองดั้งเดิม มอญ พม่า ปากีสถาน บังกลาเทศ เมื่อมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติก็มีการนับถือศาสนาที่หลากหลาย ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ เป็นต้น ทั้งความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและศาสนาจึงมีการก่อสร้างตึก อาคาร บ้านเรือน ในรูปแบบที่หลากหลายต่างๆ ตามยุคสมัย อันประกอบไปด้วย สะพานประวัติศาสตร์ คือ สะพานนครพิงค์ สะพานนวรัตน์ สะพานจันทร์สม และสะพานเหล็ก รวมไปถึงทำนน้ำประวัติศาสตร์ คือ ทำวัดเกต ทำฐาน และทำข้าง อีกทั้งยังมีร้านค้าที่มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในอดีตและยังไม่ถูกรื้อถอน เช่น บ้านหกเสา บ้านสี่เสา ร้าน The Gallery เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาคารบ้านเรือนสำคัญถึง 108 หลัง มีศาสนสถานที่สำคัญของทั้ง 4 ศาสนา อันได้แก่ วัดเกตการาม มัสยิดเก่าแก่แห่งหนึ่งของศาสนาอิสลาม โบสถ์คริสต์จักรที่ 1 ซึ่งเป็นโบสถ์แห่งแรกของเมืองเชียงใหม่ และวัดซิกข์ นอกเหนือจากนี้ยังมีบ้านโบราณที่เป็นบ้านไม้ ในอดีตจะเรียกว่า เสือนแป ซึ่งมุงหลังคาด้วยกระเบื้องดินขอ ที่หายากในปัจจุบัน

จากความเป็นมาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ย่านวัดเกตจึงถือเป็นย่านที่มีประวัติศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ ตั้งแต่ในอดีตและยังมีมรดกทางวัฒนธรรมหลงเหลือให้เห็นและสัมผัสได้จนถึงปัจจุบัน แต่ที่ผ่านมายังไม่มีการรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกตไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ก็ไม่ถูกนำไปเผยแพร่ต่อให้กับประชาชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้รับทราบอย่างทั่วถึงทำให้ประชาชนในชุมชนมีแนวคิดที่จะร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในย่านอยู่อาศัยของตนเอง ด้วยการเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต เพื่อจัดทำฐานข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ในการเผยแพร่และวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ จึงเกิดการรวมตัวกันระหว่างผู้รู้ คณะกรรมการย่านวัดเกต และนักวิชาการ โดยมีความเห็นร่วมกันว่า ควรมีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในย่านวัดเกตเพื่อสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรมและนำไปบูรณาการสู่การออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต อันประกอบไปด้วยการศึกษา

ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับมรดกของอาคารสถานที่ ประวัติศาสตร์ด้านการอพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยในพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานของแต่ละเชื้อชาติ ศาสนา ต้นตระกูลสำคัญ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ อาหาร การกิน การแต่งกาย ดนตรีและที่อยู่อาศัย เป็นต้น

“พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” (Living Museum) เป็นวิธีการจัดการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการอนุรักษ์และพัฒนาให้ทั้งเมืองและผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล มุ่งสร้างกลไกที่ผลักดันเศรษฐกิจชุมชนด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพและตระหนักถึงแก่นแท้และความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมของเมือง โดยมีพื้นฐานจากความเข้าใจว่าทำไมจึงต้องอนุรักษ์ และเผยแพร่สิ่งเหล่านี้ ชุมชนต้องร่วมมือกันสร้างกฎระเบียบสำหรับการเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมมีข้อกำหนดและแนวทางของชุมชนที่ชัดเจนหรือส่งต่อให้คนรุ่นหลัง เพื่อให้เป็นเมืองอนุรักษ์ที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตดั้งเดิมผสานกลมกลืนได้กับแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งก็คือการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตคือ (1) การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (2) การจัดการข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ (3) การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน และ (4) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การจัดทำโครงการสืบค้น ประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับ มรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน ได้มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นความต้องการเริ่มต้นที่มาจากระชาชนในพื้นที่ โดยมีนักวิชาการเป็นผู้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านกระบวนการจัดการที่จะทำให้ชุมชนสามารถออกแบบการจัดการพื้นที่ของตนเอง วางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ และฟื้นฟูสิ่งที่ถูกทำลายหรือเสื่อมสลายไปตามยุคสมัยให้กลับมามีคุณค่าและส่งต่อไปยังลูกหลานต่อไปได้

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) การศึกษาสืบค้นประวัติศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนและผู้สนใจจะสามารถทำได้อย่างไร ชุมชนจะเข้าใจและเข้าถึงความสำคัญของการศึกษาสืบค้นได้อย่างไร
- 2) จะนำผลที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตในย่านวัดเกต มาใช้ในการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้อย่างไร
- 3) การจัดเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า เพื่อการนำไปใช้ในการพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่ และการส่งต่อข้อมูลไปสู่ลูกหลาน จะสามารถทำได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรวบรวมข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนในย่านวัดเกตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต
- 3) เพื่อสร้างฐานข้อมูลและถ่ายทอดระบบการรวบรวมและจัดการข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และการผลิตสื่อวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านการวิจัย

1. ข้อมูล ประวัติศาสตร์เชิงลึก ประวัติศาสตร์แบบมีเป้า เป็นข้อมูลของย่านวัดเกตที่รวบรวมเรื่องราวความเป็นมา ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตการอยู่อาศัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและนอกชุมชน
2. ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ในย่านวัดเกต ได้เผยแพร่แก่คนในพื้นที่ และคนนอกพื้นที่ ได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริง ความสำคัญ
3. การสร้างฐานข้อมูลและถ่ายทอดระบบการรวบรวมและจัดการข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ในย่านวัดเกตและการผลิตสื่อวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน
4. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต
5. อัตลักษณ์ร่วมของชาวบ้านย่านวัดเกต เพื่อพัฒนาให้เกิดเป็นล่านาที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่

ด้านการพัฒนา

1. คนในย่านวัดเกต ได้รับรู้ ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ที่เป็นข้อเท็จจริง เกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ของตนการฟื้นฟูจิตสำนึกกรกัณฐาน และความเป็นรากเหง้าของตนเอง
2. การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้กับประชาชนในชุมชนและผู้มาเยือน
3. เกิดล่านาย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ และพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกตที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
4. การสร้างมูลค่าจากการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน
5. การวางแผนพัฒนาและรองรับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวย่านวัดเกตในระยะสั้นและระยะยาว

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ประวัติศาสตร์แบบมุ่งเป้า หมายถึง การศึกษา สืบค้น รวบรวมข้อมูล ประวัติศาสตร์ในย่านวัดเกต เช่น ประวัติศาสตร์สถานที่สำคัญประวัติการตั้งถิ่นฐานประวัติของในพิพิธภัณฑสถานประวัติของศาสนาประวัติของประเพณี วัฒนธรรมประวัติทางด้านวิถีชีวิต อาหารการกินจากเอกสาร ผู้รู้ นักวิชาการโดยใช้หัวใจของความสุดยอด 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องราวความแตกต่าง และ ความผูกพันเชื่อมโยง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และนำมาพัฒนาต่อยอด บูรณาการให้เกิด การท่องเที่ยว อัตลักษณ์ร่วมของคนย่านวัดเกต และ ล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่

การบูรณาการให้เกิดล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิต หมายถึง การนำข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์เชิงลึก ที่ได้ทำการศึกษา รวบรวม รื้อฟื้น บูรณาการให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของชาวบ้านย่านวัดเกต เกิดเป็นล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่

การมีส่วนร่วมของชาวบ้านย่านวัดเกต หมายถึงการร่วมกันของชาวบ้านย่านวัดเกต ในการร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสรุปผล และร่วมกันรับผลประโยชน์ เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูล สืบค้น ประวัติศาสตร์ในย่านวัดเกต รวมถึงการนำข้อมูลประวัติศาสตร์มาพัฒนาต่อยอด บูรณาการให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่จนถึงพิพิธภัณฑที่มีชีวิต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บริบทชุมชนวัดเกต

2.1.1 ประวัติความเป็นมา

ชุมชนวัดเกต เป็นชุมชนโบราณที่ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำปิงด้านตะวันออก (ถ.เจริญราษฎร์) ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 18 -19 องศาเหนือ เส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก อยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน เป็นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และตั้งบ้านเรือนแห่งหนึ่งของเชียงใหม่ อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน อยู่ระหว่างทิวเขาดอนหงษ์กลาง และทิวเขาผีปันน้ำตะวันตกตามแนวเหนือใต้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญของอาณาจักรล้านนาในอดีต มีชนหลายเชื้อชาติมาตั้งรกรากอาศัยอยู่ ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวฝรั่ง และชาวพื้นเมือง ซึ่งสามารถดูได้จากรูปแบบของสถาปัตยกรรม ที่ยังหลงเหลือมาจนถึงในปัจจุบัน เหตุที่เรียกชุมชนแห่งนี้ว่า ชุมชนวัดเกต เพราะมีวัดเกตการาม (พระธาตุประจำปีจอ) เป็นศูนย์กลางของชุมชนวัดเกต ปัจจุบันมีการคมนาคมไปสะดวกทั้งทางบกและทางอากาศ ส่วนทางน้ำได้เลิกไปหลังจาก พ.ศ. 2464 เป็นต้นมา เมื่อทางรถไฟ ทางรถยนต์ และทางอากาศยานเข้ามามีบทบาทแทน

ดูเหมือนว่าหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับย่านวัดเกตหลังจากนั้นหายไป เนื่องจากแผ่นจารึกถูกทำลายจนอ่านไม่ออก และไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นตำนานอื่นๆ เรื่องราวของย่านนี้มาปรากฏอีกครั้งประมาณ พ.ศ. 2317 ตรงกับสมัยพระเจ้าตากสิน ซึ่งมีคนจีนอพยพมาอยู่สยามมากขึ้น และส่วนหนึ่งได้ขึ้นเหนือมาตั้งรกรากอยู่ย่านวัดเกต เนื่องจากในช่วงนั้นการคมนาคมทางน้ำสะดวกและปลอดภัยกว่าทางบก เพราะป่าในช่วงนั้นมีความอุดมสมบูรณ์จึงรกชัฏ นอกจากเสือ สัตว์ป่าอื่นๆ และโจร ที่อาจทำร้ายคนผู้เดินทางจนเสียชีวิตแล้ว ยังมีงูซึ่งเป็นพาหะของไข้จับสั่นที่คร่าชีวิตคนจำนวนมากในช่วงนั้น เพราะยาพื้นบ้านไม่สามารถรักษาให้หายได้ จึงมีการโทษภูตผีปีศาจว่าทำให้คนล้มป่วยและตาย และทำให้การเดินทางทางบกไม่เป็นที่นิยม

การอพยพเข้ามาของชาวตะวันตกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ศาสนาจารย์คาเนยล แมคกิลวารี และศาสนาจารย์นายแพทย์โจนาธาน วิลสัน มิชชันนารีนิกายเพรสไบทีเรียนชาวอเมริกัน ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้มาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ศาสนาในเชียงใหม่ และได้รับพระราชทานที่ดินจากเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ 6 ในราชวงศ์กาวิละ ให้ตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่ปิง ต่อมาภายหลังมิชชันนารีชาวอเมริกันได้ก่อสร้างสถาบันการศึกษาหลายระดับในย่านวัดเกต ซึ่งดำเนินการมาจนถึงทุกวันนี้ คณะมิชชันนารีที่เข้ามาเผยแผ่คริสต์ศาสนาในเชียงใหม่ได้นำยาควินินซึ่งมีความสามารถในการรักษา

ใช้จับสั้น ได้ชะงัด พร้อมกันนั้นได้นำเอาความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่มาเผยแพร่อีกด้วย ซึ่งได้รับความนิยมจากคนท้องถิ่นจำนวนมาก และเป็นผลดีต่อการเผยแผ่ศาสนา

ในช่วงนั้นเชียงใหม่นั้นเป็นประเทศราชของสยาม นับตั้งแต่พระยาภาวดีและพี่น้องในตระกูลเจ้าเจ็ดตนตัดสินใจปลดแอกเชียงใหม่จากพม่า โดยไปขอพึ่งกำลังกองทัพจากพระเจ้าตากสิน แทนที่จะเป็นเมืองขึ้นของพม่า เชียงใหม่และล้านนาจึงเป็นเมืองขึ้นของสยามแทน เนื่องจากระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ยาวไกลถึง 700 กิโลเมตร ต้องข้ามภูเขาหลายลูก ต้องฝ่าป่าทึบ แม้เชียงใหม่จะส่งบรรณาการไปยังสยามทุกปี แต่อำนาจการปกครองของเชียงใหม่ยังคงอยู่ในมือเจ้าหลวงเชียงใหม่ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นที่ยุทธศาสตร์ของสยามและประเทศตะวันตกหลายประเทศโดยเฉพาะอังกฤษ

การยึดครองอินเดีย พม่า และมลายูโดยอังกฤษ รวมทั้งการสูญเสียเกาะหมาก (ปีนัง) ให้แก่อังกฤษ ตามด้วยการยึดครองเวียดนาม เขมร และลาวโดยฝรั่งเศส ตลอดจนการเสียดินแดนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสทำให้สยามตระหนักและเกรงว่าล้านนาซึ่งอยู่ห่างไกลจากอำนาจการปกครองของสยามเพราะสภาพทางภูมิประเทศที่เข้าถึงลำบาก อาจตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตกหนึ่งใน 2 ประเทศนี้ จึงทำให้สยามสนับสนุนให้มิชชันนารีชาวอเมริกันเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในล้านนา เพื่อทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจกับอังกฤษซึ่งได้รับสัมปทานทำป่าไม้จากเจ้าหลวงเชียงใหม่

บริษัทต่างชาติทำไม้ได้มาตั้งสำนักงานอยู่ย่านวันเกตุ เช่น ห้างบอร์เนียว บริษัทบอมเบย์ เบอมา บริษัทอีสเอเชียติก เนื่องจากการลำเลียงซุงต้องส่งไปทางน้ำ บริษัทเหล่านั้นจำเป็นต้องมีบริษัทอยู่ริมน้ำปิง นอกจากนั้นการทำไม้ต้องการแรงงานที่ทำงานหนักและขยันขันแข็ง จึงทำให้บริษัททำไม้รับคนงานชาวขมุจากประเทศลาวมาทำงาน ชาวขมุที่อพยพมาทำงานกับบริษัททำไม้จึงมาตั้งถิ่นฐานในย่านวัดเกตในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2317 เป็นต้นมา

หลังจากที่มิชชันนารีอเมริกันสถาปนาคริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 เชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2411 แล้ว พวกเขาเห็นว่าด้วยกำลังคนที่มีน้อย หากจะให้คำสอนของพระเยซูคริสต์เกี่ยวกับพระผู้เป็นเจ้าเผยแผ่ไปได้ไกลและมีประสิทธิภาพแล้ว จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้ชาวบ้านซึ่งอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้สามารถอ่านออกเขียนได้ เพื่อให้คนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลสามารถศึกษาคัมภีร์ไบเบิลด้วยตัวเอง นอกจากนี้ ศาสนาจารย์แมคกิลวารียังคิดว่าผู้ชายคนไทยและคนเชียงใหม่ส่วนใหญ่ต้องบวชเรียนและสามารถอ่านเขียนได้จากการบวชเรียนอยู่แล้วและเห็นว่าผู้ที่ศรัทธาใน พระเจ้าในช่วงนั้นจำนวนมากเป็นผู้หญิงซึ่งไม่ได้รับการศึกษา เพราะหากต้องการเรียนหนังสือ ต้องไปเรียนกับพระ จึงทำให้ผู้หญิงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ดังนั้นมิชชันนารีจึงขออนุญาตสร้างโรงเรียนสำหรับเด็กหญิงขึ้นเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. 2416 ต่อมาตั้งเป็นโรงเรียนสตรีอเมริกันและภายหลังขออนุญาตใช้ชื่อโรงเรียนพระราชายา แล้วก่อตั้งเป็นโรงเรียนคาราวินวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ. 2421

เมื่อการค้าขายตัวมากขึ้นทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแต่สินค้ามาขึ้นทางฝั่งตะวันออก ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการขนถ่ายสินค้า ชาวบ้านทั่วไปที่ต้องเดินทางไปมาสองฝั่งโดยใช้เรือต่างก็ประสบความยากลำบาก ดังนั้นในปี พ.ศ. 2427 นายแพทย์เอ็ม เอ ชีค (M.A. Cheek) มิชชันนารีชาวอเมริกันซึ่งภายหลังลาออกและมาประกอบธุรกิจส่วนตัว ได้สร้างสะพานข้ามน้ำโขงแห่งแรกในเชียงใหม่ สะพานนี้ทำด้วยไม้สัก ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าข้าวกุกา หรือข้าวป้อเลียงซิด ซึ่งให้ความสะดวกสบายแก่คนเชียงใหม่ในยุคนั้นเป็นอย่างมาก

ข้าวหอมชีกนี้ใช้งบประมาณมากถึง 30,000 รูปี โดยเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าหลวงเชียงใหม่คนที่ 7 ได้จ้างพ่อเลียงหมอชีกกับนายหลุยส์ เลโอ โนเวนส์ให้สร้าง หมอชีกคนนี้ตอนหลังออกจากมิชชันนารีมาร่วมเป็นหุ้นส่วน ด้วยเงินจำนวนมากนี้ทำให้ทางคลังของเจ้าหลวงไม่มีเงินจ่าย หมอชีกจึงตั้งด่านเก็บเงินค่าข้ามสะพานเพื่อชดเชยเงินที่ได้สำรองจ่ายไปแล้ว แต่มีทหารคนหนึ่งเห็นว่าข้าวนี้อยู่ในดินแดนไทย ไม่สมควรต้องจ่ายเงินค่าผ่านให้ฝรั่ง นอกจากจะไม่จ่ายเงินแล้วยังใช้ขวานฟันสะพานด้วยความโมโหจนสะพานเสียหายหลายแห่ง

19 ปีหลังจากที่ศาสนาจารย์แมคกิลวารีสถาปนาคริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 เชียงใหม่แล้ว ในปี พ.ศ. 2430 จึงสร้างโบสถ์คริสตจักรแห่งแรกบริเวณริมน้ำโขงด้วยไม้สักตามรูปแบบที่นิยมสร้างในอเมริกาในสมัยนั้น โบสถ์นี้ยังคงอยู่ในสภาพดีในปัจจุบัน

ในปีเดียวกันนี้ศาสนาจารย์ ดร.ดี.จี.คอลลินส์ ที่เดินทางมาสมทบกับศาสนาจารย์แมคกิลวารี ได้เริ่มก่อตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชายเป็นแห่งแรกโดยได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่วัดนครवाद ซึ่งเป็นวัดร้างอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำบริเวณที่เป็นสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ในปัจจุบัน โรงเรียนนี้เรียกว่าโรงเรียนชายวังสิงห์คำ ซึ่งต่อมาย้ายไปสร้างโรงเรียนใหม่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ และพัฒนาเป็นโรงเรียนปริณัสรอยแยลส์วิทยาลัยในเวลาต่อมา

ในปี พ.ศ. 2415 นายแพทย์ชาร์ลส์ วรูแมน (Charles Vrooman) มิชชันนารี ได้เดินทางมาตั้งศาลาโอสถบริเวณข้างคุ้มแก้วนคร ในปี พ.ศ. 2431 คณะมิชชันนารีในจังหวัดเชียงใหม่จึงปรับปรุงสถานที่จำหน่ายยา โดยสร้างเป็นโรงพยาบาลเรียกว่าโรงพยาบาลอเมริกันมิชชัน (American Mission Hospital)

การอพยพเข้ามาของชาวจีนและอินเดียการตั้งถิ่นฐานของพ่อค้าจีนเกิดขึ้นใกล้กับลำน้ำโขง เพราะมีการขนถ่ายสินค้าลงที่ท่าวัดเกตเป็นจำนวนมาก ก่อนถูกกระจายไปขายตามจุดต่างๆ โดยเฉพาะย่านตลาดที่อยู่ฝั่งตรงข้ามซึ่งเริ่มมีคนจีนมาตั้งถิ่นฐานค้าขายมากขึ้น การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจทำให้ย่านวัดเกตมีคนจีนซึ่งเป็นพ่อค้าต่างถิ่นมาตั้งถิ่นฐานมากขึ้นเรื่อยๆ การค้าโดยพ่อค้าชาวจีนซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ได้ขยายตัวอย่างช้าๆ จนกระทั่ง 100 ปีหลังจากนั้นตั้งแต่ พ.ศ. 2417 เป็นต้นมา มีพ่อค้าคนจีนจากภาคกลางเริ่มอพยพ ขึ้นมาเชียงใหม่และลำนานามากขึ้น

การค้าที่ขยายตัวในเชียงใหม่ทำให้มีเรือล่องขึ้นลงไป-กลับกรุงเทพฯ เชียงใหม่มากขึ้น แม่น้ำเป็นแม่น้ำที่เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักในการขนส่งสินค้าและล่องซุงไปกรุงเทพฯ เพื่อส่ง

ต่อไปทวีปยุโรป ทำน้ำวัดเกิดในช่วงนั้นจึงเป็นย่านเศรษฐกิจที่สำคัญ และอาคารบ้านเรือนที่สวยงามที่ยังหลงเหลืออยู่ในเวลานี้ก็เป็นผลพวงของเศรษฐกิจในยุคนั้น

หนึ่งปีหลังจากที่พ่อค้าชาวจีนเริ่มอพยพเข้ามาในเชียงใหม่มากขึ้น (พ.ศ. 2418) มีพ่อค้าอินเดียชาวฮินดูเดินทางมาค้าขายในเชียงใหม่ โดยอาศัยอยู่แถวตลาดหลวงและย่านวัดเกต ในช่วงนั้นชาวอินเดียส่วนใหญ่จะคบหาสมาคมในกลุ่มคนอินเดียเอง หากจะแต่งงานก็มักจะไปหาคู่ครองที่เป็นคนอินเดียเหมือนกันที่อยู่ในจังหวัดอื่นมากกว่าการแต่งงานกับคนไทย แตกต่างจากคนจีนที่พยายามผสมผสานกับคนพื้นถิ่นด้วยการแต่งงานและหันมานับถือพุทธศาสนาตามภรรยาคนไทย โดยที่ยังไม่ละทิ้งลัทธิขงจื้อและการบูชาเทพยดา การไหว้บรรพบุรุษตามความเชื่อดั้งเดิมของคนในวัฒนธรรมจีน

เจ็กมาน ลูกนายซื้อและนางหงส์ แซ่แต้ เป็นชาวจีนผู้หนึ่งที่นับถือพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับนางแห้วผู้เป็นภรรยาชาวเชียงใหม่ เชื้อสายสิบสองปันนา ทั้งสองมีศรัทธาแก่กล้าในพระพุทธศาสนา จึงบริจาคเงินสร้างหอธรรม (หอพระไตรปิฎก) ในวัดเกตการาม ในปี พ.ศ. 2421 เพื่อใช้เก็บคัมภีร์ใบลานเขียนอักษรพื้นเมืองเกี่ยวกับคำสอนในพระศาสนาบ้าง เกี่ยวกับจาริตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้าง หอธรรมนี้ยังคงมีอยู่ในวัดเกตการามในปัจจุบัน

เนื่องจากล้านนาที่ผ่านมากปรองโดยเจ้าและมีระบบไพร่ทาส ชาวบ้านที่เป็นคนพื้นเมืองไม่ได้รับอนุญาตให้ค้าขายหรือดำเนินกิจการใดๆ ชาวต่างชาติที่เข้ามาอยู่ในล้านนาได้รับสิทธิให้ค้าขายได้ ในขณะเดียวกันชาวจีนได้สัมปทานจากรัฐบาลสยามให้เป็นเจ้าภาษีนายอากร โดยเปลี่ยนจากการเก็บภาษีพืชผลเป็นภาษีเงินตรา ซึ่งนายอากรสามารถเก็บภาษีได้ตามอำเภอใจ เพียงแต่ต้องส่งภาษีให้สยามตามจำนวนเงินที่ได้ตกลงกันไว้ การเปลี่ยนระบบการเก็บภาษีแบบนี้ทำให้ชาวบ้านซึ่งเคยมีความเป็นอยู่แบบพอเพียงและพึ่งตัวเองได้ โดยสามารถดำรงชีวิตที่ไม่พึ่งพาเงินตราและสินค้าจากภายนอก (self-sufficient economy) ได้รับความเดือดร้อน จึงเกิดการแข็งข้อเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม โดยการนำของพญาผาบ (พญาปราบสงคราม) หนานเดชะ และพวก ซึ่งเห็นความทุกข์ยากของชาวบ้านที่มาร้องเรียนและขอความเป็นธรรมจากตน เรียกว่ากบฏพญาผาบ ซึ่งประกาศว่าต้องการฆ่าชาวจีนและชาวสยามซึ่งเป็นต้นตอของปัญหา

ย่านวัดเกตซึ่งเป็นจุดที่มีคนจีนโดยเฉพาะเจ้าภาษีนายอากรบางคนอยู่จึงเป็นจุดที่ล่อแหลมต่อการถูกโจมตีจากฝ่ายพญาผาบ ซึ่งกะจะยกกำลังมาย่านวัดเกตแล้วไปตีในเมืองเชียงใหม่ซึ่งอยู่ปากตะวันตกของแม่น้ำ ทำให้ในปี พ.ศ. 2432 อันเป็นปีที่พญาผาบและพวกลุกขึ้นสู้ชาวจีนและประชาชนที่อาศัยอยู่ฝั่งวัดเกตส่วนใหญ่ต่างอพยพหนีความตายไปอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ แต่กลุ่มชาวบ้านที่ยกกำลังจากสันทรายมาปะทะกับกองกำลังของฝ่าย บ้านเมืองซึ่งยกมาปราบจนเลือดนองลำนํ้าก่อนที่จะมาถึงย่านวัดเกต ลำนํ้า นั้นเหือดแห้งเล็ดจนนับตั้งแต่นั้นจึงได้ชื่อนํ้า “แม่ขาว” จนถึงปัจจุบัน และทำให้กลุ่มของพญาผาบถูกปราบ ไม่ได้บุกย่านวัดเกตและเมืองเชียงใหม่ดังที่ตั้งใจไว้แต่แรก

แม้ว่าคนท้องถิ่นจะมีความหวาดหวั่นเรื่องความปลอดภัยจากกรณีกบฏพญาผาบ แต่ฝ่ายอังกฤษมิได้หวั่นไหว อาจเป็นเพราะ *ประการแรก* ชาวอังกฤษมิได้อยู่ในกลุ่มเป้าหมายการโจมตีของ

ชาวบ้านสันทราย *ประการที่สอง* ผลประโยชน์ของการทำไม้ในลำนามีมากมายมหาศาลจนปัญหาอื่นๆ เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญเท่า *ประการที่สาม* อังกฤษเคยสามารถปราบประเทศใหญ่อย่างอินเดียและพม่ามาแล้ว อาวุธยุทโธปกรณ์ทันสมัยชาวอังกฤษก็มีการก่อการของกลุ่มพญาผาบซึ่งเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ และไม่มีอาวุธทันสมัยจึงไม่ใช่สาเหตุที่อังกฤษจะต้องเกรงกลัว ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2432 ปีเดียวกับที่พญาผาบก่อการ อังกฤษได้มาตั้งบริษัทบริติชบอร์เนียวขึ้นที่บริเวณริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออกช่วงตะวันออกเฉียงใต้ของด้านหน้าวัดเกต มีการก่อสร้างอาคารสำนักงานของบริษัทและบ้านพักอาศัยด้วยไม้สักอย่างดี เป็นกลุ่มอาคารซึ่งในภายหลังเรียกว่า บริเวณเบนนิวาส

ในปีเดียวกันนั้น ในย่านวัดเกตก็มีข่าวฮือฮาเรื่อง ศรีโหม่ว วิชัย คนลำนาซึ่งหันไปนับถือศาสนาคริสต์จะติดตามหม่อมชีก ภรรยาของหม่อชีก มิชชันนารีชาวอเมริกันเพื่อเดินทางไปสหรัฐอเมริกา นับว่าศรีโหม่วเป็นคนเชียงใหม่คนแรกที่ได้ข้ามน้ำข้ามทะเลไปถึงอเมริกา และได้เขียนหนังสือเล่าประสบการณ์การเดินทางในครั้งนั้นด้วยอักษรละตินเป็นจดหมายซึ่งมิชชันนารีอเมริกันจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2439 ใช้ชื่อจดหมายชุดนี้ว่า “หนังสือศรีโหม่วฝากแต่เมืองนอกถึงพ่อและแม่” ซึ่งได้รับการนำไปใช้เป็นแบบเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมของโรงเรียนชายวังสิงห์คำ

อีก 3 ปีต่อมา อังกฤษได้มาตั้งบริษัททำไม้อีกบริษัทหนึ่งชื่อบริษัท บอมเบย์เบอร์มา บริเวณด้านใต้ของโบสถ์คริสต์จักรที่หนึ่ง เชียงใหม่ บริเวณริมแม่ปิง บนถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน ภายหลังอาคารสำนักงานบริษัทถูกรื้อเพื่อสร้างเป็นริมปิงซูปเปอร์สโตร์

ช่วงต้นทศวรรษ 2440 การค้าขายในจังหวัดเชียงใหม่ขยายตัว ในขณะเดียวกันสินค้าจากเชียงใหม่ก็ล่องไปกรุงเทพฯ มากขึ้น โดยเฉพาะข้าว หลังจากระบบเศรษฐกิจของสยามผูกพันกับระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้น หลังจากการลงนามในสนธิสัญญาบาวริงกับอังกฤษใน รัชกาลก่อน (สมัย ร.4) มีผู้ประมาณการว่ามีเรือขึ้นล่องระหว่างกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ถึงปีละ 1,000 ลำ เช่น เรือแม่ปะ เรือหางเมงป่อง ที่นิยมใช้กันในสมัยนั้น

“.... การขนส่งก่อนที่จะมีรถไฟใช้เรือแม่ปะ ซึ่งเป็นเรือขนาดใหญ่

ใช้คนถ่อ จะมีเรือบรรทุกสินค้ามาจากกรุงเทพฯ บริเวณฝั่ง

ตะวันออกของแม่น้ำปิงตั้งแต่สะพานนวรัฐขึ้นไปจนถึงหน้าวัด

ศรีโอง ในอดีตเป็นบริเวณที่คนจีนพ่อค้าอยู่เป็นจำนวนมาก....”

เหตุการณ์สำคัญในระดับประเทศที่ส่งผลกระทบต่อเชียงใหม่ทั้งหมดมีจำกัดเฉพาะวัดเกต คือ การที่รัฐบาลสยามประกาศให้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลแล้วลดฐานะเป็นจังหวัด สถานภาพของเชียงใหม่ถูกลดทอนจากประเทศราชเป็นมณฑล และในที่สุดก็เป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของสยาม อำนาจการตัดสินใจต่างๆ ถูกรวบไว้ที่ส่วนกลางตั้งแต่นั้นมา แต่ชาวเชียงใหม่ส่วนใหญ่ก็มิได้รู้สึกถึงความแตกต่างมากนัก เพราะกระบวนการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพียงแต่มีข้าราชการจากสยามเข้ามาในเชียงใหม่มากขึ้นๆ

มีบันทึกของนายปีแอร์ โอว์ด์ ชาวเบลเยียมว่าในปี พ.ศ. 2440 “ในขณะนั้นชุมชนชาวต่างประเทศในเชียงใหม่ นับว่าเป็นชุมชนใหญ่ที่สุดรองจากบางกอก มีทั้งคนสอนศาสนาอเมริกัน เพรสบีทีเรียน คณะพนักงานบริษัทอังกฤษที่เข้ามาทำธุรกิจป่าไม้ เจ้าหน้าที่กงสุลอังกฤษ ฝรั่งเศส และ สหรัฐฯ” และทราบว่ารัฐบาลสหรัฐฯ กำลังพิจารณาเปิดสถานกงสุลใน เชียงใหม่เนื่องจากพวกหมอสอนศาสนาร้องขอ

ต้นปี พ.ศ. 2449 มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในย่านวัดเกต เมื่อสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร (ต่อมาได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6) ได้เสด็จ ประพาสเชียงใหม่ โดยประทับเสวยพระที่นั่งข้ามขัวกลาเพื่อทรงวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนหลังแรกของโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย เมื่อวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2449 ตามคำกราบบังคมทูลเชิญของมิชชันนารีอเมริกันที่เชียงใหม่ เนื่องจากมิชชันนารีอเมริกันรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของกษัตริย์สยาม ซึ่งปกป้องพวกเขาในขณะที่เจ้าหลวงเชียงใหม่ซึ่งเกลียดชังพวกที่หันไปศรัทธาพระเจ้าเพราะถือว่าเป็นการทรยศ เป็นคนนอกกริต และได้ประหารคนเชียงใหม่ที่ละทิ้งศรัทธาในพระพุทธศาสนาไปศรัทธาพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของศาสนาคริสต์

ความพลิกผันของย่านวัดเกตเกิดขึ้นหลังจากที่ทางรถไฟสายเหนือก่อสร้างมาถึงเชียงใหม่ ย่านเจริญเมืองเติบโตอย่างก้าวกระโดด เกิดคลังสินค้าหลายแห่ง เพราะรถไฟสามารถขนส่งสินค้าได้ครั้งละมากๆ ไม่ต้องกังวลเรื่องปรากฏการณ์ทางธรรมชาติคือน้ำหลากและน้ำแล้งเหมือนการขนส่งทางเรือ ทำให้การขนส่งสินค้าทางเรือไม่ได้รับความนิยมเหมือนในอดีต ผลของการเปลี่ยนแปลงวิถีการคมนาคมขนส่งคือความซบเซาของเศรษฐกิจของย่านวัดเกตเมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่ทางรถไฟจะมาถึง ในที่สุดย่านวัดเกตจึงกลายเป็นย่านพักอาศัยของเจ้าของธุรกิจที่ย้ายฐานไปอยู่ถนนเจริญเมือง ย่านตลาดวโรรสและตลาดต้นลำไยและย่านถนนท่าแพ และเนื่องจากการขยายตัวของการค้าจากการคมนาคมทางรถไฟที่มาถึงและทางรถยนต์ซึ่งเริ่มมีมากขึ้น ทำให้มีความต้องการความสะดวกในการเชื่อมพื้นที่เศรษฐกิจฝั่งตะวันตกและตะวันออกจากถนนเจริญเมืองไปยังถนนท่าแพ จึงมีการสร้างสะพานโครงเหล็กถาวรซึ่งนับเป็นนวัตกรรมทันสมัยในด้านโครงสร้างใน พ.ศ. 2466 สะพานนี้มีทั้งหมด 5 ทอม่อ บริษัทลิฟแลนด์ซึ่งเป็นบริษัทมาจากประเทศอังกฤษดำเนินการก่อสร้าง สะพานนี้มีชื่อเรียกว่า “สะพานนวรัฐ” ตามชื่อของเจ้าแก้วนวรัฐ ผู้ครองนครเชียงใหม่องค์สุดท้าย แต่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ขัวใหม่” เพราะมีสะพานซึ่งสร้างด้วยไม้โดยหมอชिकอยู่แล้ว สะพานหมอชिकจึงถูกเรียกว่า “ขัวเก่า” ไปโดยปริยาย

ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างพื้นฐานในย่านวัดเกตเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2509 – 2510 เมื่อนายห้างโมตริราม พ่อค้าผ้าชาวซิกซ์ ผู้มีเชื้อไทยว่า นายมนตรี โกสลาภิรมณ์ ได้สร้างสะพานคอนกรีตเชื่อมย่านวัดเกตกับย่านกาดหลวง – กาดแก้วลำไย แทนขัวแตะซึ่งต้องสร้างทดแทนทุกปี ตามความเชื่อของชาวซิกซ์ นิยมสร้างสาธารณสมบัติเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย ซึ่งกรณีของนายมนตรีสร้างสะพานนี้เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้นางจันทร์สม ภรรยาชาวเชียงใหม่ที่เสียชีวิตไป

ชาวบ้านเรียกว่า “ข้าวแขก” แต่ชื่อเป็นทางการคือ สะพานจันทร์สมอนุสรณ์ ในช่วงนั้นสะพานนครพิงค์สร้างเสร็จไปแล้ว และถูกเรียกว่า “ข้าวใหม่” เพราะสะพานรัฐกลายเป็น “ข้าวเก่า” ไปโดยปริยายในปีต่อมา พ.ศ. 2510 สะพานรัฐหรือข้าวเหล็กถูกรื้อหลังจากใช้งานมาได้ 44 ปี ด้วยเหตุที่ว่าสะพานเดิมคับแคบไม่เหมาะสมกับสภาพการจราจรที่คับคั่งมากขึ้น จึงมีการรื้อสะพานเหล็กซึ่งเคยเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของเมืองเชียงใหม่ แล้วสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กกว้างดังที่เห็นในปัจจุบันแทนซึ่งก็ไม่สามารถลดความแออัดของการจราจรได้มากนัก เพราะถนนที่เชื่อมต่อกับสะพานไม่สามารถขยายได้

ย่านวัดเกตเป็นย่านที่อยู่อาศัยมาช้านาน เป็นย่านที่มีความสงบเงียบและประชาชนย่านพร้อมใจกันเก็บรักษาอาคารเก่าไว้ค่อนข้างมาก ในปี พ.ศ. 2510 บรรยาการของย่านนี้ยังคงสงบไม่มีการจราจรพลุกพล่านการขยายตัวของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีอิทธิพลต่อสังคมเชียงใหม่มากขึ้นเรื่อยๆ ตลอดจนการพึ่งพายานพาหนะส่วนตัวในการสัญจร เนื่องจากไม่มีระบบขนส่งสาธารณะที่ได้มาตรฐานให้บริการ ทำให้ถนนทุกสายของเมืองเชียงใหม่เต็มไปด้วยพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์มากขึ้นและทำให้ถนนเจริญราษฎร์ซึ่งเป็นย่านเก่าแก่ของวัดเกตกลายเป็นถนนที่พลุกพล่าน รวดเร็ว และเกิดมลพิษทางอากาศมาก นอกจากนั้นยังทำให้การข้ามถนนเกือบจะเป็นไปไม่ได้เพราะรถแล่นไปมาตลอดเวลา ถนนเจริญราษฎร์เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของปัญหานี้และสร้างความลำบากแก่ผู้สูงอายุในย่านนี้

หลังจากธุรกิจซบเซาไปจากย่านวัดเกต และชาวบ้านอยู่กันอย่างสงบสุขเรียบง่าย ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งเป็นช่วงต้นของเศรษฐกิจฟองสบู่ในยุค พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้มีการก่อสร้างอาคารริมฝั่งคอนโดมิเนียม ซึ่งกระบวนการก่อสร้างได้สร้างความเสียหายให้เกิดแก่อาคารของเพื่อนบ้านข้างเคียง เกิดความขัดแย้งในสังคม มีการประท้วงและผลักดันให้เกิด “กฎกระทรวงห้ามสร้างอาคารสูง” ซึ่งห้ามสร้างสูงเกิน 12 เมตร ในรัศมี 100 เมตร จากริม ฝั่งแม่ปิง ศาสนสถาน และสถาบันการศึกษา

พัฒนาการของย่านวัดเกตมิได้หยุดเพียงเท่านั้น แต่ได้พัฒนามาจนถึงปัจจุบัน เพื่อมิให้มีการกล่าวถึงซ้ำซากจะมีการกล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในลำดับเหตุการณ์สำคัญในหัวข้ออื่นๆ ที่จะกล่าวถึงต่อไป

ตาราง 2-1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญของย่านวัดเกต

พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
1971	- พระยาสามฝั่งแกน พระราชบิดาพระญาติโลก ราช สร้างวัดเกตการาม	- จากหนังสือประวัติวัดทั่ว ราชอาณาจักร เล่ม 9
(ช่วงเวลาพระ เมืองเกษเกล้า)	- พระเมืองเกษเกล้าให้สร้างท่าวัดเกต เพื่อทำพิธี สระเกล้าดำหัว	- บางตำนานจึงเรียกว่าวัด “สระ เกษ”
2088	- เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเชียงใหม่ สันนิษฐานว่าพระเกศาตุเจดีย์พังพร้อมกับเจดีย์ วัดเจดีย์หลวง	- มีผู้สันนิษฐานว่าความรุนแรง น่าจะขนาด 5.0 – 5.9 ริคเตอร์ จึง ทำให้เจดีย์พังได้
2121 - 2124	- พม่าบูรณะพระเกศาตุเจดีย์ที่พัง - ให้เข้าวัด 103 ครอบครัวทำหน้าที่ดูแลรักษาวัด	- ยุคพม่าปกครองเชียงใหม่
2124	- มังงานฉลองพระเจดีย์ที่บูรณะแล้วเสร็จ	
ตั้งแต่ปี 2317 เป็นต้นมา	- ชาวจีนเริ่มอพยพมาอยู่ย่านวัดเกต – มิชชันนารี ชาวอเมริกันเริ่มเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์นิกาย เพรสไบทีเรียน ได้รับอนุญาตจากเจ้ากาวิโลรส ให้ตั้งบ้านอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง - ชาวมุขจากเมืองชัยบุรีในประเทศลาวเริ่มมา รับจ้างใช้แรงงานทำไม้ในย่านวัดเกต	- สมัยพระเจ้าตากสิน
2317 - 2464	- การค้าขายทางเรือขึ้นล่องระหว่างเชียงใหม่กับ หัวเมืองทางใต้จนถึงกรุงเทพฯ มีความ เจริญรุ่งเรือง “ทำน้ำวัดเกต” เป็นย่านเศรษฐกิจ การขนส่งทางน้ำที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่	
2400	- มีหลักฐานว่าชาวซิกข์เดินทางมาค้าขายใน เชียงใหม่โดยผ่านมาทางพม่า และตั้งถิ่นฐานย่าน กาดหลวง ถนนช้างม้อย และย่านวัดเกต	- หลังจากนั้นมีการเดินทางมา สมทบเป็นระยะๆ
2411	- สถาปนาคริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 เชียงใหม่	- ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น คริสตจักรที่หนึ่ง เชียงใหม่ - ประกอบด้วยสมาชิก 2 ครอบครัว คือ ครอบครัวแมลกลี วารีและครอบครัววิลสัน

พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
2413	- เจ้ากาวิโลรสเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่องค์ที่ 6 สิ้นพระชนม์	
2414-2415	- Dr.Charles Vrooman นายแพทย์ชาร์ลส์ วรู แมน มิชชันนารีเดินทางเข้ามาตั้งศาลาอิสถ บริเวณคุ้มเจ้าแก้วนครรัฐ	
2416	- มิชชันนารีเริ่มสร้างโรงเรียนสำหรับเด็กผู้หญิง ขึ้นเป็นแห่งแรก ต่อมาตั้งเป็นโรงเรียนสตรี อเมริกัน และภายหลังขออนุญาตให้ชื่อ “โรงเรียนพระราชายา” - รัฐสยามแต่งตั้งเจ้าอินทวิชยานนท์เป็นผู้ครอง นครเชียงใหม่คนที่ 7 มิชชันนารีได้รับเสรีภาพใน การเผยแพร่คริสต์ศาสนามากขึ้น	- โดยนางโซเฟีย แมคกิลวารี - ชาวบ้านเรียกว่าโรงเรียนดาราใต้ - เจ้าพ่อของพระราชายา (เจ้า ดาราธรรม)
2417	- พ่อค้าจีนกลางเริ่มอพยพขึ้นมาเชียงใหม่และ ล้านนา	
2418	- ชาวฮินดูได้เดินทางเข้าสู่เชียงใหม่โดยอาศัยอยู่ แถวภาคหลวงและบริเวณวัดเกต - ชาวฮินดูจากแคว้นปันจาปมาตั้งรกรากแถวภาค หลวง ถนนช้างม้อยและบริเวณวัดเกต	
2421	- สร้างหอไตรหรือหอธรรม วัดเกตการาม - ก่อตั้งโรงเรียนดาราวิทยาลัย	- โดย เจ้าก๋ามัน แซ่เต๋ พร้อมนาง แห้วศิริยา - ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียน พระราชายา ปัจจุบันคือ พื้นที่ โบสถ์คริสต์จักรที่หนึ่งเชียงใหม่
2427	- นายแพทย์ เอ็ม เอ ชีค (M.A.Cheek) มิชชันนารี ชาวอเมริกัน รับจ้างเจ้าอินทวิชยานนท์ สร้างจัว กุลาด้วยไม้สัก งบประมาณ 30,000 รูปี	- สะพานข้ามแม่น้ำปิงสะพานแรก ของเชียงใหม่
2430	- สร้างโบสถ์คริสต์จักรบริเวณริมแม่น้ำปิง - เริ่มก่อตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชายเป็นแห่งแรก ที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง เรียกว่า “โรงเรียน ชายวังสิงห์คำ”	- โดย ศจ.ดร. ดี.จี. คอดลินส์ มิชชันนารีชาวอเมริกันเพรสไบที เรียนและภรรยา

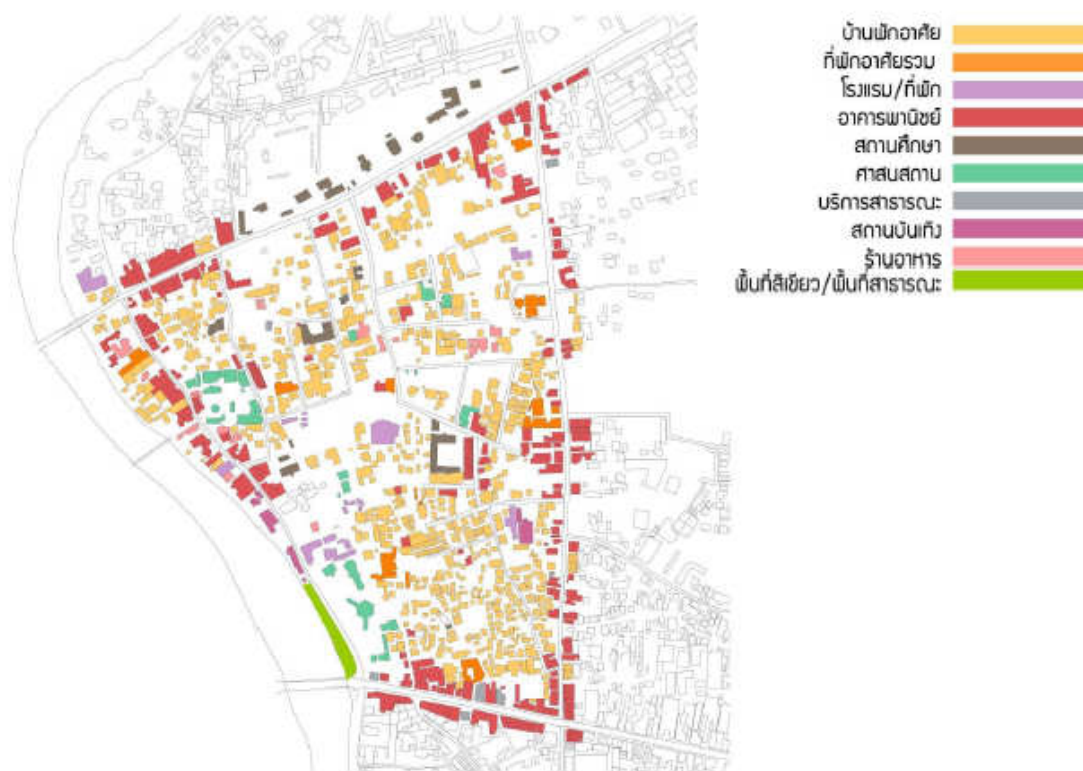
พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
2431	- คณะมิชชันนารีในจังหวัดเชียงใหม่ปรับปรุงสถานที่จำหน่ายยา สร้างเป็นโรงพยาบาลอเมริกันมิชชั่น (American Mission Hospital) ตันกำเนิดของโรงพยาบาลแมคคอร์มิค	
2432	- ความเจริญรุ่งเรืองของย่านวัดเกตเริ่มซบเซา - เกิดปรากฏการณ์พญาปราบสงคราม (พญาผาบ) แข็งข้อเพราะถูกกดขี่เรื่องเก็บภาษีจากนายอากรชาวจีน - อังกฤษตั้งบริษัทบริติชบอร์เนียว - “ศรีโหม้” เดินทางไปสหรัฐอเมริกา พร้อมกับหม่อมชึก ภรรยาของ ดร. มาเรียน เอ. ชึก	- ทำให้ชาวจีนและประชาชนที่อาศัยอยู่ฝั่งวัดเกตส่วนใหญ่พากันหลบภัยไปอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง - บริเวณริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออกหน้าวัดเกต หรือบริเวณเบนนิวาสในปัจจุบัน - เป็นคนเชียงใหม่คนแรกที่ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกา
2435	- อังกฤษตั้งบริษัทบอมเบย์เบอร์มา	- บริเวณที่ปัจจุบันเป็นริมปิง ซุปเปอร์สโตร์ ถ.เชียงใหม่ – ลำพูน
2439	- เจ้าอินทวิชยานนท์สิ้นพระชนม์ เชียงใหม่ร้างผู้ครองนครต่อไปอีก 5 ปี	
ต้นทศวรรษ 2440	- มีเรือขึ้นล่องระหว่างกรุงเทพฯ – เชียงใหม่ ปีละ 10,000 ลำ	
2442	- เชียงใหม่ถูกลดฐานะเป็นจังหวัดหนึ่งของสยาม	- ให้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลแบ่งเป็นจังหวัดแทน
2443	- James McCarthy เขียนแผนที่เชียงใหม่	- ต่อมาได้เป็นพระวิภาควรรดล
2444	- เจ้าอินทวโรรสได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ คนที่ 8	
2449	- สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร (รัชกาลที่ 6) เสด็จพระราชดำเนินประพาสเชียงใหม่ประทับเสด็จพระที่นั่งข้ามข้าวสุก	

พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
2 ม.ค. 2449	- ทรงวางศิลาฤกษ์อาคารเรียนหลังแรก (ตึกบัทเลอร์) ของโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย	- โรงเรียนชายวังสิงห์คำย้ายจากบ้านวังสิงห์คำมาอยู่บ้านหนองแสง ถ.แก้วนวรรฐและใช้ชื่อใหม่
2450	- ชาวซิกข์จากอินเดียและปากีสถานก่อตั้งวัดซิกข์ (Gurdwara) แห่งแรกที่บ้านเลขที่ 134 ถนนเจริญราษฎร์ ติดกำแพงด้านหลังวัดเกต	- ช่วงแรกเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางศาสนา และการหมั้น การแต่งงาน
2452	- เจ้าอินทวโรรสสิ้นพระชนม์ - ชาวซิกข์ร่วมกันสร้างวัดซิกข์ใหม่บนพื้นที่เดิมเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นบนพื้นไม้ชั้นล่างเป็นลานซีเมนต์เปิดโล่ง	
24 ส.ค. 2453	- สะพานนวรรฐที่สร้างด้วยไม้สักเปิดให้ใช้งาน	
2454	- เจ้าแก้วนวรรฐได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าผู้ครองนครองค์ที่ 9 ซึ่งเป็นเจ้าองค์สุดท้ายของประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่	
2456	- มีขันทนารีเขียนแผนที่เมืองเชียงใหม่	
2462	- สร้างอาคารโรงเรียนนักธรรมสำนักเรียนวัดสระเกษ (โรงเรียนปริยัติฯ) ให้เป็นโรงเรียนสอนนักธรรม บาลี ปริยัติธรรม	- โดย จินอินทร์ ชัมกิมฮั่วเซ่ง และนางจิบ ภรรยา - ปัจจุบันใช้เป็นกุฏิให้พระเถรพักอาศัยและเป็นที่รับแขกของวัด เนื่องจากไม่มีการเรียนการสอนนักธรรมแล้ว
2463	- พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงอดิศรอุดมเดช ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ (corner stone) โรงพยาบาลแมคคอร์มิค (McCormick hospital)	- ใช้เวลาสร้างประมาณ 4 ปี - ให้ชื่อโรงพยาบาลตามนางไชรัสแมคคอร์มิค ผู้ให้ทุน 30,000 เหรียญสหรัฐฯ
2464	- ทางรถไฟมาถึงเชียงใหม่ ทำให้เศรษฐกิจย่านวัดเกตเริ่มซบเซาไปรุ่งเรืองบริเวณถนนเจริญเมือง	
หลัง 2464	- พ่อค้าชาวจีนที่เคยค้าขายทางเรือเปลี่ยนมาค้าขายขนส่งสินค้าทางรถไฟ	- เช่น ตระกูลชุตินา อุนจะนำ วิบูลสันติ และนิกรพันธ์
2466	- ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กหญิงขึ้นอีกแห่งหนึ่ง	- แยกนักเรียนระดับมัธยมจาก

พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
	และขอพระราชทานนามว่า “โรงเรียนคารา วิทยาลัย” - ก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลและผดุงครรภ์แมคคอร์ มิก เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่ด้านการพยาบาลไม่ เพียงพอ - สร้างสะพานนวรัฐ (ข้าวเหล็ก)เสร็จและเริ่มเปิด ใช้งาน	โรงเรียนพระราชชายามาอยู่ - ชาวบ้านเรียกว่า โรงเรียนคารา เหนือ - โดยนายแพทย์อี. ซี. คอร์ท และแฮมม แอคนส บาร์แลนด์ - เป็นสะพานโครงเหล็กล้วนมี 5 ตอม่อ สร้างโดยบริษัทคลิฟ แลนด์แห่งประเทศอังกฤษ
13 ม.ค. 2467	-พิธีเปิดโรงพยาบาลแมคคอร์มิก (McCormick Hospital)	-สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6
2470	-พระครูปริยัติยานุรักษ์ (สุดใจ) ร่วมกับพระครูชัย สีลวิมล (เมืองใจ) เปิดโรงเรียนสอนหนังสือ ให้กับเด็กๆ โดยใช้ศาลาเป็นสถานที่เรียน	-ต่อมามีการก่อสร้างเป็นอาคาร โรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม
2472	-มิชชันนารีสร้างโบสถ์ด้วยอิฐรูปแบบนีโอโกธิค ที่โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย	
เม.ย. 2472	-สมเด็จพระราชบิดาประทับและทรงงานด้าน การแพทย์ที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิก	
2475	-ข้าวถูกลูกซุงไม้สักที่ลอยตามลำน้ำปิงชนพัง เสียหาย จนเชียงทุดหนึ่งข้างจึงมีคำสั่งเรือออก โดยมีนายช่างฝรั่งควบคุมคนงานเรือข้าว -เทศบาลนครเชียงใหม่สร้าง “ข้าวเตะ” ใช้ ชั่วคราวในฤดูแล้ง	- ไม้สักที่ได้รับสัมปทาน โดย ต่างชาติ -เป็นไม้ไผ่ขัดเตะ
2477	-มิชชันนารีสร้างบ้านพักให้เป็นที่พำนักของพ่อ ครูแฮร์ริส บ้านพักเป็นสถาปัตยกรรมไม้แบบโค โลเนียล คือมีระเบียงรอบอาคารด้านบน	
25 เม.ย. 2477	- มีอากาศยานมาลงที่สนามบินเชียงใหม่เป็นครั้ง แรก แต่ย่านวัดเกตไม่ถูกระทบจากการสัญจร ทางอากาศมากนัก	
2481 – 2482	- เกิดกาฬโรคระบาด	

พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
2482	- เจ้าแก้วนารีถึงแก่พิราลัย	
2482 – 2488	- นายทานาคา เจ้าของร้านถ่ายรูปข้างโบสถ์ คริสตจักรเชียงใหม่ แต่งตัวเป็นทหารญี่ปุ่น	- เป็นการเปิดเผยว่าได้เข้ามาหา ข้อมูลระยะหนึ่งแล้ว
2485 – 2489	- รัฐบาลไทยเข้าควบคุมถือครองกิจการของ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค ใช้เป็นโรงพยาบาล สนาม และเปลี่ยนชื่อเป็น โรงพยาบาลเสรีรักษ์ฤทธิ	- ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 - คณะมิชชันนารีเดินทางออกจาก ประเทศไทยเพื่อหลบภัยสงคราม และกลับมาหลังจากสงครามสงบ
ก.ย. 2488	- สงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุด	
ประมาณ 2488	- หลวงศรีประกาศเริ่มดัดแปลงบ้านของ “ศรี ใหม่” เป็นที่พัก และเป็นโรงแรมศรีประกาศใน ที่สุด	- หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่ “ศรีใหม่” เสียชีวิตแล้ว
มีนาคม 2489	- รัฐบาลไทยส่งมอบโรงพยาบาลคืนให้กับคณะ มิชชันนารีดำเนินการต่อไป และใช้ชื่อว่า โรงพยาบาลแมคคอร์มิค ดั้งเดิม	
2489	- หมอคอร์ทและภรรยากลับมาหลังลี้ภัยไป อินเดีย	
2490	- ชาวฮินดูอพยพมาอยู่เชียงใหม่เพิ่มขึ้น (ชาวฮินดู เดินทางมาอีกระลอก มาเชียงใหม่ตั้งถิ่นฐานที่วัด เกตและข้างม่อย)	- เนื่องจากการแบ่งประเทศ ปากีสถานออกจากอินเดีย
2492	- คณะมิชชันนารีเพรสไบทีเรียนส่งมอบ โรงพยาบาลแมคคอร์มิคและภารกิจทั้งหมดให้ มูลนิธิสภาคริสตจักรในประเทศไทยเป็นผู้ดูแล	- เนื่องจากนายแพทย์ อี. ซี. คอร์ท พร้อมครอบครัวเกษียณอายุการ ทำงานในประเทศไทย และ เดินทางกลับสหรัฐอเมริกา
2495	- นพ.จินดา สิงหนธร ก่อตั้งโรงพยาบาลจินดา สิงหนธร พื้นที่ 3 ไร่	- นพ.บุญเริ่ม สิงหนธร ดำเนิน กิจการต่อและเลิกกิจการ พ.ศ. 2545 และขายให้คนกรุงเทพฯ ปัจจุบันเป็นสปาชื่อ ระรินจินดา
ช่วงปี 2499	- เริ่มมีการอยู่อาศัยบริเวณทุ่งอกริมแม่น้ำปิง โดย ลุงคำลือ (นายคำ ชัยนัน) ลูกจ้างถ่อเรือขอปลูก กระต๊อบอยู่อาศัย จุดเริ่มต้นของบ้าน 8 หลัง	- ปัจจุบันคือบริเวณทุ่งอกเชิง สะพานจันทร์สมอนุสรณ์หลังวัด เกตการาม ซึ่งครอบครัวของนาง

พ.ศ.	เหตุการณ์	หมายเหตุ
		จันทร์ดี อาทิตย์ (บุตรสาว) อยู่อาศัยแทน
2500	- เทศบาลนครเชียงใหม่สร้างสะพานนครพิงค์	- นายสุชาติ สุจริตกุล เป็นนายกเทศมนตรี
2509	- มন্ত্রী โกสลาภิรมณ์ (นายห้างโมตรี้ราวชาวชิกซ์) สร้างสะพานจันทร์สมอนุสรณ์หรือ “ข้าวแขก”	- เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้นางจันทร์สม ภรรยาที่เสียชีวิต - นายมนตรีเป็นเจ้า (ผู้เริ่มหัวเรี่ยวหัวแรง) มีชาวบ้านวัดเกตและชาวกาคร่วมสมทบ
2510	- ยุบโรงเรียนพระราชชายาเข้ากับ โรงเรียนคาราวิทยาลัย - เทศบาลนครเชียงใหม่หรือโครงสร้างสะพานนวรัฐเดิม และสร้างใหม่เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก	- เนื่องจากคับแคบไม่เหมาะสมกับสภาพการจราจร ช่วงที่นายทิมโชตนา เป็นนายกเทศมนตรี
26 ธ.ค. 2510	- เปิดใช้สะพานนวรัฐอย่างเป็นทางการ	
2510- 2512	- สร้างมัสยิดอัต – ตักวา	- เริ่มต้นโดย นายยง ฟูนันต์ ชื่อเดิมคือ “สุหยงโม” ชื่ออาหรับว่า อับดุลเราะห์มานอิสฮาก อันชัยนี ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว
18 ม.ค. 2513	- เปิดมัสยิดอัต – ตักวา อย่างเป็นทางการ - มีโรงเรียนจิตต์กัคดีเป็น โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามแห่งแรกในภาคเหนือ	- เอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบีย เป็นประธานในพิธีเปิด
2517	- มูลนิธิแห่งสภาคริสตจักรในประเทศไทยจัดตั้งวิทยาลัยแพทย์	- ดันสังกัดของโรงพยาบาลแมคคอร์มิค
2518	- ชาวชิกซ์ร่วมกันสร้างวัดชิกซ์บนที่เดิมหลังวัดเกต เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 4 ชั้นที่ปรากฏในปัจจุบัน	- ต่อมาชาวชิกซ์นิกายนามธารี แยกตัวไปสร้างวัดนามธารีที่ถนนช้างม่อย ช่วงสี่แยกศรีนครพิงค์
15 ส.ค. 2544	- เทศบาลนครเชียงใหม่จัดตั้งชุมชนบ้านวัดเกต อย่างเป็นทางการ นางสาวพาที เสาวรัตน์กร เป็นประธานชุมชนคนแรก	- เป็นชุมชนลำดับที่ 62 ของเทศบาลนครเชียงใหม่ และลำดับที่ 20 ของแขวงกาวิละ

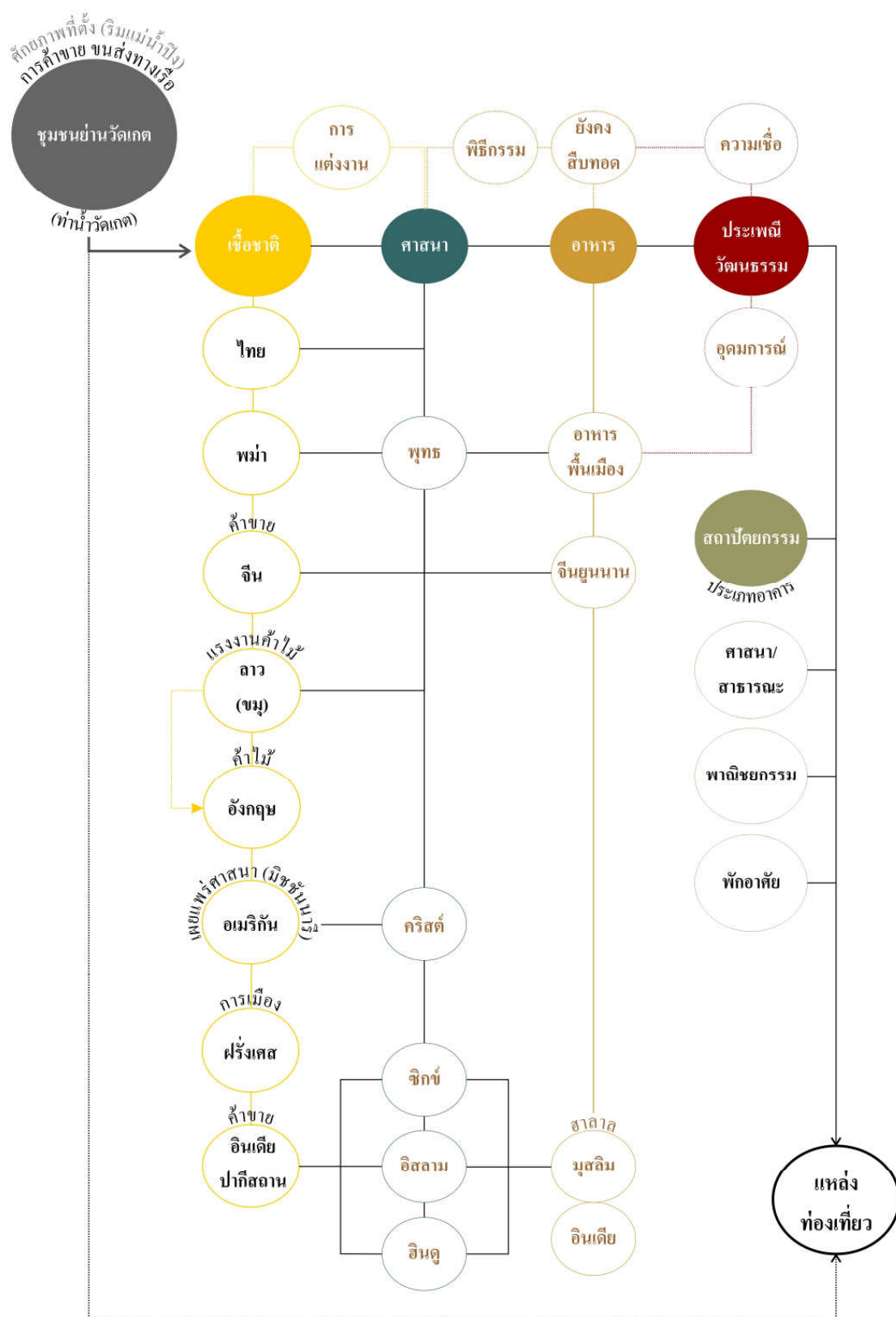
ภาพ 2-1 ขอบเขตพื้นที่ชุมชนวัดเกต

2.1.2 ประวัติศาสตร์ด้านสังคมวิถีชีวิตกลุ่มคนย่านชุมชนวัดเกตที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของพื้นที่ตั้งบริเวณทิศตะวันออกของริมฝั่งแม่น้ำปิง ส่งผลให้เกิดการตั้งถิ่นฐานสังคม วิถีชีวิตกลุ่มคนย่านวัด โดยเกิดหลักฐานการตั้งถิ่นฐานอาศัยมาตั้งแต่สมัยการปกครองของพม่า การเดินทางทางน้ำมีความสำคัญต่อการเกิดเป็นย่านการค้าขายที่สำคัญทางเรือ ท่าเรือวัดเกต โดยเฉพาะกลุ่มพ่อค้าชาวจีน ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการค้าขาย กลุ่มคนอเมริกา ที่มาเผยแผ่คริสต์ศาสนา (นิกายเพรสไบทีเรียน) โดยมิชชันนารี และกลุ่มชาวอเมริกันยังได้สร้างสถาบันการศึกษา โรงพยาบาล กลุ่มคนอังกฤษที่มาจากการค้าไม้ กลุ่มคนขมุ (ลาว) ที่เป็นกลุ่มแรงงานให้กับบริษัทค้าไม้ของคนอังกฤษ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคนอินเดีย ปากีสถาน ที่มาค้าขาย เป็นต้น สิ่งที่เป็นจุดเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต มีหลากหลายมิติ ส่งผลให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ เกิดจากคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนา ทั้งคนเมือง คนจีน ซึ่งมีทั้งจีนฮ่อ ทั้งฮ่อภายใน ไม่กินหมู นับถือศาสนาอิสลาม ฮ่อภายใน กินหมู นับศาสนาพุทธ จีนโพ้นทะเลที่อพยพมาทางเรือ จึงกลายเป็นที่ตั้งของศาสนสถานถึง 4 แห่ง คือ วัดเกตการามของชาวพุทธ สมาคมศรีสุริยวงศ์สภา (วัดซิกข์) ของชาวซิกข์ โบสถ์คริสต์จักรของคริสเตียน และมัสยิดอัล-ดักวา โดยประเพณี วัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีปีใหม่เมือง หรือเทศกาลสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรเทโวในวันออกพรรษา ประเพณียี่เป็ง หรือประเพณีลอยกระทง ล่องสะเปา ประเพณีสงกรานต์พระธาตุ งานกฐินประจำปี

ประเพณีวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสังคมคนในพื้นที่ ที่มาจากศาสนา (พุทธ) ศาสนสถานต่างๆ ยังสะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มคนทั้งชาวพุทธ (วัดเกตการาม) ชาวคริสต์ (โบสถ์คริสต์จัก) ของ อิสลาม (มัสยิดอัล-ดักวา) และชาวซิกข์ (สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา (วัดซิกข์)) รวมทั้งอาหารที่มาจากเชื้อชาติต่างๆ และพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากศาสนสถานแล้วยังมีรูปแบบสถาปัตยกรรมของบ้านเรือนที่ยังหลงเหลือมาจนถึงในปัจจุบันนี้ ที่เกิดจากชนหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวฝรั่ง และชาวพื้นเมือง

ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่เห็นเป็นรูปธรรมทั้งศาสนสถาน ที่มาจากความหลากหลายทางศาสนา และรูปแบบสถาปัตยกรรมต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ รวมถึงความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าในอดีตที่เกิดจากศักยภาพทางทำเลที่ตั้งของแม่น้ำปิงที่เกิดเป็นท่าหน้าวัดเกต ส่งผลถึงการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกตที่มีเรื่องเล่าที่สามารถเชื่อมโยงเรียงร้อยความหลากหลายทั้งศาสนา เชื้อชาติ จนถึงแสดงออกทางสิ่งก่อสร้างที่ได้ประจักษ์ในปัจจุบัน

แผนภูมิ 2-1 ประวัติศาสตร์ด้านสังคมวิถีชีวิตกลุ่มคนย่านชุมชนวัดเกตที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว

2.1.3 สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ย่านชุมชนวัดเกต

1) วัดเกตการาม

“วัดเกต” เป็นวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของพระเจดีย์อันเป็นที่ประดิษฐานพระเกศาธาตุ (ผม) ของพระพุทธเจ้า ในอดีตชื่อวัดเกตน่าจะสะกดด้วย “ศ” หรือ “ษ” เมื่อสมานกับคำว่าอารามน่าจะเพี้ยนเป็น คำว่า เกศอาราม หรือ เกษอาราม ซึ่งหมายความว่าที่อยู่ของผม หรือเป็นที่ประดิษฐานของพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้านั่นเอง เอกสารบางเล่มบอกว่าวัดนี้เดิมชื่อวัดเกษแก้วจุฬามณี จึงเรียกสั้นๆ ว่า วัดเกษ หลักฐานประวัติวัดเกตฯ ระบุว่า พระเมืองเกษเกล้าเสด็จมากระทำพิธีสระผม (สระเกษ) ที่ทำวัดนี้ ทำให้วัดนี้เคยใช้ชื่อว่า “วัดสระเกษ” แต่ด้วยเหตุใดไม่ปรากฏหลักฐานที่ทำให้มีการสะกดชื่อวัดด้วยตัว “ต” และมีสระอู่ว่า “วัดเกต” แปลว่า “ตุง” ซึ่งยังไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับวัดนี้อย่างไร จึงทำให้ชื่อวัดนี้สะกดด้วย “ต” เมื่อ “วัดเกต” สนิทกับ “อาราม” จึงกลายเป็นเกตการาม

วัดเกตการาม ตั้งอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำปิง เป็นวัดที่อยู่นอกกำแพงเมืองชั้นใน (สี่เหลี่ยมคูเมือง) และอยู่นอกกำแพงเมืองชั้นนอก (กำแพงดินที่โอบล้อมกำแพงชั้นใน) และยังอยู่ด้านตะวันออกของแม่ปิง ซึ่งน่าจะทำให้การข้ามน้ำของคนเชียงใหม่ในอดีตเพื่อไปนมัสการวัดนี้เป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะตามบันทึกหลายเล่มเล่าว่าในอดีตน้ำปิงมีความกว้างและน้ำไหลเชี่ยวในช่วงน้ำหลากแม้จะอยู่ห่างศูนย์กลางอำนาจและเข้าถึงลำบาก วัดเกตกลับได้รับการสร้างและดูแลเอาใจใส่จากกษัตริย์ล้านนาหลายพระองค์ จึงต้องเป็นวัดที่มีความสำคัญในอดีต

ไม่ปรากฏหลักฐานชั้นต้นว่าวัดเกตสร้างเมื่อใด แต่หนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 9 ระบุว่าวัดนี้พระยาสามฝั่งแกนพระบิดาของพระยาติโลกราช สร้างเมื่อ พ.ศ. 1971 ซึ่งเป็นช่วงที่พุทธศาสนาในล้านนา รวมทั้งอาณาจักรล้านนากำลังเจริญรุ่งเรือง ขณะนี้ (พ.ศ. 2549) วัดนี้มีอายุ 578 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏหลักฐานว่าวัดเกตการามกับวัดเกตน้อยซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกันมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งเป็นพระเกศาธาตุของพระพุทธเจ้าไว้ในพระเจดีย์วัดเกตการามเมื่อใด

จากยุคราชวงศ์มังรายซึ่งล้านนาเป็นอิสระ มาถึงยุคเชียงใหม่อยู่ใต้การปกครองของพม่า จากศิลาจารึกวัดเกต ซึ่งตั้งอยู่บนมุขบันไดด้านใต้ของพระวิหารระบุว่า มังนรธาพ่อเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2121–2150) โปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์พระเจดีย์ที่พังลงมา ผู้เขียนสันนิษฐานว่าพังลงมาในปี พ.ศ. 2088 ปีเดียวกับพระธาตุเจดีย์หลวง เนื่องจากเกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเชียงใหม่เริ่มบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2121 บูรณะเสร็จ พ.ศ. 2124 โปรดให้มีการฉลองพร้อมกับกัลปนาคนถวายเป็นข้าวัดจำนวนมาก รูปทรงเป็นแบบล้านนาเพียงแต่ตัวระฆังคว่ำประดับด้วย “จันทน์” คือ ตะกั่วอ่อนเคลือบด้วยสีต่างๆ ซึ่งเป็นศิลปะชั้นสูงและในปัจจุบันนี้ ยังไม่มีชาติใดในโลกสามารถทำขึ้นมาใหม่ได้ (ผู้เขียนได้ส่งตัวอย่างจันทน์ที่ได้มาจากผู้บริจาคให้กับ ดร.คุณฐิติ สุวรรณขจร อาคารวิชัยนิวตรอน

พลังงานสูง คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำไปศึกษาหาวิธีการทำ หากโชคดีเราคงมีเงินสีไว้ใช้ในงานอนุรักษ์ต่อไป) เงินสีนี้ แตกต่างจากกระจกสีที่เรียกกันว่า“แก้วอังวะ” คือ เงินสีเป็นตะกั่วอ่อนเคลือบด้วยวัสดุหลากหลายสี ได้แก่ สีทอง เขียวอ่อน เหลือง ขาว น้ำเงิน การเคลือบคล้ายกับการลงยาด้วยวัสดุที่เคลือบนั้นเคลือบอยู่ ด้านบนของตะกั่วส่วนกระจกสีนั้นเป็นกระจกหรือแก้วใสๆ ที่ฉาบสีต่างๆ ไว้ด้านล่างมีความวาวคล้ายกระจกเงาที่ฉาบด้วยปรอทนอกจากพม่าจะบูรณะวัดเกตแล้ว ยังได้กัลปนาข้าววัดให้ถึง 103 ครอบครัวเพื่อทำหน้าที่ดูแลวัด ซึ่งก็ไม่สามารถจะแน่ใจว่าคนเหล่านี้ได้อพยพหนีไปอยู่ที่อื่นในช่วงเชียงใหม่ร้างเนื่องจากสงครามในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ที่เมืองเชียงใหม่ถูกทิ้งร้างหรือไม่

ภาพ 2-2 วัดเกตการาม

2) พระอุโบสถ

พระอุโบสถเป็นสถานที่ทำสังฆกรรมของพระภิกษุ เช่น สวดปาติโมกข์ของพระสงฆ์ทุกกึ่งเดือน เป็นเครื่องชักชวนตรวจสอบความบริสุทธิ์ของพระภิกษุ ทั้งเป็นเครื่องแสดงความพร้อมเพรียงของสงฆ์ และใช้เป็นที่พักผ่อนสันทนาการให้เป็นพระภิกษุ ระเหยทางเหนือ ไม่นิยมให้สุภาพสตรีขึ้น เช่นเดียวกับพระธาตุเจดีย์ และหอธรรมหรือหอพระไตรปิฎก

พระอุโบสถวัดเกตหลังปัจจุบันได้รับการซ่อมแซมเมื่อประมาณ 30 ปีก่อน โดยคุณนคร ชัมทะมาลา ซึ่งได้มาส่งพระอิริยาบถอันแก้วสมัยนั้น ปัจจุบัน คือ ท่านพระครูสุภัทรรัตนโชติเจ้าอาวาสวัดศรีโฆมาเข้าอุโบสถที่วัดเกตได้สังเกตเห็นฐานพระอุโบสถ ซึ่งเป็นไม้วางบนเสาปูน ถูกปลวกกินกินจนเสาถอยเกิดความห่วงใยว่าพระอุโบสถจะล้มลงจึงพิจารณาซ่อมแซมให้โดยได้ให้สล่า (ช่าง) มัดเหล็กหล่อปูนเสริมฐานให้แข็งแรงถาวรพร้อมกับได้มีการซ่อมส่วนที่ชำรุดผุพังให้ดีขึ้น สล่านั้นมาทำเป็นสล่าทางบ้านหนะแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพพระอุโบสถที่ซ่อมแซมได้เปลี่ยนแปลงในส่วนของบันไดนาค ที่เป็นนาคเศียรเดียวตั้งตรงแบบบันไดพระวิหาร รูปตัวนาคทำด้วยปูนปั้นแบบสะตายนจีน เกล็ดนาคประดับด้วย “เงินสี” คนเก่าแก่บอกว่านำเข้ามาจากจีนบ้างบอกว่ามาจากพม่ามาทำเป็นนาคขดอ้อมที่เชิงบันได แล้วทำราวบันไดตรงๆ แทน มีการทำซุ้มหน้าต่าง เปลี่ยนบานประตูจากแกะสลักปูนตำรูปรามเกียรติ์ มีหนุมานเป็นลายปิดทองล่องชาดรูปเทวดาแทน ส่วนบานเก๋าคูณจรินทร์ เบน (คุณลุงแจ็ก) นำไปเก็บไว้ใน

พิพิธภัณฑวัดเกตและได้มีการเปลี่ยนหลังคาเดิมคือ กระเบื้องดินเผาแบบโบราณ ใช้มุงหลังคาเป็นหลังคากระเบื้องเคลือบแทน เปลี่ยนนาฬิกาที่เป็นป้านลม ทั้งยังมีการตกแต่งลวดลายที่ผนังด้านนอกเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ตามปีนักษัตร

ส่วนที่ยังคงไว้และนับว่าเป็นของเก่าทั้งดงามและมีคุณค่า คือ รูปปูนปั้นลวดลายแบบจีน เป็นรูปปลาพ่นน้ำ มีฟองทะเล ตัวกิเลนและลูกๆ ซึ่งเป็นสัตว์ในนิยายจีน กล่าวกันว่า หัวเป็นมังกร ตัวเป็นกวาง ตีบมีกีบเหมือนม้า หางเป็นพวง (อุดม รุ่งเรืองศรี: พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง. 2547 หน้า 46) ส่วนที่สิบสองปันนา ที่ร้านขายหยกของรัฐบาลจีนชื่อ “จื่อเหลียง” ในเมืองฮำเรียกสัตว์ชนิดนี้ว่า “ฟิชีว” ถือเป็นตัวโชคลาภ เรียกเงินเข้าบ้านเข้าเมือง ยิ่งตัวไหนอ้าปากกว้าง ยิ่งถือว่าดี นิยมมีไว้ในบ้านเรือนร้านค้า คล้ายกับนางกวักของไทย เขาบอกว่า สัตว์ชนิดนี้มีรูปร่างที่ประกอบไปด้วยส่วนต่างๆของสัตว์ต่างชนิดกันดังนี้ หัวเป็นมังกร มีหูเป็นกวาง ตัวเป็นสิงโต หางเป็นหงส์ เท้าเป็นเสือ คุณสุรชัย เลี้ยวสวัสดิพงษ์ บอกว่ารูปเหล่านี้ เป็นช่างชุดเดียวกับที่ทำที่บ้านเหลียวยงจ้วน หรือร้านเดอะแกลลอรี ปัจจุบัน

ภาพ 2-3 พระอุโบสถ

3) ศาลาบาตร

ที่เป็นจุดเริ่มต้นของงานอนุรักษ์ในย่านวัดเกตเมื่อ พ.ศ. 2442 อาคารหลังนี้มีรูปทรงผสมของสถาปัตยกรรมจีนกับล้านนา ภายในมีภาพจิตรกรรมฝาผนังลวดลายจีนเขียนด้วยสีฝุ่นเป็นรูปไก่อ้า ดอกบัว ดอกโบตั๋น ต้นสน และทิวทัศน์แบบจีน พื้นปูนด้วยแผ่นกระเบื้องหกเหลี่ยมใหญ่แบบเดียวกับพื้นบนอาคาร พิพิธภัณฑปัจจุบันไม่สามารถหาวัสดุที่เหมือนเดิมได้ จึงได้ปรึกษาจากผู้รู้ทั้งหลาย ทั้งจากชาวบ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ นักวิชาการต่างๆ ตลอดจนถึงคุณสรวดี นันหนา ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ และจากนั้นผู้เขียนได้ให้ช่างทดลองทำหลายๆ วิธี จนในที่สุดได้ใช้เป็นแผ่นซีเมนต์เสริมเหล็ก ทำผิวหน้าด้วยเทคนิคเดียวกับการทำทรายล้าง แต่เปลี่ยนเป็นผงอิฐโบราณแทน เพื่อให้ได้สีใกล้เคียงกับของเดิมที่ถูกผู้รับเหมารายแรกหรือทำลายอย่างไม่ปราณีปราศรัย โดยใช้เหล็กชะแลงจัดเสียดหายเกือบหมด นอกเหนือจากการรื้อดินขอ (กระเบื้องดินเผาอย่างบาง) ที่ใช้มุงหลังคา ซึ่งเป็นปลายมน (กลม) ทั้งจนแตกเสียหายไปกว่าครึ่ง

เพียงแค่เราโชคดีที่ยังมีของเก่าที่รื้อจาก “โสมฮัก” (โรงลิเกอาคารหลังนี้เดิมตั้งอยู่เหนือศาลาจำศีล กิมสัว จันทร์ดี ต้นสุหัช ปัจจุบันคือบริเวณที่เป็นกุฏิของพระสมุห์สุรศักดิ์ สันติกโร เจ้าอาวาสองค์นี้) เก็บเอาไว้จึงสามารถมุงหลังคาได้ตามแบบเดิม นอกจากนั้น ผู้รับเหมารายนี้ ยังไม่ได้มุงหลังคาซ้อน เพื่อกันฝน ปลอ่ยให้ภาพจิตรกรรมเปียกฝน จนเกิดความเสียหายไปบางส่วน แต่ชาวบ้านวัดเกตยังพอ มีมิตรที่ห่วงใย คือ คุณชาตรี มังคละพฤกษ์ และคุณสมโรจน์ จงธรรมกุล ประธานกรรมการ สถาปนิกล้านนา สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมชูปถัมภ์สมัยนั้น ที่ได้ให้ยืมผ้าเต็นท์มาคลุมกันฝน ให้ในภายหลัง นับเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ภายหลัง เมื่อผู้รับเหมารายแรกทิ้งงานไป ทางวัดจึงหาผู้รับเหมารายใหม่ได้สละ พัฒนา เรือนขึ้น โดยความเอื้อเฟื้อจากคุณสุรชัย เลี้ยวสวัสดิพงศ์ ลูกหลานบ้านวัดเกตเข้ามาช่วยด้าน โครงสร้าง การก่อกำแพง และปูพื้นศาลา ส่วนการฉาบได้สละพื้นเมืองชาวแม่ร้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ดมาช่วยฉาบปูนแบบโบราณให้

สำหรับผนังด้านตะวันตกที่เป็นกำแพงวัดด้วยนั้น ได้มีต้นโพธิ์ออกแทรกจนกำแพง แตกร้าว แยกออกจากกัน จนน่ากลัวว่าจะล้มทับคนที่เดินไปมาในซอยเล็กข้างวัด จึงได้ระดมความคิดเห็นจากชาวบ้านวัดเกตผู้อาวุโส ผู้มีความรู้ด้านช่างก่อสร้าง และวิศวกร โดยมีคุณภักดี คุณารักษ์ คุณเพ็ญ ชัยรัต คุณสุรชัย เลี้ยวสวัสดิพงศ์ เป็นผู้ควบคุมดูแลงานซ่อมตลอดจนนักวิชาการจาก ภายนอก คืออาจารย์สุพล ปวรจารย์ จากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาลัยเขตภาคพายัพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาลัยเขตภาคพายัพ วิทยาเขตล้านนา ปัจจุบัน คุณสมโรจน์ จงธรรมกุล ประธานกรรมการสถาปนิกล้านนาฯ อาจารย์ ดร.อาจารย์ดวงจันทร์ อาภาวัชร รัตน์ เจริญเมือง จากสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศูนย์ศึกษาเมืองเชียงใหม่(มูลนิธิ สถาบันพัฒนาเมืองปัจจุบัน) อาจารย์บุบผา จิรพงษ์ จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่(มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ ปัจจุบัน) ในที่สุดจึงตัดสินใจรื้อกำแพงเดิมแล้วตั้งเสาใหม่ เทยัดกับเสาประตูวัดและกำแพง ส่วนที่เหลือ จากนั้นใช้อิฐโบราณที่รื้อเรียงเก็บไว้ ก่อกำแพงตามแนวเดิม แล้วใช้ปูนหมักแบบโบราณ ผสมกับน้ำอ้อยเคี้ยว น้ำหนังคัมและน้ำข้าวเหนียว คัมฉาบ พร้อมทั้งใส่ตะแกรงรังผึ้งเป็นระยะๆ เพื่อ ระบายความชื้น เป็นการป้องกัน ภาพจิตรกรรมฝาผนังอีกทางหนึ่งด้วย

ขั้นตอนที่ทำมีดังนี้ นำปูนขาวเมืองคิบที่ยังไม่ได้ “สุ” คือยังไม่ได้เอาน้ำราดให้แตก ตัวเป็นผงมาดองกับสารส้ม ทิ้งไว้นาน 2 เดือน นำปูนนั้นมาทับน้ำให้สะเด็ดน้ำดีแล้ว นำมาผสมกับทรายละเอียดร่อนอย่างดี นำน้ำหนังวัวควายที่แห้งเป็นแผ่นๆ มาคัมเคี้ยวในกระทะใบบัว เอาน้ำอ้อยที่เป็นก้อนมาคัมเคี้ยวให้เหนียวพอประมาณ ในอดีตคงใช้น้ำอ้อยแฉ่ง (อ่านว่า แก้ว) คือ น้ำอ้อยที่เคี้ยวไม่ให้ขึ้นเป็นก้อน แต่ปัจจุบันนับเป็นของที่หาซื้อได้ยาก ส่วนผสมอีกอย่างคือน้ำข้าวเหนียวคัม ผสมสีฝุ่นให้ได้สีใกล้เคียงกับของเดิม ผสมเข้าด้วยกันจนเหนียวพอใช้ฉาบได้ การฉาบทำการฉาบ 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นการฉาบหยาบพอหมดแล้วจึงฉาบละเอียดเพื่อให้ผิวหน้าเรียบมันใกล้เคียงกับของเดิม อย่างไรก็ดีตามเราไม่สามารถทำได้ทัดเทียมของเดิม อาจกล่าวได้ว่าเทคนิคการก่อสร้างอาคารหลังนี้

และบ้านเหลียวย่งจ้วน ซึ่งก็คือร้านเดอะเกลดอรี่นั้นเป็นการก่อสร้างชั้นครูเนื่องด้วยเป็นผิวที่เรียบลื่น คล้ายเคลือบด้วยสารอะโรอย่างหนึ่งแน่น ได้ดี จนสีหรือน้ำยาเคลือบในปัจจุบันไม่สามารถติดได้เป็นเนื้อเดียวกันเมื่อทาหรือเคลือบลงไปแล้วไม่นานก็จะหลุดร่อนออก คุณสุรชัย เลี้ยวสวัสดิพงษ์ ยังพบว่าที่เสาด้านหน้าของร้านเดอะเกลดอรี่ เมื่อมีการล้างสีน้ำมันออกได้พบร่องรอยลวดลายคล้ายกับลายที่เสาของอาคารบาตรที่วัดเกตด้วย เพียงแต่นาขนาดของลายเล็กกว่าเท่านั้น

กรณีภาพจิตรกรรมฝาผนังนั้นได้รับการแนะนำจากอาจารย์ ดร.ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ ถึงช่วงฝีมือดี จึงได้ขอความร่วมมือไปทางกรมศิลปากร ผ่านคุณสหวัดน์ เน้นหนา ผู้อำนวยการสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 6 เชียงใหม่ ขอเชิญอาจารย์ทศุทธิ์ สายะเสวี และคณะ เข้ามาช่วยทำความสะอาดและซ่อมปูนที่กะเทาะจนสำเร็จเรียบร้อย โดยใช้เงินจากกองทุนอนุรักษ์และพัฒนาวัดเกต ที่ได้มาจากการทอดกฐินและผ้าป่าสามัคคี เมื่อปี พ.ศ. 2542 ซึ่งมี ตระกูลคุณารักษ์ เป็นเจ้า (ประธาน) ร่วมกับโรงเรียนอนุบาลบ้านเด็ก ตระกูลกาญจนกร ชัยรัตน์ เผ่าชัยตระกูลกรมล พร้อมด้วยคณะศรัทธาชาวบ้านวัดเกตโดยคุณบุรพา เรียวเรียรชัย เจ้าิจบริษัท ชาราจำกัด สะใภ้ของเหลียวย่งจ้วน สมทบให้อีกสองแสนบาทเท่ากับของตระกูลคุณารักษ์ ที่มอบให้เป็นทุนตั้งต้น

อนึ่ง ที่ต้องบันทึกไว้คือ ไม้ซื่อที่มีปลายที่อยู่ปากกำแพงวัดมีการผุกร่อนหลุดออกจากกำแพงจะเปลี่ยนใหม่ก็ไม่ได้ เพราะปลายอีกด้านหนึ่งฝังอยู่ในกำแพงที่มีรูปจิตรกรรม ถ้าดึงออกภาพเหล่านั้นก็จะเสียหายหมด คุณเผชญ ชัยรัตน์ จึงเสนอให้แก้ปัญหาด้วยการทำแบบยื่นออกมาจากคานบนกำแพง แล้วเทคอนกรีตเป็นทับหลังยื่นออกมาทับกับปลายซื่อที่ขาดออกจากกำแพง เสร็จแล้วฉาบด้วยปูนแบบโบราณ เป็นการแก้ปัญหาที่แบบยลทีเดียว

ในอดีตอาคารหลังนี้ เคยเป็นโรงเรียนชั้นมูล (ช่วงประมาณ พ.ศ. 2470 – 2475) ตลอดจนเป็นศาลาเอนกประสงค์ จากการบอกเล่าของอาจารย์มาดี เดชคำธณ บอกว่า แม่เจ้าจามรี ธิดาของเจ้าราชภาคนิย (แผ่นฟ้า) ชายาของเจ้าแก้วนวรรฐฯ เจ้าหลวงเชียงใหม่ ยังเคยมาใช้เป็นที่ถืออุโบสถศีลในวันพระช่วงเข้าพรรษาในสมัยก่อน เวลาพอออกเม่ออกจะมานอนวัดเพื่อถืออุโบสถศีลนั้น ท่านจะมีการรับศีล 8 เวลามาอน และเมื่อจะกลับบ้านท่านก็จะมาลาอุโบสถเสียก่อน

ปัจจุบัน ศาลาบาตรถูกใช้เป็นที่อ่านหนังสือ ที่แสดงภาพเชียงใหม่ในอดีตนับร้อยภาพ ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมของคุณวุฒิพงษ์ ลิทธิกุล เป็นส่วนใหญ่ เป็นการอนุรักษ์ของเก่าอย่างรู้คุณค่า และนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ในปัจจุบัน

ภาพ 2-4 อาคารศาลาบาตร

4) พิพิธภัณฑวัดเกต

เมื่อพ.ศ.2543 มีการปรับปรุง “โองตุ้เจ้าหลวง” (กุฏิเจ้าอาวาส) โดยคุณจรินทร์ เบน (คุณลุงแจ็ก) เป็นแก้ว คือ เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงร่วมกับคณะสงฆ์ และคณะศรัทธาชาวบ้านวัดเกต จัดทำเป็นพิพิธภัณฑ ได้มีการเก็บรวบรวมของเก่า ทั้งภายในวัดเกตและรับบริจาคจากบุคคลทั่วไปมาแสดง เมื่อแรกเปิดใช้ชื่อว่า “พิพิธภัณฑวัดสระเกษ” เพื่อเป็นการรำลึกถึงชื่อหนึ่งของวัดเกตในอดีต ซึ่งเคยใช้ตามที่ปรากฏบนหน้าบันอาคาร โรงเรียนนักรรรมสำนักเรียนวัดสระเกษ (โรงเรียนปริยัติฯ) หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “กุฏิพ่ออินทร์” ตามชื่อของผู้สร้างถวาย คือ จินอินทร์ ชัมกิมฮั่วเซ่ง และแม่จิบภริยา เมื่อ พ.ศ. 2462

พิพิธภัณฑวัดเกตนี้ นับได้ว่า “เป็นหน้าเป็นตา” ของวัดเกตเลยทีเดียว เพราะพิพิธภัณฑที่เกิดขึ้นและดำเนินการ โดยชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาแท้ๆ

ภายในพิพิธภัณฑประกอบด้วย

(1) รูปภาพเขียนใหม่ในอดีต เรียงตามลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลัง ภาพเหล่านี้สามารถบอกเล่าความเป็นมาของเรื่องราวต่างๆ ในเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี รูปเหล่านี้ได้มาจากการเก็บรวบรวมจากหน้าหนังสือพิมพ์โดย คุณวุฒิพงษ์ สิทธิกุล ไวยาวัจกรวัดเกต ซึ่งเป็นรูปที่คุณบุญเสริม สาดราภัย ได้ถ่ายเองบ้าง เก็บสะสมและรับมอมมานำลงเผยแพร่เมื่อหลายปีมาแล้ว ภายหลังคุณจรินทร์ยังได้สั่งซื้อจากคุณบุญเสริมมาเพิ่มเติมอีกด้วย นอกจากนั้นยังได้มาจากการถ่ายภาพของคุณคง เข้มเพ็ชร (ตาคง) บ้านท่าขนมตาล อีกจำนวนหนึ่งด้วย เอื้อเฟื้อภาพ โดยอาจารย์ดำรง เข้มเพ็ชร (สามีคุณศิธร เข้มเพ็ชร ทายาทผู้สืบทอดการทำขนมตาล เป็นชั่วคนที่ 3 ของตระกูลนี้)

(2) เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องมือช่าง ถ้วยโถโออ่าง ของใช้ในบ้านเรือนของคนเมืองในอดีต เป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตคนเมืองในอดีต

(3) ผ้าทอ ผ้าปักดินเงิน ทั้งของเก่าของใหม่จากการเก็บรักษาของ อาจารย์เสถียร ณ วงศ์รักษ์ รวมถึง “ผ้าห่อคัมภีร์ใบลาน” ที่มีตัวอักษร “อด” ปักไว้ด้วยกัน อด คือ อินทวิชยานนท์ คือ คารารัศมี พร้อมมีโคลงสี่กัณฑ์ด้วยดินเงินถึง 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาล้านนาว่าดังนี้

พัทธภาพผ่องแผ้ว	พรรณราย
งามสะอาดลวดลาย	ปักล้วน
เดือนจิตรพิณิศจาย	เนตร์เพ่ง ชมเอย
ต้องจิตรติดใจถ้วน	ทุกผู้พิศเพลิน

นอกจากนี้ยังมีธงมังกรพื้นแดง 2 คู่ ทั้งคู่ใหญ่และเล็ก นำเข้ามาจากเมืองจีน โดยนายจีนฮุ้น นางแก้วมาลุน ต้นไท่ลุ่นหลี และนายแดง นางคำฮุ้น ชัยรัตน์ เพื่อถวายไว้ที่วัดเกต ธงนี้ใช้ในงานพิธีอันเป็นมงคล เช่น งานกฐิน ผ้าป่า ที่น่าภาคภูมิใจ คือ เคยใช้นำหน้าขบวนเสด็จของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 เมื่อปี พ.ศ. 2449 ครั้งที่ยังดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร ดังปรากฏในรูปเก่า ขณะที่กำลังข้ามสะพานหมอซึก หรือข้าวกลาว บริเวณท่าวัดเกตนั่นเอง และยังมีธงช้างเผือก ธงนาค หน้าหมอนอิง (หมอนขวาน)

(4) หนังสือเก่า คัมภีร์ใบลาน พับสา ตำราพรหมชาติ

(5) ฆ้องกลองชุดเล็กชุดใหญ่ ทั้งยังมีการถ่ายทอดการตีกลองให้แก่เยาวชนทุกเย็นวันศุกร์เสาร์ด้วย

เปิดให้เข้าชมฟรีทุกวัน (แต่ถ้าท่านใดต้องการบริจาคปัจจัย ก็ไม่ผิดกติกาทางวัดไม่ขัดศรัทธาของท่านเองแต่อย่างใด) ตั้งแต่เวลาเช้า 8.00 น. ถึง 16.00 น. เว้นเฉพาะช่วง 10.30 น. ถึงบ่ายโมง ที่คุณลุงแจ็กกลับไปพักผ่อน อย่างไรก็ตามทางท่านเจ้าอาวาส พระสมุห์สุรศักดิ์ สันติกโร ยังติดกริ่งไว้ หากใครแวะมาเยี่ยมในช่วงนั้นท่านก็จะมาเปิดให้เข้าชมได้

ภาพ 2-5 พิพิธภัณฑวัดเกต

5) กู่

กู่ หรือ อัญจิเจคีย์ รอบพระธาตุ ที่บรรจุอัญจิ (กระดูกคนตาย) ของผู้ที่เคยเป็นศรัทธา วัดเกตสร้างด้วยอิฐสอปูนแบบสะตายจีน บางหลังบันทึก ชื่อ นามสกุล ชานะ มรณะ ถึง 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ล้านนา จีน นับได้ว่าเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง

กู่คล้ายกับฮวงซุ้ย ต่างกันแต่เพียงกู่ใช้เก็บกระดูก แต่ฮวงซุ้ยเก็บซากร่างกายทั้งตัว ตามความเชื่อที่สืบทอดมา กุ๋นนั้นถือว่าเป็นตัวแทนของบรรพชน ถ้าลูกหลานเอาใจใส่ดูแลกุ๋นดี ก็จะมี ความเป็นสิริมงคลเจริญรุ่งเรือง อีกนัยยะหนึ่งความกตัญญูทวดเฒ่าเมื่อมาดูแลเอาใจใส่กุ๋นที่ตั้งอยู่ในวัด ก็ ย่อมดูแลเอาใจใส่วัดตามไปด้วย

สีที่ใช้เขียนหน้ากุ๋นนั้น มักมี 2 สี คือ สีแดงและสีเขียว ซึ่งใช้เขียนชื่อคนตาย ส่วนสีแดงใช้เขียนนามสกุล เพราะยังมีลูกหลานสืบสกุลต่อไปอีก เพราะฉะนั้นนามสกุลยังไม่ตายจึงใช้สีแดง

ภาพ 2-6 กู่

6) อาคารโรงเรียนนักระรรณ สำนักเรียนวัดสระเกษ

สร้างเมื่อ พ.ศ.2462 ในยุคที่เรียก วัดเกตการาม ปัจจุบัน ในชื่อของวัดสระเกษ โดย จินอินทร์ ชัมภิมอ้วแซง และนางจิบ ภริยา เพื่อใช้เป็นโรงเรียนสอนนักระรรณ บาลี ปริยัติธรรมจนคนเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า โรงเรียนปริยัติเป็นศิลปะล้านนาประยุกต์ มีบันได 2 ข้าง หันหน้าเข้าหากัน บนจั่วหลังคามีไม้ก่ถึง หน้าบันเป็นไม้ฉลุลวดลายสวยงาม ตัวอาคารเป็นไม้ เสาเป็นปูน อาคารนี้มีความสวยงามกะทัดรัด จนสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศได้นำแบบไปสร้างจำลองไว้ เป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวของภูมิภาคนี้ที่มีรูปลักษณะของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานกลมกลืนของฝีมือช่างพื้นเมืองกับช่างคนจีน ต่อมาภายหลังไม่มีการเรียน การสอนนักระรรณ จึงใช้เป็นกุฏิให้พระเณรพักอาศัยแทน

กาลเวลาผ่านไป สรรพสิ่งย่อมมีการทรุดโทรมเป็นธรรมดา ในปี พ.ศ. 2543 ชมรมท้าวป่าภาคเหนือ ททท. ร่วมกับคณะศรัทธาชาวบ้านวัดเกตจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคีทางน้ำได้เงินตั้งต้นเพื่ออนุรักษ์อาคารโรงเรียนปริยัติฯ นี้ สองหมื่นกว่าบาท และต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ลูกหลานตระกูลอุณจะนำปุระณะพรรคและโสภโณคร โดยมีคุณ โกสินทร์ เกษทอง ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ขณะนั้นผู้เป็นลูกหลานตระกูลพร้อมด้วย คุณนายจิตรลดา เกษทอง เป็นประธานในการทอดกฐินผ้าป่าสามัคคี ได้เงินอีกสองแสนกว่าบาท รวมกับเงินทางวัดสมทบให้อีก นำมาซ่อมแซมอาคารหลังนี้จนแล้วเสร็จ เมื่อปี พ.ศ. 2547 ปัจจุบันใช้เป็นที่อยู่ของพระเณรและรับแขกของทางวัด

ภาพ 2-7 อาคารโรงเรียนนักระรรณ สำนักเรียนวัดสระเกษ

7) ทำวัดเกต

บริเวณด้านหลังวัดเกตตามแนวถนนเจริญราษฎร์ที่เป็นสะพานจันทร์สมปัจจุบัน ในอดีตมีชื่อเรียกต่างๆ กันตามยุคตามสมัย ตามหลักฐานเก่าที่สุด พบในหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ ที่ศาสตราจารย์ ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร ได้แปลมาจากต้นฉบับคัมภีร์ใบลาน จารเป็นภาษาบาลีที่ท่านรัตนปัญญาเถระ ปรารักษ์ชาวเมืองเชียงรายและเป็นเชื้อพระวงศ์ของพระเจ้ามังรายบวชอยู่ที่วัดพระแก้วเมืองเชียงราย ต่อมาท่านมาอยู่เมืองเชียงใหม่ที่วัดเจ็ดยอด ไคเรจนาไว้ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช ปนัดดาธิราชหรือพระเมืองแก้วผู้เป็นหลานของพระเจ้าติโลกราช จบในปี พ.ศ.2060 และจบบริบูรณ์เมื่อ พ.ศ.2071 ดังนี้

“...ในปีนั้นเองพระภิกษุสงฆ์มีพระมหาเถระเมธังกรญาณ และพระมหาเถระมังคลสีลวงศ์เป็นประมุข ซึ่งได้รับการอุปถัมภ์บำรุงจากพระเจ้าสิริธรรมจักรพรรดิ เพิ่งผ่านราชสมบัติได้ 5 เดือน อุปสมบทกุลบุตรประมาณ 500 คน ที่ท่าสวนหลวง ในแม่น้ำพิงค์ เมื่อเดือนยี่...” (ชินกาลมาลีปกรณ์ หน้า 307 บรรทัดที่ 3-6)

ท่านได้กล่าวถึงท่าสวนหลวงว่า อยู่ตรงกันข้ามกับวัดเกต ดังนี้

“...ท่าสวนหลวง ท่านผูกศัพท์บาลีว่า มหาสวนติด อยู่ตรงข้ามวัดเกตการามในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันไม่ได้เรียกว่า ท่าสวนหลวงแล้ว ลางท่านว่าเป็นท่าเจ็ดยี่ในปัจจุบันนี้ คำว่าสวน นั้น เป็นชื่อ ต้นไม้พุ่มเป็นพุ่มชาดตระกูลหนึ่ง ดอกขาวขนาดเดียวกับดอกพุทราชาด กลิ่นหอมเหมือนดอกพุทราชาด ส่วนใบตอนกลางเว้าและหยักคล้ายใบปีบลำต้นขนาดต้นพุทราชาด ชาวเมืองเหนือเรียกต้นสวน ท่าน้ำนั้นคงเป็นท่าใหญ่ และมีต้นสวนเป็นเครื่องหมาย จึงเรียกว่า ท่าสวน น่ายินดีที่คุณม่วยเซ่ง แซ่เตีย ได้บอกว่าที่บ้านท่านมีดอกไม้ชนิดหนึ่ง ซึ่งคุณยายของท่าน คือ แม่แก้ว มาลูน ต้นไม้สูงหนึ่ บอกว่าชื่อดอกสัสวน หรือสวน เมื่อผู้เขียนได้นำมาพิจารณา ดูเห็นว่าเป็นดอกไม้ที่มีรูปพรรณสัสวนใกล้เคียงกับดอกเขี้ยวกระแตมาก จนแทบจะเรียกได้ว่าเป็นฝาแฝดกันเลยทีเดียว เพียงแต่ดอกสวนนั้นดอกเล็กกว่า ขอบใบกว้างกว่าดอกเขี้ยวกระแต ออกดอกช่วงเดือนพฤษภาคมและบานตอนกลางคืนเหมือนกัน เวลาบานมีดอกสีขาวพราวเต็มต้น มีกลิ่นหอมอ่อนๆ และถ้าเป็นคืนเดือนหงายมีลมพัดโชยเบาๆ ด้วยแล้ว เป็นบรรยากาศที่ดีทีเดียวในอนาคต หากมีการส่งเสริมให้ปลูกดอกไม้พื้นบ้านแล้ว ควรที่จะส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ดอกชนิดนี้ให้ทั่วไปด้วย จะดีมาก

การบวชในสมัยโบราณที่มักนิยมบวชในน้ำนี้ เป็นประเพณีที่รับมาจากสำนักมหาวิหารของลังกา การทำสังฆกรรมในน้ำ มี 3 ชนิด คือในมหาสมุทร สระ (คือที่มีน้ำขังโดนธรรมชาติ) และในแม่น้ำ วิธีการคือ ทำสังฆกรรมบนเรือหรือแพ หรือร้านที่ผูกไว้ในน้ำ และต้องผูกติดกับหลักในน้ำ หรือทอดสมอให้ห่างจากตลิ่งกว่าชั่ววิดน้ำสาม ห้ามทำในเรือหรือแพที่กำลังลอยหรือเดินอยู่ (ยุพิน เข็มมุกด์, สถาบันสงฆ์กับการเมืองและสังคมล้านนา พ.ศ. 1854 – 2101. 2531: 51-60)

การบวชที่ว่านี้เป็นการบวชทางน้ำบนแพขนาน เรียกว่าเป็นอุทกสีมา หรือสมมติสีมา คือ สมมติเขตสีมาในน้ำเพื่อทำการสังฆกรรมนำเข้ามาโดย พระสุนนเถร เป็นการบวชกุลบุตร ชาวล้านนาเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ.1916 ตามคติของมอญ บางที่เรียกว่าลัทธิลังกาวงศ์ หรือहनสวนคอกที่แม่น้ำปิงใกล้กับวัดจันทาโน จังหวัดลำพูนการบวชบนแพขนาน ท่านว่ากันว่าเป็นที่มาของการเรียกผู้ที่เคยบวชเป็นพระภิกษุว่า ขนานหรือหนามในปัจจุบัน

สำหรับท่าวัดเกตนี้ ภายหลังได้มีการสร้างสะพานไม้หรือที่เรียกกันว่า “ขัวกุลวา” (กุลวา คำเรียกฝรั่ง คือ กุลวาวา ส่วนกุลवाद้า คือ แหก) โดยหมอช็อคคิตมิชชันนารีชาวอเมริกัน และเมื่อถูกแพขนอนสักคือท่อนไม้ซุงที่บริษัท บอร์เนียว จำกัด และบริษัทบอมเบย์ เบอร์มา ซึ่งได้รับสัมปทานทำไม้ในภาคเหนือได้ทำการตัดไม้แล้วปล่อยให้ไหลมาตามลำน้ำแม่ปิงจนเป็นแพเต็มแม่น้ำไปหมด ถึงขนาดที่ว่าสามารถเดินบนแพข้ามฝั่งได้สบาย ไม้ซุงเหล่านั้นได้ไหลพุ่งเข้าชนตอม่อสะพานจนโย้เสียหยา จึงต้องรื้อสะพานและมีการใช้ขัวตะค คือ สะพานไม้ไผ่ขัดตะแทนและมีท่าล่อเรือข้ามฟากของลุงหนานโต ปัญญารัตน์ และทำอื่นๆ แต่พอถึงฤดูน้ำหลากขัวตะคก็จะถูกน้ำพัดพาให้ลอยไป ทิ้งอกบริเวณริมแม่น้ำปิงจึงเป็นที่พักพิงอาศัยของลุงคำลือถูกจ้างล่อเรือที่เข้ามาขอปลูกตอม่อ (กระต๊อบ) อยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2499 เพ้าอายุของเป้า (จันทร์ดี อาทิตย์) ที่ปัจจุบันไม่ได้สืบทอดอาชีพล่อเรือ แต่เปลี่ยนมาขายกล้วยทอด (กล้วยแขก) ขายกระบองทอดและน้ำอัดลมที่เชิงสะพานจันทร์สมแทน

สะพานจันทร์สมนี้ นายห้างโมติราม (นายมนตรี โกสลาภิรมย์) ชาวซิกข์ ได้สร้างเป็นสะพานคอนกรีต เพื่อนเป็นอนุสรณ์แก่นางจันทร์สม ภริยาผู้เป็นที่รัก เมื่อปี พ.ศ. 2509 เพื่อให้คนบ้านวัดเกตกับคนกาดหลวง กาดแก้วลำไย (ตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย) ได้ใช้เดินไปมาหากันตราบนานวัน ด้วยความที่นายห้างซึ่งเป็นชาวอินเดีย เป็นผู้สร้างสะพานนี้ชาวบ้านจึงเรียกสะพานนี้ อีกชื่อหนึ่งว่า “ขัวแขก”

ภาพ 2-8 ท่าวัดเกต

8) มัสยิด อัด-ตักวา

เป็นมัสยิดที่สร้างเนื่องมาจากการขยายถิ่นฐานมุสลิมในสมัยนั้นประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้มีเชื้อสายมาจากมณฑลยูนนานประเทศจีน ผสมผสานกับชาวปาเกีสถาน บังกลาเทศ ในอดีตมีมุสลิมดั้งเดิมอาศัยอยู่ก่อนบ้างแล้ว ตระกูลเดิมที่มาตั้งถิ่นฐานมีอยู่หลายตระกูล เช่น ตระกูลอนวงศ์ เจริญ พงศ์พฤษกุล วีระพันธ์ รุจิพรรณ มาลีกุล สุวรรณมาลี อารีพันธ์ บุญกร นานาวิชิต เจ้าคูรี วีระชาญ แซ่ม้า เป็นต้น เดิมมีการอยู่ร่วมกับพี่น้องชาวพุทธบริเวณที่เรียกว่า บ้านหลังห่างๆ คือห่างบอร์เนียว ซึ่งมีประชากรอยู่หนาแน่นมาก

การสร้างมัสยิดในสมัยนั้น เริ่มต้นจากคุณยง ฟูนันต์ (ผู้ก่อตั้ง หจก.ฟูนันต์ ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ชื่อเดิมคือ “สุหย่งโม้” ชื่ออาหรับว่า อัศดุเราะห์มาน อิสฮาก อันซียีนิ อพยพมาจากประเทศจีนจากหมู่บ้าน “เซียวเหว่ยเกิง” อำเภอหมงหัว มณฑลยูนนาน ได้รวบรวมพี่น้องมุสลิมที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ อาทิเช่น คุณหว่างหมินแซ่ว คุณเจ้าอิงฟง คุณต๋วงซุนเหลียง (สุจิต ตรงเพียรเลิศ) คุณมาห์ยูชี คุณหย่างเนเจ้า โดยได้ขอซื้อที่ดินจากคุณแอนด์ เบน ซึ่งท่านเป็นผู้ที่มีจิตใจสูงส่งมาก ได้ขายที่ดินให้ในราคาเดิมที่ตกลงกันไว้ ทั้งที่การวางมัดจำได้ล่วงเลยมานานแล้ว โดยได้รับการช่วยเหลือทางการเงินจากคุณมาห์ยูชี คุณบุญศรี อินทนนท์ คุณหย่างเนเจ้า สมัครพรรคพวกและพี่น้องมุสลิม ทั้งที่อาศัยอยู่บริเวณนี้และจากที่อื่นๆ ได้เริ่มสร้างกำแพงและอาคารมัสยิด เมื่อปี พ.ศ. 2510 แล้วเสร็จ เมื่อปี พ.ศ. 2512 ได้เปิดเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2513 โดยมีเอกอัครราชทูตซาอุดีอาระเบียเป็นประธานในพิธีและตั้งแต่นั้น มัสยิดอัด-ตักวา ก็เป็นศาสนสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของชาวมุสลิมในเชียงใหม่ มีโรงเรียนสอนศาสนาแห่งแรกในภาคเหนือ ชื่อโรงเรียนจิตต์ภักดีซึ่งแปลมาจากคำว่า อัล - ตักวา ส่วนชื่อ อัด - ตักวา นั้น สะกดผิดตามนายทะเบียน เป็นศูนย์รวมของหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น สำนักคณะกรรมการอิสลามจังหวัดเชียงใหม่ และอีกหลายหน่วยงานเป็นศูนย์แห่งความรู้ในวิชาการศาสนาอิสลามในภาคเหนือ

ภาพ 2-9 มัสยิด อัด-ตักวา

9) วัดซิกข์ (สมาคมศรีคุรุสิงห์สภา)

ชาวซิกข์คนแรก ที่เดินทางเข้ามายังจังหวัดเชียงใหม่ คือ นายอีเชอร์ซิงห์โดยเข้ามาทางประเทศพม่าเมื่อปี พ.ศ. 2448 (ค.ศ. 1905) โดยประมาณ หลังจากนั้นมิชาวซิกข์มารวมเพิ่มขึ้นอีก 4 ครอบครัว คือ นายรัตตันซิงห์ นายเกียนซิงห์ นายวาริอามซิงห์ และนายอมารดาซิงห์ ในปี พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907) ชาวซิกข์กลุ่มนี้จึงได้ พร้อมใจกันจัดตั้งศาสนสถานคุรุควารารขึ้นที่เลขที่ 134 ถนนเจริญราษฎร์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตราบจน กระทั่งทุกวันนี้ โดยมีเนื้อที่ ประมาณ 60 ตารางวา โดยที่ครั้งแรกได้ สร้างเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีลานกว้างเป็นที่ ประกอบพิธีเจริญกรรมและกีดันตามศาสนวินัยของซิกข์ตัววัดสร้างเป็นตึกหลังใหญ่สูง 3 ชั้น มียอดโดมสีทอง บนชั้นที่ 3 ซึ่งเป็นห้องโถงขนาดใหญ่เป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนา ภาพที่เกิดขึ้นเป็นประจำในศาสนสถานแห่งนี้คือ ชาวซิกข์ ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่ผู้ชายโกศศีรษะไว้หนวดเครา ส่วนสตรีคลุมศีรษะและแต่งกายแบบอินเดีย จะพากันมาราบไหว้และฟังคำสอนจากพระคัมภีร์

ภาพ 2-10 วัดซิกข์

10) คริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่

คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ที่เข้ามาประกาศเผยแผ่พระกิตติคุณในประเทศไทยเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1828 โดยการนำของศาสนาจารย์นายแพทย์คาร์ล ออกัสตัส เฟรดดริค กุสตาฟ (Rev. Carl Augustus Friedrich Gulzlaff, M.D.) และศาสนาจารย์จาคอบ ทอมลิน (Rev. Jacob Tomlin) ซึ่งเป็นผลให้มีมิชชันนารีเข้ามาทำงานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นในระยะเวลาต่อมาปี ค.ศ. 1863 ศาสนาจารย์ดาเนียล แมคกิลวารี (Rev. Daniel McGilvary) และศาสนาจารย์โจนาธาน วิลสัน (Rev. Jonathan Wilson) ได้เดินทางขึ้นไปสำรวจพื้นที่เชียงใหม่ เพื่อทำการประกาศพระกิตติคุณ ปี ค.ศ. 1867 ศาสนาจารย์แมคกิลวารีพร้อมครอบครัวได้เดินทางไปทำงานที่เชียงใหม่ โดยพักที่ศาลานอกประตูเมือง (ประตูท่าแพ) ทางทิศตะวันออก ซึ่งติดกับแม่น้ำปิง ศาลาดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณตลาดวโรรสในปัจจุบัน และปี ค.ศ. 1868 ศาสนาจารย์โจนาธาน วิลสัน และครอบครัวได้เดินทางขึ้นมาสืบหาพื้นที่ทำให้เชียงใหม่เวลานั้นมีครอบครัวมิชชันนารีทำงานอยู่ 2 ครอบครัวมิชชันนารีทั้งสองครอบครัวได้ทำงานหลักสามอย่างกับชาวล้านนา

ประกาศข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ทรงเป็นพระผู้ช่วยให้รอดของโลก มีคนท้องถิ่นได้เชื่อและเขามาเป็นสาวกของพระเยซูแล้วรวมกันเข้าเป็น”คริสตจักร” นั่นคือคริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่ เป็นคริสตจักรแห่งแรกของเชียงใหม่และล้านนา

สั่งสอนคนล้านนาให้มีความรู้เป็นวิทยาศาสตร์ และมีปัญญาในการอ่านเขียนพร้อมกับแก้ปัญหาจนเกิดมีโรงเรียนชายคริสเตียนเกิดขึ้นคือ โรงเรียนชายวังสิงห์คำ (ปัจจุบันคือปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย) และโรงเรียนสตรีคริสเตียนแห่งแรกคือโรงเรียนพระราชายาดารารัสมิ (ปัจจุบันคือดาราวิทยาลัย)

รักษาคณเฒ่าไข้ได้ป่วยให้หาย จนเกิดมีโรงพยาบาลคริสเตียนก่อตั้งขึ้นคือโรงพยาบาลแมคคอร์มิคสำหรับรักษาผู้เจ็บป่วยทั่วไป และโรงพยาบาลแมคเคนสำหรับ ผู้ป่วยโรคเรื้อนและโรคผิวหนัง ปัจจุบันรักษาผู้ป่วยทั่วไป

คริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่ แต่เดิมมีชื่อว่าคริสตจักรเพรสไบทีเรียนที่ 1 เชียงใหม่ ได้รับการสถาปนาขึ้นวันที่ 18 เมษายน ค.ศ.1868 ประกอบด้วยสมาชิก 2 ครอบครัว คือครอบครัวแมคกิลวารีกับครอบครัววิลสัน และได้มีการนมัสการพระเจ้าเป็นครั้งแรก ในอาทิตย์ที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1868 คริสตจักรก่อตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อประกาศข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ และปลดปล่อยประชากรของพระเจ้าให้หลุดพ้นจากความเขลาและโรคพยาธิ ด้วยการให้การศึกษารักษา พยาบาล และบริการสังคม จวบจนปัจจุบันคริสตจักรยังคงสืบสานต่อเจตนารมณ์ และทำพันธกิจแห่งการปลดปล่อย และบริการรับใช้พระเจ้าและประชากรของพระองค์ที่ยากไร้ เจ็บป่วย พิกุล อาวุโส เร่ร่อน เสี่ยงเปรียบ ได้รับความยุติธรรมและประสบความสำเร็จทุกขัณฑ์ยากลำบากทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและภัยธรรมชาติ ซึ่งกำลังเรียกร้องและร่ำไห้หาความรัก ความยุติธรรม สันติสุขและความรอดพ้น

โบสถ์คริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่หลังแรกขณะนี้ เป็นโบสถ์ของโรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน ส่วนอาคารโบสถ์ปัจจุบันตั้งอยู่ในบริเวณที่อดีตเคยเป็นที่ตั้งของบ้านพักมิชชันนารี ซึ่งเจ้าอาวาสได้พระราชทานให้แก่มิชชัน เป็นที่ตั้งของโรงเรียนสตรีคริสเตียนแห่งแรก (พระราชายาดารารัสมิ) และเป็นที่ตั้งอาคารไม้ชั้นเดียวสำหรับจำหน่ายยาโรคของโรงพยาบาลแมคคอร์มิค สถานที่แห่งนี้เป็นที่รู้จักกันว่า “คริสตสถาน” ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งหมด 10-7-47 ไร่ เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำพันธกิจของพระเจ้าแห่งการประกาศสั่งสอน และรักษาประชากรของพระองค์ ปัจจุบันบริเวณคริสตสถานเป็นที่ตั้งของอาคารโบสถ์แล้วยังมีอาคารเอกสัมพันธ์เพื่อสันติ และสำนักงานคริสตจักรภาคที่ 1 ตั้งอยู่ คริสตจักรที่หนึ่งเชียงใหม่ มีนโยบายให้ที่ดินผืนนี้เป็น “อุทยานของพระเจ้า” ซึ่งร่มรื่นด้วยต้นไม้ยืนต้นสีเขียวสวยงามด้วยไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด และสงบเพื่อให้พี่น้องในชุมชนจะได้มาพักผ่อนชื่นชมกับบรรยากาศและรับอากาศบริสุทธิ์

ภาพ 2-11 โบสถ์คริสต์จักรที่หนึ่งเชียงใหม่

11) เดอะแกลลอรี

อาคารหลังนี้ ได้สร้างขึ้นมาประมาณปี พ.ศ. 2423 โดยอาทังเนียวอูย แซ่เหลี่ยว ซึ่งมาตั้งรกรากที่เชียงใหม่ทำการค้าขายและเปิดร้านค้า ชื่อร้าน”เหลี่ยวย่งจ้วน” ตามที่เห็นติดอยู่ด้านเหนือประตูทางเข้าของ เดอะแกลลอรี ซึ่งเขียนไว้เป็นอักษรจีนว่า “ย่งจ้วน”

ด้านหน้า ที่ติดกับถนนเจริญราษฎร์ ช่วงที่ทำการก่อสร้างเป็นช่วงมาจากเมืองจีน ตัวอาคารจึงมีลักษณะเป็นแบบจีน และช่วงจะใช้เวลาในการก่อสร้างนานมาก โดยเฉพาะรูปปูนปั้นที่ติดผนังบนประตูด้านหน้าเป็นฝีมือที่ละเอียดอ่อนมาก ส่วนช่วงปูนปั้นที่มาจากเมืองจีนชุดนี้ได้ใช้เวลาสร้างนานพอสมควรและหลังจากสร้างอาคารหลังนี้แล้ว ยังได้ไปปั้นปูนรูปมังกรที่อุโบสถวัดเกตการามต่ออีกด้วย ดูได้ที่วัดเกตการามเชียงใหม่

ด้านหลัง ที่ตัวอาคารจะเป็นไม้สัก ลักษณะจะเป็นแบบล้านนาในสมัยนั้น ดังนั้น ตัวอาคารทั้งหมด จึงออกมาเป็นลักษณะผสมผสานกันระหว่างจีนและล้านนา หลังบ้านที่เป็นชานไม้ กระดานทอดลงสู่แม่น้ำ เพื่อใช้ติดต่อทางการค้าได้อีกทางหนึ่ง สมัยนั้นการค้าขายไปถึงปากน้ำโพ (นครสวรรค์) และต่อไปจนถึงกรุงเทพฯ โดยใช้เรือต่อ (ถ่อด้วยลำไม้ไผ่)

ด้านข้าง จะเป็นทำน้ำที่ใช้สำหรับขนส่งสินค้าที่มาจากทางเหนือและใต้ และเป็นท่าให้ช้างลงอาบน้ำ ฉะนั้นทำน้ำตรงนี้จึงมีชื่อเรียกกันว่า “ท่าช้าง”

อาคารหลังนี้ได้เป็นที่อยู่อาศัยของอาทังเนียวอูย จนถึงลูกอาทัง และรุ่นหลาน (คุณสุรัช เลี้ยวสวัสดิพงศ์) จนกระทั่งปี พ.ศ. 2521 ครอบครัวจึงได้ย้ายไปอยู่ที่ใหม่ เพราะตัวอาคารหลังนี้เก่าแก่มากแล้ว อาคารหลังนี้ก็เลยว่างและถูกใช้เป็นโกดังเก็บของ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2532 สุรัช ซึ่งเป็นหลายอาทังเนียวอูย ได้กลับมาจากศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ได้มาเห็นอาคารหลังนี้อยู่ในสภาพทรุดโทรมมาก โดยส่วนตัว สุรัชเองแล้วเป็นคนที่ชอบอนุรักษ์ของเก่าและศิลปะต่างๆ ประกอบกับมีความรักและผูกพันกับบ้านหลังนี้มาก เพราะเกิดและเติบโตที่บ้านก่อนที่จะไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ เมื่อกลับมาเห็นสภาพของบ้าน จึงเกิดความรู้สึกอยากจะทำให้ทุกอย่างคงอยู่สภาพเดิมไว้ให้มาก

ที่สุด เพื่อรื้อถอนฐานหลานจะให้เห็น ได้เล่าสืบต่อกันไปว่าอาคารหลังนี้มีความเป็นมาอย่างไร จึงได้ซ่อมแซมอาคารหลังนี้ โดยใช้เวลาในการซ่อมแซมประมาณ 6 เดือน เพราะอาคารเก่านั้นกว่าจะทำให้กลับมาสภาพเดิมนั้นยากมาก ต้องค่อยทำค่อยไป และได้เปิดร้านอาหารด้านหลัง และเป็นห้องแสดงภาพวาดของเหล่าศิลปินต่างๆ ขึ้นมาทางด้านหน้า เดอะแกลลอรีจึงได้ก่อตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา นอกจากนี้เดอะแกลลอรียังได้รับรางวัลเกียรติยศหลายรางวัล อาทิเช่น

- ปี 2534 ได้รับรางวัลอนุรักษ์เชียงใหม่ จากกรรมการสถาปนิกล้านนาในพระบรมราชูปถัมภ์
- ปี 2536 ได้รับรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยการคัดเลือกของสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์
- ปี 2537 ถูกจัดอันดับเป็น 1 ใน 270 ร้านอาหารที่ดีที่สุดในทวีปเอเชีย THE BEST OF ASIA โดยนิตยสาร TIME (BUSINESS & PLEASURE THE BEST OF ASIA THE ULTIMATE GUIDE TO THE TOP 80 CITIES & RESORTS IN 23 COUNTRIES)
- พฤษภาคม 2539 ได้รับรางวัลเกียรติยศสถานประกอบการดีเด่นประจำปี 2539 (EXCELLENT ESTABLISHMENT AWARDS) โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
- วันที่ 24 พฤศจิกายน 2539 เดอะแกลลอรีได้มีโอกาสนำการต้อนรับสตรีหมายเลขหนึ่งของสหรัฐอเมริกา MRS. HILLARY RODHAM CLINTON และคณะที่ได้มาเยือนเชียงใหม่ และให้เกียรติมารับประทานอาหาร และร่วมพิธีลอยกระทงตามประเพณีล้านนาไทยด้วย
- มีนาคม 2540 ได้รับใบประกาศเกียรติคุณโครงการส่งเสริมเชียงใหม่งาม ประจำปี 2540 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยคณะกรรมการสถาปนิกภาคเหนือ ร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ นายพลกร สุวรรณรัฐ
- กันยายน 2541 เดอะแกลลอรีได้รับเลือกให้เป็น “The Amazing Restaurant of Thailand” โดยการคัดเลือกของ ททท. (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)
- กุมภาพันธ์ 2547 Thailand's Best Restaurants 2004 โดย Thailand Tatler

ภาพ 2-12 เดอะแกเลอรี

12) บ้าน 6 เสา

บ้าน 6 เสา คือ อาคารเลขที่ 36-44 ถนนเจริญราษฎร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอาคาร 2 ชั้น ก่ออิฐถือปูนขนาด 6.40 x 12 เมตร ประมาณปี พ.ศ. 2490 มีการต่อเติมระเบียงตึกชั้น 2 และห้องนอนออกไป 1 ห้อง พร้อมกับห้องอาหาร ชั้นล่าง 1 ห้อง สืบเนื่องจากส่วนต่อเติมนี้ มีลักษณะแตกต่างจากตัวอาคารเดิมปี พ.ศ. 2530 ซ่อมแซมเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคาจากกระเบื้องดินเผาปลายมนเป็นกระเบื้องลอนคู่ เนื่องจากไม่สามารถหากระเบื้องเหมือนของเดิมมาเปลี่ยนได้ พร้อมกับซ่อมแซมกระดานพื้นห้องชั้นล่างที่ชำรุดเสียหาย อาคารหลังนี้เปิดเป็นอาคารพาณิชย์ขายผ้าไหมและเสื้อผ้าแบบฟอร์มโรงเรียนคาราวิทย์วิทยาลัยเชียงใหม่มาก่อน ซึ่งในปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งบริษัท โอเรียนทอลสโตร์โปรดักส์ จำกัด และวิสาสินี หรือโอเรียลทอลล์เท็กซ์ไทล์ อาคารหลังนี้มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าของมาหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายถึงปัจจุบันเจ้าของคือ นางสาวสมหทัย อุตสหตานนท์

อายุของอาคารไม่สามารถจะสืบทราบแน่นอนว่า มีการปลูกสร้างอาคารหลังนี้เมื่อใดแน่ และใครเป็นผู้ก่อสร้างเท่าที่สืบถามจากผู้สูงอายุ ซึ่งขณะนี้ก็มีอายุ 90 กว่าปี และยังมีชีวิตอยู่และมีความเกี่ยวข้องกับเจ้าของเดิมก็ทราบแต่เพียงว่า ขณะที่เป็เด็กอายุราวๆ 5-6 ขวบ ก็เห็นอาคารหลังนี้อยู่แล้ว ฉะนั้นพอสรุปคร่าวๆ ได้ว่า อาคารหลังนี้คงจะก่อสร้างในระหว่างปี พ.ศ. 2447 ถึง พ.ศ. 2457 ยังคงมีหลักฐานบางอย่าง ที่ปรากฏเหนือวงกบประตูด้านหน้าชั้นล่าง ซึ่งเป็นลายฉลุ แกะสลักเป็นลวดลายอยู่ 2 แห่ง แห่งหนึ่งเป็นภาษาไทยว่า “เซ่งฮง” และอีกแห่งเป็น ภาษาอังกฤษ อ่านว่า “SENG HOMG” จึงเข้าใจว่า น่าจะเป็นชื่อยี่ห้อของเจ้าของอาคารนี้และคงเป็นผู้ก่อสร้างด้วย

เมื่อ 14 มีนาคม 2540 บ้าน 6 เสา ได้รับประกาศเกียรติคุณประเภทองค์ประกอบเมืองขนาดใหญ่ โครงการส่งเสริมเชียงใหม่งาม ประจำปี 2540 จากสมาคมสถาปนิกในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยคณะกรรมการสถาปนิกภาคเหนือ เป็นผู้มอบ

ภาพ 2-13 บ้านหุกเสา

2.1.3 การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (Strength)

1. ย่านการค้าเก่าของเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เต็มไปด้วยประวัติศาสตร์และสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม
2. ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความร่วมมืออย่างดีระหว่างศาสนา
3. มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลากหลาย (mixed land-use) และมีอาคารอนุรักษ์ที่สวยงาม
4. มีโครงสร้างพื้นฐานที่ครบครัน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์เมืองที่สำคัญ

จุดอ่อน (Weakness)

1. การพัฒนากระจุกเพียงแค่พื้นที่บนถนนหลัก (ถนนเจริญราษฎร์)
2. การขาดการจัดการคนต่างถิ่นและคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง
3. กฎหมายผังเมืองเฉพาะที่มีความเข้มงวดในการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดิน
4. ขนาดถนนภายในชุมชนมีขนาดเล็กตามรูปแบบเมืองเก่า ทำให้การเดินทางเข้าถึงไม่สะดวก

โอกาส (Opportunity)

1. การสร้างความร่วมมือในการพัฒนาภายในย่านร่วมกับภาคประชาคมในพื้นที่
2. ย่านวัดเกตอยู่ในเขตผังเมืองรวมสีเหลือง คือ ประเภทที่ดินที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย เหมาะแก่การพัฒนาการอยู่อาศัยภายใต้กรอบด้านคุณภาพเนื่องจากมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดี

3. มีความต้องการที่อยู่อาศัยจากคนต่างถิ่นสูง
4. มีทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่ดี สามารถดึงดูดความสนใจได้ดี

อุปสรรค (Threat)

1. ราคาที่ดินมีราคาสูง
2. รายได้ประชาชนในพื้นที่และคนต่างถิ่นที่เข้ามาอยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย
3. โครงการพัฒนาหลากหลายด้านที่เข้ามาในพื้นที่ย่านวัดเกตมีการแข่งขันสูง และมีจำนวนมากจนมาก

(ที่มา: โครงการส่งเสริมสรณนะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยและแผนป้องกัน/แก้ไขปัญหาชุมชนแออัด ปี 2558)

2.2 การศึกษาประวัติศาสตร์

1) ศึกษาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อถกเถียงกันมาก ก็คือ ในแง่ของพื้นที่ วงการวิชาการทั่วไปเห็นว่า พื้นที่นี้จะเป็นพื้นที่ใหญ่ ครอบคลุมอาณาบริเวณกว้าง โดยที่พื้นที่นั้น มีเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญในอดีตที่พอจะมีหลักฐาน ที่ค้นหาได้หรือในยุคประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ความสนใจ คือ ในยุคประวัติศาสตร์นั้น พื้นที่นี้มีพัฒนาการอะไร อย่างไร จนเกิดเหตุการณ์สำคัญ เช่น พื้นที่ที่เป็นอาณาจักรล้านนา พื้นที่ที่เป็นอาณาจักรสุโขทัย เป็นต้น

2) ภายในพื้นที่การศึกษาประวัติศาสตร์ ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องของ การหาหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร คำบอกเล่า รวมถึงวัตถุสิ่งของต่างๆ เพื่อมาสรุปว่า ในอดีตมีอะไรเกิดขึ้น ทำไมถึงเกิดขึ้น และมีผลอย่างไร ซึ่งส่วนใหญ่ก็เหมือนกัน ก็มักจะเป็นเรื่องของ คนชั้นนำ ผู้ปกครองในยุคต่างๆ จนมีการพูดถึงว่าเมื่อเรื่องราวที่ผูกพันกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ เป็นของคนชั้นนำของพื้นที่ ไม่มากนักน้อย ก็เป็นการบันทึกตามสิ่งที่คนชั้นนำหรือผู้ปกครองดังที่มีการกล่าวว่า "ประวัติศาสตร์ในยุคหนึ่งๆ ก็คือ การ "เขียน" โดยผู้ปกครอง เข้าข้างผู้ปกครอง เช่น ประวัติศาสตร์ ดังความระหว่างไทยกับพม่าในยุคเดียวกัน หลักฐานของไทย กับของพม่าให้ลากสำคัญของเรื่องราวที่เกิดขึ้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

3) ในเมื่อมุมมองของพื้นที่ใหญ่ และสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องของ ผู้ปกครอง หรือใครเขียน ใครบันทึก ก็จะเข้าข้างตัวเอง ทำให้ความเป็นจริงในเชิงประวัติศาสตร์ ก็ยังเป็นจริงแบบไม่สมบูรณ์ต่อไป จนอาจหาข้อยุติได้ยากจนกว่าจะได้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่บ่งบอกว่าจริงๆ มีอะไรเกิดขึ้น อย่างไร เพราะอะไร ความชัดเจนก็จะเพิ่มขึ้นเป็นสำคัญ

4) ในวงการวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โดยมีมุมมองที่ต่างออกไป คือ แทนที่จะมุ่งไปที่ "พื้นที่" ขนาดใหญ่ และ/หรือ มุ่งไปที่ เรื่องราวของผู้ปกครอง คนชั้นนำ ผู้มีอำนาจตามที่กล่าวมาแล้ว ทำไมไม่หันไปดู ไปค้นประวัติศาสตร์ "ท้องถิ่น" กล่าวคือ ภายในพื้นที่ใหญ่ มันมีพื้นที่เล็ก เช่น ชุมชนแห่งหนึ่ง หรือพื้นที่ย่อยในเมืองใหญ่เมืองหนึ่ง ซึ่งก็มีประวัติความเป็นมา ควบคู่กับพื้นที่ใหญ่ และในท้องถิ่น หรือ "ชุมชน" ดังกล่าว ก็มีเรื่องราวที่ถูกบันทึก จนจำ เล่าขาน มีหลักฐานที่เป็นวัตถุทางประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงกันอยู่ที่สำคัญ การเกิดขึ้น ดำรงอยู่ในอดีตของท้องถิ่นนี้ ได้มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ประกอบไปด้วยเหตุการณ์สำคัญและในเหตุการณ์สำคัญนั้น ก็มีเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้คนสมัยนั้น จัดการและได้รับผลกับมัน ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ หรือเหตุการณ์ที่เป็นความสุข ความภูมิใจก็ตาม การจัดการและผลของการจัดการก็ได้ถูกบันทึก เล่าขาน บางส่วนก็ ถ่ายทอดลงในวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการก่อสร้าง สถาปัตยกรรม สิ่งของ เครื่องใช้ รวมตลอดถึงการถ่ายทอดลงใน ประเพณี วัฒนธรรมที่สัมผัสได้ ทั้งหมดนี้อาจจะเป็นเรื่องเหตุการณ์สำคัญ ที่เป็นปฏิสัมพันธ์กับเรื่องราวสำคัญของพื้นที่ใหญ่ ที่ท้องถิ่นนี้เป็นส่วนประกอบ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือชุมชนได้เปลี่ยนมุมมองจากประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ที่สำคัญ คือ

4.1) ไม่ได้มีเรื่องของผู้มีอำนาจ เป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ ตรงกันข้ามเป็นเรื่องราวของผู้คนในท้องถิ่นหรือชุมชน เป็นผู้อยู่กับประวัติศาสตร์แล้วมีบันทึก มีการเล่าขาน และมีการปรากฏหลักฐานออกเป็นวัตถุต่างๆ สิ่งที่เป็นเหตุการณ์สำคัญจึงสะท้อนความเป็นจริงมากกว่า ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นเรื่องราวการถกทอ เรื่องราวต่างๆ อย่างสมเหตุสมผลอย่างลงตัว ถ้าศึกษาให้สมบูรณ์จะไม่เพียงเห็นแค่เรื่องราวอันเป็นมรดกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่เป็นเหมือนภาพ หุคหนึ่งในแต่ละช่วงเวลาเท่านั้น แต่ยังสามารถสาวลึกถึงการถกทอที่ลงตัวของความคิด ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ การกระทำ และสะท้อนออกมาเป็นวัตถุเชิงประจักษ์ และประเพณีที่สัมผัสจับต้องได้ด้วย ซึ่งมันก็คือภาพความเคลื่อนไหว

4.2) หากประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือชุมชนนั้น มีความต่อเนื่อง จากอดีตอันยาวไกลสู่วิถีชีวิตในปัจจุบันของผู้คนในท้องถิ่นนั้น การสืบค้นประวัติศาสตร์ นอกจากจะทำให้ข้อมูลข้อเท็จจริงในอดีตถูกพิสูจน์ยืนยันได้จากปฏิบัติการในชีวิตแล้ว ข้อสรุปทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นยังพอจะเปลี่ยนช่วง ยืนยันหรือลบล้าง ข้อสรุปทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ใหญ่ได้ ดังนั้นการสืบค้นข้อมูลข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจึงมีพลังไม่น้อยไปกว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ของพื้นที่ใหญ่

5) มีประเด็นทางวิชาการเกี่ยวกับการสืบค้น หรือศึกษาประวัติศาสตร์ที่สำคัญ อีกประการหนึ่ง คือ ทำไปเพื่ออะไร หรือแล้วได้ประโยชน์อะไรที่มากกว่านักวิชาการได้ตีพิมพ์ผลงานมากไปกว่าความต้องการที่ดี แต่ไม่เห็นพลัง คือ ต้องการให้คนรุ่นหลังซึมซับถึง "รากเหง้า" ของเขา ผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของบรรพบุรุษของเขา ถ้าเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การทำให้เห็น "รากเหง้า" ดูจะเป็นความจริงมากกว่า พื้นที่ขนาดใหญ่ อย่างน้อยผ่านข้อเท็จจริงว่ามรดกทางประวัติศาสตร์มันคิด

ยึดกับท้องถิ่น และได้ผูกพันผ่านผู้คนรุ่นต่างๆ มาถึงปัจจุบันไม่มากนักน้อย ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น กับการทำให้คนรุ่นใหม่ซึมซับ "รากเหง้า" จึงมีพลังและเป็นจริงมากกว่า

แต่ถ้ามีความคิดเพิ่มเติมว่า ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ก็ส่วนหนึ่ง หากมีการค้นหาทางประวัติศาสตร์แบบมุ่งเป้า คือ ทำไปเพิ่มคุณค่าให้กับมรดก หรือของดีของท้องถิ่นซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งของท้องถิ่น คือกล่าวอีกนัยยะหนึ่ง ไม่ใช่สืบค้นทั่วไป แต่สืบค้นเพื่อนำมายืนยันว่าของดีหนึ่งๆ นั้น มีเรื่องราวความเป็นมาแบบเชื่อมโยงในอดีตอย่างไร มีการวิเคราะห์ว่าจากความเป็นพิเศษของอดีต การมาเป็นตัวตนของของดีนั้นมันพิเศษ แตกต่างจากที่อื่นอย่างไร และที่สำคัญส่วนใดที่เป็นการสืบทอดการอดีตถึงปัจจุบัน ในวิถีชีวิตของผู้คนปัจจุบันบางส่วนหรือหลายส่วนมีรากลึกถึงอดีต ซึ่งตรงนี้ เรียกว่า เป็นนัยสำคัญของของดีในท้องถิ่นนั้น ถ้าทั้งหมดของการค้นหาประวัติศาสตร์ แบบมุ่งเป้าเป็นแบบนี้ พลังอันมหาศาลน่าจะเกิดขึ้น เช่น

5.1) ทำให้ของดีต่างๆ ที่เป็นมรดกของท้องถิ่น ที่เคยมีทั้งมิติที่สัมผัสได้กับคุณค่าลึกๆ ที่สัมผัสได้ในอดีตถูกรื้อฟื้นหรือชุบชีวิตขึ้นมา

5.2) ของดีนั้นๆ ในปัจจุบันและมี 2 มิติ ที่สัมผัสได้ กับคุณค่าที่สัมผัสไม่ได้ หรือเมื่อถูกชุบชีวิตขึ้นมา มันจะส่งผลที่ดีอย่างน้อย 2 ประการ คือ (1) ทำให้เกิดความสนใจกับผู้คนทั่วไป อยากจะสัมผัส ชื่นชม (ทั้งตาและสมอง) ฉะนั้นสามารถนำไปสร้างเป็นมูลค่า โดยเจ้าของ คือ คนในท้องถิ่นนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการใช้ทุนทางวัฒนธรรม มาขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างรายได้ไม่ว่าจะเป็น "วัตถุดิบ" ที่เมื่อใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ และก็เกิดรายได้โดยคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ หรือไม่ว่าจะเป็นการบูรณาการของดีหลายชิ้น แต่ละชิ้นผูกพันกับวิถีชีวิตในปัจจุบันของผู้คน มันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของพิพธิภณที่มีชีวิตที่สมบูรณ์แบบทันที และก็กลายเป็นการสร้างรายได้ โดยคนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ และ (2) ภายใต้วฒฒนธรรมบริโภคและความทันสมัย ทำให้คนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน และของท้องถิ่นเริ่มห่างหาย จาก "รากเหง้า" ของคนไป ซึ่งถือว่าเป็นความอ่อนแอทางวัฒนธรรม แต่ถ้ามีของดี ซึ่งมี 2 มิติดังกล่าว อยู่ต่อหน้าเขา การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นผ่านของดี จึงเป็นธรรมชาติและมีผลในขั้นปฏิบัติมากที่สุด

ด้วยแนวคิดและแนวทางของการใช้การสืบค้นประวัติศาสตร์ท้องถิ่น/ชุมชน มาประยุกต์กับพื้นที่วัดเกต จึงเป็นความจำเป็นหรือองค์ประกอบสำคัญหนึ่งของการพัฒนาย่านวัดเกตให้เป็นพิพธิภณที่มีชีวิตภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ ความเป็นล้านนาวัดเกตที่มีชีวิตแห่งเดียวของเมืองเชียงใหม่ โดยจะมีการจัดการดังนี้ คือ การรื้อฟื้นของดีให้เกิดเป็นพลัง โดยสิทธิฉัฐ ประพุทธนิตินสาร, 2557 ได้กล่าวว่า ของดีที่จะสามารถสร้างพลังได้นั้น ต้องเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (ของดี) รูปแบบใหม่ ที่ผ่านการรื้อฟื้น และชุบชีวิตใหม่ แล้ว นั่นคือเป็นของดีที่อยู่ในบริบทพื้นที่อยู่แล้ว แต่ของดีนั้นต้องเป็นของดีที่ยังคงมีศักยภาพที่พอจะสามารถนำมารื้อฟื้นหรือมาเจียรณัย ให้เปล่งประกายได้ ซึ่งการเข้าไปรื้อฟื้นชุบชีวิตของดีนั้น ต้องเข้าไปถึงหัวใจของการฟื้นฟูชีวิตของดี 3 เรื่อง คือ เรื่องราวความแตกต่าง และความผูกพันเชื่อมโยงของคนในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะการมองถึงหัวใจ

ทั้งสามเรื่องนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก ไม่ใช่เป็นข้อมูลที่ผิวเผิน ถ้าขาด 3 เรื่อง จะไม่เห็นหัวใจ ถ้าทำให้เห็นหัวใจแล้วจะทำให้เกิดผล คือ คนชิม คนทำ ภูมิใจมากขึ้น และคนสืบต่อ

แต่ถ้ามีการรื้อฟื้นชีวิต 3 เรื่อง ถ้าไม่มีการจัดการที่ถูกต้อง ทำให้ 3 เรื่องนำไปต่อยอดหรือทำให้ชัดเจนขึ้น หัวใจเด่นขึ้นก็จะไม่เกิดผลที่ยั่งยืน การทำให้ผลของการรื้อฟื้นชีวิตไปพัฒนา ได้คือ การประชาสัมพันธ์โดยการทำแผ่นพับผ่านเว็บไซต์ ซึ่งจะสอดคล้องต่อการพัฒนาให้เกิดพิพธิภณที่มีชีวิต และล้านนาวิเทศที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ (มันจะก่อเกิดการกระจาย (มูกกว้าง)) รวมถึงต้องมีการขับเคลื่อนอย่างถูกต้อง และมีหลักเกณฑ์บนความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพราะการมีส่วนร่วมจะเกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนงาน อีกทั้งมีผลในทางจิตวิทยา เพราะผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมจะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของจัดการงาน การบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนที่ดีที่สุด โดย อรพินท์ สพอชชัย โดยกล่าวถึงการมีส่วนร่วม ในหลักสำคัญในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (2538) ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่นำประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหายากที่ยากซับซ้อนมาร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในทางสันติเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมที่ยากซับซ้อนที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจโดยนำเอาความเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจและกำหนดแนวทาง

นอกจากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว กลไกพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งเรียกว่า ABC ก็เป็นอีกกลไกหนึ่งที่จะพัฒนาให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนต่อผู้เอานะกับการเปลี่ยนแปลงได้ โดย สุธีระ ประเสริฐสรรพ (2556) ได้กล่าวว่า การพัฒนาพื้นที่ต้องพัฒนาบนฐานความรู้ที่ต้องมีความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคม กับภาควิชาการ เพื่อให้ได้ความรู้และใช้ความรู้สู่การพัฒนาพื้นที่และจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้รับบริบท มีหน้าที่คอยค้ำฐานคิดที่ไม่ตรงสภาพจริง ภาควิชาการร่วมเพื่อให้คำตอบมีคำอธิบายตามหลักวิชาการ และกลไกพัฒนาร่วมเพื่อยอมรับความรู้ไปจัดการทรัพยากรพัฒนาที่ตนมีอยู่ โดยทั้ง 3 ภาค เกิดการเรียนรู้ต่างกันจากการร่วมกันทำวิจัย ประชาสังคมเรียนรู้เพื่อรู้ว่าสามารถพึ่งตนเองในการพัฒนาได้ถ้ารู้วิธีหาความรู้ ภาควิชาการเรียนรู้ว่าการหาความรู้ (วิจัย) ให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบนั้นบริบทสำคัญอย่างไร ส่วนกลไกพัฒนาได้เรียนรู้ว่าการหาความรู้ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในหน้าที่ของตนอย่างไร การจะให้ทั้ง 2 ภาคได้ประโยชน์ครบถ้วนต้องออกแบบงานวิจัยให้เป็นทั้งกระบวนการหาความรู้และการเรียนรู้

2.3 แนวคิดและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากในการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งเป้าหมายที่ทำให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน การทำให้ชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไปด้วย

นิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน อันได้แก่การท่องเที่ยวเชิงการศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ เป็นต้น

The Common wealth Department of Tourism ให้ความหมายว่า เป็นการท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืน ครอบคลุมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น การปันผลประโยชน์ต่างๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

The Ecotourism Society กล่าวว่า การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

Ceballos Lascurain กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำลายเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

Elizabeth Boo ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

จากความหมายข้างต้น สรุปความได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึงการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ และแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือทำลายเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมแต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่นเพื่อชื่นชม ศึกษา เรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่นด้วย แนวคิดพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2.3.2 แนวคิดพื้นฐานและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานและหลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ไว้ดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และทรงคุณค่าในพื้นที่นั้น
- 2) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีการจัดการอย่างยั่งยืน ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนข้างต่ำและช่วยส่งเสริมการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืนตลอดไป
- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ และการให้การศึกษา เกี่ยวกับระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ และประสบการณ์ที่มีคุณค่าเพื่อสร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นตลอดจนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การกระจายรายได้ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในภาคบริการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากกว่าการท่องเที่ยวที่เคยส่งเสริมกันมาตั้งแต่อดีต

2.3.3 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างดี รวมถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน อันได้แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมงานประเพณีและศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและบันเทิง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม เป็นต้น

- 1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้ และมีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของ

ความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่
 ประชาคมในท้องถิ่น มีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

2) การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural & Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือ การเคารพพิธีกรรม
 ต่างๆ และได้รับความรู้ มีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม มีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นบน
 พื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดย
 ประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว

3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism/Village Tourism) หมายถึง
 การเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ
 มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ ครอบงำผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความ
 เข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทาง
 วัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาคมในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยว
 นอกจากนี้ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กล่าวถึงการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมา
 จัดรูปแบบการท่องเที่ยวก็เข้าหลักการของการท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชนบท หลายรูปแบบได้แก่ การ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชมงาน
 วัฒนธรรมและประเพณี เป็นต้น รูปแบบการท่องเที่ยวแต่ละประเภทยังสามารถจัดกิจกรรมการ
 ท่องเที่ยว ได้หลากหลาย อาทิเช่น การท่องเที่ยวเดินป่าชมและศึกษาพันธุ์ไม้ สมุนไพรการดูนก การดู
 แมลง การเรียนทำอาหาร เป็นต้น

4) องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาต (2539) กล่าวว่า โดยทั่วไป การท่องเที่ยว
 เชิงอนุรักษ์ เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

4.1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ
 ที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

4.2) นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
 ธรรมชาติ สามารถจำแนกได้ 4 ประเภท คือ

4.3) ทรัพยากรการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ
 ที่ยังดำรงไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

4.4) นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์
 ธรรมชาติ สามารถจำแนกได้ 4 ประเภท คือ

- นักท่องเที่ยวแบบหัวกระติที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะที่เที่ยวชมธรรมชาติ
- นักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปเที่ยวสถานที่ธรรมชาติโดยเฉพาะ เพื่อจะารู้ได้เข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น
- นักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลกๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน
- นักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนเองได้เลือกไป

4.5) การตลาด นับเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยวเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว ในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นการช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวในลักษณะเช่นนี้เหมาะสม กับความสนใจ และตรงตามความต้องการของตนเองหรือไม่ และสามารถยอมรับกฎ หรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่

4.6) การบริการ ต้องเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารและการบริการเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่นบริการด้านสื่อความหมายธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น มัคคุเทศก์นำทางในการเดินป่า เป็นต้น

2.3.5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือเชิงอนุรักษ์

ราล์ฟบัคลีย์ (Ralf Buckley) ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนานาชาติ มหาวิทยาลัย กริฟฟิธ ออสเตรเลีย ให้แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ 5 ประการ ดังนี้ (1) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการดูแลอย่างยั่งยืน ด้วยรูปแบบและการบริหารอย่างถูกต้อง (2) เป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของธรรมชาติ (3) มีการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก (4) เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และ (5) สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

จากแนวคิดดังกล่าว สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ดัดแปลงความคิดของราล์ฟบัคลีย์ และพัฒนามาสู่องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือเชิงอนุรักษ์ใน 4 ด้าน

- 1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นหลัก มีธรรมชาติเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ
- 2) องค์ประกอบด้านการจัดการเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อและจะต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์

ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการกำจัดมลพิษ ควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง ทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพซึ่งท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าถึงองค์การปกครองท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

2.4 แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.4.1 ความหมายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลังด้วย รวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อการตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจสังคมและความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาสถิติทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย (Eber, 1992 : 3) เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม โดยการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอันมีคุณค่าอย่างรอบคอบและชาญฉลาด ก่อประโยชน์สูงสุดในระยะเวลายาวนานที่สุด เกิดปัญหาผลกระทบน้อยที่สุด

ในขณะเดียวกันคุณภาพของทรัพยากรจะต้องดีขึ้น แม้นักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นก็ตาม (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, ม.ป.ป.) เป็นการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวรวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพแก่สมาชิกของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างฉลาด สามารถรักษาสถิติของธรรมชาติและวัฒนธรรมให้ไว้นานที่สุด มีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม เป็นธรรม นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเอ็นเอสมอย่างพอเพียงแต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดอย่างยืนยาว การท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2552 : 1) ดังนี้

- 1) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทุกแห่ง
- 2) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
- 4) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและ วัฒนธรรม
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 6) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

2.4.2 หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

แชร์เลย์ อีเบอร์ (Shirley Eber, 1992) ได้อธิบายถึงหลักการพื้นฐาน (Principles) ของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 10 ประการ ดังนี้

- 1) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (Using Resource Sustainable) เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างพอดีเท่าที่จำเป็นและประหยัด เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรให้มีการใช้ยาวนานขึ้น
- 2) การลดการบริโภคของเสียที่เกิดความจำเป็น (Reducing Over Consumption and Waste) เป็นการลดการบริโภคที่มากเกินไปและการลดของเสียเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายในระยะยาว และเพิ่มคุณภาพของการท่องเที่ยวด้วย
- 3) การรักษาความหลากหลาย (Maintaining Diversity) เป็นการรักษาความหลากหลายของธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว และช่วยขยายฐานของการท่องเที่ยวด้วย
- 4) การรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอยู่ในการวางแผน (Integrating Tourism into Planning) เป็นการรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้ากับแผนพัฒนาแห่งชาติและแผนพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment - EIA) ซึ่งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้หลักวิชาการในการคาดการณ์เกี่ยวกับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบของการดำเนินโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทุกด้านทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาทางป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว

5) การสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่น (Supporting Local Economics) เป็นการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาควบคู่ไปกับด้านราคาและคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการประหยัด แต่ยังป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย

6) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Involving Local Communities) เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ตอบแทนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมโดยรวม แต่ยังช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวด้วย

7) การปรึกษากันระหว่างผู้เชี่ยวชาญและสาธารณชน (Consulting Stakeholders and the Public) เป็นการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างรัฐบาลผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมกันในทุกทิศทางเดียวกัน รวมทั้ง ร่วมแก้ปัญหา และลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์

8) การฝึกอบรมบุคลากร (Training Staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากรท้องถิ่นทุกประเภททุกระดับให้มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจะช่วยยกระดับของการบริการท่องเที่ยว

9) การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) เป็นการเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวอย่างพร้อมมูลเพื่อเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าใจ และเคารพในสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้ง ช่วยยกระดับความพอใจของนักท่องเที่ยวด้วย

10) การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking Research) เป็นการวิจัยและติดตามตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา และเพิ่มผลประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว รวมถึงนักลงทุน

รูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ตามปฏิญญาโอในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nations Conference of Environment and Development) เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1992 (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) ทำให้การท่องเที่ยวต้องปรับตัวสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม และจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้นำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism) แล้วจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็นำไปสู่การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่อีก 2 รูปแบบ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

นอกจากนี้หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) มีการดำเนินการจัดการภายใต้ขีดความสามารถของระบบธรรมชาติ ในการทดแทนฟื้นฟูให้สามารถผลิตและให้บริการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่ถดถอยหรือเสื่อมโทรม ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Local Participation)

- 2) มีการกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมสู่ท้องถิ่น (Equity)
- 3) ให้ประสบการณ์นั้นหนาแน่นที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว (Quality of Experience)
- 4) ให้ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถี

ชีวิต(Education and Understanding)

5) เน้นการออกแบบที่กลมกลืนกับสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และใช้วัสดุในท้องถิ่น (Local Architecture and Local Material)

6) การผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับประเทศ (Integration of sustainable tourism to local regional and national plans)

7) เน้นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจและการติดตามตรวจสอบ (Information and monitoring)

2.4.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักจริยธรรมของการท่องเที่ยวตามข้อบัญญัติองค์การท่องเที่ยวโลก 11 ประการ ดังนี้

- 1) การท่องเที่ยวจะต้องสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน
- 2) การท่องเที่ยวเป็นหนทางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
- 3) การท่องเที่ยวเป็นปัจจัยของการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 4) การท่องเที่ยวเป็นทั้งผู้ใช้และผู้ปกป้องรักษามรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ
- 5) การท่องเที่ยวคือกิจกรรมที่จะสร้างประโยชน์ต่อประเทศและชุมชนเจ้าของบ้าน
- 6) ผู้ประกอบการคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว ควรถือเป็นภารกิจที่ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการพัฒนาการท่องเที่ยว
- 7) สิทธิในการท่องเที่ยว ย่อมต้องได้รับการคุ้มครอง
- 8) นักท่องเที่ยวมีเสรีภาพในการเดินทางท่องเที่ยวที่ต้องเคารพต่อชุมชนหรือเจ้าของบ้าน
- 9) สิทธิของแรงงานและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ควรได้รับการคุ้มครอง
- 10) หลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก พึงถูกนำไปปฏิบัติร่วมกัน
- 11) พัฒนาร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy)

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (วรากรณ์ สามโกเศศ, มติชน, 18 มิถุนายน 2552) ความหมายอย่างง่ายที่ให้โดย John Hawkins ในหนังสือชื่อ The Creative Economy : How People Make Money from Ideas คือ การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดมนุษย์ สาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ จะเรียกว่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ซึ่งหมายถึง กลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นวัตถุดิบสำคัญ ถือเป็นแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสะสมความรู้ของสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อผลิตสินค้าและบริการที่สร้าง “มูลค่าทางเศรษฐกิจ” และ “คุณค่าทางสังคม” ซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดโลกได้หรือพูดง่าย ๆ คือ “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิด”

ซึ่งการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) แบ่งประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Heritage or Culture Heritage) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และสภาพสังคม เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural Expression) เช่น ศิลปะและงานฝีมือ เทศกาลงานและงานฉลอง เป็นต้น และกลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (Cultural Sites) เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ หอสมุด และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น

2) ประเภทศิลปะ (Arts) เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปะและวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ งานศิลปะ (Visual Arts) เช่น ภาพวาด รูปปั้น ภาพถ่ายและวัตถุโบราณ เป็นต้น รวมทั้ง ศิลปะการแสดง (Performance Arts) เช่น การแสดงดนตรี การแสดงละคร การเต้นรำโอเปร่า

3) ประเภทสื่อ (Media) เป็นกลุ่มสื่อผลงานสร้างสรรค์ที่สื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ งานสิ่งพิมพ์ (Publishing and Printed Media) เช่น หนังสือหนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ เป็นต้น และงานโสตทัศน (Audiovisual) เช่น ภาพยนตร์โทรทัศน์ วิทยุ และการออกอากาศอื่นๆ เป็นต้น

4) ประเภท (Functional Creation) เป็นกลุ่มของสินค้าและบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกัน แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มการออกแบบ (Design) เช่น การออกแบบภายใน กราฟฟิค แฟชั่น อัญมณี และของเด็กเล่น เป็นต้น ส่วนกลุ่ม New Media ได้แก่ ซอฟต์แวร์ วิดีโอเกม และเนื้อหาดิจิทัล เป็นต้น และกลุ่มบริการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Services) ได้แก่ บริการทางสถาปัตยกรรม โฆษณา วัฒนธรรมและนันทนาการ งานวิจัยและพัฒนาและบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล และความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

ปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

- โครงสร้างพื้นฐาน
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- การสนับสนุนทางการเงินและการลงทุน
- การตลาด
- การสร้างเครือข่าย
- การวิจัยและพัฒนา
- กฎหมายและกฎระเบียบ

2.6 แนวคิดชุมชนท้องถิ่นและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

2.6.1 ความหมายของชุมชนท้องถิ่นและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้เขียนอธิบายคำว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดกว่าและมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่าอาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดของชาติหรือศาสนา สอดคล้องกับชยันต์ วรรธนะภูมิจ (2537 : 43) ที่กล่าวว่า เป็นสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติมีความใกล้ชิดต่อกันอย่างไม่เป็นทางการ สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตร มีค่านิยมที่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และยังสามารถรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตแบบเดิมบางด้านไว้ได้ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาและความทันสมัยและ Sproule (1996) กล่าวว่า ชุมชนเป็นกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกันซึ่งมีส่วนเกี่ยวพันกันทางสายเลือดหรือการสมรส หรืออาจจะมีการนับถือศาสนา อยู่ในกลุ่มทางการเมืองชนชั้น หรือเป็นเพื่อนฝูงในวงสังคมเดียวกันก็ได้ สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2535) ที่กล่าวว่า ชุมชนหมายถึง การรวมตัวของกลุ่มชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันอาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่ใช่พื้นที่ก็ได้ สมาชิกของชุมชนมีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ของชุมชน มีองค์กรชุมชนหรือองค์กรชาวบ้าน องค์กรชุมชนไม่ใช่สภาตำบล สภาตำบลเป็นองค์กรการปกครอง องค์กรชุมชนเป็นองค์กรการจัดการของชาวบ้าน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดการเรื่องของตัวเองให้มากที่สุด รวมทั้งการจัดการป่าไม้และทรัพยากรท้องถิ่นอื่นๆ ให้ชุมชนเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

2.6.2 การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

การบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมของชุมชน เป็นศักยภาพของชุมชนที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความพร้อม ดังนี้

- 1) การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ได้แก่ ลักษณะชุมชนซึ่งได้ภายในหรือโดยรอบชุมชนอันเป็นทรัพยากรที่มีระบบนิเวศเด่นชัดหรือสัมพันธ์กับชุมชนทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และการสงวนรักษาไว้โดยชุมชน
- 2) การมีองค์กรชุมชนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่สนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควบคู่หรือคู่ขนานไปกับการจัดการชุมชนในด้านอื่นๆ
- 3) การประสานงานหรือปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกทั้งในด้านวิชาการการอนุรักษ์การท่องเที่ยว การศึกษา และการสาธารณสุข ซึ่งก่อให้เกิดการสร้างความรู้การเรียนรู้ การพัฒนาศักดิ์ศรีของชุมชน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2541 : 2 -48) กล่าวว่า ชุมชนจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และแสดงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างกว้างขวางก็ต่อเมื่อจัดตั้งขึ้นบนฐานของรูปแบบที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง และจะต้องดำเนินการโดยมีหลักการพิจารณา 3 ประการ คือ สมาชิกต้องสามารถที่จะเข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการพยายามดำเนินการพัฒนา และสมาชิกต้องสามารถที่จะแบ่งปันประโยชน์จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม

2.6.3 บทบาทและความสัมพันธ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541 : 104) ได้กล่าวถึงชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีบทบาทและความสัมพันธ์ในหลายรูปแบบ ได้แก่

- 1) เป็นเจ้าของพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือน ทั้งโดยได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว ขายสินค้า และให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 2) เป็นผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือในชุมชน นักท่องเที่ยวมักสนใจมาดูกิจกรรมในชุมชนและจับจ่าย ซื้อสินค้า หัตถกรรมหรือผลผลิตการเกษตร จากชุมชนทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น เกาะหลี่เป๊ะ เกาะปันหยี เป็นต้น
- 3) เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวเกิดใหม่ที่ยังไม่มีการลงทุนธุรกิจใดๆ ชุมชนมักมีโอกาสนในการให้บริการในระยะแรกๆ เช่น บังกะโล ที่พักแบบง่ายๆ
- 4) เป็นผู้ให้บริการการท่องเที่ยวชุมชน บางพื้นที่ที่ชุมชนมีความเข้มแข็งหรือมีระบบการจัดการที่ดี มีจุดสนใจร่วมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การอนุรักษ์ และการต่อสู้ทางสังคม ได้จัดให้มีการรองรับการท่องเที่ยวในเชิงรุก หรือใช้เงื่อนไขการท่องเที่ยวในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับบุคคลภายนอก จึงเกิดบริการการท่องเที่ยวชุมชนที่มีรูปแบบพิเศษคือมีการพักแรมร่วมกับชาวบ้านการร่วมกิจกรรมทางสังคม อาชีพหรือการอนุรักษ์ต่างๆ

5) ชุมชนที่อยู่ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่นองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ปัจจุบันมีบทบาทในการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในฐานะผู้จัดการเก็บและกำจัดของเสีย พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว องค์การลักษณะนี้เป็นองค์กรชุมชนแบบตัวแทน จึงมักขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ลักษณะการพัฒนาพื้นที่ที่มักรองรับการท่องเที่ยวแบบทั่วๆ ไปมากกว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงมุ่งพัฒนาทางกายภาพมากกว่าการจัดสื่อความหมายธรรมชาติและ การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน

2.6.4 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ได้มีผู้รู้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นไว้ ดังนี้ ครรชนี เอมพันธ์และสุรเชษฐ์ เชนฐมาส (2539 : 4-5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบต่างๆ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม และเมื่อคนในท้องถิ่นเกิดความรู้และความเข้าใจ ชาบซึ่งในทรัพยากรท้องถิ่นที่ทำรายได้ให้แก่ประชาชนท้องถิ่นได้มากพอที่จะช่วยให้ความเป็นอยู่ของผู้คนดีขึ้น สิ่งที่จะเกิดตามมาก็คือเกิดการหวงแหนและรักษาทรัพยากรโดยจะนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและการพัฒนาที่ยั่งยืน ภราเดช พยัณวิเชียร (2539 : 3) กล่าวไว้ว่า เราต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยความอดทนและตั้งใจจริง รวมทั้งการสร้างความเข้าใจให้แก่เกษตรกรด้วยว่า สังคม ธรรมชาติวัฒนธรรมเป็นทุนด้วย หากไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ธุรกิจจะพบปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้การประกอบธุรกิจไม่ยั่งยืน

2.6.5 ชุมชนกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

ชุมชนกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อเพิ่มการจ้างงาน และกระจายรายได้สู่ชุมชนโดยการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและคนต่างประเทศ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงกลุ่มพื้นที่พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงคุณภาพด้านการบริการและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กวดขันมาตรฐานด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาการหลอกลวง เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย รวมทั้งการพัฒนากุศลกรทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและปริมาณสอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ส่งเสริมบทบาทของชุมชนและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างครบวงจร การณรงค์สร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ชุมชน และท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนรวมทั้ง

สนับสนุนให้มีการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านและบริการในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับธุรกิจการท่องเที่ยว ให้มีความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวที่มีระยะพักนานและนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพจากต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มการประชุมนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.6.6 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพของคน หมายถึง ภาวะแห่งอำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525) เมื่อคนในชุมชนมีศักยภาพ ย่อมสนับสนุนให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการช่วยเหลือตนเอง สมรรถภาพหรือศักยภาพของบุคคลควรมีในปัจจุบัน ดังนี้

- ศักยภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในหลักวิชาชีพมากขึ้น
- ศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน
- ศักยภาพด้านบริบททั้งเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม
- ศักยภาพด้านการติดต่อสื่อสาร
- ศักยภาพด้านการบูรณาการ
- ศักยภาพด้านการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม

คนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของชุมชนท้องถิ่น มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2540 : 1-9) ดังนี้

- ผู้นำ ถือเป็นผู้กุมความอยู่รอดขององค์กรชาวบ้าน หากผู้นำได้รับการยอมรับ มีบารมี มีความสามัคคี ปฏิบัติดี มีความสามารถ และคิดถึงส่วนรวม ก็จะสามารถนำพ้องค์กรชาวบ้านให้ประสบความสำเร็จและสร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กรชาวบ้านได้
- สมาชิก การที่สมาชิกได้มีส่วนร่วมทั้งด้านความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ตลอดจนมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กร โดยอาจจะเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้าง และประเภทใดๆ ซึ่งมากกว่าประเภทอื่นๆ
- ชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เข้าร่วมอยู่ในองค์กร แต่ก็มีผลต่อการดำรงอยู่ในความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนชาวบ้าน เพราะเป็นกลุ่มที่เฝ้าติดตามวิพากษ์วิจารณ์ และพร้อมที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกับองค์กร

การพึ่งพาตนเอง (Self –Sufficiency) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ซึ่ง สุนทร ดันติเวชกุล (2542) กล่าวถึงการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริจะต้องยึดหลักการสำคัญ ที่อาจจะแยกได้สำคัญ 5 ประการ ได้แก่

- ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พักผ่อนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและโดยรวม
- ด้านสังคม ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นการสร้างเครือข่ายของชุมชน
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ให้ใช้และจัดการอย่างชาญฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า
- ด้านเทคโนโลยี (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) ก็ต้องมีพอควรเพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่บ้าน การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับภูมิสังคม
- ด้านเศรษฐกิจ ต้องปรับทิศทางในเบื้องต้นมุ่งที่จะลดรายจ่ายก่อน ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ในทางการค้าขาย การประกอบอาชีพแบบต่อสู้อย่างรุนแรง

การพัฒนาบุคลากรให้มีมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวได้กำหนดมาตรฐานและหลักสูตรการพัฒนา (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547) ดังนี้

- ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรภาคการบริหาร
- ส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
- สร้างภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว
- กำหนดกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการด้านการตลาด
- ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- พัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว
- พัฒนาคุณภาพ และระบบการจัดจำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าท้องถิ่น
- พัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- พัฒนาความพร้อม และมาตรฐานของสถานบริการและบริการอื่นๆ
- พัฒนาและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค
- พัฒนาระบบสารสนเทศพื้นฐาน ระบบโครงข่ายสารสนเทศ
- พัฒนาและกำกับดูแล ระบบป้องกันและรักษาความปลอดภัย

2.7 แนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism)

ความจริงแท้กลายเป็นประเด็นถกเถียงที่สำคัญในการศึกษาด้านการท่องเที่ยวมานานกว่าทศวรรษ โดยมีข้อสันนิษฐานว่านักท่องเที่ยวแสวงหาความจริงแท้ในการท่องเที่ยวและค้นหาสถานที่ซึ่งมีความแตกต่างจากวิถีชีวิตปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้การโหยหาอดีต (Nostalgia) จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในความเป็น

จริงนักท่องเที่ยวมักพบการท่องเที่ยวในลักษณะ “ความจริงแท้แบบจัดฉาก (Staged authenticity)” (Mac-Cannell, 1973 อ้างในเกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์, 2556)

การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ คือการท่องเที่ยวที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริง ซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปะ มรดกทางวัฒนธรรมหรือคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่ (Creative Tourism is a tourism directed toward an engaged and authentic experience, with participative learning in the arts, heritage or special character of a place. (Wurzbarger, 2009: 17)

การท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับความผูกพัน (Engaged) ของนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (เจ้าบ้าน-Host) สนใจการเข้าไปเรียนรู้และมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในพื้นที่ท่องเที่ยว (Authentic-active Participation) ซึ่งรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวดังกล่าว จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนไปร่วมกันซึ่งจะก่อให้เกิดความจดจำประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (Understanding Specific Cultural of the Place) และโดยการท่องเที่ยวแนวใหม่นี้ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยวและจะได้นำประสบการณ์ดังกล่าวไปปรับใช้กับหน้าที่การงานของตนแล้ว ยังถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะรักษาความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืนอีกด้วย โดยคุณลักษณะต่างๆ ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (Each engaging the other)
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural engagement/Cultural experience)
- 3) มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/deep meaning/understanding of the specific cultural of the place)
- 4) ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on experience)
- 5) มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (Exchange information/transformation and transformative experiences)
- 6) เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (More participate than observe)
- 7) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (Co-creating tourism experience)
- 8) ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (Authentic both process and product / genuine experience)
- 9) จดจำประทับใจ เข้าใจ (Memorable/I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand)

10) การท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (Tailor-made approaches)

โดยที่คุณสมบัติของ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติในสองลักษณะ คือทั้งในเชิงพื้นที่และกระบวนการ (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรุณา เตพละกุล และธีระ สันเดชารักษ์)

คุณสมบัติในเชิงพื้นที่

- ความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมหรือธรรมชาติ
- มีความตระหนักในคุณค่าของชุมชนโดยเจ้าของวัฒนธรรม

คุณสมบัติในเชิงกระบวนการ

- มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม
- มีประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม
- มีกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว
- ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชนและนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

Cohen (1979) ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวบนพื้นฐานของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวแสวงหา

- 1) นักท่องเที่ยวแบบนันทนาการ (Recreational Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวซึ่งเน้นความสำคัญในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนันทนาการหรือการพักผ่อนทางร่างกาย
- 2) นักท่องเที่ยวแบบปลีกตัวหาความเพลิดเพลิน (The Diversionary Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่พยายามทางแนวทางเพื่อลืมความจำเจในชีวิตประจำวัน
- 3) นักท่องเที่ยวมุ่งหาประสบการณ์ (The Experiential Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แท้จริง นักท่องเที่ยวประเภทนี้สนใจศึกษาและได้รับประสบการณ์ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส ตัวอย่างเช่น เมื่อเดินทางไปประเทศสเปน ก็ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของผู้อยู่ที่นั่นหรือวัฒนธรรมต่างๆ ที่แท้จริงเป็นของสเปน
- 4) นักท่องเที่ยวแบบชอบทดลอง (The Experimental Tourists) มีลักษณะที่เห็นเด่นชัด คือ ชอบติดต่อกับคนท้องถิ่นเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจในชีวิตความเป็นอยู่ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของคนท้องถิ่น
- 5) นักท่องเที่ยวที่ใช้ชีวิตแบบคนท้องถิ่น (The Existential Tourists) นักท่องเที่ยวประเภทนี้ต้องการฝังตัวเองหรือใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเดียวกับคนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นเวลานาน ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวที่มาใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งในประเทศไทย เช่น พัทยาหรือเชียงใหม่ และพยายามใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตัว การรับประทานอาหาร การพยายามพูดภาษาท้องถิ่น เป็นต้น

นักท่องเที่ยวแบบแสวงหาประสบการณ์ (Experiential tourist) หมายถึงนักท่องเที่ยวที่สนใจและแสวงหาประสบการณ์ใหม่ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส เช่น วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น (ภัทรพร ทิมแดง, วินัย ปัญจจรศักดิ์, 2554)

นอกจากการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ที่เป็นแนวคิดที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวในปัจจุบันแล้ว การตลาดเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวก็เป็นแนวคิดหนึ่ง ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนวัดเกต

Kwortnik and Ross (2007) ได้นิยามการตลาดเชิงประสบการณ์ไว้ว่าเป็นการรวมตัวกันของคุณลักษณะที่จับต้องได้ (ความรู้สึกร) และจับต้องไม่ได้ (สัญลักษณ์) และเป็นผลพลรวมกันของผู้บริโภคและนักการตลาดในการสร้างเหตุการณ์ที่น่าประทับใจ มีความหมาย และเป็นที่ยึดจำ และยังกล่าวถึงอีกว่าประสบการณ์สามารถเป็นคุณลักษณะที่สามารถจับต้องได้ หรือเป็นคุณลักษณะที่จับต้องไม่ได้ หรือเป็นทั้งสองแบบเลยก็ได้ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ Poulsson and Kale (2004) ได้มองเห็นมานานแล้ว จึงได้นิยามประสบการณ์ของลูกค้าว่าเป็นเหมือนการกระทำที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันสร้างสรรค์ระหว่างผู้จัดหา และผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคจะได้รับคุณค่าเมื่อได้มีการเข้าไปร่วม และมีความทรงจำกับเหตุการณ์ส่วนร่วมนั้นๆ พวกเขากำหนดลักษณะของประสบการณ์ของลูกค้าว่าประกอบไปด้วย 5 มิติ ได้แก่ ชอบความแปลกใหม่ การเรียนรู้ ความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลความประหลาดใจ และการมีส่วนร่วม (ภัทรพร ทิมแดง และวินัย ปัญจจรศักดิ์, 2554)

2.8 การจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิตในพื้นที่ต่างๆ

2.8.1 ความเป็นมาของแนวคิด “พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” (Living Museum)

แนวคิด "พิพิธภัณฑ์มีชีวิต" (Living Museum) เกิดขึ้นในบาห์ลีในปี 1908 โดยชาวต่างชาติผู้เป็นเจ้าของอาณานิคมของบาห์ลีในขณะนั้น โดยคัตซ์ต้องการสร้างภาพลักษณ์ใหม่บนพื้นฐานอยู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมของบาห์ลีและส่งเสริม เกาะให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักวิชาการยุโรปด้านตะวันออกศึกษา มีทัศนะมานานแล้วว่า บาห์ลีเป็นเสมือนพิพิธภัณฑ์ของวัฒนธรรมชาวฮินดู มุมมองที่ว่านี้มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ในอนาคตของบาห์ลี ผู้ปกครองชาวคัตซ์อาจไม่มีภาพที่ถูกต้องของสิ่งที่เรียกว่าความเป็นบาห์ลีที่แท้จริง แต่อย่างน้อยพวกคัตซ์มีแนวคิดบางอย่างที่จะบอกว่าความเป็นบาห์ลิลควรจะเป็น อย่างไร ในสายตาของคัตซ์ศาสนาฮินดูเป็นรากฐานสำคัญของสังคมบาห์ลี รวมถึงเป็นรากฐานของการประสานรวมวัฒนธรรมและศิลปะของบาห์ลิมรดกอันล้ำค่าเหล่านี้กลายเป็นเครื่องป้องกันการถูกรุกไล่ของโลกสมัยใหม่และได้ รับการบูรณะหรือฟื้นขึ้นมาใหม่ให้อยู่ในสภาพดั้งเดิม เพื่อให้บาห์ลียอดโฉมต่อชาวโลกด้วยความชื่นชม (Hitchcock, Michael and Norris, Lucy. 1995. "Bali: The Living Museum." in Bali the Imaginary Museum. Kuala Lumpur: Oxford University Press, pp. 11-24.)

2.8.2 พิพิธภัณฑ์มีชีวิตแม่ฮ่องสอน

การจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิตแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อให้ได้แนวทางเครื่องมือและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนเมือง สถาบันการศึกษา (เยาวชน) และหน่วยงานท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนการสร้างพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอนเพื่อได้ต้นแบบการจัดการเมืองวัฒนธรรมที่มีการบูรณาการความรู้ เครือข่าย ทูม โดยใช้กระบวนการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเป็นเครื่องมือ และข้อวิเคราะห์ในการอนุรักษ์และพัฒนาให้ทั้งเมืองและผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลเพื่อให้ได้ข้อมูลและความรู้ที่จะสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน (โครงการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน, ปูน เทียงบูรณธรรม 2555)

2.8.3 พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)

จุดเริ่มต้นของ “พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)” เกิดในช่วงเวลาหลังจากก่อตั้งโรงงานหลวงในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มา 30 กว่าปี จนในเดือนตุลาคม ปี 2549 ได้เกิดพิบัติภัยน้ำท่วมและดินโคลนถล่ม สร้างความเสียหายให้กับบ้านเรือนประชาชนในตำบลแม่งอน ตำบลแม่นา อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงโรงงานหลวงฯ ด้วยเช่นกันจากความเสียหายในครั้งนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรความเสียหาย บริเวณบ้านยางและโรงงานหลวงฯ และมีพระราชกระแสรับสั่งให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาโรงงานหลวงฯ ให้เป็น “พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงที่ 1 (ฝาง)” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาอย่างยั่งยืนด้านอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป เพื่อเกื้อหนุนและส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาชุมชนโดยรอบ เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมและจัดแสดงแนวพระราชดำริในการพัฒนาและเพื่อความคงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงงานหลวงฯ ซึ่งนอกจากจะได้ทราบถึงแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาประเทศอย่างรอบด้านและยั่งยืนในรูปแบบพิพิธภัณฑ์พื้นที่ที่มีชีวิต (Living Site Museum) ซึ่งประกอบไปด้วยอาคารนิทรรศการโรงงานหลวงฯ และชุมชนบ้านยางแล้ว ก็ยังจะได้เลือกซื้อเลือกชมผลิตภัณฑ์ “คอยคำ” เป็นของกินของฝากได้อีกด้วย (บทความออนไลน์ พิพิธภัณฑ์โรงงานหลวงฯ ฝาง” ชมพิพิธภัณฑ์มีชีวิต จาก “คอยฝัน” สู่ “คอยคำ”)

2.8.4 ชุมชนปากคลองตลาด

ชุมชนปากคลองตลาดอยู่ในย่านตลาดเก่าแก่ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 การพัฒนาเป็นไปตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ปากคลองตลาดเป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนา และทุกครั้งที่มีการพัฒนาสาธารณูปโภค จะสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาทำธุรกิจทันที ประชาชนในชุมชนมีแนวคิดที่ว่าปากคลองตลาด มีเสน่ห์ในตัวเองซึ่งที่อื่นไม่มี แม้ทุกคนจะเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลง แต่ควรอนุรักษ์ “เอกลักษณ์” ที่มีอยู่ไว้ ชุมชนจึงมีความต้องการที่จะเผยแพร่ความรู้ด้านวิถีชีวิต ชุมชนบทบาท สถานะของชุมชนซึ่งมีความเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสร้างความเข้าใจให้ตระหนักถึงการ

เปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการของชุมชนตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคตแก่นักศึกษา ประชาชนทั่วไป และสร้างความสัมพันธ์อันดีรวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนปากคลองตลาดโดยการใช้พิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Living Museum) เป็นสื่อในการสื่อสาร พัฒนาและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อเรียนรู้อดีต ทำความเข้าใจปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสู่อนาคต ในฐานะตลาดดอกไม้ที่ใหญ่ที่สุดของเอเชีย (Living Museum: พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ชุมชนปากคลองตลาด, มติชน 2555)

2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อนุสรณ์ อุณโณ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยงานวิจัยท้องถิ่นในการสืบสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอัมพวาสวนนอก ตำบลนางลี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบางนางลี่ ในกรอบของการปรับตัวของท้องถิ่นต่อบริบททางเศรษฐกิจการเมืองและนิเวศวิทยาที่เปลี่ยนแปลงไป ในแต่ละช่วงเวลาทั้งในแง่ของรูปแบบการตั้งถิ่นฐานลักษณะความเป็นชุมชนอัตลักษณ์ระบบเศรษฐกิจตลอดจนสำนึกและการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองพร้อมกับศึกษาว่าผลของการปรับตัวในด้านต่างๆ สามารถเป็นฐานหรือ “ทุน” ให้กับท้องถิ่นในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้อย่างไร โดยอาศัยแนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในการกำหนดประเด็นวิธีการและหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาอาศัยทฤษฎีมานุษยวิทยานิเวศในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมและอาศัยแนวคิดการวิเคราะห์ว่าทกรรมและแนวคิดเรื่องเล่าเป็นแหล่งอ้างอิงในการจัดวางสถานะความจริงและความรู้ของงานวิจัย

การศึกษาพบว่าท้องถิ่นบางนางลี่ได้ผ่านกระบวนการปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขเชิงนิเวศวิทยา เศรษฐกิจและการเมืองมาอย่างต่อเนื่อง และนับวันจะทวีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นกระบวนการปรับตัวและเรียนรู้บนฐานของการพึ่งตนเองของชาวบางนางลี่ได้ก่อให้เกิด “ทุน” ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้และระบบการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์คนท่าตาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือเครือข่ายความร่วมมือทางสังคมที่ยังคงดำรงอยู่อย่างมีชีวิตชีวาซึ่งชาวบางนางลี่สามารถอาศัยเป็นฐานในการพัฒนาเป็นพลังของท้องถิ่นในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงและการท้าทายใหม่ๆ ได้อย่างเสมอหน้าและเท่าทัน

วิบูลย์ เข็มเฉลิม (2546) ได้ทำการศึกษาวิจัยงานวิจัยท้องถิ่น โครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนบ้านป่าต้นน้ำคลองระบม-สียัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนบ้านป่าคลองระบม-สียัด 2. เพื่อใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเวทีในการสร้างสำนึกและความร่วมมือของชุมชนและ 3. เพื่อค้นหาแนวทางในการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยใช้การศึกษาแบบมีส่วนร่วม เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับคณะนักวิจัยและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคณะวิจัยกับชุมชน

โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และได้ทบทวนอดีตเพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนดำเนินชีวิตในอนาคตของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

เมธี ใจศรี (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหางดง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงความเปลี่ยนแปลงในชุมชน โดยให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงาน อันจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน และหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลประวัติศาสตร์อย่างเหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทรงศักดิ์ ปัญญา (2553) โครงการมีส่วนร่วมในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เป็นโครงการที่เน้นศึกษาและรวบรวมข้อมูลการจัดการทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) รวบรวมข้อมูลการจัดการทางวัฒนธรรมของ “ป๊อก” หรือชุมชนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนทั้ง 6 ชุมชนโดยใช้แนวการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีและมานุษยวิทยาในการวิจัย โดยให้ความสำคัญกับประเด็นสถานภาพความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในอดีตของเมืองแม่ฮ่องสอน ศักยภาพกลไกการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและเมืองแม่ฮ่องสอน 2) เชื่อมโยงงานวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนา กลไกการมีส่วนร่วมขององค์กรต่างๆ ในเขตเทศบาลแม่ฮ่องสอน 3) พัฒนาโครงการวิจัยที่เต็มรูปแบบและการวางแผนแนวทางพัฒนาการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนและเมืองแม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า จากเอกสาร แม่ฮ่องสอนมีองค์ความรู้ด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจากการศึกษาค้นคว้าค่อนข้างมาก แต่ยังขาดการศึกษาในมิติของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่ออธิบายให้เห็นพลวัตของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงแม่ฮ่องสอนมีจุดแข็ง คือ มีระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากเมืองอื่นๆ ในภาคเหนือ และชุมชนมีศักยภาพในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมผ่านกลไกทางสังคมแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผ่านกระบวนการรื้อฟื้นความทรงจำทางประวัติศาสตร์ การรื้อฟื้นงานประเพณีหรือการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ด้วยการทำบุญ ซึ่งได้กลายเป็นสมบัติร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น อันเปรียบเสมือนหมอนก้นกระต๊อบที่สำคัญต่อความเปลี่ยนทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีในอนาคต

กำธร ศรีน้อย (2544 : 56) ได้ศึกษารูปแบบความร่วมมือของภาคเอกชนกับภาครัฐในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษา ธุรกิจโรงแรมในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าการร่วมมือกับภาคเอกชนกับรัฐยังมีน้อยและไม่ชัดเจน รูปแบบความร่วมมือที่เหมาะสม ได้แก่

- 1) การรวมกลุ่มของธุรกิจ
- 2) การประสานความร่วมมือภาครัฐกับภาคเอกชน รวมถึงการณรงค์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับประชาชนให้เข้าใจ
- 3) การมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544 : 75) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน : กรณีศึกษาตลาดริมน้ำคอนหวาย จังหวัดนครปฐม พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาด้านการบริการ การท่องเที่ยวและเกิดผลกระทบสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยเฉพาะแหล่งน้ำตามธรรมชาติ การจัดการท่องเที่ยวขององค์กรชุมชน ได้แก่ การขาดการบริหารจัดการที่ดี การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไม่ชัดเจน ปัญหาการจกเก็บผลประโยชน์ ปัญหาด้านงบประมาณ การขาดการประสานงานกับองค์กรอื่นๆ และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ฉัตรชัย ค้างจาด (2544 : 54) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาความคิดเห็นชุมชนคลองบางกอกน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับสูง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อิทธิพล ไทยกมล (2544 : 67) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาชุมชน ตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรสาคร พบว่าปัจจัยเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว คือการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบ กระบวนการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม จากปัจจัยดังกล่าว ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญคือ จำเป็นต้องมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทางเดินศึกษาธรรมชาติและระบบกำจัดของเสีย

สุกานดา ฟองย้อย (2545 : 78) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของชุมชนชาวผู้ไทย หมู่บ้านโคกโก่ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีการคำนึงถึงทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่และก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในพื้นที่ ทุกครั้งที่มึนักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาท่องเที่ยวและพักแรมในหมู่บ้านผู้ไทยบ้านจะเรียกประชุมลูกบ้านเพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน คือเปิดโอกาสให้ทุกคนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการท่องเที่ยวเชิงชุมชน

สุรารัตน์ นาคประกอบ (2545 : 65) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการอุทยานแห่งชาติป่าหินงามเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชัยภูมิ พบว่าชุมชนต้องการให้

มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นและต้องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และองค์กรบริหารส่วนตำบลยังไม่มีส่วนร่วมมากนัก

นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาศักยภาพของจังหวัดราชบุรีในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ศักยภาพของกลไกประกอบด้วยผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชนและประชาชนทุกอำเภอ มีศักยภาพในระดับสูงในการเสริมสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปใช้บริการได้ทุกฤดูกาล ศักยภาพในการจัดการ พบว่ามีการประสานงานความร่วมมือและเสริมสร้างศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวระหว่างผู้นำส่วนจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการเอกชน และภาคประชาชนในทุกอำเภอของจังหวัดราชบุรีในระดับสูง ศักยภาพด้านบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว แผนที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลท่องเที่ยว คู่มือแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับสูง

ไพฑูรย์ นิยมนา และคณะ (2550) ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในเขตอีสานใต้พบว่า มีโฮมสเตย์ในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ทั้งสิ้น 26 แห่ง สามารถจำแนกลักษณะเด่นๆ ที่เป็นลักษณะร่วมได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

- มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง
- มีภูมิประเทศที่สวยงาม
- มีสัตว์เลี้ยงเป็นจุดเด่น
- สามารถเดินทางไปเที่ยวประเทศเพื่อนบ้านได้

สำหรับปัญหาของโฮมสเตย์ในเขตอีสานใต้นั้น พบว่า ส่วนใหญ่ขาดการประชาสัมพันธ์ตนเอง สำหรับการพัฒนาเครือข่ายโฮมสเตย์ในเขตอีสานใต้นั้น พบว่า มีเฉพาะกลุ่มโฮมสเตย์ในเขตจังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น ที่ก่อตัวเป็นเครือข่ายภายในจังหวัด การพัฒนายุทธศาสตร์พึงพา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนนั้น พบ 4 ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา คือ

- 1) ขอความร่วมมือกับชาวต่างชาติที่แต่งงานกับสตรีในภาคอีสาน ช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- 2) ประชาสัมพันธ์ผ่านชาวต่างชาติที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ติดต่อกันทุกปี
- 3) การจัดกิจกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้กับชาวต่างประเทศ ณ โฮมสเตย์ที่ใดที่หนึ่งที่เหมาะสม
- 4) เปิดช่องทางการท่องเที่ยวไปยังประเทศลาว ณ จุดโฮมสเตย์ลาดเจริญ ทำสังและประเทศเขมร ณ จุดผ่านแดน บ้านละลม โดยการสำรวจจุดเด่นของประเทศลาวและเขมรในจุดที่เป็นที่ตั้งโฮมสเตย์

ชั้น ศรีสวัสดิ์ และเกริกไกร แก้วล้วน (2550) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษา วัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้ พบว่า ชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และบางส่วนของจังหวัดมหาสารคาม โดยมีอยู่หนาแน่นในเขตพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดสุรินทร์ส่วนในลาวใต้ส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแขวงสาละวันและจำปาสัก ลักษณะเด่นของชุมชน คือ แนวคิดความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และการประกอบอาชีพ เช่น การเลี้ยงช้าง และการทอผ้า ชุมชนชาวกวยทั้งในเขตอีสานใต้และลาวใต้ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทางประวัติศาสตร์ ทางชาติพันธุ์และทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาไทยในตระกูลมอญ-เขมร มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน โดยมีการอพยพมาจากภาคเหนือของประเทศไทยเดิม แลบทือกเขาหิมาลัยด้วยกันเมื่อประมาณ 3,500 ปีก่อน และมีการกระจายกันอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งเขตอีสานใต้และลาวใต้ด้วย แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวย อาจทำได้โดยการสำรวจสภาพชุมชนที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม และขึ้นบัญชีไว้อย่างเป็นทางการในรูปแบบของฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ แล้วเผยแพร่ให้กับธุรกิจท่องเที่ยวโดยผ่านการประชุมสัมมนา ในรูปของเอกสาร แผ่นพับ โปสเตอร์ และอินเทอร์เน็ต ได้รับรู้และเข้าใจในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อนักท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพึ่งพาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านสามารถทำได้โดยการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวร่วมกัน เช่น การอำนวยความสะดวกในการเดินทางโดยไม่ต้องมีวีซ่า (VISA) ระหว่างกัน การให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางทั้งของประเทศตนเองและประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะเดียวกัน และการใช้บัตรการเดินทางท่องเที่ยวร่วมกันของกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

พงระภี ศรีสวัสดิ์ และคณะ (2550) ศึกษากลไกและศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า กลไกการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นประชาชนในพื้นที่ และผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นนักลงทุนต่างถิ่น/ต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการด้านต่างๆ จำนวน 8 ด้าน คือ

- 1) วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม
- 2) ด้านการเงิน
- 3) ด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก
- 4) การจัดโปรแกรมกิจกรรมต่าง ๆ
- 5) การประชาสัมพันธ์และการตลาด
- 6) ด้านทรัพยากรมนุษย์
- 7) ความปลอดภัยและความเสี่ยง

8) ลูกคำสัมพันธ

สำหรับศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศ พบว่า กิจกรรมด้านน้ำดูปะการังน้ำตื้น/น้ำลึก มีศักยภาพในระดับสูง ประชาชนในพื้นที่มีความเห็นว่า คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ได้จากการท่องเที่ยวมีศักยภาพสูง แต่นักท่องเที่ยวไทยและชาวต่างประเทศคิดว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเรื่องความปลอดภัยจากการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และความนิยมของกิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้าง โดยสามารถจัดทำภายใต้กรอบ 3E คือ Enforcement (การบังคับใช้กฎหมาย หรือข้อบังคับ), Engineering (การใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาปรับปรุง และอนุรักษ์), Education (การให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและครบถ้วน)

กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นทุกหนทุกแห่ง ไม่เว้นแต่การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและวัฒนธรรมตามสถานที่ต่างๆ เช่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ในอดีตอย่าง “ชุมชนวัดเกต” ตั้งแต่ปี 2417 บ้านวัดเกตมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า (บ้านต้า) เนื่องจากมีน้ำท่าไว้ให้ค้าขายทางเรือ และอีกนัยหนึ่งคือ ย่านที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ฝากตะวันออก โดยมีวัดเกตเป็นศูนย์กลาง ย่านนี้มีผู้อาศัยมาช้านานส่วนใหญ่แล้วเป็นคนเชื้อสายจีน ได้มาลงหลักปักฐานแต่งงานกับคนเมือง บ้างก็เป็นเชื้อสายสิบสองปันนา ผรั่ง ซิกซ์ จินฮ่อ พม่า และขมุ ซึ่งในขณะนั้น เป็นแรงงานหลักในการทำไม้ของห้างบอร์เนียว ในอดีตบริเวณนี้จึงเรียงรายไปด้วยเรือนแพ ซึ่งเป็นเรือนไม้สักหรือไม้เนื้อแข็ง มุงด้วยกระเบื้องดินขอ (กระเบื้องดินเผาแผ่นบาง) โดยหน้าบ้านหันเข้าหาถนนเพื่อค้าขาย และด้านหลังเป็นที่อยู่อาศัย และเปิดโล่งเพื่อรับสินค้าจากเรือนแพ มีการขนส่งโดยผ่านสะพานแม่น้ำปิง ไปขายอีกฝั่งหนึ่งโดยพ่อค้าแพงลอยขายปลีก ซึ่งในตอนนั้นฝั่งตรงข้ามยังเป็นกาดย่อย (เล็ก) ภายหลังมีคนมานั่งขายข้าวสารบริเวณโคนต้นลำไย แล้วจึงเริ่มมีการขายตัวเองของสดแห่งมาตั้งขาย กลายเป็น “ตลาดต้นลำไย” ในปัจจุบัน

ปี พ.ศ. 2464 เมื่อความเจริญเริ่มหลั่งไหลเข้ามาความเจริญเริ่มพุ่งไปยังบริเวณสันป่าข่อยไปจนถึงบริเวณถนนท่าแพ ในปัจจุบัน ย่านวัดเกต ที่เคยเจริญรุ่งเรืองด้านการค้าจึงค่อยๆ ชบเซาลง แต่อย่างไรก็ดี ย่านวัดเกตนั้นเรียกได้ว่าเป็นแหล่งที่เจริญรุ่งเรืองเป็นอันดับต้นๆ ของเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งยังเต็มไปด้วยสถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และทำนุบำรุงเพื่อไม่ให้เสื่อมไปตามกาลเวลา อย่างเช่น วัดเกต โบสถ์คริสต์จักรที่ 1 สะพานจันทร์สมอนุสรณ์ และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งในปัจจุบันวัดเกตการามยังได้มีพิพิธภัณฑ์ ที่เรียกชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม” ซึ่งเป็นที่รวบรวมสะสมของเก่า ร่องรอยแห่งประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกตในอดีต

ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของวัดเกตผนวกกับเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านแนวคิดต่างๆ เช่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น โดย

สามารถนำมาเป็นแนวคิดในแนวทางการดำเนินงานของโครงการ ทั้งในส่วนขององค์ประกอบที่สำคัญที่นำมาสู่ภาคปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่ต้องคำนึงถึงกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลัก ซึ่งทั้งนี้แนวคิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการชุมชนที่ยึดหลักพื้นฐานของการคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่เป็นต้นทุนของชุมชน การเข้าใจถึงบทบาทของชุมชน ศักยภาพที่แท้จริงที่สามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดความยั่งยืนได้ หากการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่เข้าถึงรากฐานความเป็นส่วนตัวของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจชุมชน วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน จะเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องนำมาจัดการให้เกิดความยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนในแง่ของรายได้ที่ชุมชนจะได้รับ คือแนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) โดยทั้งสองแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มองเห็นถึงสถานการณ์ในยุคปัจจุบันมากที่สุด ในแง่ของความต้องการของนักท่องเที่ยวในแนวทางใหม่ มีการกล่าวถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่แสวงหา ประสบการณ์ใหม่ที่แท้จริงของแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ไปสัมผัส เช่น วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงตอบ โจทย์ของบทบาทชุมชนวัดเกตที่ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเรียนรู้ และมีส่วนร่วมกับชุมชนได้ ซึ่งมีเกี่ยวข้องกับลักษณะประสบการณ์ของลูกค้า 5 มิติ คือ ชอบความแปลกใหม่ การเรียนรู้ ความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล ความประหลาดใจ และการมีส่วนร่วม

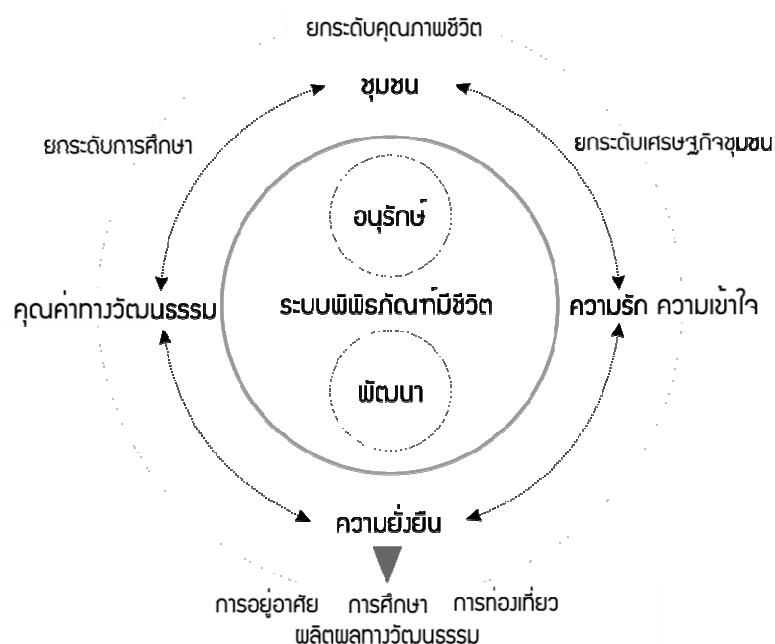
แนวคิดจากการจัดทำพิพิธภัณฑ์มีชีวิตในพื้นที่ต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีความสำคัญในแง่ของการนำประสบการณ์การดำเนินงานที่มีการปฏิบัติจริง ทั้งนี้สามารถเห็นได้ถึงข้อดีข้อเสีย ที่มีการถอดบทเรียน ทั้งนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัดเกตได้

2.10 กรอบแนวคิดงานวิจัย

การจัดทำโครงการสืบค้น ประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน ได้มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นความต้องการเริ่มต้นที่มาจากประชาชนในพื้นที่ โดยมีนักวิชาการเป็นผู้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านกระบวนการจัดการที่จะทำ ให้ชุมชนสามารถออกแบบการจัดการพื้นที่ของตนเอง วางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ และฟื้นฟูสิ่งที่ถูกทำลายหรือเสื่อมสลายไปตามยุคสมัยให้กลับมามีคุณค่าและส่งต่อไปยังลูกหลานต่อไปได้

“พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” (Living Museum) เป็นวิธีการจัดการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการอนุรักษ์และพัฒนาให้ทั้งเมืองและผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล มุ่งสร้าง

กลไกที่ผลักดันเศรษฐกิจชุมชนด้วยการส่งเสริมให้คนในชุมชนเคารพและตระหนักถึงแก่นแท้และความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมของเมือง โดยมีพื้นฐานจากความเข้าใจว่าทำไมจึงต้องอนุรักษ์ และเผยแพร่สิ่งเหล่านี้ ชุมชนต้องร่วมมือกันสร้างกฎระเบียบสำหรับการเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมมีข้อกำหนดและแนวทางของชุมชนที่ชัดเจนหรือส่งต่อให้คนรุ่นหลัง เพื่อให้เป็นเมืองอนุรักษ์ที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตดั้งเดิมผสานกลมกลืนได้กับแนวคิดสมัยใหม่ ซึ่งก็คือการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑน์มีชีวิตคือ (1) การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (2) การจัดการข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ (3) การกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน และ (4) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑน์มีชีวิตย่านวัดเกต ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษากรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินงานของโครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการทำงานเพื่อให้เกิดพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนย่านวัดเกต

ภาพ 2-14 กรอบแนวคิด

บทที่ 3

กระบวนการวิจัย

3.1 ขอบเขต / กลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตการศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย มาจากกรอบแนวคิดงานวิจัยร่วมกับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการกำหนดขอบเขตการทำงานให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องต่อสิ่งที่เป้าหมายของงานวิจัย พร้อมกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องเป็นผู้ดำเนินงานหรือมีบทบาทสำคัญต่อองค์ประกอบการยกระดับการอนุรักษ์คุณค่าวัฒนธรรม ตามการพัฒนาบนพื้นฐานความสมดุลระหว่างทรัพยากรกับการสร้างคุณค่าอย่างมีมูลค่ามีขอบเขตการดำเนินงาน ดังนี้

1) ขอบเขตการดำเนินงานให้เป็นไปตามกรอบแนวคิด เป็นการนำแนวคิดสู่แผนปฏิบัติ สร้างวิธีดำเนินงาน ทั้งนี้ต้องสามารถประเมินความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ กับศักยภาพของพื้นที่ศึกษา โดยกลุ่มคณะทำงานจะเป็นผู้ที่สะท้อนศักยภาพและผลประโยชน์ที่คนในพื้นที่จะได้รับซึ่งจะเป็นฐานข้อมูล แนวทางให้กลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญหรือคนในพื้นที่เองเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมของโครงการ

2) ขอบเขตการนำเสนอข้อมูล เป็นการศึกษาข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในแต่ละช่วงสมัย ซึ่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีทั้งด้านวิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรม อาชีพ ศาสนา เชื้อชาติ สถาปัตยกรรม และสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ กลุ่มเป้าหมายสำคัญคือผู้ที่ให้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ทั้งผู้ที่แนะนำแหล่งข้อมูล ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจเป็นคนในพื้นที่หรือผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์ เป็นต้น โดยมีคณะทำงานเป็นผู้เรียบเรียงข้อมูลเพื่อนำเสนอ

3) ขอบเขตการจัดการเชิงอนุรักษ์ จากกรอบการดำเนินงานโครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิต นำไปสู่การจัดกิจกรรมโดยชุมชนกิจกรรมอยู่ในขอบเขตของการอนุรักษ์ที่ให้ความสำคัญในทุกด้านจากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยครอบคลุมในด้านการสืบทอดให้แก่คนรุ่นหลังเป็นแนวทางการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน การพัฒนาด้านสภาพแวดล้อม สถาปัตยกรรมของพื้นที่ และกิจกรรมที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับพื้นที่ได้ คือ การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยทั้ง 4 กิจกรรมที่กล่าวมานี้จะต้องอยู่ในการดูแลของกิจกรรมการจัดการศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต เพื่อให้การจัดการเชิงอนุรักษ์เป็นการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มคนในชุมชนวัดเกตที่จะมีบทบาทหลักในการจัดการต่อไปเมื่อคณะทำงานเสร็จสิ้นภารกิจ และวางกรอบการดำเนินงานให้กับคนในชุมชนสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยความรู้และรักในชุมชนของตนเอง

ขอบเขตการดำเนินงาน การนำเสนอข้อมูล และการจัดการเชิงอนุรักษ์ จะเป็นกรอบงานเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่กรอบกระบวนการวิจัย ซึ่งได้นำแนวคิดของการอนุรักษ์โดยแนวทางการดำเนินตามหลักการของงานวิจัยพิพิธภัณฑน์มีชีวิต มีกิจกรรมที่จะสามารถนำประยุกต์ใช้ร่วมกับลักษณะเฉพาะของชุมชนวัดเกต โดยกรอบกระบวนการวิจัยมี ดังนี้

3.2 กรอบกระบวนการวิจัย

กระบวนการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์ อยู่ในกรอบแนวคิดงานวิจัยพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และยกระดับการอนุรักษ์คุณค่าวัฒนธรรม ต่อยอดจากทุนเดิม ส่งเสริมเครือข่ายขับเคลื่อนกิจกรรม เน้นการพัฒนาบนพื้นฐานความสมดุลระหว่างทรัพยากรกับการสร้างคุณค่าอย่างมีมูลค่าประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1: การสร้างการเรียนรู้และความตระหนักในคุณค่าและมูลค่าของการอนุรักษ์

องค์ประกอบที่ 2: การสร้างฐานข้อมูลวัฒนธรรมโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบที่ 3: การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายผ่านกิจกรรมขับเคลื่อนโครงการ

องค์ประกอบที่ 4: การถ่ายทอดเพื่อการต่อยอดของชุมชน

แนวคิดการจัดกิจกรรมโครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน

พิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน เป็นแนวคิดการจัดการชุมชนในรูปแบบหนึ่ง ที่เสนอแนวทางการปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ที่แสดงออกถึงรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิต รูปแบบอาคาร สิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การจัดกิจกรรมย่อย จึงมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้พิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนเกิดการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการ ไม่ใช่การพัฒนาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง และเฉพาะกลุ่มหนึ่ง กลุ่มใด ซึ่งมีกรอบแนวคิดการจัดกิจกรรมย่อย ประกอบด้วย 5 กิจกรรมที่จะสามารถส่งเสริมและนำมาประยุกต์เป็นแนวทางให้กับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนวัดเกตได้ โดยมีดังนี้

3.2.1 กิจกรรมการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสู่คนรุ่นหลัง

ชุมชนวัดเกตมีศักยภาพทางด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม อาหาร รวมถึงประเพณีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อทางพุทธศาสนา ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชุมชน เป็นที่มาของกรอบแนวคิดหลักการจัดการเมืองในรูปแบบพิพิธภัณฑน์มีชีวิต มรดกทางวัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญที่สัมพันธ์กับชุมชนและคนในชุมชนอย่างเหนียวแน่น แต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ที่สืบเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และวัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลให้รูปแบบวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิมเริ่มสูญหาย หรือใช้เพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวอย่างไม่เคารพต่อคุณค่า รวมถึงคนในพื้นที่ที่ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมน้อยลง หากไม่

มีการอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญา มรดกทางวัฒนธรรมของเมืองก็จะเลือนหายไป ดังนั้นคณะทำงาน จึงให้ความสำคัญต่อการสืบสาน อนุรักษ์ด้วยกระบวนการสร้างกิจกรรม ด้วยวิธีการกระตุ้นสร้างให้คนในพื้นที่เกิดความรัก ความเข้าใจ ไปสู่การหวงแหนเมือง โดยถือเป็นภารกิจอันดับแรกก่อนที่จะถ่ายทอดสู่นักท่องเที่ยว ให้เห็นถึงคุณค่าวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการนำไปสู่กระบวนการรักษารูปแบบทางวัฒนธรรม การสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่น รวมถึงการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับยุคสมัย สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากการสะท้อนจากระบบการจัดการชุมชนด้วยตนเอง อันจะเป็นการตระหนักรู้และเข้าใจรากเหง้าของตัวตน รวมถึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมจากปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อความดั้งเดิมในวัฒนธรรมเมืองแม่ฮ่องสอน โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการร่วมกิจกรรม คือ

- 1) เยาวชนในชุมชนหรือคนในพื้นที่
 - เพื่อสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของชุมชน
 - เพื่อสร้างกิจกรรมในการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสืบสานแนวคิด “พิพิธภัณฑน์มีชีวิต”
- 2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานสนับสนุน
 - เพื่อสร้างองค์ความรู้ และเครื่องมือในการสืบสานเผยแพร่สู่ชุมชน
 - เพื่อเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงการอนุรักษ์เอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชนและคนรุ่นหลังของชุมชน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมความรัก ความเข้าใจ และความหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกตให้กับกลุ่มเยาวชน คนในชุมชน
- 2) เพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มผู้สืบทอดแนวคิด แนวทางการดำเนินงานของพิพิธภัณฑน์มีชีวิตฯ เช่น กลุ่ม “เยาวชนอาสาสมัครพิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน” กลุ่มชมรมอนุรักษ์บ้านเก่า
- 3) เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน คนในพื้นที่ ปราชญ์ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นในการสืบสานวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เกิดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรม ที่คนในชุมชนมีส่วนร่วม
- 2) เกิดเครือข่ายที่มีแนวคิดและสืบสานการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชน
- 3) มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเกตได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูให้คงอยู่และร่วม

สมัย

- 4) เยาวชนในชุมชนได้ทราบถึงความสำคัญทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ
- 5) เกิดแนวทางการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน

3.2.2 กิจกรรมการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

การเจริญเติบโตของเมืองซึ่งเกิดจากการพัฒนา ส่งผลให้บริบทของเมืองมีการเปลี่ยนแปลง ส่งผลกระทบไปยังระบบวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ซึ่งถูกปรับเปลี่ยนไปตามกิจกรรมของเมืองและสมัยนิยม พื้นที่วัดซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและศาสนาถูกซ้อนทับด้วยกิจกรรมของเมืองหรือพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของคนที่หลากหลาย ผลที่เกิดขึ้นคือบทบาทพื้นที่ของวัดนั้นถูกลดความสำคัญ และคุณค่าถูกบดบังด้วยระบบการตีมูลค่าตามแบบอย่างกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ความเข้าใจของคนในพื้นที่มองวัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ขาดต่อการเข้าถึงหรือต้องมีกิจกรรมเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับศาสนาโดยเฉพาะเจาะจงเท่านั้น ส่งผลถึงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของคนในยุคปัจจุบันมองว่าการเข้ามาใช้พื้นที่วัดเป็นสิ่งที่ไกลตัว นำมาซึ่งภาวะเสื่อมโทรมของพื้นที่วัดและความไม่ชัดเจนในมิติด้านความงาม และความหมายของวัดที่มีต่อวิถีของคนและพื้นที่เมือง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะการใช้พื้นที่วัดในอดีตและปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาหาแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์อย่างเหมาะสม
- 3) เพื่อให้เกิดกิจกรรมการใช้พื้นที่วัดอย่างเป็นสัดส่วนและมีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อเน้นมิติทางคุณค่าและความงามทางสถาปัตยกรรมให้เด่นชัด
- 5) เพื่อสร้างบรรยากาศของการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่

และรองรับการท่องเที่ยว

- 6) เพื่อสร้างแนวทางการจัดการดูแลภูมิทัศน์ของวัดอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ภูมิทัศน์ภายในวัดได้รับการปรับปรุงให้สอดคล้องต่อสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมวัด
- 2) พื้นที่ภายในวัดเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย
- 3) สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ได้รับการปรับปรุง บูรณะซ่อมแซมโดยไม่ทำลายคุณค่าทางประวัติศาสตร์

- 1) จัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้านแบบก่อสร้าง เป็นดิจิทัลไฟล์ส่งมอบให้เทศบาลเมืองเชียงใหม่และศูนย์ประสานงานฯ เพื่อเป็นฐานข้อมูล นำไปเป็นองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นชุมชนวัดเกต

2) ผลักดันแผน แนวทางการอนุรักษ์บ้านเก่าให้เทศบาลเมืองเชียงใหม่ต่อยอดในการจัดทำเทศบัญญัติควบคุมอาคารบริเวณชุมชนวัดเกต โดยการกำหนด Building code (ประมวลข้อบังคับอาคาร)ให้กับอาคารและเมือง ซึ่งจะต้องมีการจัดประชุมเพื่อให้ชุมชนรับรู้และร่วมเสนอแนวคิดและความเห็นชอบ

3.2.3 กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน

โครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน” เป็นโครงการที่กระตุ้นสร้างกระแสให้คนจดจำภาพลักษณ์ (Brand Image) ของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต ในความหมายของการสร้างความรัก ความเข้าใจ และเกิดความหวงแหนในวัฒนธรรมของชุมชน โดยผ่านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ท้องถิ่น ที่สามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้ง่ายรวมถึงรับรู้ เข้าใจในวัตถุประสงค์ สิ่งที่ต้องการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ประเด็นสำคัญของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑน์มีชีวิตฯ คือ ในเบื้องต้นกลุ่มเป้าหมาย (Target) คือคนในชุมชน หรือคนในพื้นที่ที่จะต้องรับรู้ เข้าใจถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ หวงแหนในวัฒนธรรม เริ่มต้นในการเป็นผู้ปฏิบัติ เพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้เอง และสามารถทำตาม โดยที่ไม่ต้องใช้การประชาสัมพันธ์ จึงถือได้ว่าเป็นท่องเที่ยวเชิงเคารพอย่างแท้จริง หรือเกิดการประพุดติ ปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ให้ถนนชุมชนได้รับรู้ และเข้าใจจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ นอกจากนี้ยังมีประเด็น เนื้อหาที่ต้องนำเสนอในด้านการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ รวมถึงกิจกรรมของชุมชน เช่น เทศกาลงานประจำปีต่างๆ เพื่อเป็นการตอกย้ำถึงเอกลักษณ์ที่สำคัญของเมือง และการรายงานความคืบหน้าที่เกิดขึ้นของกิจกรรมภายใต้โครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตสู่คนในพื้นที่ และคนภายนอก เพื่อให้คนนุมน ได้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ จากโครงการฯ แนวคิด แนวทางการดำเนินงานที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภายใต้แนวโครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ เอกลักษณ์เมืองมรดกทางวัฒนธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2) เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจและแนวคิดของโครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนให้คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว บุคคลภายนอกได้รับทราบ
- 3) เพื่อกระตุ้น สร้างความภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมเมืองให้แก่คนในพื้นที่
- 4) เพื่อควบคุมขอบเขตความต้องการในสิ่งที่ต้องการนำเสนอแก่คนภายนอกให้รับรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ชุมชนมีภาพลักษณ์ เอกลักษณ์ทรงค่านิยมวัฒนธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2) คนในพื้นที่ร่วมรับรู้และเข้าใจในแนวทางการพัฒนาเมืองด้วยแนวคิดพิพิธภัณฑน์มีชีวิต
- 3) นักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอกได้รับทราบถึงการประเพณี ภูมิปัญญาในการท่องเที่ยวเชิงเคารพ
- 4) คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง
- 5) พพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนมีเนื้อหา ขอบเขตและข้อกำหนดที่ชัดเจนในการบอกกล่าวให้กลุ่มคนภายนอกได้รับทราบถึงจุดประสงค์ของโครงการ
 - จัดการประชุมเสวนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อชี้แจงผลการดำเนินการในแต่ละระยะ
 - จัดทำรายงานการดำเนินงาน

กลยุทธ์เพื่อดำเนินโครงการ

กลยุทธ์หลักของการดำเนินโครงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน” มีกลยุทธ์ที่สำคัญเพื่อให้โครงการสามารถขับเคลื่อนพร้อมกับการประสาน เชื่อมโยงกับกิจกรรมของโครงการอื่นๆ โดยมี 3 กลยุทธ์หลัก คือ

- 1) สร้างความเข้าใจใน “พิพิธภัณฑน์มีชีวิต”

สิ่งสำคัญอันดับแรกของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ คือ คนในพื้นที่ต้องเข้าใจในบทบาทของชุมชนวัดเกิดอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความเป็นเมืองวัฒนธรรม และรูปแบบการจัดการเมืองด้วยพิพิธภัณฑน์มีชีวิต การนำเครื่องมือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อสำหรับสร้างบทบาทให้กับพิพิธภัณฑน์มีชีวิตฯ โดยมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ 3 ระยะ คือ

- ระยะที่ 1 สร้างกระแสให้คนจดจำ (Brand Image) เป็นการสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้คนที่พบเห็นเกิดความสนใจและคุ้นเคยกับตราสัญลักษณ์ (Logo) ของโครงการโดยใช้สื่อ 3 ประเภท คือ สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ท้องถิ่น และเว็บไซต์ ซึ่งเป็นการเปิดตัว และแนะนำภาพลักษณ์โครงการโดยรวมให้สื่อถึงเป้าหมายของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต
- ระยะที่ 2 กระตุ้นสร้างการรับรู้ถึงแนวทางของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต โดยวิธีการเป็นการสร้างความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต และแผนการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นภายใต้โครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน

- ระยะที่ 3 สร้างกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการ โดยการจัดนิทรรศการที่ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน รวมถึงสถานที่อื่นๆ เพื่อแสดงถึงข้อมูลรายละเอียดโครงการได้โดยละเอียด

2) วางแผนการใช้สื่อทุกประเภท

การใช้สื่อทุกประเภทจะช่วยให้คนที่พบเห็นได้เข้าใจถึงบทบาทพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน ได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการใช้สื่อ ดังนี้

- สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย และสามารถบอกเล่าถึงความสำคัญของโครงการได้อย่างละเอียด ไปสเตอร์ ป้ายโครงการขนาดใหญ่
- สื่ออินเทอร์เน็ต เป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเฉพาะ เช่น วัยรุ่นและวัยทำงานในปัจจุบันส่วนใหญ่นิยมใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร เป็นสื่อของสังคมออนไลน์ (Social Network) มีจุดเด่นที่สามารถส่งข้อมูลและขยายผลได้อย่างรวดเร็ว สามารถรับฟังเสียงสะท้อน ผลตอบรับได้รวดเร็วเช่นกัน ดังนั้นสื่อชนิดนี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายและการรายงานสถานการณ์

3) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ทุกกิจกรรมที่เชื่อมโยงพิพิธภัณฑน์มีชีวิต

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิต ประเพณีของคนในชุมชนหรือกิจกรรม สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน โดยทุกกิจกรรมมีความเชื่อมโยงกับพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน

3.2.4 กิจกรรมการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

โครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชีวิต ที่สอดคล้องต่อสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน มากกว่าการเปิดเมืองที่ต้องการรองรับนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจึงต้องส่งเสริมอาชีพของคนในท้องถิ่น และยังคงคำนึงถึงรายได้ในชุมชนอย่างพอเพียงซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเมืองให้ยั่งยืน การสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่นจะต้องสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือพิพิธภัณฑน์มีชีวิต เพื่อที่จะตอบสนองด้านวัตถุประสงค์หลักของโครงการ ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดโครงการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นขึ้น นอกจากจะเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนแล้ว ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นยังสามารถเกื้อหนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อีกรูปแบบหนึ่งด้วย

โครงการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จึงมีเป้าหมายเพื่อหาแนวทางการพัฒนา โดยเชื่อมโยงกับรายการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑน์มีชีวิต โดยอยู่ภายใต้การจัดการของศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิต

เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมเอกลักษณ์ด้านอาชีพท้องถิ่น เพื่อสร้างเรื่องราวให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากต้นกำเนิด จนถึงเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่แปรรูปพร้อมจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว หรือคนในท้องถิ่น ซึ่งโครงการฯ นี้จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตได้ รวมถึงจะทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสู่ความเป็นสากล

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างเอกลักษณ์สินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่ชุมชนวัดเกต
- 2) เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนในท้องถิ่น
- 3) เพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับชุมชนวัดเกต
- 4) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายกลุ่ม

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เครือข่ายผู้ประกอบการด้านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง
- 2) ชุมชนมีรายได้เสริมจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- 3) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับการส่งเสริมด้วยสินค้าที่มาจากภูมิปัญญา

ชาวบ้าน

- 4) สินค้าท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีมูลค่าเพิ่มด้วยการพัฒนาตัวสินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่ได้คุณภาพ มาตรฐานสากล

3.2.5 กิจกรรมการจัดการศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต

ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิต โดยชุมชนวัดเกตเกิดขึ้นจากแนวคิดในการจัดการท่องเที่ยวด้วยระบบชุมชนเมืองที่เชื่อมโยงด้วยศูนย์ประสานงานฯ โดยมีสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ความเป็นอยู่ของชุมชนร่วมกับการอนุรักษ์ พัฒนาเมือง การดำเนินการในด้านต่างๆ จะต้องสะท้อนถึงผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ไม่ใช่นักท่องเที่ยว โดยถือนักท่องเที่ยวเป็นผู้มาเยือน เป็นผู้ที่มาเสพ ความเป็นเมืองวัฒนธรรม ผลประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ คือ ความรู้ทางวัฒนธรรม และความ อิ่มเอมจากการที่ได้มาสัมผัสวัฒนธรรม วิถีชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนถึงอารยธรรมเมืองทาง ประวัติศาสตร์ ทั้งสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน อาคารบ้านเรือน ที่มีคุณค่ารวมถึง วัฒนธรรม เป็นการฟื้นฟูอารยธรรมจากอดีตให้หวนคืนสู่สภาวะปัจจุบันด้วยการตระหนักรู้ถึงคุณค่า ในวิถีชีวิต จารีตเดิม ซึ่งผลตอบแทนที่ชุมชนได้รับ คือ ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ที่แสดงออก ทางด้านวัตถุสิ่งของ รวมถึงความมีชีวิตทางวัฒนธรรมที่ผ่านรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน อย่างเป็นธรรมชาติ ตามความหมายของพิพิธภัณฑน์มีชีวิต ซึ่งทั้งส่วนประกอบของเมือง โดยเฉพาะคน แม่ฮ่องสอน จึงถือว่าเป็นพิพิธภัณฑน์มีชีวิต

การบริหารจัดการศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต จึงมีความสำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวกลางประสานงานนักท่องเที่ยว ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น ภาคเอกชน และประวัติศาสตร์ โดยมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- เชื่อมโยงข่าวสาร ประสานงานระหว่างนักท่องเที่ยว ชุมชนวัดเกตและเทศบาลเมืองเชียงใหม่
- ศูนย์รวมการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชุมชนวัดเกต
- พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกต
- ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกต
- ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนวัดเกตแก่ผู้ที่สนใจ หรือนักท่องเที่ยวเช่น เทศกาลงานประเพณี สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (บ้านวัด) ที่พักแบบ Home Stay กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
- จัดรายการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวในลักษณะเป็นหมู่คณะและเป็นรายบุคคล
- เป็นศูนย์กลางและจุดเริ่มต้นของนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยว “มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเกต”
- เป็นศูนย์การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับ “พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต”
- เป็นพื้นที่สาธารณะ สำหรับนักท่องเที่ยว และคนเมืองเชียงใหม่
- เป็นศูนย์กลางการดำเนินงานของ โครงการที่อยู่ภายใต้การจัดการของศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต

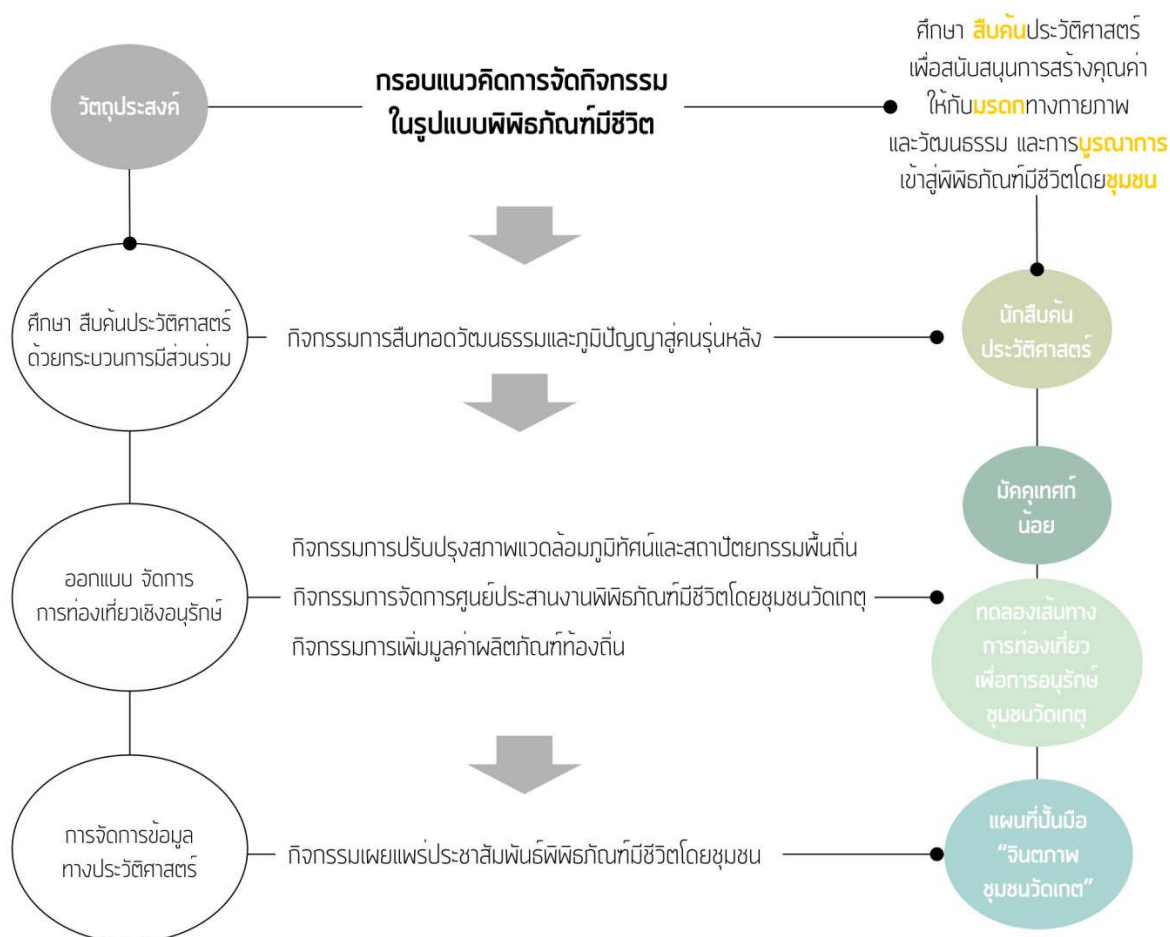
วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศูนย์ประสานงานแก่นักท่องเที่ยวท้องถิ่น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ นักท่องเที่ยว คนภายนอกและชุมชนวัดเกต
- 2) เพื่อวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมภายใต้ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต
- 3) เพื่อกำหนดความชัดเจนในบทบาทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและหน้าที่ของศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต
- 4) เพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการจัดการเมืองด้วย“พิพิธภัณฑ์มีชีวิต” และเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) หน่วยงานท้องถิ่น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบนักท่องเที่ยว และชุมชนวัดเกตมีความเข้าใจในบทบาทของศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต

- 2) ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกตมีกิจกรรมเพื่อสนับสนุนและร่วมกับกิจกรรมของเมืองเชียงใหม่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 3) ศูนย์ประสานงานพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกตเป็นศูนย์กลาง หรือองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่ดูแลรอบการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนวัดเกต โดยมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน

ภาพ 3-1 กรอบแนวคิดการจัดกิจกรรมในรูปแบบพิพิธภัณฑน์มีชีวิต (เชื่อมโยงกับวัดอุปสงค์)

3.3 วิธีดำเนินงาน

3.3.1 การศึกษาเอกสาร ข้อมูล ประวัติศาสตร์ในพื้นที่

การศึกษาเอกสาร ข้อมูล ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ที่มึนักวิจัย หรือผู้รู้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากที่ได้ศึกษามาแล้วโดยการศึกษาเอกสาร รวบรวมเอกสารด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญของย่านวัดเกต ภาพถ่าย ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ที่สำคัญในอดีต

3.3.2 การสร้างกลไกหรือทีมปฏิบัติการในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 1 กลไกชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่ ประกอบไปด้วย ทีมวิจัยในชุมชน ซึ่งเป็นผู้รู้ทางด้านประวัติศาสตร์ เรื่องราว ความสำคัญ ของย่านวัดเกต ผู้ที่สามารถออกแบบการเก็บข้อมูล การวางแผนการเก็บข้อมูล การค้นหา สอบถามผู้รู้ การใช้เครื่องมือได้อย่างถูกต้อง การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสามารถวางแผนการต่อยอดความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ที่ผ่านการสืบค้น ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

ส่วนที่ 2 กลไกสนับสนุนทางวิชาการ ประกอบไปด้วย นักวิจัย จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้การสนับสนุนข้อมูล ความรู้ ให้คำปรึกษาในการสืบค้นข้อมูล การเติมความรู้และสนับสนุนความเป็นเรื่องราวของชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูล ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการนำข้อมูลที่ได้ไปต่อยอด พัฒนาให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เกิดบูรณาการให้เกิดเป็นเส้นทางที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ หรือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตโดยธรรมชาติ และการนำข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลสนับสนุนเพื่อเสริมให้กับ โครงการย่อยอื่นๆ

ส่วนที่ 3 กลไกสนับสนุนต่อยอด การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นล้านนา ย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ หรือพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตโดยธรรมชาติ ประกอบไปด้วย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ อบจ.เชียงใหม่ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ อปท. ททท. หน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน รวมไปถึงภาคธุรกิจ เพื่อเป็นหน่วยส่งเสริมทางด้านการขับเคลื่อนต่อยอด การโฆษณา และประชาสัมพันธ์ หรือสนับสนุนงบประมาณเพื่อเกิดการเชื่อมโยงไปสู่การท่องเที่ยวในระดับต่าง ๆ

3.3.3 ปฏิบัติการเพื่อค้นหา สืบค้น ถามผู้รู้ รวบรวมข้อมูล ประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต

ปฏิบัติการเพื่อค้นหา สืบค้น ถามผู้รู้ รวบรวมข้อมูล ประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต ได้แก่ เรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทีมวิจัยจากชุมชนและนักวิชาการ ร่วมกันวางแผน การระดมความรู้ จากคนภายใน และคนนอก โดยการประชุมกลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้ผังเครือญาติ และการใช้ Time line รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องจากผู้รู้ และชาวบ้านในชุมชน ทั้งหมดทำการค้นหว่า

- ในย่านวัดเกตมีรากเหง้า ต้นตระกูล การตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างไร ใครเข้ามาเป็นตระกูลแรก นามสกุลที่สำคัญเป็นใครบ้าง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการอพยพ สูญหายไปทางไหนบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนเห็นความเปลี่ยนแปลง ความเชื่อมโยง การฟื้นฟูจิตสำนึกกรกตัญญู ความเป็นรากเหง้าของตนเอง

- ประวัติศาสตร์ของชุมชนย่านวัดเกต มีการแบ่งเป็นแต่ละยุค สมัยอย่างไร มีอะไรบ่งบอกถึงแต่ละยุค แต่ละสมัย มีจุดเปลี่ยนอย่างไรบ้าง เหตุการณ์สำคัญในแต่ละยุค แต่ละสมัยเป็นอย่างไร
- ศึกษาประวัติศาสตร์ทางกายภาพแต่ละแห่ง ว่ามีประวัติความเป็นมาเรื่องราวความสำคัญอย่างไร
- ประวัติศาสตร์ของย่านวัดเกต มีความแตกต่างกับประวัติศาสตร์ที่อื่น อะไรเป็นจุดเด่น โดดเด่น อย่างไร
- ประวัติศาสตร์ย่านวัดเกตมีความผูกพัน เชื่อมโยงกับคนในพื้นที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างไร

3.3.4 การต่อยอดองค์ความรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต

การต่อยอดองค์ความรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต โดยการนำข้อมูล ที่ได้จากการค้นหาสืบค้น ถามผู้รู้ รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต ได้แก่ เรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไปต่อยอดนำไปเป็นข้อมูลส่งต่อไปให้กับโครงการอื่นๆ รวมถึงการพัฒนาให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่และการท่องเที่ยววิถีชุมชนริมฝั่ง โดยการเข้าไปศึกษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์แต่ละที่ ที่สำคัญในย่านวัดเกต และบูรณาการให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของคนย่านวัดเกต ให้เป็นส่วนหนึ่งของล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ รวมถึงการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผ่าน แผ่นพับ เป็นต้น เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่

3.3.5 การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ในพื้นที่

หลังจากได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ รากเหง้าของคนย่านวัดเกต เครือญาติ ส่วนของวิชาการ จะเข้าไปช่วยในการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ของเครือญาติ การเชื่อมโยงเรื่องราวประวัติศาสตร์ในอดีตกับภาพถ่าย สิ่งของเครื่องใช้ รวมถึงจะเข้าไปช่วยในการสังเคราะห์ ประวัติศาสตร์ของสถานที่สำคัญว่า มีความแตกต่างจากที่อื่นอย่างไร มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันอย่างไร

นอกเหนือจากนั้น จะนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หาแนวทางการถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน ผ่านแผ่นพับ เอกสาร รวมถึงการพัฒนาให้เกิดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนวัดเกตการาม และออกแบบให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อแสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชมในวัดเกตได้เห็นความสำคัญของสถานที่สำคัญของย่านวัดเกต ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.4 การจัดกิจกรรมเพื่อการสืบค้น และศึกษาประวัติศาสตร์และการออกแบบจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในย่านวัดเกต

การจัดกิจกรรมเพื่อการสืบค้นและศึกษาประวัติศาสตร์และการออกแบบจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในย่านวัดเกตให้ความสำคัญกับความจริงแท้ในการท่องเที่ยวที่ผูกพันกับเรื่องราวเชิงวัฒนธรรมที่ถึงแม้ความจริงแท้ของวัฒนธรรม วิถีชีวิต สภาพพื้นที่ทางกายภาพทางด้านอาคาร สิ่งก่อสร้างที่สื่อถึงรูปแบบสถาปัตยกรรม ที่สามารถสะท้อนเรื่องราวของกลุ่มเชื้อชาติ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากในอดีต ผ่านกาลเวลาที่อาจจะทำให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ลดทอนบทบาทลงไป แต่ทั้งนี้ด้วยคุณค่าความเป็นย่านวัดเกต ที่มาจากคนในชุมชนหรือผู้อาศัยดั้งเดิมยังอาศัยและมีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งอาคารสิ่งก่อสร้าง และวัฒนธรรมสิ่งที่สืบทอดมาสู่ปัจจุบัน ทำให้ย่านวัดเกตยังคงเป็นย่านประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ รวมถึงบทความทางวิชาการ งานวิจัยที่มีการศึกษาชุมชนในด้านต่างๆ และในบางมุมที่เป็นลักษณะเฉพาะของย่านวัดเกต ปัจจุบันการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทในชุมชนค่อนข้างสูงมาก นอกเหนือจากศักยภาพของตัวพื้นที่เองแล้ว พื้นที่ตั้งที่อยู่บริเวณย่านใจกลางเมือง ที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งที่เป็นทั้งเศรษฐกิจของเมืองและสถานที่ท่องเที่ยวอีกด้วย ดังนั้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในย่านวัดเกต หากมองถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยเฉพาะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ความต้องการของชุมชนแล้ว แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องต่อลักษณะเฉพาะของชุมชนย่านวัดเกต แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) และการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) (รายละเอียดนำเสนอในเนื้อหาบทที่ 2) จึงเป็นแนวคิดที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต

ระยะที่ 1 กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการขับเคลื่อนกิจกรรมภายในชุมชน ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกต ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างการรับรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญในการอนุรักษ์ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ความสำคัญทางประวัติศาสตร์จะช่วยสร้างเหตุผลในการยกระดับความสำคัญด้านการอนุรักษ์ให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรม

ระยะที่ 2 การดำเนินงานจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างชุมชนและนักเรียนจากโรงเรียนวัดเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยเกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างหัวหน้าโครงการ นักวิจัยในโครงการ กลุ่มผู้ให้ความสนใจ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์ และชาวชุมชนวัดเกต ซึ่งการจัดลำดับการจัดกิจกรรมและกำหนดการดำเนินงานอยู่ภายใต้ความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนวัดเกตการาม โดยศึกษาข้อมูลจากกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่แล้วภายในโรงเรียนวัดเกตการาม ตารางการเรียนของเด็กนักเรียนและกิจกรรมของชุมชน

กิจกรรม	มกราคม- เมษายน				พฤษภาคม				มิถุนายน				กรกฎาคม			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
กิจกรรมระยะที่ 1																
1. กิจกรรมการจัดทำแผนที่ ท่องเที่ยวจากการสืบค้น ประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบ การสำรวจชุมชน																
2. กิจกรรมการอบรมเชิง ปฏิบัติการสืบค้น ประวัติศาสตร์จากหอ จดหมายเหตุ “รู้จักหอ จดหมายเหตุ”																
กิจกรรมระยะที่ 2																
3. กิจกรรมเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกต ผ่านการรับฟังจากวิทยากร ในชุมชน																
4. กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย																
5. กิจกรรมแผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต"																
6. กิจกรรมทดลองเส้นทาง การท่องเที่ยวเพื่อการ อนุรักษ์ชุมชนวัดเกต																

กิจกรรมระยะที่ 1

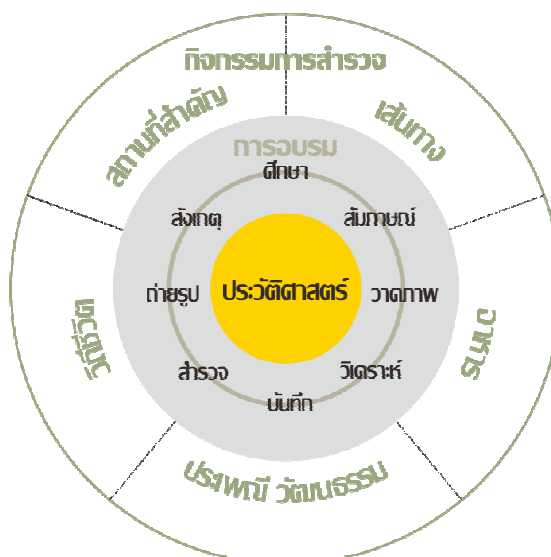
3.4.1 กิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน (วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558)

การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน มีเป้าหมายในการสร้างรากฐานความเข้าใจในพื้นที่ชุมชนด้านประวัติศาสตร์ในเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ทั้งนี้กิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างคนในพื้นที่ชุมชนวัดเกต กับกลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิชา AGRO-TOURISM MANAGEMENT รหัส 352422 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (กิจกรรมได้บรรจุเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชา) โดยมีนางสาวอจิราภัส ประดิษฐ์ อาจารย์พิเศษประจำคณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาศิลป เชียงใหม่ เป็นผู้ให้การอบรมกิจกรรมเน้นการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน ผลผลิตของการจัดกิจกรรมจะเกิดเป็นแผนที่ท่องเที่ยวที่มาจากการมองเห็น การพูดคุย การวิเคราะห์ของผู้สำรวจโดยมีความรู้ ความเข้าใจจากการอบรมเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำแผนที่ชุมชน ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จะเป็นปัจจัยหลักในการสำรวจ ซึ่งรายละเอียดการจัดกิจกรรม มีดังนี้

1) กรอบแนวคิดกิจกรรมการสำรวจพื้นที่ชุมชน

การลงสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวผ่านการสืบค้นประวัติศาสตร์ในชุมชนวัดเกตมีกรอบแนวคิดการจัดกิจกรรมเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

- 1.1) การอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน
- 1.2) กิจกรรมการสำรวจพื้นที่ชุมชน
 - การสืบค้นประวัติศาสตร์สถานที่สำคัญในชุมชนวัดเกต เช่น บ้านวังวัด และ อาคารราชการ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีเรื่องราวจากอดีตและยังคงมีสภาพ ร่องรอยให้เห็นจนถึงปัจจุบัน
 - การสืบค้นประวัติศาสตร์เส้นทางที่ใช้เดินทางในอดีตจนถึงปัจจุบัน และปัจจุบันยังใช้เป็นเส้นทางที่เหมาะสม มีความปลอดภัยต่อการใช้จักรยาน และการเดิน
 - การสืบค้นประวัติศาสตร์อาหารดั้งเดิมและมีลักษณะเฉพาะของชุมชนวัดเกตที่ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน
 - การสืบค้นประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ของชุมชนวัดเกต
 - การสืบค้นประวัติศาสตร์วิถีชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิมและยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพ 3-2 กรอบแนวคิดกิจกรรมการสำรวจพื้นที่ชุมชน

2) เนื้อหาการอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรม

อนุวัตร (2556) กล่าวว่า “การศึกษาชุมชนผ่านกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจคุณค่าและความหมายตัวตนของชุมชน และเมื่อพิจารณาผ่านมุมมองด้านการท่องเที่ยว หากชุมชนเข้าใจคุณค่าและความหมายตัวตนของชุมชนแล้ว ย่อมทำให้ชุมชนสามารถนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้เป็นตัวทุนเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ผ่านสำนึกร่วมของความเป็นชุมชนที่ตระหนักว่าทรัพยากรเหล่านั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายและคุณค่าต่อวิถีชีวิตของผู้คน มากกว่าเป็นสิ่งที่ของแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน แต่ที่ผ่านมาเรากลับพบเห็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมให้กลายเป็นเพียงสินค้าเพื่อเงินเพียงเล็กน้อยจากนักท่องเที่ยวกันอย่างดาษดื่น ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้วัฒนธรรมถูกลดทอนคุณค่าลงไปเท่านั้น”

การสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชนเพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว มีเป้าหมายเพื่อสืบค้นเรื่องราวในพื้นที่ชุมชนวัดเกิดในรูปแบบการลงพื้นที่สำรวจ (Site Survey) และการเก็บข้อมูลจากชาวบ้านที่อยู่อาศัยในชุมชน เพื่อให้สามารถนำข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ที่ได้มานำมาใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว โดยผู้สำรวจจะได้เรียนรู้วิธีการและหลักการเบื้องต้นเพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลและถ่ายทอดข้อมูลโดยผลลัพธ์ของการลงสำรวจพื้นที่จะถูกถ่ายทอดเป็น 2 รูปแบบ คือ ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ 5 ด้าน (ตามกรอบแนวคิดกิจกรรมการสำรวจพื้นที่ชุมชนในข้างต้น) และแผนที่เพื่อการท่องเที่ยว รวมไปถึงการนำเสนอแผนที่เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนวัดเกิดในอนาคต โดยมีเนื้อหาการอบรมให้ความรู้เบื้องต้นแก่นักศึกษา ดังนี้

- การให้ความรู้เกี่ยวกับผัง (Plan) และแผนที่ (Map)
- การแบ่งประเภทแหล่งท่องเที่ยวตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม
- กรอบการลงสำรวจพื้นที่และวิธีดำเนินการสำรวจ

2.1) ความหมายของผัง (Plan) และแผนที่ (Map)

ผัง (Plan) หมายถึง รายละเอียดของโครงร่างเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จในการลงมือทำบางอย่าง หรือ ความตั้งใจหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่กำลังจะลงมือทำ หรือ การสร้างรูปแบบ 'โดอะแกรมภาพวาด หรือ โปรแกรมในรูปแบบเฉพาะ หรือ การตัดสินใจและการจัดวางล่วงหน้า หรือ การตัดใจเพื่อทำแผนในการก่อสร้าง' ทั้งนี้ผู้สำรวจมีความจำเป็นต้องเข้าใจหลักการของผังเนื่องจากสามารถนำประโยชน์ที่ได้จากการสำรวจมาพัฒนาเป็นข้อมูลเพื่อสร้างผังเพื่อการพัฒนาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ผังชุมชน

แผนที่ (Map) หมายถึง รูปภาพที่นำเสนอภาพของขอบเขตพื้นที่ หรือ ทะเล เมือง และ ถนน หรือรูปภาพ 2 มิติ นำเสนอข้อมูลของการจัดการพื้นที่ว่างหรือการกระจายตัวของบางอย่างในพื้นที่² โดยสรุปแผนที่ คือ รูปภาพอย่างง่าย³ ซึ่งจำลองบริเวณบริเวณหนึ่ง และมีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น วัตถุ หรือบริเวณย่อย ๆ ที่อยู่ในบริเวณนั้น แผนที่มักเป็นรูปสองมิติซึ่งแสดงระยะห่างระหว่างจุดสองจุดในบริเวณใดบริเวณหนึ่งได้อย่างถูกต้อง โดยการนำเสนอแผนที่เพื่อการท่องเที่ยวผ่านการสืบค้นประวัติมิได้มีความจำเป็นต้องแสดงตามหลักเลขาคณิต แต่ต้องสามารถเข้าใจได้อย่างง่ายและมีทิศที่ถูกต้อง

แผนที่ชุมชน (Community Map) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสะท้อนข้อมูลอย่างรอบด้าน เพื่อนำไปใช้จัดทำผังชุมชนด้วยกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันแสดงข้อมูลทั้งที่มีอยู่เดิมและจากการสำรวจเพิ่มเติมลงในแผนที่ของชุมชนโดยสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย หากมองในเชิงการออกแบบเมือง (Urban Design) การทำแผนที่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการนำตัวเองเข้าไปอยู่ในสถานที่นั้น และ ทำการถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ณ สถานที่นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นสัมผัสที่ได้รับเสียงที่ได้ยินวิถีชีวิตบนท้องถนนกิจกรรมเชิงสังคมอาคารที่ว่าง และวัฒนธรรมในพื้นที่

แผนผัง หรือแผนที่ จำเป็นต้องแสดงลักษณะทางกายภาพ/สิ่งแวดล้อมเชิงประจักษ์ (Existing Environment) ที่ได้จากการสำรวจ เช่น การเข้าถึง (Accessibility) ถนนหลักและถนนรอง (Primary and Secondary Road) ขอบเขตพื้นที่สาธารณะ (Public Realm) และจินตภาพของพื้นที่ (Images of The City) เพื่อนำไปวิเคราะห์ ข้อดีและข้อด้อย และศักยภาพของพื้นที่เพื่อนำไปสู่การออกแบบ การสำรวจจะมีผลต่อโปรแกรม (Program) ในการพัฒนา เมื่อใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์เชิงกายภาพแล้ว จำเป็นต้องวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อย หรือ SWOT ในพื้นที่ รวมไปถึงความต้องการของชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางในการออกแบบและพัฒนา

¹ Oxford Dictionaries, เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2559 จาก <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/plan>

² Oxford Dictionaries, เข้าถึงเมื่อ 21 มกราคม 2559 จาก <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/map>

³ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, เข้าถึงเมื่อ 15 ธันวาคม 2558 จาก <http://www.tei.or.th/publications/2010-download/2010-thungsongplan-Learning-integration.pdf>

2.2) แหล่งท่องเที่ยวแบ่งตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม

นอกเหนือจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตแล้ว ผู้สำรวจจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถนำข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ที่ได้มาประยุกต์เป็นข้อมูลด้านการท่องเที่ยว โดยในประเทศไทยสามารถแบ่งแหล่งท่องเที่ยวได้ทั้งหมด 12 แหล่งตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม⁴ ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : (Eco-tourism)
- แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard)
- แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
- แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ
- แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction)
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction)
- แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก
- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ
- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง

ชุมชนวัดเกตถือเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์สำคัญต่อเมืองและประชาชนชาวเชียงใหม่มาอย่างยาวนาน จึงกล่าวได้ว่าชุมชนวัดเกตมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชนเพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว จึงเป็นการเข้าสำรวจรายละเอียด (detail) เชิงกายภาพ และเรื่องราว (story) ของพื้นที่ เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ (History) และทำการถ่ายทอดออกมาในลักษณะแผนที่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism Map) ทั้งนี้นอกจากการจัดทำแผนที่ผ่านการสืบค้นประวัติศาสตร์แล้วยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปสนับสนุนในการจัดทำผังเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนวัดเกตในอนาคตโดยเฉพาะการควบคุมดูแลอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม และการรักษาวิถีชีวิตของชุมชน

⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, เข้าถึงเมื่อ 20 มกราคม 2559 จาก

<https://sites.google.com/site/archcommunitydevelopment/tourism>

2.3) วิธีการดำเนินงาน

- การอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน
- แบ่งกลุ่มสำรวจกลุ่มละ 12 คนจำนวน 5 กลุ่มจากนักศึกษาจำนวน 60 คน เพื่อสืบค้นประวัติศาสตร์ตามรอบกิจกรรมทั้ง 5 ประเด็นในการสำรวจพื้นที่
- แต่ละกลุ่มทำการศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ โดยการค้นหาข้อมูลออนไลน์และจากหนังสือ
- เตรียมข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ได้มาจากการค้นหาข้อมูลออนไลน์และหนังสือ และทำการวางแผนเพื่อลงสำรวจพื้นที่ชุมชน
- เตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสำรวจชุมชน ได้แก่ ข้อมูลประวัติศาสตร์ แผนที่ชุมชน เครื่องมือบันทึกภาพ เสียง และคำถามที่ต้องนำไปสัมภาษณ์เมื่อลงพื้นที่จริง
- ลงสำรวจพื้นที่จริงตามแผนการที่วางไว้โดยบันทึกข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ชาวชุมชนนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ศึกษามาแล้ว (จากข้อมูลออนไลน์และหนังสือ) และส่วนที่ 2 คือ การบันทึกตำแหน่งสถานที่ลงในแผนที่เพื่อบอกตำแหน่งของเรื่องราวประวัติศาสตร์นั้น
- การถ่ายทอดข้อมูลการสืบค้นประวัติศาสตร์ในรูปแบบแผนที่ในรูปแบบ 2 หรือ 3 มิติ
- การนำเสนอผลจากการดำเนินงาน

ภาพ 3-3 การอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจเพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว และการแนะนำวิธีการสำรวจในพื้นที่ชุมชนจริง ณ วัดเกตการาม

ภาพ 3-4 การลงพื้นที่สืบค้นประวัติศาสตร์และการสัมภาษณ์ชาวชุมชนเพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว

2.4) ผลที่ได้จากการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจเพื่อจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว

ผลที่ได้ประเมนจากการนำเสนอข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และผลงานการถ่ายภาพข้อมูลออกมาในรูปแบบแผนที่ท่องเที่ยวจากนักศึกษาที่ร่วมทำกิจกรรมทั้งหมด 60 คน

แบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยการประเมินผลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิชา AGRO-TOURISM MANAGEMENT รหัส 352422 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้ได้บรรจุกิจกรรมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาซึ่งการประเมินผลความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นของนักศึกษามาจากวิทยากรที่ให้การอบรม สรุปผลที่ได้ดังนี้

- ผู้สำรวจได้ความรู้และมีความเข้าใจเบื้องต้นในการสืบค้นประวัติศาสตร์ในชุมชนวัดเกตผ่านการสำรวจเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการทำแผนที่ท่องเที่ยวในระดับดี
- ผู้สำรวจมีความรู้และความเข้าใจเบื้องต้นในการใช้เครื่องมือประกอบในการสำรวจได้ในระดับดี
- ผู้สำรวจได้รับความร่วมมือจากคนในพื้นที่ชุมชนเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลนอกเหนือจากการค้นคว้าจากแหล่งความรู้อื่นได้ในระดับดีมาก
- ผู้สำรวจสามารถสรุปเรื่องราวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ถ่ายทอดออกมาเป็นแนวความคิดในการทำแผนที่ท่องเที่ยวได้ในระดับดี
- ผู้สำรวจสามารถจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวที่เกิดจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ในพื้นที่ชุมชนวัดเกตออกมาได้ในระดับดี

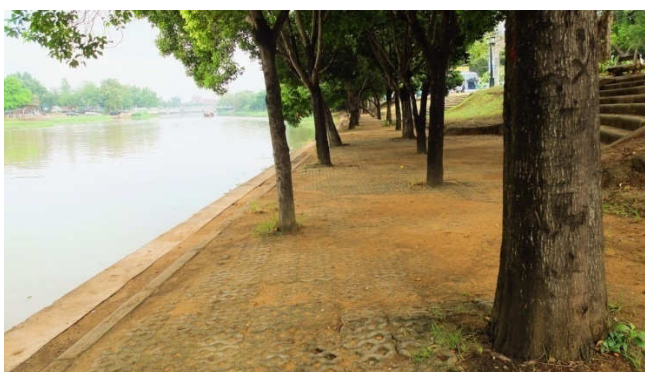
การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นของนักศึกษา มีเนื้อหาที่น่าสนใจ 5 ประเด็น ตามกรอบกิจกรรมที่ได้วางไว้ การถ่ายทอดข้อมูลจากเนื้อหาลงสู่แผนที่ท่องเที่ยว จะทำให้นักศึกษาเข้าใจถึงบริบทชุมชนวัดเกตได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ คือเพื่อรวบรวมข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนในย่านวัดเกตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งการลงสำรวจพื้นที่ของนักศึกษาในครั้งนี้นอกจากนักศึกษาเองที่เป็นผู้สำรวจจะได้รับประโยชน์จากการได้เรียนรู้ เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ในชุมชนที่ผ่านการสำรวจ การสัมภาษณ์คนในพื้นที่เองแล้ว คนในพื้นที่ที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชนคนตนเองนั้น ยังถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ในรูปแบบของการเผยแพร่ข้อมูลประวัติศาสตร์สู่คนรุ่นหลังต่อไป และคนในชุมชนย่อมเกิดความภูมิใจที่มีผู้ศึกษา สนใจ รวมถึงร่วมอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตด้วยเช่นกัน ส่วนข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมสืบค้นประวัติศาสตร์ ก็จะสามารถนำไปต่อยอดออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยในระยะต่อไปได้อีกด้วย

- 1) การนำเสนอกิจกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์สถานที่สำคัญที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่

ภาพ 3-5 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์สถานที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่

- 2) การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์เส้นทางที่ใช้เดินทางในอดีตจนถึงปัจจุบัน

การเข้าจักรยานเริ่มให้บริการตั้งแต่ 06:00 – 18:00 น. อัตราค่าบริการชั่วโมงละ 20 บาท สำหรับคนไทย ชั่วโมงแรกฟรี และสวนหย่อมหน้าโบสถ์สวนหย่อมนี้อยู่ตรงข้ามกับคริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ เป็นพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนชมบรรยากาศบริเวณริมแม่น้ำปิง และยังมีสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจ

เทศบาลเดินหน้าโครงการ “ปั่นจักรยานแ่วเมืองเก่า”
จัดจักรยานให้เข้านำร่อง 5 สถานี

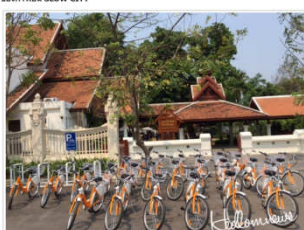
[illegible]

นายศุภชัย เอี่ยมสุวรรณ รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เปิดเผยว่า เชียงใหม่เป็นเมืองที่มีโอกาสในการพัฒนาอย่างมาก เนื่องจากมีองค์การด้านการบริการจากภายนอก ซึ่งมีการแข่งขันกันสูง ทำให้มีชาวต่างชาติเข้ามา 40-50 คนต่อสัปดาห์ และส่งเสริมความแข็งแรงของภาคเอกชน ซึ่งการพัฒนามุ่งเน้น 4 องค์ประกอบสำคัญคือ เชียงใหม่ เมืองแห่งการบริการ การพัฒนาเมืองให้เป็น SLOW CITY รวมทั้งจะได้นำมาซึ่งการบริหารงานที่ดี และกิจกรรมจะได้นำมาซึ่งทางเดินอย่างปลอดภัย

นายภูภูมิ นุตธรพงศ์ รองคณบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ จ. สิงห์บุรี กล่าวว่า การพัฒนาเมือง SLOW CITY จะเหมาะสมกับพื้นที่ภาคนี้ โดยไม่เกิดรายชื้อชนชั้นกลางสู่ในจังหวัดอื่นโดยมีความดี
ดีอยู่ที่การมาเป็นเจ้าภาพคนกลาง ถ้าหากสามารถรวบรวมชุมชนคนจากทั่วประเทศมาจัดตลาดนัดวัน
จันทร์ตามวันดังกล่าว 5,000 คน

รองอธิการบดีกล่าวถึงแผนการที่จะนำพื้นที่มาพัฒนาและสร้างชุมชนอย่างช้าๆ เพื่อว่า
เมืองไม่จำเป็นต้องเร่งรีบขึ้นชื่อภาค โดยการพัฒนาไม่ลดค่าของเศรษฐกิจคนบนพื้นที่เมือง
แต่การไม่เน้นการค้าขายแต่เพียงอย่างเดียวแต่จะสร้างวิถีชีวิต ซึ่งเมืองจะเป็นการเพิ่มพื้นที่
เกษตรกรรมและพื้นที่สีเขียว

ปัญหานี้เกิดขึ้นที่ร้านนี้ เพราะเขาขายของเยอะไม่พอที่จะมีร้านประจำขายของเลยเขาขายที่นั่นนี่ตลอดจนๆ คือถ้าว่ากันจริงๆแล้วมันมีร้านที่ขายของเยอะมาก แต่เขาขายของตามรถ (plug and bike) 4-5 จุด อย่าง ปุ๋ยแล้ว ก็ไปขายตามงานอื่นๆ ก็ไปขายที่นั่นแหละ แต่ว่าเขาไปขายที่นั่นก็เอาผักมาขายที่เขาไปซื้อที่ร้านแล้วเอาไปขายที่นั่นๆ ก็เอาไปขายที่นั่นๆตามร้านที่เขาไปฝากขายที่เขาแนะนำ

นายสมชาย เล่าว่าจริงๆ นี่เป็นปัญหาการกระจายสินค้าส่วนเกินที่มันเกินจากที่มันมีอยู่ เพราะว่าตอนนี้เขาขายของเยอะเกินไปก็เลยต้องเพิ่ม ในทางตรงกันข้าม 11 จุด ถ้ามีสินค้ามาก ๆจริง ๆแล้วมันไปเก็บที่อื่นไม่ได้ก็เลยมาขายที่ นี่เป็นปัญหาจริง อย่างเช่น ถ้าจะลดต้นทุนตลอดไปก็อาจจะทำให้ลูกค้าไม่พอใจแล้วมันก็ทำให้เขาไม่ขายของอีก

[illegible]

ในเขตเมืองค่ามีความเหมาะสมที่จะใช้จักรยาน เพราะมากไปด้านในบางสถานที่ มีวัดที่นำ
สนับในบางท่านหลาย 10 วัด เช่นวัดเขมาภิรตาราม เป็นวัดแห่งแรกของเชียงใหม่ ฯลฯ และสามารถ
ขับไปวัดที่ไกลๆจนสามารถเดินหาโดยจักรยานได้โดยไม่ต้องนำมากจนเกินไป จะเป็นทั้ง
ของโครงการนี้

๖. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๑. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๒. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๓. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๔. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๕. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๖. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๗. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๘. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๙. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑
 ๖.๑๐. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑

ภาพ 3-6 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์เส้นทางที่ใช้เดินทางในอดีตจนถึงปัจจุบัน

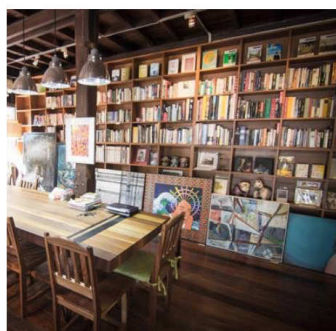
3) การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์อาหารดั้งเดิมและมีลักษณะเฉพาะ

เวียงจุมออน

“เวียงจุมออน ที่เฮาส์” ภายในร้านตกแต่งด้วยสีส้มที่ออกแนวสไตล์โบรคโค และอินเดีย
บรรยากาศไม่ว่าจะเป็นทั้งภายใน และภายนอก ยังเน้นความสบายเป็นกันเอง
นอกจากนี้ร้านจะขึ้นชื่อเรื่องชาเป็นหลักแล้ว ยังมีอุปกรณ์ของชาจำหน่าย

THE MEETING ROOM ART CAFE

คาเฟ่อาร์ตอบอุ่น บรรยากาศสุดแนวเข้ขลุ้งไปด้วยงานศิลปะสุดชิค เป็นสถานที่ที่เหมาะสำหรับการนั่ง ฟอคลาย
นอกจากนี้ยังมีสบู่นศิลปะขึ้นชื่อเพื่อแสดง และ ศิลปะ ดนตรีบรรยากาศที่ยอดเยี่ยม

คำดารา COMEDARA

เป็นเกอเลอริ์ผลร้านอาหาร บรรยากาศดีจุ้มแม้นึง ประดับด้วยโคมไฟล้านนา
ประกอบกับดนตรี ฟังเพลง เพลงไทย เพลงพื้นเมือง
เมนูแนะนำ เค้กเผาะ โรตีสีแตงเขียวหวาน น้ำพริกหนุ่ม

กาแฟเชียงใหม่ REGINA

เป็นแอนด์เกอเลอริ์เฮาส์ บรรยากาศกรุ่นแม้นึง หน้าร้านเป็นบ้านเก่า สะสมของโบราณ ด้านในคือที่พัก
และร้านอาหารฟลัดริบ์แม้นึง บรรยากาศดี ดิคาเฟ่ ชนเค็ก อาหาร ไร่ช็อคคอบโรแม้นิด ที่นี้ก็เป็นอีก
ทางเลือกหนึ่ง

ข้าวเกรียบปากหม้อ

เป็นข้าวเกรียบปากหม้อที่เปิดมานานและเป็น
ของขึ้นชื่อของชุมชนวัดเกต มีสูตรเฉพาะของ
ทางร้าน ที่ไม่ว่าใครมาก็ห้ามพลาด

เมนู : ข้าวเกรียบปากหม้อ สาเกใส่หมู ถั่วแปบ

ภาพ 3-7 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์อาหารดั้งเดิมและมีลักษณะเฉพาะ

4) การนำเสนอการสืบค้นประเพณีและวัฒนธรรม

ภาพ 3-8 การนำเสนอการสืบค้นประเพณีและวัฒนธรรม

- 5) การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์วิถีชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิม และยังคงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ชาวอิสลามที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนย่านวัดเกตุ

1. อินเดีย
2. ปากีสถาน
3. บังกลาเทศ
4. จีนยูนาน

กิจกรรมของศาสนาอิสลาม

- วันศุกร์ : มีการละหมาดร่วมกัน (บังคับ) ที่มัสยิด และมีการบรรยายเทศนาธรรม
- วันอาทิตย์ : มีการเปิดสอนพระคัมภีร์ หลักคำสอน ให้แก่บุคคลทั่วไปที่สนใจและมุสลิมใหม่

เวลา 10.00 น. – 15.00 น.

ภาพ 3-9 การนำเสนอการสืบค้นประวัติศาสตร์วิถีชีวิตที่มีมาแต่ดั้งเดิม
และยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

3.4.2 กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ” (วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2559)

กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ” เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อการถ่ายทอดการจัดการและเผยแพร่ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์การศึกษาและรวบรวมประวัติของชุมชนวัดเกตุประกอบไปด้วยการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับมรดกของอาคารสถานที่ ประวัติศาสตร์ด้านการอพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่อาศัยในพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานของแต่ละเชื้อชาติ ศาสนา ต้นตระกูลสำคัญ ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ อาหาร การกิน การแต่งกาย ดนตรีและที่อยู่อาศัยการ และต่อยอดองค์ความรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ย่านวัดเกตุ โดยการนำข้อมูล ที่ได้จากการค้นหา สืบค้น ถามผู้รู้ รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ย่านวัดเกตุ ได้แก่ เรื่องราว ความแตกต่าง และความผูกพัน เชื่อมโยงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไปต่อยอดนำไปเป็นข้อมูล

ส่งต่อไปให้กับโครงการอื่นๆ รวมถึงการพัฒนาให้เกิดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่และการท่องเที่ยวในเวสน์ริมฝั่ง โดยการเข้าไปศึกษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์แต่ละที่ ที่สำคัญในย่านวัดเกตและบูรณาการให้เกิดอัตลักษณ์ร่วมของคนย่านวัดเกต ให้เป็นส่วนหนึ่งของล้านน่าย่านวัดเกตที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ รวมถึงการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผ่านแผ่นพับ เป็นต้น เกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตของเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมีแนวทางการสร้างฐานข้อมูลและถ่ายทอดระบบการรวบรวมและจัดการข้อมูลซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) การจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

1.1) รวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต และวัฒนธรรมเบื้องต้นจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูล ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ที่มีนักวิจัย หรือผู้รู้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากที่ได้ศึกษามาแล้ว โดยการศึกษาเอกสาร รวบรวมเอกสารด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญของย่านวัดเกต ภาพถ่าย ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ที่สำคัญในอดีต

1.2) เก็บข้อมูลทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดเกตเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งเก็บบันทึกภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในรูปแบบฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Database) และจัดทำฐานข้อมูลเชิงคุณลักษณะ (Attribute Database) ได้แก่ ประเภท ชื่อข้อมูลทั่วไป และรูปภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

2) การจัดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จัดเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยพิจารณาคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง

3) การวิเคราะห์และจัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1) ข้อมูลที่ใช้ได้แก่ ข้อมูลตำแหน่งแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และข้อมูลโครงข่ายถนนครอบคลุมพื้นที่ศึกษา

3.2) การวิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์ เริ่มจากการกำหนดตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนวัดเกตที่อยู่ในเส้นทางตั้งแต่แหล่งท่องเที่ยวแรกไปจนถึงแหล่งท่องเที่ยวสุดท้าย กำหนดปัจจัยในการวิเคราะห์ (Impedance) เป็นระยะทาง

3.3) ตรวจสอบระยะทางและระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งรวมถึงระยะทางและระยะเวลารวมของเส้นทางนั้นๆและจัดทำแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4) จัดทำสื่อที่รวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และในรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน และเพื่อแสดงให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชมในวัดเกตให้เห็นความสำคัญของสถานที่สำคัญของย่านวัดเกต ที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

เนื้อหาการอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ”

การอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ” มีวิทยากรให้การอบรม คือ คุณวรณัฐ วิณะสนธิ ตำแหน่งนักวิชาการโสตทัศนศึกษาชำนาญการ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติโดยทั้งนี้การอบรมมีเป้าหมายให้เกิดกิจกรรมที่สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เข้าอบรม และสามารถเข้าใจหลักฐานเอกสารจดหมายเหตุ ทั้งแหล่งที่สืบค้น วิธีการสืบค้น ตลอดจนวิธีการวิพากษ์หลักฐานจากเอกสารจดหมายเหตุและการนำมาใช้ ซึ่งเนื้อหาการอบรมมีรายละเอียดดังนี้

หอจดหมายเหตุ

จากการตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องรวบรวมเอกสารจดหมายเหตุ และสงวนรักษาไว้ไม่ให้สูญหาย เพราะมีอาจหามาทดแทนได้ถ้าเสียหาย ประเทศต่างๆ จึงมักจัดตั้งสถาบัน จดหมายเหตุ (ในที่นี้จะเรียกว่า หอจดหมายเหตุ) ที่หลากหลาย นอกเหนือจากการจัดตั้งหอจดหมายเหตุที่เป็นของรัฐ (Government Archives) ทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และท้องถิ่นเพื่อจัดเก็บและให้บริการเผยแพร่ข้อมูลจากเอกสารจดหมายเหตุของทางราชการ หอจดหมายเหตุที่ไม่ใช่ของรัฐมีหลายประเภท อาทิ หอจดหมายเหตุของภาคธุรกิจเอกชน (Business (For – Profit) Archives) เช่น หอจดหมายเหตุ บริษัทซึ่งจะเก็บรักษาเอกสารสำคัญของบริษัทนั้น หอจดหมายเหตุขององค์กรประเภทไม่หวังผลกำไร (Non – Profit (Archives) เช่น หอจดหมายเหตุของสมาคมทางประวัติศาสตร์ หอจดหมายเหตุของมูลนิธิ ซึ่งหอจดหมายเหตุประเภทนี้ส่วนใหญ่จัดตั้งโดยกองทุนจากผู้บริจาคเพื่อจัดเก็บเอกสารสำคัญของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ หอจดหมายเหตุของสถาบันทางวิชาการ (Academic Archives) เช่น หอจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย และหอจดหมายเหตุของวัด (Church Archives) ซึ่งเก็บรักษาเอกสารสำคัญของแต่ละวัด เป็นต้น

เนื่องจากเอกสารจดหมายเหตุมีความสำคัญ และมีเพียงฉบับเดียว หากเสียหายก็ไม่อาจหามาทดแทนได้อีก ดังนั้น หอจดหมายเหตุจึงต้องดำเนินการตามกระบวนการงานจดหมายเหตุอย่างมีศักยภาพ เอื้อต่อการบริการเผยแพร่ใช้ประโยชน์ข้อมูลจากเอกสารโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์เอกสารเป็นสำคัญ อาทิ ใช้วัสดุ วัสดุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการจัดเก็บเอกสารตามมาตรฐานงาน การจัดเอกสารและทำเครื่องมือช่วยค้นเพื่อการควบคุมเอกสารให้เป็นระบบทั้งทางกายภาพและภูมิปัญญา

ตามมาตรฐานทางวิชาการที่กำหนด การจัดเก็บเอกสารในสถานที่เก็บที่มีการควบคุมสภาวะแวดล้อม เช่น ควบคุมอุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยมีการควบคุมแสงสว่างและฝุ่นละออง

หอจดหมายเหตุจะไม่อนุญาตการค้นคว้าข้อมูลในระบบชั้นเปิดแบบห้องสมุด และสถานที่เก็บเอกสารจะเข้าได้เฉพาะผู้ปฏิบัติงานที่มีหน้าที่ เนื่องจากคนจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การควบคุมสภาวะแวดล้อมจนเกิดเป็นอันตรายต่อเอกสารต้นฉบับที่จัดเก็บไว้ได้ ในการให้บริการศึกษาดูงาน และเยี่ยมชม หอจดหมายเหตุจึงมักจะจัดทำสื่อต่างๆ ที่แสดงให้เห็นตัวอย่างของเอกสาร รายละเอียดของระบบการดำเนินงาน ระบบการควบคุมสภาพแวดล้อมของสถานที่เก็บเอกสารที่ชัดเจนเพื่อประโยชน์ของผู้ศึกษาดูงาน เยี่ยมชมแทนการเข้าถึงคลังเอกสารโดยตรง

จดหมายเหตุ

หมายถึงบันทึก หรือรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาหนึ่งๆ โดยผู้บันทึกอาจเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือบุคคลทั่วไปก็ได้ตั้งแต่ครั้งอดีต พระมหากษัตริย์ไทย โปรดเกล้าฯให้มีธรรมเนียมการจดบันทึกเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมือง วิธีชีวิต ความเป็นอยู่ รวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยผู้มีหน้าที่จดบันทึกดังกล่าวเรียกว่าอาลักษณ์ จดหมายเหตุนี้จะถูกเก็บรักษาไว้อย่างดีในหอจดหมายเหตุหรือหอหลวง เพื่อให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาต่อคนรุ่นหลัง จดหมายเหตุในราชวงศ์นี้ บางทีก็เรียกพระราชพงสาวดาร เช่น พระราชพงสาวดารกรุงเก่า และพระราชพงสาวดารเหนือในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระราชพงสาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

จดหมายเหตุที่บันทึกโดยบุคคลในอดีตก็มีความสำคัญไม่น้อย มีทั้งการบันทึกเหตุการณ์ทั่วไป การบันทึกเรื่องราวของตนเองอย่างลักษณะไดอารี่ ฯลฯ บางฉบับมีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมาก เช่น จดหมายเหตุบางกอก (อังกฤษ: Bangkok Recorder) ของหมอบรัดเลย์ จดหมายเหตุลาอูแบร์ (ฝรั่งเศส: Du Royaume de Siam) เขียนโดยมองซิเออร์ เดอลาอูแบร์อัครราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส จดหมายเหตุเสด็จประพาสยุโรป ร.ศ.116 ของพระยาศรีสหเทพ (เส็ง) จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี จดหมายเหตุจีนว่าด้วยกรุงสยาม เป็นต้น

เอกสารจดหมายเหตุ

จดหมายเหตุในอดีตพบว่ามี การบันทึก โดยการเขียน การพิมพ์ ลงบนวัสดุต่างๆตามยุคสมัย เช่น แผ่นหิน ใบลาน กระดาษ เป็นต้น เรียกว่าเอกสารจดหมายเหตุซึ่งหมายถึงเอกสารที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ได้ผลิตขึ้นหรือรับไว้ และมีคุณค่าทางการบริหาร การเงิน กฎหมาย หรือเป็นพยานหลักฐาน มีสาระเชิงประวัติศาสตร์และวิทยาการใหม่ๆ สมควรเก็บรักษาตลอดไป เอกสารจดหมายเหตุยังหมายถึง เอกสารทุกชนิดของหน่วยงานที่สิ้นกระแสนายการใช้

งานแล้วโดยจะมีอายุประมาณ 20-30 ปีย้อนหลัง และจำเป็นที่จะต้องเก็บตลอดไปไม่สามารถทำลายได้ พร้อมทั้งมีความสำคัญต่อประวัติพัฒนาการของหน่วยงาน เอกสารจดหมายเหตุสามารถจำแนกออกได้เป็น

- เอกสารจดหมายเหตุประเภทลายลักษณ์อักษร (Textual Archives) ได้แก่ เอกสารที่สื่อข้อความเป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นเขียนด้วยมือ หรือ พิมพ์ เช่น ใบบอกสารตรา หนังสือโต้ตอบ เอกสารการประชุม
- เอกสารโสตทัศน จดหมายเหตุ (Audio-Visual Archives) ได้แก่ เอกสารที่สื่อโดยเสียงหรือภาพ เช่น ภาพถ่ายเนกาตีฟสไลด์ โปสเตอร์ การ์ด ฯลฯ
- เอกสารจดหมายเหตุประเภทแผนที่ แผนที่ (Cartographic Archives) ได้แก่ แผนที่ พิมพ์เขียวแผนที่ต่าง ๆ
- เอกสารจดหมายเหตุประเภทวัสดุคอมพิวเตอร์ (Machine - Readable Archives) ได้แก่ เอกสารที่บันทึกข้อมูล และค้นคืนด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ ยังมีเอกสารของแต่ละหน่วยงาน เช่น หน่วยงานในมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ระดับคณะ สำนัก สถาบัน ซึ่งเอกสารมีลักษณะไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ แต่โดยหลักการแล้วแต่ละหน่วยงานจะมีเอกสาร 3 กลุ่มที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันได้แก่

- เอกสารเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป
- เอกสารบริหารงานบุคคล
- เอกสารบริหารการเงิน

คุณค่าและความสำคัญของเอกสารจดหมายเหตุ จะมีความสำคัญต่อหน่วยงาน ต่อบุคคลและต่อสังคม 3 ประการ ได้แก่

- คุณค่าทางการเมืองการปกครอง เช่น การศึกษาทางการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ของการเมือง วัฒนธรรมการปกครอง
- คุณค่าทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การระงับข้อพิพาทโดยใช้อ้างอิงทางเอกสาร
- คุณค่าทางการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ เช่น ได้ทราบถึงประวัติและรายละเอียดในด้านต่างๆ
- คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น ได้ทราบร่องรอยทางวัฒนธรรม สังคมวิทยา มนุษยวิทยา โบราณคดีและประวัติศาสตร์ ศิลปะและพิพิธภัณฑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม

- ความสำคัญต่อหน่วยงาน เพราะเอกสารจดหมายเหตุเป็นเครื่องมือบริหารงานที่ผู้บริหารได้จัดทำ และใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และการตัดสินใจ เป็นหลักฐานปกป้องคุ้มครองสิทธิ และผลประโยชน์ของหน่วยงาน เป็นหลักฐานทางการเงิน ซึ่งสามารถนำมาอ้างอิงทางกฎหมาย เป็นหลักฐานซึ่งจะสะท้อนถึงประวัติพัฒนาการ เหตุการณ์ กิจกรรม ของหน่วยงาน อันมีคุณค่าต่อการศึกษาประวัติ หน่วยงาน
- ความสำคัญต่อบุคคล เพราะเอกสารจดหมายเหตุเป็นหลักฐานเพื่อแสดงตน ของบุคคล ซึ่งมีคุณค่าต่อการศึกษาชีวิตประวัติ
- ความสำคัญต่อสังคม เพราะเอกสารจดหมายเหตุเป็นบันทึกประสบการณ์ และกิจกรรมเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของมนุษย์ ที่แสดงถึงความคิด เหตุการณ์ของหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่างกัน เป็นหลักฐานที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ และความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ

กระบวนการดำเนินงานจดหมายเหตุ ประกอบด้วยกระบวนการดังต่อไปนี้

- การจัดหา/รวบรวมเอกสารจดหมายเหตุ (Acquisition)
- การรับมอบ (Accessioning) เป็นวิธีการได้มาของเอกสารที่สำคัญที่สุด โดยใช้กฎหมายหรือระเบียบเป็นเครื่องมือกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ ส่งมอบ เอกสารที่สิ้นกระแสการปฏิบัติงานแล้วให้แก่หอจดหมายเหตุ
- การบริจาค (Donation) ส่วนใหญ่เป็นเอกสารส่วนบุคคล
- การซื้อ (Purchase) เป็นการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูล ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งวิธีการจัดซื้อต้นฉบับหรือจัดทำสำเนา
- การแลกเปลี่ยน (Exchange) เป็นการแลกเปลี่ยนเอกสารโดยมีการทำ ข้อตกลงระหว่างหน่วยงาน

การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเอกสาร การพิจารณาวิเคราะห์เอกสาร เพื่อการคัดเลือกเอกสารจัดเก็บเป็นเอกสารจดหมายเหตุ เนื่องจากหน่วยงานจดหมายเหตุไม่สามารถ จัดเก็บเอกสารได้ทั้งหมด และปริมาณเอกสารที่มีคุณค่าควรจัดเก็บเป็นเอกสารจดหมายเหตุ จะมีเพียง ร้อยละ 5 ของเอกสารที่จัดทำขึ้นทั้งหมด ดังนั้น การตัดสินใจเลือกว่าเอกสารใดควรเก็บและเอกสาร ใดควรทำลาย จึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดหาเอกสารจดหมายเหตุ เอกสารที่ผลิตขึ้นมีคุณค่า 2 ระดับ คือ

- คุณค่าขั้นต้น คือ การใช้ประโยชน์ในช่วงระยะแรกจากเอกสารที่จัดทำขึ้น
ในการบริหาร การปฏิบัติงาน หรือเพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงทาง
กฎหมายและทางการเงิน
- คุณค่าชั้นรอง คือ คุณค่าที่ยังเหลือหลังจากเอกสารสิ้นกระแสการปฏิบัติงาน
แล้ว ซึ่งยังสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง หรือค้นคว้าในเรื่อง
เกี่ยวกับบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ประวัติ พัฒนาการของหน่วยงาน
กระบวนการพิจารณาคุณค่าหรือประโยชน์ของเอกสารอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อ
กำหนดอายุการเก็บและการทำลายเอกสาร มักจัดทำเป็นตารางที่เรียกว่า “ตารางกำหนดอายุเอกสาร”
ซึ่งนำมาใช้เป็นแนวทางการพิจารณาหรือเป็นคู่มือในการจัดเก็บและทำลายเอกสาร

หลักเกณฑ์สำหรับการประเมินคุณค่าเอกสาร มีดังนี้

คุณค่าของเอกสาร

- คุณค่าด้านการบริหาร คือ เอกสารที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน/บริหาร
ของหน่วยงาน เช่น เอกสารนโยบาย แผนงาน คำสั่ง ระเบียบ ประกาศ
รายงานการประชุม
- คุณค่าด้านกฎหมาย คือ เอกสารที่จัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด/รองรับ
และเอกสารที่เป็นพยานถึงเหตุการณ์หรือข้อตกลง ซึ่งสามารถนำมาอ้างอิง
ทางกฎหมาย เช่น สัญญาต่างๆ ข้อตกลง พระราชบัญญัติ
- คุณค่าด้านการเงิน คือ เอกสารที่จำเป็นต่อการดำเนินงานเรื่องการเงิน
งบประมาณ เช่น เอกสารงบประมาณ ประมาณการรายรับรายจ่าย
- คุณค่าด้านวิชาการ คือ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ วัตถุสิ่งของ
เหตุการณ์ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนสะท้อนถึง
ประวัติศาสตร์ของหน่วยงาน เช่น ภาพถ่าย โปสเตอร์ ของที่ระลึก
จดหมาย

อายุของเอกสารเอกสารเก่าที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน ซึ่งมีอายุเกินกว่า 25 ปี
และเป็นเอกสารต้นฉบับที่มีเพียงชิ้นเดียวไม่สามารถหาได้จากที่อื่น เป็นเอกสารที่มีคุณค่าควรเก็บ
รักษาเพื่อการค้นคว้าตัวอย่างเอกสารประวัติศาสตร์ ได้แก่

- หนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี สถิติ
หลักฐาน หรือเรื่องที่ต้องใช้สำหรับศึกษาค้นคว้า หรือหนังสืออื่นใน
ลักษณะเดียวกัน
- บันทึกเหตุการณ์สำคัญ พระราชพิธี หรือพิธีสำคัญต่างๆ
- ภาพถ่าย ฟิล์ม แอบบันทึกเสียง แอบบันทึกภาพ สื่อบันทึกข้อมูล เช่น VDO,

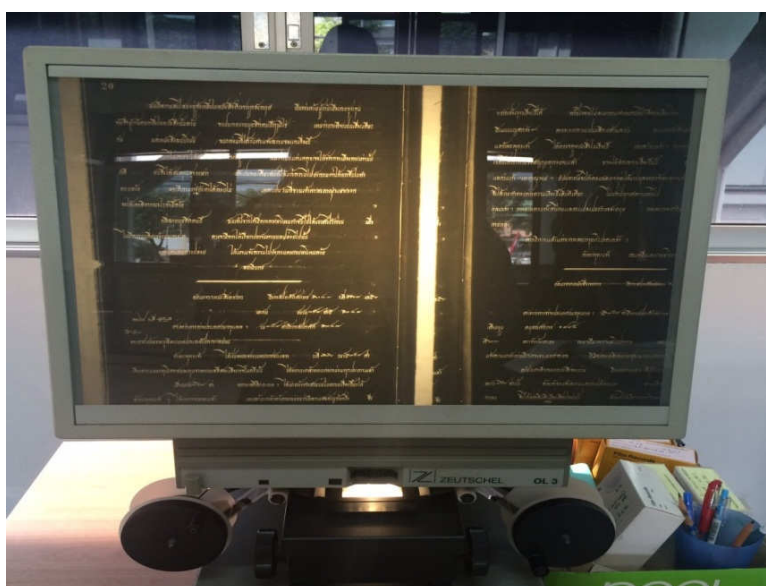
การจัดเก็บเอกสารราชการ เป็นภารกิจที่หน่วยงานของรัฐจะต้องให้ความสำคัญและดำเนินการบริหารจัดการเอกสารราชการที่อยู่ในความครอบครองให้เป็นระบบที่ดี เพื่อให้สามารถสืบค้นข้อมูลสำหรับส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ ให้สำเร็จลุล่วงตามนโยบายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารเอกสารราชการที่อยู่ในความครอบครอง และควบคุมดูแลให้เป็นระบบเป็นภารกิจที่ทุกหน่วยงานของรัฐจะต้องให้ความสำคัญตลอดทุกกระบวนการ และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบที่ดี หากการดำเนินการในส่วนใดไม่เป็นไปตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วจะทำให้เกิดปัญหาในส่วนอื่นด้วย ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐในขณะนี้คือ ไม่มีระบบการจัดเก็บเอกสารที่เป็นมาตรฐานกลางของหน่วยงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ในการจัดเก็บเอกสารที่เหมาะสม และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือมีระบบการจัดเก็บเอกสารที่ไม่เหมาะสมกับขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ในปัจจุบันระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณพ.ศ.2526 ซึ่งทุกหน่วยงานของรัฐใช้เป็นระเบียบในการปฏิบัติงานบริหารเอกสาร ไม่ได้กำหนดวิธีการจัดเก็บเอกสารไว้ให้ชัดเจน มีเพียงการกำหนดการจัดเก็บเอกสารไว้อย่างกว้างๆ เท่านั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บเอกสารไม่สามารถคัดแยกเอกสารที่สำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์กับเอกสารที่ไม่สำคัญออกจากกันได้ อย่างชัดเจน และเอกสารที่อยู่ในระหว่างปฏิบัติ กับที่ปฏิบัติเสร็จสิ้นแล้วยังคงจัดเก็บอยู่ในที่เดียวกัน ทำให้ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน ไม่สะดวกในการตรวจค้นเรื่อง และเป็นปัญหาในขั้นตอนของการทำลายและการส่งมอบเอกสารประวัติศาสตร์ให้แก่สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากรเอกสารประวัติศาสตร์ หมายถึง ข้อมูลข่าวสารของส่วนราชการที่หน่วยงานของรัฐจัดทำขึ้นหรือรับไว้ไม่ว่าจะสร้างขึ้นโดยสื่อประเภทใดๆ หรือมีรูปแบบใดๆ เป็นต้นฉบับหรือคู่ฉบับของหน่วยงานเจ้าของเรื่องที่มีข้อมูลข่าวสารประกอบการดำเนินงานในเรื่องนั้นๆ อย่างครบถ้วนตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุด ซึ่งข้อมูลข่าวสารประกอบการดำเนินงานอาจจะเป็นสำเนาหรือสิ่งพิมพ์ก็ได้ ซึ่งนอกจากจะมีคุณค่าในเบื้องต้น ประกอบด้วย คุณค่าด้านการบริหาร คุณค่าด้านการเงิน และคุณค่าด้านกฎหมายต่อหน่วยงานเจ้าของเรื่อง ในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงแล้ว เมื่อหน่วยงานของรัฐหมดความจำเป็นในการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการปฏิบัติงานหรือเพื่อการตรวจสอบใดๆ แล้วนั้น ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวยังคงมีคุณค่าต่อประวัติศาสตร์และต่อการศึกษาค้นคว้า หน่วยงานของรัฐจึงสมควรส่งมอบเอกสารประวัติศาสตร์ ให้สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ประเมินคุณค่าและจัดเก็บรักษาเป็น “จดหมายเหตุ” เพื่อเป็นหลักฐานชั้นต้นที่ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการในด้านต่างๆ ของประเทศ และเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานที่ และบุคคลที่เกิดขึ้นในอดีต

ภาพ 3-10 การอบรมเชิงปฏิบัติการการสืบค้นประวัติศาสตร์จากจดหมายเหตุ “รู้จักจดหมายเหตุ”

ภาพ 3-11 กิจกรรมการไปเยี่ยมชมหอจดหมายเหตุแห่งชาติเชียงใหม่

ภาพ 3-12 การทดลองอ่านจดหมายเหตุจากสำเนาไมโครฟิล์ม

กิจกรรมระยะที่ 2

3.4.3 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตผ่านการรับฟังจากวิทยากรในชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ.2559)

- 1) เยาวชนชั้น ประถมปีที่ 5-6 โรงเรียนวัดเกตการาม จำนวน 20 คน
- 2) วิทยากรด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ประกอบด้วย
 - นายอภิโชค สันตะจิตต์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกตการาม
 - คุณชาญชัย ศรีสมบัติ ตัวแทนชุมชนมุสลิม
 - อาจารย์พงษ์ ตนานนท์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย
 - นางภาวิณี มหากันทา ประธานชุมชนบ้านวัดเกต

เป้าหมายกิจกรรม

เพื่อถ่ายทอดความรู้และกระตุ้นให้เกิดความสนใจด้านประวัติศาสตร์สู่กลุ่มเยาวชนวัดเกตจากการฟังและการจดจำ ผ่านการเล่าโดยวิทยากรในชุมชน ให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างเยาวชนและวิทยากรผ่านการอธิบายและการสอบถาม

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อรวบรวมข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนในย่านวัดเกตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์รอง

- 1) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างชาวชุมชน นักเรียน และทีมวิจัย
- 2) เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ผ่านการให้ข้อมูลโดยคนในชุมชน
- 3) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นการสืบค้นด้านประวัติศาสตร์แก่เยาวชนผ่านวิทยากรในชุมชน

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม

หลัก - ทีมวิจัยโครงการ

รอง - โรงเรียนวัดเกตการาม

สถานที่ดำเนินกิจกรรม

โรงเรียนวัดเกตการาม

อุปกรณ์

- 1) สมุดจดและดินสอสำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม
- 2) ชุดคำถามเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

ขั้นตอนดำเนินการ

- 1) กำหนดหัวข้อการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และทำกำหนดการกิจกรรม

- 2) เข้าพบผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดเกตการามเพื่อปรึกษาเรื่องหัวข้อและวิทยากรที่จะเชิญเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) เชิญวิทยากรเข้าร่วมกิจกรรมโดยพิจารณาจากการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกต วิทยุฒิ และคุณวุฒิ
- 4) กำหนดวัน เวลา และสถานที่การจัดกิจกรรม ตามกรอบเวลาการทำงานและความเห็นชอบของโรงเรียนวัดเกตและวิทยากร

ตารางกิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
9.00 – 9.30 น.	ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน
9.30 – 9.45 น.	หัวหน้าโครงการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ
9.45 – 10.00 น.	วิทยากรแนะนำรายละเอียดกิจกรรม
10.00 – 12.00 น.	เสวนาในหัวข้อ “วัดเกตในความทรงจำ”
12.00 – 13.00 น.	พักทานอาหารกลางวัน
13.00 – 13.30 น.	ถ่ายรูปหมู่คู่เทศน์น้อย

ผลการดำเนินงาน

รูปแบบกิจกรรมคือ การจัดเสวนา ภายใต้หัวข้อ “วัดเกตในความทรงจำ” โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกตการาม และ ดร. จุฑาทิพย์ เจริญผล เป็นผู้ดำเนินการเสวนา เด็กนักเรียนทำการจดบันทึกเรื่องราวที่ตนได้ได้รับฟังเกี่ยวกับประวัติศาสตร์วัดเกตลงบนสมุดที่แจกให้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านประวัติศาสตร์ระหว่างผู้ดำเนินการเสวนา วิทยากรและนักเรียน โดยระหว่างการเสวนามีการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจประวัติศาสตร์กับนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้และจดจำประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกต นอกจากการเสวนายังมีการแนะนำการถ่ายทอดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ชุมชนแก่นักเรียน เช่น การแนะนำศาสนาอิสลามเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนภายนอก และการแนะนำเอกลักษณ์ของชุมชนวัดเกตว่ามีความแตกต่างจากชุมชนอื่น เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนา หลังจากทำการสรุปเสวนาแล้วได้เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมตอบชุดคำถามเพื่อเป็นการทบทวนข้อมูลที่ได้จากการฟังเสวนา ปิดท้ายด้วยการถ่ายรูปเพื่อการทำกิจกรรมต่อไป

สรุปคำตอบจากชุดคำถาม (โดยเด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม)

ประวัติศาสตร์วัดเกตที่ฉันได้เรียนรู้วันนี้ มีอะไรบ้าง

- ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของวัดเกตการาม และพระเกตแก้วจุฬามณี โดยคำว่าวัดเกตเปลี่ยนมาจากสระเกตซึ่งเคยมีหนองน้ำบริเวณ

วัดเกตที่พญามังรายใช้ในการสระพระเกศา รวมไปถึงบริษัทบริติชบอร์เนียว ของชาวอังกฤษ การเข้ามาของชาวมุสลิม การอยู่อาศัยร่วมกันของผู้ 4 ศาสนา

- ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นจากการอพยพของคนจีนห่อ นอกจากมัสยิดแล้วโรงเรียนจิตต์ภักดียังเป็น โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่มีความสำคัญของจังหวัด
- สะพานจันทร์สม ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแทนความรักที่นายห้างมีต่อภรรยาคุณจันทร์สม
- เคยมีการวางแผนให้พื้นที่บริเวณ โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย จนถึงบริเวณตลาดสันป่าข่อยเป็นพื้นที่มหาวิทยาลัย โดยพ่อครูแฮริส ผู้ก่อตั้งโรงเรียนปรินส์ฯ
- ต้นไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของถนนสันป่าข่อย คือ ต้นจามจุรี

เมื่อฉันโตขึ้น ฉันจะสืบทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ของวัดเกตอย่างไร

- เล่าให้พ่อแม่พี่น้อง
- เล่าให้น้องชั้นประถม
- เล่าเรื่องราววัดเกตให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในวัดเกต

บทเรียน

- 1) ได้กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชน
- 2) ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ผ่านการเสวนาจากประสบการณ์โดยตรงของวิทยากรซึ่งบางเรื่องไม่ได้ถูกบันทึกไว้ในหนังสือ
- 3) ได้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์จากความทรงจำและประสบการณ์ของวิทยากรโดยตรง

ปัญหา อุปสรรค

- 1) ชาวชนบางส่วนยังไม่สามารถจดจำรายละเอียดเรื่องราวที่ถูกเล่าจากผู้รู้ได้มากนัก ส่วนใหญ่มักจะจดจำเรื่องที่เคยได้ยินหรือเรียนมาแล้ว
- 2) สถานที่จัดงานมีขนาดค่อนข้างจำกัด

วิทยากรผู้เข้าร่วมเสวนาเรื่องราวประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกต

ภาพ 3-13 กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตผ่านการรับฟังจากวิทยากรในชุมชน

3.4.4 กิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย (วันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2559)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- 1) วิทยากรพิเศษ คุณสุภากร วงศ์งาม มัคคุเทศก์ประเภทเฉพาะพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่
- 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึง 6 จากโครงการมัคคุเทศก์น้อย โรงเรียนวัดเกตการาม จำนวน 19 คน

เป้าหมายกิจกรรม

เพื่อให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมัคคุเทศก์โดยมัคคุเทศก์ที่ทำงานจริง และเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมจากโรงเรียนวัดเกตการามได้ฝึกปฏิบัติการเป็น

มัลลเทศก์จริง เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมมัลลเทศก์น้อยที่ดำเนินการโดยโรงเรียนวัดเกตการามในช่วงกิจกรรม

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อรวบรวมข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนในย่านวัดเกต โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์รอง

- 1) เพื่อส่งเสริมกิจกรรมมัลลเทศก์น้อยในช่วงกิจกรรมของโรงเรียนวัดเกต
- 2) เพื่อถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับมัลลเทศก์ให้แก่เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- 3) เพื่อสร้างกลุ่มเยาวชนมัลลเทศก์ในพื้นที่ชุมชนวัดเกต

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม

หลัก ทีมวิจัยโครงการ

รอง โรงเรียนวัดเกตการาม

สถานที่ดำเนินกิจกรรม

โรงเรียนวัดเกตการาม

อุปกรณ์

- 1) ป้ายชื่อมัลลเทศก์น้อย
- 2) ขอร่างวัลสำหรับเด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนดำเนินการ

- 1) จัดเตรียมอุปกรณ์ป้ายชื่อมัลลเทศก์น้อย
- 2) จัดทำกำหนดการและกำหนดหัวข้อบรรยายกิจกรรมมัลลเทศก์น้อยโดยปรึกษากับผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกต
- 3) เรียนเชิญวิทยากรพิเศษในการบรรยายข้อมูลในหัวข้อ “มัลลเทศก์น้อย”

ตารางกิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
8.45 – 9.00 น.	ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน
9.00 – 9.15 น.	หัวหน้าโครงการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ
9.15 – 10.00 น.	วิทยากรบรรยายเรื่อง “มัลลเทศก์น้อย”
10.00 – 12.00 น.	กิจกรรม “ทดลองเป็นมัลลเทศก์น้อย”
12.00 – 13.00 น.	พักทานอาหารกลางวัน

ผลการดำเนินงาน

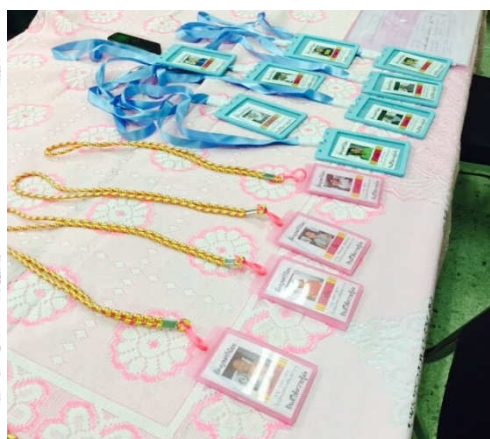
โรงเรียนวัดเกตการามได้มีการดำเนินโครงการมัคคุเทศก์น้อยในช่วงโม่งกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้การถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนแก่ผู้อื่น เนื่องจากดำเนินงานกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยในโรงเรียนดำเนินการโดยคุณครูและอาสาสมัครชาวต่างชาติ ดังนั้นจึงเป็นการเชิญวิทยากรพิเศษผู้ประกอบอาชีพมัคคุเทศก์พร้อมใบอนุญาตเพื่อมาให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย การปฏิบัติงาน หน้าที่ จรรยาบรรณวิชาชีพ และการต้อนรับแขกตามหลักการแก่คุณครูและนักเรียนที่อยู่ร่วมกิจกรรม โดยหลังจากฟังบรรยายแล้ว นักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการได้มีโอกาสทดลองเป็นมัคคุเทศก์น้อยผ่านการแบ่งกลุ่มและจำลองสถานการณ์การนำเที่ยวในวัดเกตการาม โดยมีวิทยากรพิเศษเป็นผู้ให้คำแนะนำ และแจกป้ายชื่อมัคคุเทศก์น้อยเมื่อสิ้นสุดการทำกิจกรรม

บทเรียน

- 1) ได้ส่งเสริมกิจกรรมที่มีการปฏิบัติในโรงเรียนภายในช่วงโม่งกิจกรรมผ่านการให้ความรู้จากผู้ปฏิบัติวิชาชีพจริง
- 2) เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทดลองเป็นมัคคุเทศก์น้อย และได้รับคำแนะนำจากผู้ปฏิบัติวิชาชีพจริง
- 3) เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความภูมิใจที่ตนเองได้รับบัตรมัคคุเทศก์น้อย และมีความกระตือรือร้นในการฝึกฝนตนเองให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์น้อยที่ดีในอนาคต

ปัญหา อุปสรรค

- 1) เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมจากโรงเรียนวัดเกตการาม อยู่ระหว่างชั้นประถมปีที่ 3 ถึง 6 ซึ่งบางคนมีอายุน้อยเกินกว่าที่จะสามารถจดจำและถ่ายทอดประวัติศาสตร์ของชุมชน
- 2) เด็กนักเรียนบางคนยังมีความเขินอายไม่กล้าแสดงออกเมื่อร่วมกิจกรรม “ทดลองเป็นมัคคุเทศก์น้อย”

การตรวจสอบความทรงจำเกี่ยวกับชุมชนวัดเกตโดยให้เด็กๆ ทายว่าสถานที่ในภาพคือสถานที่ไหนในชุมชนและวิทยากรพิเศษบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับมัลกุเทศก์

เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดลองการเป็นมัลกุเทศก์น้อยโดยจำลองสถานการณ์และวิทยากรพิเศษให้คำแนะนำเชิงปฏิบัติ
ภาพ 3-14 กิจกรรมมัลกุเทศก์น้อย

3.4.5 กิจกรรม แผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต" (วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2559)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- 1) วิทยากรพิเศษ อาจารย์ อจิรภาส ประดิษฐ์ อาจารย์พิเศษสาขาสถาปัตยกรรม มทร.ล้านนา เชียงใหม่
- 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 จากโรงเรียนวัดเกตการามจำนวน 30 คน

เป้าหมายกิจกรรม

เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับจินตภาพของเมืองและชุมชนต่อเด็ก กระตุ้นให้เกิดการจดจำและการสร้างจินตนาการเกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย รวมไปถึงเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจากจินตนาการของเด็กผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาพื้นที่ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อสร้างฐานข้อมูลและถ่ายทอดระบบการรวบรวมและจัดการข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และการผลิตสื่อวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากจินตภาพของเยาวชนและชาวชุมชน
- 2) เพื่อส่งเสริมให้ชาวชุมชนและเยาวชนเกิดจินตภาพของในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน
- 3) เพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของชุมชนวัดเกต

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม

หลัก ทีมวิจัยโครงการ

รอง โรงเรียนวัดเกตการาม

สถานที่ดำเนินกิจกรรม

โรงเรียนวัดเกตการาม

อุปกรณ์

- 1) แผ่นที่ไว้นิขนาด 1.40 x 2.00 เมตร
- 2) ดินน้ำมัน
- 3) เฟรมผ้าใบวาดรูป
- 4) ปากกาสี

ขั้นตอนดำเนินการ

- 1) รวบรวมกลุ่มนักเรียนที่สนใจในการทำกิจกรรมชั้น ป. 1 ถึง ป.6 จากโรงเรียนวัดเกตการาม
- 2) ทีมวิจัยนำเสนอความรู้เกี่ยวกับ จินตภาพชุมชน และ ให้โจทย์ในการทำแผนที่ปั้นมือและวาดภาพ คือ “วัดเกตใน “จินตนาการ” ของเราด้วยกันสร้าง ร่วมกันคิด”
- 3) แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม โดยใน 1 กลุ่มจะแยกเด็กให้ทำกิจกรรม 2 กิจกรรมย่อย คือ แผนที่ปั้นมือ และวาดภาพ การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามถนัดตามเวลา และในการแบ่งกลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม เป็นการกระตุ้นการแข่งขันในการทำกิจกรรม โดยกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมแผนที่ปั้นมือและวาดภาพ คือ 30 นาที
- 4) แต่ละกลุ่มร่วมกันปั้นดินน้ำมันบนแผนที่แสดงความต้องการ และจินตนาการเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในย่านวัดเกต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) บันทึกภาพจากการทำกิจกรรม
- 2) สัมภาษณ์จากการปั้นบนแผนที่จินตภาพ

ตารางกิจกรรม

เวลา	กิจกรรม
12.30 – 13.00 น.	ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน
13.00 – 13.05 น.	หัวหน้าโครงการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ
13.05 – 13.30 น.	วิทยากรบรรยายเรื่อง “จินตภาพ คือ อะไร”
13.30 – 14.30 น.	กิจกรรม “ทดลองเป็นนักอุเทศก์น้อย”
14.30 – 15.00 น.	สรุปกิจกรรมและแจกของรางวัล

ผลการดำเนินงาน

เด็กนักเรียนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด 50 คน โดยได้รับความรู้เกี่ยวกับความหมายคำว่า “จินตภาพ” นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมแสดงออกถึงความต้องการในการจินตภาพผ่านการตอบคำถามที่ว่า “ถ้าเรามีโอกาสสร้างอะไรได้ 1 อย่างในวัดเกต เราอยากสร้างอะไร และด้วยเหตุผลอะไร” ซึ่งคำตอบสามารถแบ่งได้ 3 หมวด คือ

หมวดที่ 1 ความต้องการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อยากได้พื้นที่สีเขียวและต้นไม้

หมวดที่ 2 ความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สวนสาธารณะ, ทางปั่นจักรยาน

หมวดที่ 3 ความต้องการด้านนันทนาการ ได้แก่ สวนสัตว์ และ สนามเด็กเล่น

นอกจากได้รับความรู้และแสดงออกด้านความคิดแล้ว นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังได้เห็นตัวอย่างการสร้างจิตภาพของเมืองหรือพื้นที่อยู่อาศัยในรูปแบบ ภาพจำลองและวีดีทัศน์

เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังคำอธิบายรายละเอียดกิจกรรมแผนที่ปั้นมือ
"จินตภาพชุมชนวัดเกต" จากวิทยากร

1) การแบ่งกลุ่มทำโดยการแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ โดยใน 1 กลุ่มใหญ่ แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยตามความถนัด คือ การทำแผนที่ปั้นมือและวาดภาพ นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดความกระตือรือร้นร่วมกันคิดวางแผน แลกเปลี่ยนความเห็นและแบ่งความรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด 30 นาที โดยผู้ควบคุมกิจกรรมมีการแจ้งเวลาที่เหลือในการทำงาน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถจัดการเวลาได้เหมาะสม

เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มการทำงานและนำเสนอความเห็นในการทำงาน

เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมแบ่งกลุ่มและหน้าที่ในการทำงาน

2) เด็กนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอธิบายสิ่งที่ลงมือทำว่าตนเองนั้น ปั้นอะไร อยากให้อยู่ตรงไหนของชุมชน และให้สามารถให้เหตุผลถึงความต้องการได้ โดยในกลุ่มมีการพูดคุยว่าสิ่งที่ตนเองปั้นนั้นจะวางไว้ตรงจัดไหน

เด็กนักเรียนร่วมกันปั้นดินน้ำมันตามจินตนาการที่อยากให้ชุมชนวัดเกตของตนเองเป็นอย่างไร
ภาพ 3-15 กิจกรรม แผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต"

บทเรียน

- 1) เด็กผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับจินตภาพและการสร้างจินตภาพ ตามจินตนาการของตนเองต่อชุมชน
- 2) ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกับเด็กระดับประถมศึกษา
- 3) ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และวิธีการมอบหมายงานแก่เด็กนักเรียน

ปัญหา อุปสรรค

- 1) นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางคนไม่เข้าใจความหมายขององค์ความรู้ที่นำเสนอ ผู้นำเสนอจำเป็นต้องสอบถามซ้ำและเข้าไปอธิบายแบบตัวต่อตัวกับเด็กๆ
- 2) นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมบางคนไม่สามารถปั้นดินน้ำมันให้เหมือนอย่างที่ตนเองจินตนาการ และมีความเหนื่อยยากในการนำเสนอความคิดของตน

3.4.6 กิจกรรมการทดลองท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต (วันที่ 30 กรกฎาคม

พ.ศ. 2559)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

- 1) วิทยากรพิเศษ อาจารย์ อจิรภาส ประดิษฐ์ อาจารย์พิเศษสาขาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ เชียงใหม่
- 2) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 5 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย 1 คน นักศึกษา 6 คน นักเรียนชั้น จากโรงเรียนวัดเกตการามจำนวน 5 คน ผู้อำนวยการวัดเกตการาม 1 คน และนักวิจัย 3 คน รวม 20 คน

เป้าหมายกิจกรรม

เพื่อทดลองจัดการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกตในรูปแบบ “ท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์” โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นักศึกษาและนักเรียนในชุมชนวัดเกตได้สัมผัสเรื่องราวตามประวัติศาสตร์ในสถานที่จริงและได้รับข้อมูลจากเจ้าของสถานที่ ทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยผลจากการทดลองจะนำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยววัดเกตเพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในอนาคต

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต

วัตถุประสงค์รอง

- 1) เพื่อทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตามเส้นทางที่ออกแบบ
- 2) เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของเส้นทางและความพึงพอใจและนำไปสู่การวางแผนการท่องเที่ยวย่านวัดเกต
- 3) เพื่อถ่ายทอดข้อมูลเส้นทางให้แก่ชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองในอนาคต

ผู้รับผิดชอบกิจกรรม

หลัก ทีมวิจัยโครงการ

รอง โรงเรียนวัดเกตการาม

สถานที่ดำเนินกิจกรรม

ชุมชนวัดเกตการาม

อุปกรณ์

- 1) โบชัวร์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและแผนที่แสดงเส้นทาง
- 2) อุปกรณ์กันฝน
- 3) น้ำดื่ม
- 4) แบบสอบถามประเมินผล

แนวความคิดและขั้นตอนดำเนินการ

แนวความคิดในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวย่านวัดเกตเกิดขึ้นจากการลงสำรวจพื้นที่และการสอบถามผู้รู้ รวมไปถึงการสังเกตพฤติกรรมในการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในย่านวัดเกตซึ่งมักจะมาเยี่ยมชมสถานที่ที่เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวไม่กี่แห่งในชุมชน เช่น วัดเกตการาม และ โรงแรม 137 วิลล่าเฮาส์ ตามข้อมูลที่ได้รับจากสื่อต่างๆ ดังนั้นการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวต้องสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านการเข้าถึง

สถานที่และผ่านการให้ข้อมูลจากเจ้าของสถานที่โดยตรง เพื่อสร้างกระบวนการรับรู้ในรูปเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) ให้เกิดขึ้นในขณะที่ทำการท่องเที่ยว ผ่านวิถีชีวิตที่ดำเนินในชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน ทั้งนี้รูปแบบการทดลองการท่องเที่ยวใช้การทดลองท่องเที่ยวแบบเต็มวันคือ เริ่มตั้งเวลา 10.00 น. ถึง 16.30 น. เป็นเวลา 6 ชั่วโมง 30 นาที ภายใต้อุณหภูมิ

- 1) เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมการทดลองท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์เต็มรูปแบบ ด้านเวลา ระยะทางและศักยภาพในการเดินทางท่องเที่ยว
- 2) เพื่อให้สามารถใช้เวลาในสถานที่สำคัญในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และรับฟังข้อมูลจากเจ้าของพื้นที่ได้อย่างสมบูรณ์
- 3) เนื่องจากการดำเนินการครั้งนี้ยังเป็นเพียงการทดลองท่องเที่ยวดังนั้นการนัดหมายเวลากับเจ้าของสถานที่มีข้อจำกัด จึงจำเป็นต้องทำตามเวลาที่เจ้าของสถานที่สะดวกในการเข้าเยี่ยมชมและให้ข้อมูล

เมื่อเสร็จสิ้นการเดินทางผู้ที่เข้าร่วมการทดลองท่องเที่ยวต้องตอบแบบสอบถามเพื่อสรุปข้อมูลและเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการท่องเที่ยวในอนาคตของชุมชนวัดเกตโดยขั้นตอนในการจัดโปรแกรม มีดังนี้

- 1) กำหนดขอบเขตพื้นที่ชุมชนเดิมของวัดเกตโดยดูจากแผนที่เก่า ปีพ.ศ. 2443 และ 2446 และนำข้อมูลจากการสอบถามชาวชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเกต และ ผู้รู้ในชุมชนวัดเกต
- 2) กำหนดเส้นทางสถานที่ที่มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ตามข้อมูลที่ได้รับจากข้อ 1 และ ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวในรูปแบบการเดินทางในรูปแบบเส้นทางตามเข็มนาฬิกา โดยเน้นตำแหน่งของศาสนสถานทั้ง 4 ศาสนาเป็นหลัก โดยนอกจากการท่องเที่ยวผ่านการเยี่ยมชมและฟังบรรยายแล้ว ผู้ที่มาท่องเที่ยวต้องสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบอื่น เช่น สถาปัตยกรรม และอาหาร
- 3) การอุดหนุนสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และชุมชนวัดเกตตามโปรแกรมแบ่งประเภท 2 ประเภท คือ
 - ประเภทศาสนสถาน ใช้วิธีการอุดหนุนเป็นค่าบำรุงสถานที่
 - ประเภทธุรกิจส่วนตัว ใช้วิธีการอุดหนุนเป็นการซื้อสินค้าและอาหาร
- 4) กำหนดเวลาและลำดับในการเดินทางถึงสถานที่ ระยะเวลาการเยี่ยมชมและฟังบรรยาย โดยการทดลองออกแบบการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนเดิม ผ่านการเดินทางในระยะเวลา 2.18 กิโลเมตร ภายใต้อุณหภูมิที่กำหนด คือ 6 ชั่วโมง 30 นาที โดยเริ่มตั้งแต่ 10.00 น. ถึง 16.30 น. แบ่งเป็นช่วงเช้า 3 ชั่วโมง และ ช่วงบ่าย (หลังอาหารเที่ยง) 3 ชั่วโมง 30 นาที

- 5) ติดต่อสอบถามและขออนุญาตเจ้าของสถานที่ พร้อมทั้งขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลตามโปรแกรมที่ออกแบบไว้
- 6) จัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ โปรแกรม และเส้นทางการท่องเที่ยวที่ออกแบบไว้ เพื่อให้ข้อมูลและเป็นการประชาสัมพันธ์แก่ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว
- 7) บันทึกการทดลองท่องเที่ยววัดเกตในรูปแบบวีดิทัศน์ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอแก่ผู้เกี่ยวข้องภายในโครงการฯ และชุมชน ให้สามารถเห็นกิจกรรมตลอดการทดลองการท่องเที่ยว

ตาราง 3-1 กิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว

เวลา	กิจกรรม	เวลา (นาที)
10.00 – 10.15 น.	เยี่ยมชมและสักการะ พระเกตแก้วจุฬามณี	15 นาที
10.15 – 10.45 น.	เยี่ยมชมและรับฟังการบรรยาย ณ พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม (วิทยากรพิเศษ)	30 นาที
10.45 – 11.30 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย แวะชิมของว่างและเครื่องดื่ม ณ Hinlay Café ในพื้นที่สวนพร้อมฟังบรรยายเกี่ยวกับบ้านเก่า	45 นาที
11.30 – 12.15 น.	เยี่ยมชมและสักการะ มัสยิดอัสตักกา (วิทยากรพิเศษ)	45 นาที
12.15 – 13.00 น.	รับประทานอาหาร อิสลาม	45 นาที
13.00 – 13.30 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย มุสลิมนิบ้านสมานใจ (วิทยากรพิเศษ)	30 นาที
13.30 – 14.15 น.	เยี่ยมชมและสักการะ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ (วิทยากรพิเศษ)	45 นาที
14.15 – 15.45 น.	เดินชม อาคารเก่าบนถนนเจริญราษฎร์ แวะรับเครื่องดื่ม ณ ร้าน The Meeting Room	1 ชั่วโมง 30 นาที
15.45 – 16.30 น.	เยี่ยมชม วัดซิกข์ (วิทยากรพิเศษ)	45 นาที

ตาราง 3-2 การคำนวณค่าใช้จ่ายจากการทดลองจัดการท่องเที่ยว จำนวน 20 คน

กิจกรรม	ค่าใช้จ่าย (บาท)	รายละเอียด	สรุปค่าใช้จ่าย
เยี่ยมชมและสักการะ พระเกตแก้วจุฬามณี	-	-	-
เยี่ยมชมและรับฟังการบรรยาย ณ พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม (วิทยากรพิเศษ)	300	ค่าบำรุงสถานที่	300
เยี่ยมชมและฟังบรรยาย แวะชิมของว่างและ	65	เครื่องดื่ม	1250

กิจกรรม	ค่าใช้จ่าย (บาท)	รายละเอียด	สรุปค่าใช้จ่าย
เครื่องดื่ม ณ ร้าน Hinlay Curry ในพื้นที่สวน พร้อมฟังบรรยายเกี่ยวกับบ้านเก่า อายุกว่า 165 ปี			
เยี่ยมชมและสักการะ มัสยิดอัสตักกาว่า (วิทยากรพิเศษ)	300	ค่าบำรุงสถานที่	300
รับประทานอาหาร อิสลาม	60	ข้าวชอยอิสลาม อาหารทานเล่น (ขนมจีบ, กะเพรา ซ่า)	1240
เยี่ยมชมและฟังบรรยาย มุลินีบ้านสมานใจ	300	ค่าบำรุงสถานที่	300
เยี่ยมชมและสักการะ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ (วิทยากรพิเศษ)	300	ค่าบำรุงสถานที่	300
เดินชม อาคารเก่าบนถนนเจริญราษฎร์	75	ร้าน The Meeting Room เครื่องดื่ม และ เค้ก	1,500
ผู้นำเที่ยว	800		800
เยี่ยมชม วัดซิกข์ (วิทยากรพิเศษ)	300	ค่าบำรุงสถานที่	300
นำดื่ม	200		200
เอกสารข้อมูล	1500		1,500
สรุปค่าใช้จ่าย (บาท)			7,890
เฉลี่ยรายบุคคล (บาท)			394.50

ผลการดำเนินงาน (จากแบบสอบถาม)

- 1) เพศ

หญิง	คิดเป็นร้อยละ 57.14
ชาย	คิดเป็นร้อยละ 42.86
- 2) อายุ

15 - 20 ปี	
21 - 25 ปี	คิดเป็นร้อยละ 50
26 - 30 ปี	คิดเป็นร้อยละ 28.58
36 - 40 ปี	
มากกว่า 40 ปี	คิดเป็นร้อยละ 21.42
- 3) อาชีพ

นักเรียน / นักศึกษา	คิดเป็นร้อยละ 57.14
ข้าราชการ / เจ้าหน้าที่รัฐ	คิดเป็นร้อยละ 7.14
พนักงานบริษัท	คิดเป็นร้อยละ 7.14
ธุรกิจส่วนตัว	
อื่นๆ ระบุ...	คิดเป็นร้อยละ 28.57
- 4) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ไม่เกิน 10,000 บาท	คิดเป็นร้อยละ 42.86
10,001 - 20,000 บาท	คิดเป็นร้อยละ 42.86
20,001 - 30,000 บาท	
30,001 - 40,000 บาท	คิดเป็นร้อยละ 7.14
มากกว่า 40,000 บาท	คิดเป็นร้อยละ 7.14
- 5) ท่านเคยเดินทางท่องเที่ยวหรือไม่

เคย	คิดเป็นร้อยละ 71.43
ไม่เคย	คิดเป็นร้อยละ 28.57
- 6) ท่านเดินทางไปท่องเที่ยวกับใคร

คนเดียว	คิดเป็นร้อยละ 11.76
พ่อ แม่ และครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ 41.18
เพื่อน	คิดเป็นร้อยละ 41.18
แฟน	คิดเป็นร้อยละ 5.89
สามี / ภรรยา	
อื่นๆ ระบุ	

3. สถานที่ท่องเที่ยวที่จัดไว้ในรายการ ท่องเที่ยวมีความสะดวกและเหมาะสมแก่การ เดินทาง	5	4	5			4
4. ผู้นำเที่ยวสามารถให้ข้อมูลความรู้ที่เป็น จริง และเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว	7	8				4.5
5. ความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวในครั้งนี้มี ประโยชน์ และทำให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ ถึงความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ	7	7				4.5

ข้อเสนอแนะ จากการจัดการทดลองท่องเที่ยววัดเกต

- 1) ระยะทางที่ใช้ ไกลเกินกว่าจะใช้การเดินทาง
- 2) ใช้เวลานานเกินไป
- 3) อยากใช้เวลาพักและผ่อนคลายตามร้านอาหารมากกว่านี้
- 4) สิ่งสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในโซนนี้ให้เป็นที่รู้จัก อาจต้องให้การประชาสัมพันธ์ที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะภาษาอังกฤษ

- 1) การท่องเที่ยวชมบรรยากาศการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนนี้มีความน่าสนใจมาก แต่อยากให้มีความน่าสนใจทางฉบับภาษาอังกฤษ
- 2) รู้สึกโชคดีมากที่ได้มาร่วมเดินทางกับทัวร์ชุดนี้ และสนุกกับการเดินทางในครั้งนี้มาก
- 3) การบรรยายใช้เวลาเกินไป

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตย่านวัดเกต

- 1) สร้างกลุ่มหรือชมรมเพื่อบริหารจัดการและดูแลการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกต โดยอาจริเริ่มจากความร่วมมือของชุมชนวัดเกตการาม ร่วมกับโรงเรียนวัดเกตการาม วัดเกตการามและพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม
- 2) สร้างกฎระเบียบและเงื่อนไข เพื่อการบริหารจัดการและดูแลการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกต
- 3) ร้านค้าและสถานที่ภายในชุมชนวัดเกตที่สนใจเข้าร่วมโครงการฯ จำเป็นต้องลงทะเบียนเป็นสมาชิก ภายใต้ข้อตกลงและต้องทำตามระเบียบของโครงการ
- 4) ผู้นำเที่ยวควรเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนวัดเกตและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน หรือ นักเรียนจากโรงเรียนวัดเกต หรือ อาสาสมัครที่ลงทะเบียนภายใต้โครงการ

- 5) ความถี่ของการจัดท่องเที่ยวควรจัด ทุกวันเสาร์ ของอาทิตย์ที่ 1 และ 3 ของเดือน
- 6) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวควรมีระยะเวลาต่อครั้งไม่เกิน 4 ชั่วโมง 30 นาที
- 7) ทั้งนี้ชุมชนสามารถเลือกออกแบบโปรแกรมแบบเต็มวันในการท่องเที่ยวซึ่งใช้เวลา 6 ชั่วโมง 30 นาที ในราคาท่านละ 400 บาท หรือโปรแกรมแบบครึ่งวัน แบ่งเป็นรอบเช้า และ บ่าย ใช้เวลา 4 ชั่วโมง 30 นาที คิดค่าบริการท่านละ 300 บาท (เมื่อหักค่าใช้จ่าย ให้นำเงินเข้ากองกลางของกลุ่มหรือชมรม)
- 8) มอบหมายหน้าที่การจัดเก็บและบริหารโดยฝ่ายการเงินชุมชนวัดเกต โดยมีการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ บัญชี ภายใต้โครงการการท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกตทุกครั้งที่มีการประชุมของชุมชนเพื่อความโปร่งใสและหาแนวทางร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน

ตาราง คำนวณค่าใช้จ่ายโดยสังเขป เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการท่องเที่ยวใน

ชุมชนวัดเกต

หมวด	รายละเอียด	จำนวน	ค่าใช้จ่าย (บาท)	หมายเหตุ
ยานพาหนะ	สนามบิน – วัดเกตการาม (ยานพาหนะ)		100	
	ประตูท่าแพ – วัดเกตการาม (ยานพาหนะ)		40	
	ตลาดวโรรส – วัดเกตการาม (ยานพาหนะ)		20 เค้น	
ผู้ให้ข้อมูล	ผู้นำเที่ยว	1 คน	1000	ผู้รู้จากชุมชนวัดเกต
	วิทยากรประจำสถานที่	1 คน	-	
	มัคคุเทศก์น้อย	3 คน	-	
สถานที่	ศาสนสถานและมูลนิธิ			
	วัดเกตการาม	1 คน	10	ค่าบำรุงสถานที่
	พิพิธภัณฑวัดเกตการาม	1 คน	10	ค่าบำรุงสถานที่
	มัสยิดอัสตักวา	1 คน	20	ค่าบำรุงสถานที่
	คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่	1 คน	20	ค่าบำรุงสถานที่
	วัดซีกข์	1 คน	20	ค่าบำรุงสถานที่
	มูลนิธิบ้านสมาใจ	1 คน	20	ค่าบำรุงสถานที่
	สถานประกอบการธุรกิจ			
	137 Pillars House (อาหารและเครื่องดื่ม)		250 - 1500	
	Hinlay Café (อาหารและเครื่องดื่ม)		20 – 200	

หมวด	รายละเอียด	จำนวน	ค่าใช้จ่าย (บาท)	หมายเหตุ
	อาหารอิสลาม		35 – 60	
	ยูบิคา (ของที่ระลึก)		30 – 300	
	โรงแรมระรินจินดา (อาหารและเครื่องดื่ม)		250 – 1500	
	บ้าน 6 เสา		-	
	บ้าน 4 เสา		-	
	The Meeting Room (อาหารและเครื่องดื่ม)		50 – 100	
	Regina (อาหารและเครื่องดื่ม)		30 – 150	
	The Gellary (อาหารและเครื่องดื่ม)		50 – 150	
	ข้าวเกรียบปากหม้อ (อาหารและเครื่องดื่ม)		30 – 60	
	เค้กบ้านเปี่ยมสุข (อาหารและเครื่องดื่ม)		50-120	
ข้อมูล (ส่วนที่ ชุมชน เตรียม)	แผนที่ขนาด 2.00 x 5.00	1	3500	
	แผ่นพับข้อมูล	500 แผ่น	4000	

ตารางกิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยว

1) โปรแกรมครึ่งวัน ใช้เวลา 4 ชั่วโมง 30 นาที ราคา 300 บาท ต่อท่าน

เวลา	กิจกรรม	เวลา (นาที)
8.30 – 9.00 น.	เยี่ยมชมและสักการะ พระเกตแก้วจุฬามณี และ พิพิธภัณ์วัดเกตการาม	30 นาที
9.00 – 9.30 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย ณ วัดซิกข์	30 นาที
9.30 – 10.15 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย มุลินธิบ้านสมานใจ	45 นาที
10.15 – 11.00 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย แวะชิมของว่างและเครื่องดื่ม ณ Hinlay Café ในพื้นที่สวนพร้อมฟังบรรยายเกี่ยวกับบ้านเก่า	45 นาที
11.00 – 11.30 น.	เยี่ยมชมและสักการะ มัสยิดอัสตักกา (วิทยากรพิเศษ)	30 นาที
11.30 – 12.15 น.	รับประทานอาหาร อิสลาม	45 นาที
12.15 – 12.45 น.	แวะซื้อของฝาก ร้านอาหมิน	30 นาที

2) โปรแกรมครึ่งวัน บ่าย – เย็น ใช้เวลา 5 ชั่วโมง ราคา 400 บาท ต่อท่าน

เวลา	กิจกรรม	เวลา (นาที)
13.00 – 13.30 น.	เยี่ยมชมและสักการะ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ (วิทยาการพิเศษ)	30 นาที
13.30 – 14.30 น.	เดินชม อาคารเก่าบนถนนเจริญราษฎร์ แวะรับเครื่องดื่ม ณ ร้าน The gallery	45 นาที
14.30 – 15.00 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย ณ วัดซิกข์	30 นาที
15.30 – 16.00 น.	เยี่ยมชมและสักการะ พระเกตแก้วจุฬามณี และพิพิธภัณ์วัดเกตการาม	30 นาที
16.00 – 16.30 น.	เยี่ยมชมและฟังบรรยาย มุลินีบ้านสมานใจ	30 นาที
16.30 – 17.00 น.	เยี่ยมชมและสักการะ มัสยิดอัสตักกา (วิทยาการพิเศษ)	30 นาที
17.30 – 18.00 น.	รับประทานอาหารเย็นสไตล์ British India, เยี่ยมชมและฟังบรรยาย ณ ร้าน Hinlay Café ในพื้นที่สวนพร้อมฟังบรรยายเกี่ยวกับบ้านเก่า	1 ชั่วโมง

บทเรียน

1. ได้เรียนรู้การประสานงานระหว่างทีมวิจัย นักท่องเที่ยวและเจ้าของสถานที่
2. ได้เรียนรู้การจัดรูปแบบการท่องเที่ยวได้กรอบเวลาและงบประมาณที่เหมาะสม
3. ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ถูกบันทึกในเอกสาร จากทางญาติและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโดยตรง

ปัญหา อุปสรรค

1. การควบคุมเวลาในการเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ
2. ความปลอดภัยด้านการเดินเท้าระหว่างสถานที่

ผู้นำเที่ยวให้ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการท่องเที่ยวทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยว

วิทยากร คุณลุง สมหวัง ฤทธิเดช ผู้ดูแลพิพิธภัณฑวัดเกตการามและผู้รู้ด้านประวัติศาสตร์วัดเกต
บรรยายเกี่ยวกับประวัติการสร้างวัดเกตและโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑวัดเกต

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยววัดเกตถ่ายภาพร่วมกับวิทยากร ณ พิพิธภัณฑวัดเกตการาม

คุณประณีต เบน ทายาทรุ่นที่ 2 ของคุณวิลเลียม เบน ผู้จัดการบริษัทบริติช บอร์เนียว ให้ความต้อนรับ
ในการแวะรับเครื่องดื่ม ณ ร้าน Hinlay Café และบรรยายเกี่ยวกับบ้านที่อาศัย ณ ปัจจุบัน ซึ่งเคยเป็น
สถานที่รับรองผู้จัดการบริษัท บริติช บอร์เนียว ที่มีอายุกว่า 175 ปี

บ้านอายุ 175 ปี ในพื้นที่ร้าน Hinlay Café ถูกก่อสร้างโดยช่างชาวอเมริกันเพื่อเป็นสถานที่รับรอง
ผู้จัดการบริษัท บริติช บอร์เนียว เมื่อครั้งดำเนินการ

ผู้เข้าร่วมทดลองการท่องเที่ยวด้วยรูปแบบวิถีชีวิต คุณนายชุมพล ศรีสมบัติ รองผู้อำนวยการ ศูนย์
กิจกรรมภาคเหนือ มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย ณ โรงเรียนจิตต์ภักดี (อัสตักวา) เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวฯ กล่าวขอบคุณแก่วิทยากร อาจารย์ประดิษฐ์ ปริชานนท์
ผู้อำนวยการมูลนิธิบ้านสมานใจ พร้อมทั้งเด็กจากมูลนิธิบ้านสมานใจ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการทดลองท่องเทียวถ่ายภาพร่วมกัน ณ คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่

วิทยากร คุณแฟรงค์ เสริมฐิติ บรรยายเกี่ยวกับศาสนาซิกข์ แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการทดลองท่องเทียวฯ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการทดลองท่องเที่ยวฯ ถ่ายภาพร่วมกับวิทยากร ณ วัดซิกข์

ภาพ 3-16 กิจกรรมการทดลองท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต

การบันทึกประวัติศาสตร์ผ่านการเล่า

1) คุณ สมหวัง ฤทธิเดช

คุณลุงสมหวัง ผู้ดูแลพิพิธภัณฑวัดเกตการาม เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัดเกตการามและชุมชนวัดเกต ผ่านประสบการณ์ตรงเนื่องจากเป็นคนพื้นเพเกิดและเติบโตในชุมชนวัดเกต ปัจจุบันลุงสมหวังทำหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑวัดเกตการาม ซึ่งได้เริ่มทำงานดูแลพิพิธภัณฑ กับตาแจ็ก หรือ คุณจิรินทร์ เบน ทายาทอดีตผู้จัดการบริษัทบริติช บอร์เนียว (British Borneo Company, Ltd.) ซึ่งเสียชีวิตไปเมื่อปี พ.ศ. 2556 คุณลุงสมหวัง ได้ให้ข้อมูลสถานที่สำคัญผ่านการสัมภาษณ์ วันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ดังนี้

“เส้นทางที่เราจะเดินมันน่าสนใจทั้งนั้น ออกจากประตูวัดไปก็จะเจอ 137 pillars house เป็นบ้านรับรองของ มิสเตอร์ หลุยส์ตีเลียโนเวนส์ (Louis t. Leonowens) สถาปัตยกรรมแบบอินโด-โปรตุเกส มีเสาบ้าน 137 เสา ถัดจากนั้นก็ป็นร้าน Hinlay Café ซึ่งปัจจุบันเป็นสิทธิ์ของลูกสาวคนเล็กคุณตาแจ็ก เบน ซึ่งบ้านในพื้นที่ร้าน Hinlay Café เป็นบ้านรับรองผู้จัดการใหญ่ทุกคนของบริษัทบริติช บอร์เนียว ที่ขึ้นมาอยู่ที่เชียงใหม่”

“จากจุดนั้นถ้าเดินตรงไปก็จะเป็นชุมชนมุสลิม มีโรงเรียนมีมัสยิด มีอาหารการกินมากมาย จากนั้นเดินเลี้ยวย้อนมาทางทิศตะวันตกจะมีร้าน Vila Cini ผมได้คุยกับผู้จัดการ ท่านยินดีต้อนรับเนื่องจากพื้นที่ส่วนนั้นเคยเป็นสำนักงานของบริษัทบริติช บอร์เนียว เป็นอาคารร่อยกว่าปี

ส่วนบริเวณมูลนิธิศมานใจนั้นก็สามารถเข้าไปเยี่ยมชมได้ซึ่งเป็นกลุ่มของเด็กออทิสติกที่ถูกฝึกฝนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ พอเดินเลยออกมาก็เป็นบริษัท ชารา อิชูซู ซึ่งเป็นของตระกูล ตนานนท์ หรือ อาจารย์ พงษ์ ตนานนท์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย”

“จากนั้นก็ที่บ้าน 4 เสา บ้าน 6 เสา มีร้าน เดอะแกลเลอรี (The Gallery) เจ้าของคุณ สุรัชย์ ซึ่งเป็นร้านอาหาร top 10 of the world และ top 5 of Asia สิ่งที่น่าสนใจคือ ในร้านมีที่หลบภัยใต้ดินเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยสามารถหลบได้อยู่ประมาณ 1 อาทิตย์ ซึ่งผมทำได้เลยว่ามีอยู่แห่งเดียว ส่วนบ้าน 4 เสา และ บ้าน 6 เสา เป็นพี่น้องกันมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนเลยจากเส้นทางนี้สามารถเดินไปเที่ยวได้ที่โรงแรมระรินจินดา ซึ่งเคยเป็นโรงพยาบาลมาก่อน ส่วนการเข้าชมสามารถขออนุญาตเจ้าของได้เลย เพียงแต่จะต้องแจ้งไว้ล่วงหน้า เพราะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี”

2) คุณ ประณีต เบน

คุณประณีต เบน หรือ คุณนิว เป็นลูกของคุณ จรินทร์ เบน ทายาทรุ่นที่ 2 ของคุณ วิลเลียม เบน ผู้จัดการบริษัทบริติช บอร์เนียว ปัจจุบันทำธุรกิจร้านอาหาร Hinlay Café และเป็นเจ้าของบ้านรับรองผู้จัดการใหญ่ของบริษัทบริติช บอร์เนียว ซึ่งได้ให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์ วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2559

“My grandfather bough the company property and bring it back to the company or her bought the land and rent to the company. I don’t really know but because my grandmother lived here (อาคารรับรองผู้จัดการใหญ่บริษัทบริติช บอร์เนียว), lived around this area so there is family around here. We moved from the area of the current Rimping supermarket is located, we used to lived there. He sold (her grandfather) sold the land for 17 rai, It was about 6,000 THB that time and bought about 110 ra (of wat gate area) around 12,000 THB.

คุณประณีต ให้ข้อมูลว่า อาคารบ้านรับรองผู้จัดการใหญ่ของบริษัทบริติช บอร์เนียว มีอายุประมาณ 175 ปี ร่วมมือกันสร้างโดยกลุ่มมิชชันนารีอเมริกันและช่างในพื้นที่ ปัจจุบันเป็นบ้านพักอาศัยส่วนตัวของคุณประณีตและครอบครัว ไม่เปิดให้เข้าชมภายในแต่สามารถมารับประทานอาหารและชมบริเวณโดยรอบได้

3) นายชุมพล ศรีสมบัติ

นายชุมพล หรือ พี่โต ปัจจุบันเป็นรองผู้อำนวยการ ศูนย์กิจกรรมภาคเหนือ มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมัสยิดและโรงเรียนจิตภักดี ผ่านการสัมภาษณ์วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ดังนี้

“การสร้างมัสยิดอดีตท้าวามีคุณยง ฟูนันต์ ในปี พ.ศ. 2510 โดยแนวคิดแต่แรกมีความตั้งใจจะสร้างโรงเรียนก่อน เนื่องจากในอดีตอาศัยมัสยิดบ้านฮ่อแต่ทางแกนนำก็คิดว่าถ้าเราสร้างโรงเรียนที่นี้ การเดินทางจะไปฝั่งนู้น (มัสยิดบ้านฮ่อ เพื่อประกอบศาสนกิจ) ก็จะเป็นการ

ถ้าหากเคยคิดใหม่ว่าจะสร้างมัสยิด ส่วนในช่วงของพิธีรอมฎอน มัสยิดที่นี้ก็จะมีการทำอาหาร

“ภาพวาดบนฉากหลังเวทีโรงเรียนจิตภักดีประกอบด้วย 3 ภาพ มุสลิมละหมาด จะหันหน้าไปทางมัสยิดอัล อันซอรี ถือว่าเป็นมัสยิดสำคัญ ภาพตรงกลางคือ ใบตูละเาะ หรือ บ้านของอัลละหะห์ สถานที่ประกอบพิธีฮัจ และภาพที่ 3 คือภาพมัสยิดคนบี โดยครั้งแรกที่ท่านไปเผยแพร่ศาสนาที่เมกกะก็ถูกต่อต้าน เลยอพยพไปอยู่ที่นครมะดีนะห์ พอไปอยู่ที่นครมะดีนะห์ศาสนาก็เริ่มมีความเข้มแข็งเพราะว่าคนในพื้นที่ให้การต้อนรับศาสนาอิสลาม ก็ไปตั้งฐานอยู่ที่นครมะดีนะห์ พอฐานกำลังเข้มแข็งก็มายึดที่นี้ (นครเมกกะ) คืน และ 2 เมืองนี้ (เมกกะ และ มะดีนะห์) เรียกว่าเมืองฮะรอม คือ คนต่างศาสนาไม่สามารถเข้าไปได้”

การจัดกิจกรรมกิจกรรมเพื่อการสืบค้นและศึกษาประวัติศาสตร์และการออกแบบจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในย่านวัดเกต ทั้ง 6 กิจกรรม อยู่ในกรอบกระบวนการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์ที่เน้นการพัฒนาบนพื้นฐานความสมดุลระหว่างทรัพยากรกับการสร้างคุณค่าอย่างมีมูลค่า และกิจกรรมก็ได้จัดทำขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ รวมถึงนำแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องต่อลักษณะเฉพาะของชุมชนย่านวัดเกต แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) และการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) การดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้จะนำไปสู่การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน การประเมินผลการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะทำให้ได้แนวทางการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

หัวใจหลักของโครงการการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน คือ การจัดกิจกรรมที่นำข้อมูลประวัติศาสตร์เป็นฐานในการสืบค้นความดั้งเดิมของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากแหล่งที่มาต่างๆ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับมุมมองของคนภายนอก (นักท่องเที่ยว) ผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม และผู้ที่มีความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ หรือผู้ที่เป็นคนพื้นที่ดั้งเดิม ถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ วิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ ตลอดจนวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้ และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) การเปลี่ยนผ่านในแต่ละช่วงเวลาส่งผลต่อสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตผู้คน รวมถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในยุคสมัยปัจจุบันที่แสวงหาความจริงแท้ในการท่องเที่ยวและค้นหาสถานที่ซึ่งมีความแตกต่างจากวิถีชีวิตปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้การโหยหาอดีต (Nostalgia) จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยววัฒนธรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

กระบวนการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต ได้นำเสนอกรอบแนวคิดงานวิจัยพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชนวัดเกต ซึ่งเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกระบวนการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความยั่งยืน รวมถึงการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งเป้าไว้ สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญของการจัดกิจกรรมจึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการรวบรวม การสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์โดยผ่านการพูดคุย แสดงความคิดเห็นของคนในพื้นที่ที่เป็นคนดั้งเดิม เยาวชน วิทยากรหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ประวัติศาสตร์) และกลุ่มผู้ที่สนใจ ความรู้ความคิดเห็นทางประวัติศาสตร์ที่ได้ จะเป็นพื้นฐานสำหรับการต่อยอดเพิ่มมูลค่าให้กับศักยภาพของพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญระดับจังหวัดในเชิงการอนุรักษ์ประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาจัดแสดงเพื่อประชาสัมพันธ์บอกเล่าเรื่องราว โดยข้อมูลที่ได้นั้นนอกจากเอกสาร บทความต่างๆที่อ้างอิงความเป็นวิชาการหรือจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนั้น ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ยังมาจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในพื้นที่ โดยสามารถนำมาผลิตสื่อวัฒนธรรมให้กับสถานที่ต่างๆ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ที่ผูกพันกับประวัติศาสตร์ในระดับพื้นที่ และสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับพื้นที่ภายนอกชุมชนหรือพื้นที่อื่นๆได้ รวมถึงสื่อต่างๆเหล่านี้จะมีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียงร้อยประเด็นการออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต

4.1 แนวทางการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชน

แนวทางการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชน เป็นการจัดการเรียนรู้เนื้อหาสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มาจากประเด็นแนวคิดการจัดกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างข้อมูลทางประวัติศาสตร์กับกลุ่มคน (ที่ให้ความสำคัญและเป็นแรงสนับสนุนในการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต) ทั้งนี้การบูรณาการได้กำหนดบทบาททิศทางของชุมชนวัดเกต คือ พิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน โดยเน้นกระบวนการสร้างเครือข่ายในมิติต่างๆ ทั้งในเรื่องของข้อมูลประวัติศาสตร์ กลุ่มคน การเรียนรู้ร่วมกัน สื่อการประชาสัมพันธ์ รูปแบบการบริหารจัดการ การจัดการด้านพื้นที่ เป็นต้น ประเด็นเหล่านี้มีความเชื่อมโยง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการฯ ทั้งนี้ไม่สามารถจะกล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะใดมีความเหมาะสมที่สุด เนื่องจากลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ผู้คนที่อาศัย สภาพแวดล้อมแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งแนวทางการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชนวัดเกต เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักสำคัญที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

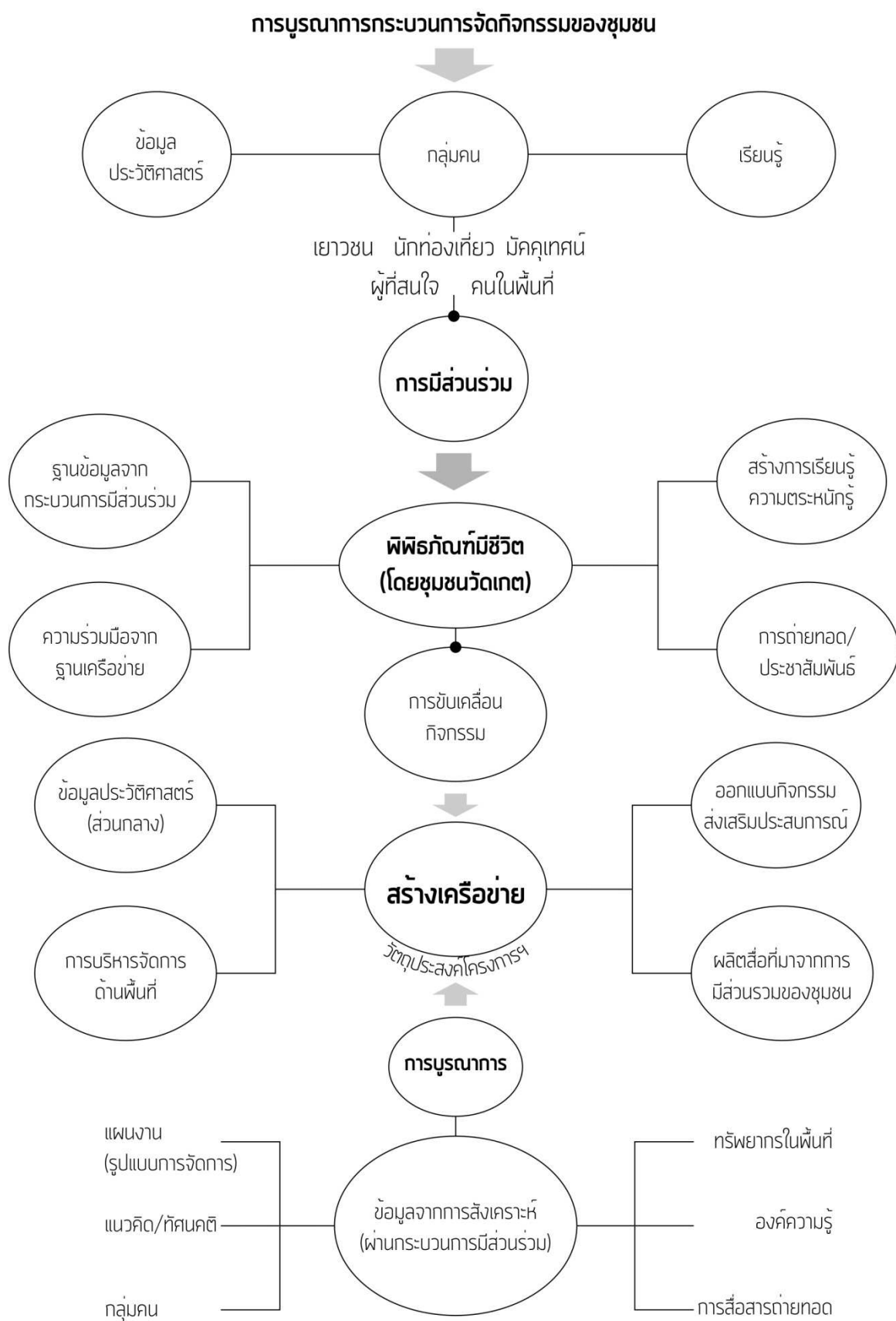
- 1) การสร้างเครือข่าย กลุ่มคนเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นการเรียนรู้ ความเข้าใจในกระบวนการอนุรักษ์ สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง
- 2) กำหนดแหล่งข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เป็นส่วนกลาง ที่ได้รับการกลั่นกรองจากชุมชน หรือผู้ที่มีความรู้ด้านประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง
- 3) การบริหารจัดการด้านพื้นที่ สภาพแวดล้อมและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว (การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย และความสะอาดขั้นพื้นฐานที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว)
- 4) ออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม
- 5) การผลิตสื่อ ประชาสัมพันธ์ สามารถสื่อความหมายทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของพื้นที่ได้ถูกต้อง มาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ซึ่งการนำเสนอต้องมาจากผลของการประชุมจากกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นักวิชาการ และผู้มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์

หลักการสำหรับแนวทางการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชน ประเด็นสำคัญคือการเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์โครงการฯ รวมถึงการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการฯ ให้เป็นไปตามขั้นตอนการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชนวัดเกต ซึ่งมีประเด็นสำคัญในขั้นตอนการบูรณาการในแต่ละกิจกรรม ดังนี้

ประเด็นในการบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชนวัดเกต (ตามวัตถุประสงค์โครงการ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การบูรณาการ
เพื่อรวบรวมข้อมูลและสืบค้นประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชนในย่านวัดเกตโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	1. การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน	นำการศึกษาในวิชา AGRO-TOURISM MANAGEMENT เป็นสื่อกลางในการบูรณาการระหว่างนักศึกษา (ที่เป็นกลุ่มคนภายนอก) เข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์จากการสืบค้นโดยรูปแบบสอบถาม สัมภาษณ์กับคนในพื้นที่ ผลผลิตของการสืบค้นคือแผนที่ท่องเที่ยว ที่มาจากประสบการณ์การวิเคราะห์ของนักศึกษาผ่านมุมมองของคนในพื้นที่ เห็นได้ว่าการสืบค้นทำให้เกิดการมีส่วนร่วมหรือการบูรณาการ พร้อมกันได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกต
	2. การอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ”	การบูรณาการโดยใช้เครื่องมือของการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในกระบวนการการสืบค้นละรักษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สร้างความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งมีทั้งผู้ที่สนใจและคนในพื้นที่ โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากหลักฐานตามเอกสารจดหมายเหตุ
	3. กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตผ่านการรับฟังจากวิทยากรในชุมชน	การเชื่อมโยงถ่ายทอด ประวัติศาสตร์สู่เยาวชนวัดเกต เน้นการบูรณาการแผนงานให้เกิดผลในระยะยาว โดยผลักดันให้เป็นส่วนหนึ่งในวิชาการเรียนการสอนของท้องถิ่น ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประเด็นการอนุรักษ์ การวางแผนให้ความสำคัญกับชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงการบูรณาการกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มคนที่มีหน้าที่โดยตรงกับการถ่ายทอดความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ คนในชุมชนที่เป็นผู้รู้ (วิทยากรในชุมชน) เยาวชน และคณะทำงานที่เป็นผู้ประสาน
เพื่อศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต	4. กิจกรรมมัลติเทคก์น้อย	การบูรณาการแผนการอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืน โดยปลูกฝังความรู้ด้านประวัติศาสตร์ การสร้างจินตนาการที่มีต่อชุมชนของตนเอง ความสำคัญของการอนุรักษ์ ความวางแผนวัฒนธรรมท้องถิ่น ถิ่นฐานที่ตนอาศัย และสามารถนำความรู้ที่ได้มาต่อยอดในอนาคตสำหรับเยาวชนที่สนใจที่จะยึดอาชีพมัลติเทคก์ หรืออยู่ในงานลักษณะใกล้เคียงกัน หากเยาวชนหรือคนในพื้นที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนก็จะส่งผลต่อการออกแบบจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่ง

		เป็นการบูรณาการแผนงานอนุรักษ์ที่ยั่งยืน โดยผ่านทั้งเรื่องเล่าและการถ่ายทอดความคิด ความสำคัญ ศักยภาพของพื้นที่ชุมชนที่ตนเองอาศัยที่สามารถนำเสนอให้กับคนภายนอกได้รับรู้
	5. กิจกรรมทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต	การทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต เป็นกิจกรรมที่บูรณาการแผนการดำเนินการออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต ซึ่งเกิดการบูรณาการระหว่างการจัดสรรทรัพยากรด้านสถานที่ และกลุ่มคนในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์โดยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว (ผู้เข้าร่วมการทดลอง) รวมถึงเกิดการบูรณาการขั้นตอนการดำเนินงานที่เกิดจากองค์ประกอบตั้งแต่การวางแผนงานจนถึงข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีต่อรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะและการประเมินผลการดำเนินงานจะสามารถนำมาบูรณาการร่วมกับชุมชนในพื้นที่ได้เพื่อจะนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต
เพื่อสร้างฐานข้อมูลและถ่ายทอดระบบการรวบรวมและจัดการข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และการผลิตสื่อวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน	6. กิจกรรมแผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต"	การสร้างจินตนาการที่มีต่อชุมชนของตนเอง โดยผ่านเรื่องเล่าและการถ่ายทอดความคิดให้กลายเป็นรูปธรรมที่แสดงถึงพื้นที่ชุมชนที่ตนเองอาศัย ลงสู่แผนที่ที่เป็นสามมิติ ซึ่งเป็นการบูรณาการแผนงานอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ภาพ 4-1 การบูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมของชุมชนวัดเกต (ตามวัตถุประสงค์โครงการ)

4.2 แนวคิดหลักการวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรม (โดยถอดบทเรียน) ตามวัตถุประสงค์

แนวคิดหลักการวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรม (โดยถอดบทเรียน) ตามวัตถุประสงค์ นำเสนอวิธีการประเมินผลหลังการจัดกิจกรรม หรือการถอดบทเรียน ซึ่งมี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน (After Action Review) 2) การเรียนรู้หลังการดำเนินการ (Retrospect) 3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังการประเมินผลหรือผลลัพธ์ (Out Mapping) เป้าหมายสำคัญของหลักการแนวคิดนี้คือ หลังการจัดกิจกรรมสิ่งที่คาดหวังคือการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม แนวคิดทัศนคติ ของกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งทั้ง 6 กิจกรรม มีเป้าหมายในแนวทางเดียวกันคือการอนุรักษ์ มุ่งองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของกระบวนการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ ทั้งนี้กิจกรรมในลำดับที่ 1-5 ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม เป็นองค์ประกอบให้กับกิจกรรมสุดท้าย (ลำดับที่ 6) คือ กิจกรรมการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต ดังนั้นในการถอดบทเรียนจึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมนี้ ซึ่งได้มีการวิเคราะห์รวบรวมประเด็นสำคัญในขณะจัดกิจกรรมลำดับที่ 1-5 เป็นเงื่อนไขเพื่อนำไปเป็นองค์ประกอบในการออกแบบกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวฯ องค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมจากการถอดบทเรียน มีดังนี้

1) ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากการเล่า พุดคุย วิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ได้ข้อเท็จจริงของประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ถูกกลั่นกรองมาในระดับหนึ่งที่มีความน่าเชื่อถือ ท้ายที่สุดแล้วข้อมูลนี้จะเป็ศูนย์กลางของการสื่อสารให้คนภายนอกได้รับรู้

2) กลุ่มคน หรือผู้เข้าร่วมกิจกรรม ถือเป็นหัวใจหลักของการดำเนินงาน ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีความคาดหวังในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Transformation) และทัศนคติที่ดีขึ้นจากเดิมในประเด็นความเข้าใจ ความรู้สึก การรับรู้ (Reception) มุมมองต่อชุมชนท้องถิ่นที่ตนอาศัย ประวัติศาสตร์ที่เป็นศักยภาพ คุณค่าทางจิตใจที่ถือเป็นความภาคภูมิใจ รวมถึงนักท่องเที่ยวหรือคนภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมชมซึ่งจะต้องเกิดการรับรู้ถึงเอกลักษณ์ ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ที่ผ่านการนำเสนอจากความคิดร่วมในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

3) รูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ การนำเสนอข้อมูลความเป็นชุมชนวัดเกตให้กับนักท่องเที่ยวหรือคนภายนอกได้รับรู้ เข้าใจในรูปแบบที่กระชับ เข้าใจง่าย สามารถสื่อสารได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบไม่จำเป็นต้องตายตัวหรือมีลักษณะเดียว ความหลากหลายในรูปแบบการนำเสนอจะทำให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย และที่สำคัญคือผู้สนับสนุนช่องทางการสื่อสารที่จะทำให้การดำเนินงานการจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนมีความยั่งยืน โดยทั้งนี้ต้องมองถึงประโยชน์ร่วมกันของผู้สนับสนุนและชุมชนจะได้รับในผลประโยชน์ของสาธารณะ

4) ทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งผลการจัดกิจกรรมทำให้ทราบถึงความร่วมมือจากเจ้าของสถานที่ที่มีความสำคัญของชุมชนวัดเกต สถานที่ที่เป็นทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์ จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว และกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในโปรแกรมการท่องเที่ยวตามกำหนดการที่ออกแบบไว้ ทั้งนี้เจ้าของสถานที่อาจจะมียิบบาทเพิ่มเติมขึ้นนอกเหนือจาก

การเป็นเจ้าของบ้านหรือสถานที่ โดยการเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวของสถานที่ด้วยเช่นกัน การจัดการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ทั้งที่เป็นสถานที่ที่มีเจ้าของส่วนบุคคล และสถานที่สาธารณะนั้น ต้องมีความชัดเจนในการระดมทุนสนับสนุนด้านงบประมาณการดูแลรักษา อาจอยู่ในรูปแบบของการกุศล และมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ

5) เส้นทางและกิจกรรม เป็นองค์ประกอบที่นำเอาแนวคิดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ (Experiential Tourism) มาเป็นแนวทางในการออกแบบ เน้นการสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในเชิงพื้นที่และกระบวนการ ทั้งนี้ เส้นทางและกิจกรรม จะเป็นองค์ประกอบที่ต้องการความร่วมมือกับชุมชนคนในพื้นที่ในการเข้าร่วมกระบวนการให้ความรู้ และต้องเกิดความผูกพัน (Engaged) ระหว่างนักท่องเที่ยว (ผู้มาเยือน-Guest) กับเจ้าของสถานที่ (เจ้าบ้าน-Host) ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Authentic-active Participation)

การจัดกิจกรรมอยู่ในกรอบของวัตถุประสงค์โครงการฯ เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานให้ตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในการทดสอบทริเอนทั้งการวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน การเรียนรู้หลังการดำเนินการ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังการประเมินผลหรือผลลัพธ์ ซึ่งถ้าหากมองในประเด็นของนักท่องเที่ยวแล้ว สามารถทดสอบทริเอนปัจจัยที่จะเป็นตัวตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกตุ ประเด็นนี้จะเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในระยะยาว ดังนี้

1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์

2) ลักษณะของการเดินทาง (Trip features) เช่น ระยะเวลาท่องเที่ยว ระยะทาง ค่าใช้จ่าย

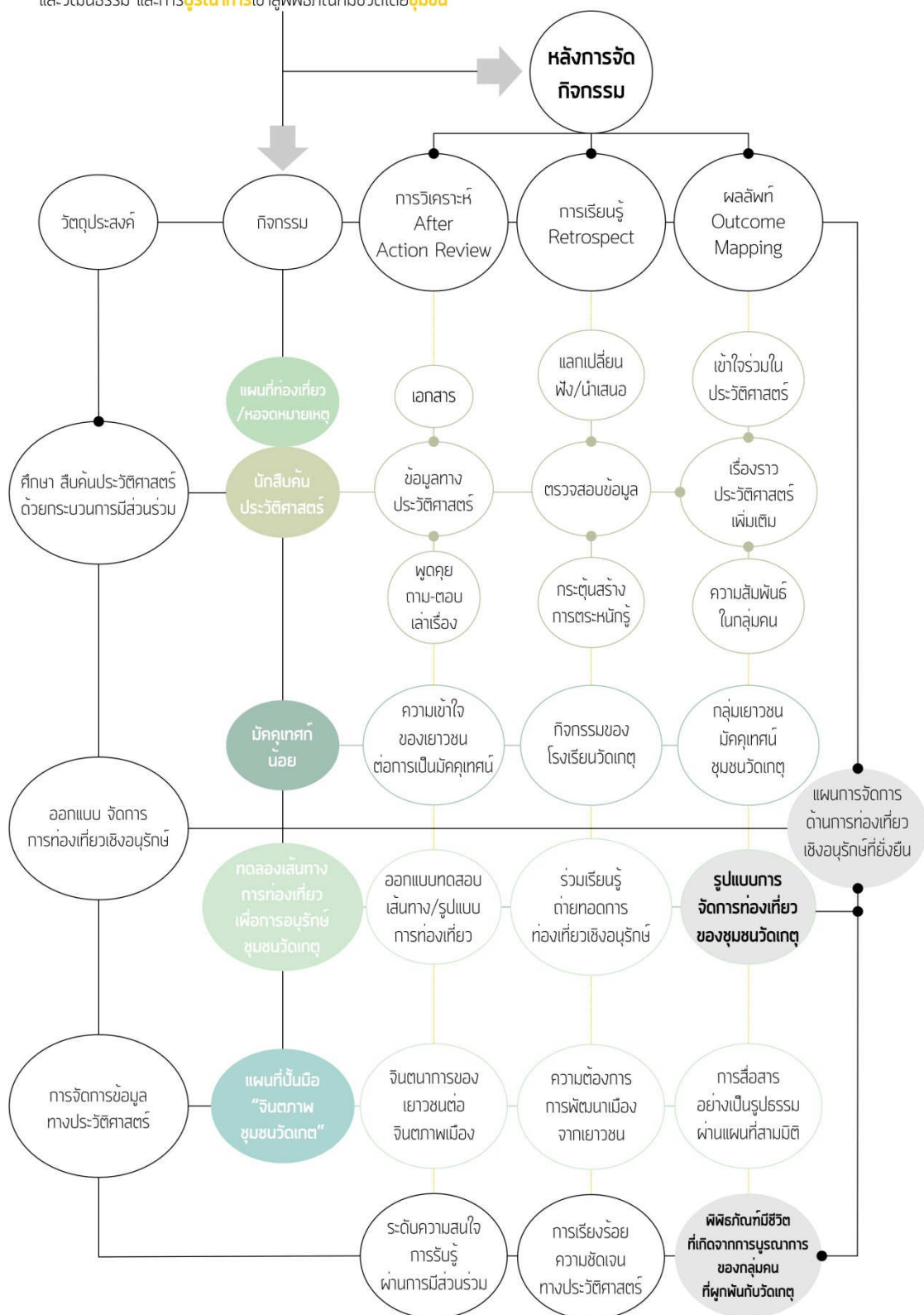
3) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ โอกาสในการร่วมอนุรักษ์ สืบสานองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ และการจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

4) การจัดการด้านการเข้าถึง ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง รวมถึงการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งจะต้องให้สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ และแนวคิดการท่องเที่ยวที่อยู่ในรูปแบบการอนุรักษ์

5) กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน หรือกลุ่มคนที่มีบทบาทในการนำเสนอศักยภาพชุมชน ทั้งนี้องค์กรท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแล จัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สิ่งที่ได้จากการถอดบทเรียนสิ่งหนึ่งคือการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา ซึ่งจะเป็นการศึกษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีอยู่ รวมถึงกลุ่มคนหรือเครือข่ายก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมใดๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์โครงการฯ เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพคุ้มค่างับมูลค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกต

ศึกษา **สืบค้น**ประวัติศาสตร์ เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับ**มรดก**ทางกายภาพ
และวัฒนธรรม และการ**บูรณาการ**เข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดย**ชุมชน**

ภาพ 4-2 แนวคิดหลักการวิเคราะห์หลังการจัดกิจกรรม (โดยถศกนพเรียน)

4.3 การวิเคราะห์ผลหลังการจัดกิจกรรม

วิธีการประเมินผลหลังการจัดกิจกรรม หรือการถอดบทเรียนการจัดกิจกรรมในโครงการ สืบค้น ประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิต เป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจจากกระบวนการดำเนินงาน ให้เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถแสดงผลการทำงานโดยการอธิบายถึงความรู้ที่ได้จากกระบวนการทำงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเกิดองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อ หากผลการดำเนินงานที่ตั้งไว้ ประสบผลสำเร็จก็เป็นแนวทางการดำเนินงานต่อไปสามารถนำไปต่อยอดได้ หรือการดำเนินงานที่เกิดอุปสรรคเป็นปัญหา ถือเป็นประสบการณ์และบทเรียนที่จะต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป โดยมี การถอดบทเรียน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน (After Action Review) เป็นการเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้น ระหว่างการดำเนินกิจกรรมในโครงการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเปิดใจและการเรียนรู้หลังทำ กิจกรรม และทบทวนหลังการปฏิบัติงาน คือการกำหนด สิ่งที่ดีปฏิบัติดี และสิ่งที่ยังปฏิบัติไม่ดี จะทำ สิ่งเหล่านี้ให้ดีขึ้นอย่างไร

2) การเรียนรู้หลังการดำเนินการ (Retrospect) เป็นการนำบทเรียนไปใช้ในโครงการ ต่อไป โดยทบทวนตามวัตถุประสงค์ ค้นหาสิ่งที่สามารถทำให้ดีขึ้น ปัญหาอุปสรรคแก้ไขอย่างไร และจะทำอะไรต่อไป

3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังการประเมินผลหรือผลลัพธ์ (Out Mapping) แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม หรือการกระทำของคน กลุ่มคน ซึ่งพฤติกรรมจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนที่แม้เมื่อแผนงานนั้นๆ สิ้นสุดลง ผลของแผนงานนั้นจะยังคงอยู่ต่อไป ทั้ง 6 กิจกรรม ได้วิเคราะห์ ดังนี้

ตาราง 4-1 การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

กิจกรรม	การวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน	การเรียนรู้หลังการดำเนินการ	ผลลัพธ์
การจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจาก การสืบค้น ประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน	- กลุ่ม คน ที่ เข้า ร่วม กิจกรรม มีเพียงกลุ่ม นักศึกษาเพียงกลุ่มเดียว ทำให้ การ วัดผล เมื่อ โครงการ สิ้นสุด ผลไม่มี ความชัดเจนมากนัก - ได้เห็นถึงความร่วมมือของคนที่อาศัยในพื้นที่ ที่ ให้ข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วม	- ควรเพิ่มกลุ่มผู้เข้าร่วม กิจกรรม เช่น กลุ่ม เยาวชน นักเรียน วัด เกต การาม เพื่อให้เกิดความ หลากหลายในแง่ของ การ ส ำ ร วจ พ ้น ที่ ร่วมกับเยาวชนที่อาศัย ในพื้นที่ จะทำให้เห็น มุม ม อ ง ต่ อ พ ้น ที่	- คนในชุมชนได้เห็น รั บ ร ู้ ถึ ง ค ว า ม เคลื่อนไหวของกลุ่ม คนที่กำลังทำกิจกรรม ที่ ย ก ย่ อ ง ใ ห้ ค ว า ม ส ำ ค ัญ กั บ ประวัติศาสตร์ของ ชุม ช น จ า ก การ สอดถาม

กิจกรรม	การวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน	การเรียนรู้หลังการดำเนินการ	ผลลัพธ์
	โครงการ - ข้อมูลและสถานที่ที่มีความสำคัญในพื้นที่ยังคงมีความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ที่สังเกตได้โดยง่าย เห็นได้จากการจัดกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถทำแผนที่ชุมชนที่สื่อและเล่าเรื่องถึงชุมชนได้เป็นอย่างดี	ที่หลากหลายขึ้น - การวางแผนที่เป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต	
การอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ”	- กลุ่มคนที่อบรมมีจำนวนน้อย ไม่มีความหลากหลาย ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ควรเป็นคนในพื้นที่และกลุ่มนักเรียน หรือเยาวชนผู้อาศัยในชุมชนวัดเกต เนื่องจากท้ายที่สุดผู้ที่อาศัยในพื้นที่จะต้องเป็นผู้ดูแลพื้นที่ของตนเอง - จดหมายเหตุ เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ไม่เห็นถึงความสำคัญ เนื่องจากถือเป็นเรื่องที่ไกลตัว ดังนั้นการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้จึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร	- ควรใช้ข้อมูลจากจดหมายเหตุมานำเสนอ และอ้างอิงแหล่งที่มาเพื่อสร้างความสำคัญให้กับจดหมายเหตุ ให้มีบทบาทสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น - การจัดการอบรมควรมีการประชาสัมพันธ์ในระยะยาว เพื่อที่จะขยายผลจากการจัดครั้งที่ 1 โดยต้องการเพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม (ที่เป็นคนในพื้นที่) และมีความหลากหลาย รวมถึงการเผยแพร่ผลของการจัดกิจกรรม ให้กับชุมชนได้รับรู้	- เนื่องจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นคนในพื้นที่ที่มีจำนวนน้อย และการจัดกิจกรรมขาดการวางแผนงานอย่างรอบคอบ จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงในด้านกลุ่มคนน้อยมาก

กิจกรรม	การวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน	การเรียนรู้หลังการดำเนินการ	ผลลัพธ์
เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกตผ่าน การรับฟังจากวิทยากรในชุมชน	- เยาวชนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ - กระบวนการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์เกิดการบูรณาการระหว่างกลุ่มคนที่เป็นผู้ให้ความรู้ที่มีประเด็นมุมมองประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย เยาวชนผู้สืบสานประวัติศาสตร์รวมถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่สามารถดึงความสนใจของเยาวชนให้จดจ่อกับการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้	- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนน้อย ซึ่งเป็นการทดลองการจัดกิจกรรมขนาดเล็ก เพื่อต้องการให้เยาวชนทุกคนที่เข้าร่วมได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและคำแนะนำที่สามารถดูได้อย่างทั่วถึง แต่ทั้งนี้ในอนาคตการจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ควรเพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อขยายฐานกลุ่มแนวร่วมอนุรักษ์	- ความกระตือรือร้นของเยาวชนต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จะเป็นแรงสนับสนุนให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในอนาคตมีกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นการอนุรักษ์ที่จะเกิดความยั่งยืน
มัลลเทศก์น้อย	- เยาวชนมีความตั้งใจในการตอบคำถามและบางคนมีความกล้าแสดงออกในการทดลองเป็นมัลลเทศก์ - เสริมสร้างความรู้เพิ่มเติมจากชั่วโมงเรียนปกติของเด็กนักเรียน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติวิชาชีพจริงซึ่งจะทำให้การเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น	- ควรมีการบูรณาการระหว่างสถานศึกษาที่ใกล้เคียง โดยใช้กิจกรรมมัลลเทศก์น้อยเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นำเสนอประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งจะทำให้การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์เกิดความยั่งยืนโดยกลุ่มคน	- กิจกรรมนี้มีผลโดยตรงต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัดเกตเนื่องจากในอนาคตหากชุมชนต้องดำเนินการบริหารจัดการเอง กลุ่มเยาวชนในพื้นที่จะเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการกิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในท้องถิ่นกับชุมชนเอง

กิจกรรม	การวิเคราะห์หลังปฏิบัติงาน	การเรียนรู้หลังการดำเนินการ	ผลลัพธ์
		รุ่นหลัง	
แผนที่ปั้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกต"	- การอธิบายงานมอบหมายงานให้กับเด็กถือเป็นเรื่องที่ยากโดยเฉพาะในเรื่องของการถ่ายทอดจินตนาการสู่รูปแบบสามมิติ - บรรยากาศการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง	- แผนที่ที่ได้จากการจัดกิจกรรมควรมีการเก็บบันทึกภาพสำหรับการประชาสัมพันธ์รณรงค์กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยให้กลุ่มเยาวชนเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงทุกกลุ่ม	- กิจกรรมนี้สามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพิพิธภัณฑน์มีชีวิตโดยชุมชน แต่ทั้งนี้ต้องมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมและการจัดแสดง พร้อมกับการให้เยาวชนร่วมกันนำเสนอแผนที่
ทดลองเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต	- ปัญหาหลักคือการบริหารจัดการด้านเวลาในการนัดหมายเจ้าของสถานที่แต่ละแห่ง รวมถึงการจัดการด้านเวลาในการเดินเที่ยวชมซึ่งจะต้องสอดคล้องกับช่วงเวลา ระยะทาง สภาพพื้นที่ เป็นต้น	- เกิดการบูรณาการร่วมกิจกรรมของกลุ่มคนที่หลากหลายขึ้น ทั้งชาวต่างชาติ นักศึกษามหาวิทยาลัย นักเรียนนักวิจัย ครู	- หลังการจัดกิจกรรมชุมชนในพื้นที่ควรได้รับทราบถึงผลการจัดกิจกรรม เพื่อที่คนในพื้นที่จะได้รู้ความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ของพื้นที่ที่ตนอยู่อาศัย - การนำกิจกรรมข้างต้น 5 กิจกรรมมาวิเคราะห์ประเมินผลหาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับชุมชนวัดเกตแล้วนำมาออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัดเกต

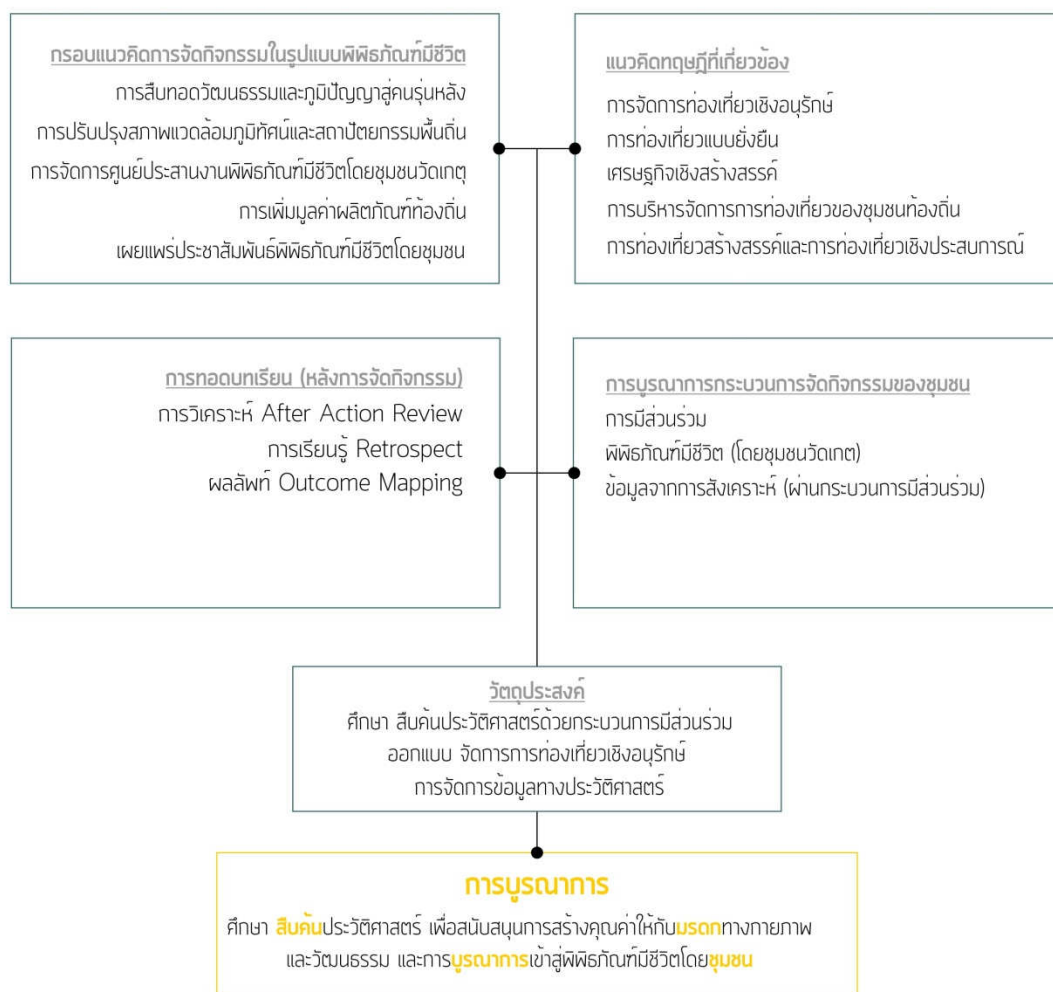
ปัจจัย เงื่อนไขในการดำเนินงานกิจกรรม

การดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 6 กิจกรรม มีรูปแบบการดำเนินงานที่จะต้องเกี่ยวข้องกับคนในพื้นที่เป็นหลัก ดังนั้นการจัดกิจกรรมมีทั้งการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และมีส่วนที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมตามเหตุการณ์ในพื้นที่ ซึ่งมีปัจจัย เงื่อนไขที่ควรนำมาเป็นบทเรียนในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป รวมทั้งประสบการณ์จากการดำเนินงานซึ่งมีข้อจำกัดทั้งระยะเวลา บุคลากร งบประมาณ และกรอบแนวคิด ภายหลังจากการดำเนินงานจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ในการนำเสนอผลงานจากการสำรวจหรือสัมภาษณ์ต่างๆ ควรเชิญคนในพื้นที่เข้าร่วมรับฟัง รวมทั้งหากใช้พื้นที่ที่เป็นพื้นที่สาธารณะของย่านวัดเกิดก็จะทำให้คนในพื้นที่หรือนักท่องเที่ยวสามารถที่จะเข้าร่วมรับฟังและร่วมเสนอความคิดเห็นได้ นอกจากนี้ควรมีบอร์ดแสดงผลงาน เช่น รูปภาพการจัดกิจกรรม และข้อมูลที่ได้ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม และนักท่องเที่ยว ผู้ที่สนใจ หรือคนในพื้นที่ได้รับทราบความเคลื่อนไหวของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่

2) การจัดกิจกรรม กลุ่มคนที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการ จะต้องมีการประสานงานติดต่อในระยะยาว เพื่อที่จะสามารถนัดล่วงหน้าได้ แต่ทั้งนี้กรอบแนวคิดการจัดกิจกรรมในบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนวัดเกิดผ่านการรับฟังจากวิทยากรในชุมชน จะเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มคนที่มีเป้าหมายเป็นเด็กนักเรียน กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมจึงมีเพียง นักเรียน ครู วิทยากรที่รับเชิญ ตัวแทนคนในชุมชน และคณะทำงาน รวมทั้งกิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน ซึ่งมีเพียงกลุ่มนักศึกษา ซึ่งกิจกรรมได้นำมาประยุกต์ร่วมกับวิชาเรียนกับกลุ่มตัวแทนในพื้นที่ที่เป็นผู้รู้ โดยให้ข้อมูลแก่กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้ กิจกรรมแผนที่ขึ้นมือ "จินตภาพชุมชนวัดเกิด" มีเพียงกลุ่มเด็กนักเรียน ทั้ง 3 กิจกรรมจึงมีรูปแบบการประสานงานที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน โดยมีแนวคิดหลักคือ การนำเสนอข้อมูลทางประวัติศาสตร์ผ่านการเล่าเรื่องของกลุ่มผู้รู้ทั้งวิทยากรภายนอกและคนในพื้นที่ โดยมีกลุ่มเยาวชนเข้ามาเรียนรู้ เป้าหมายของกิจกรรมคือการอนุรักษ์ การสืบทอดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ผ่านการปลูกฝังความรักในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ดังนั้นการประสานงานจึงต่างจากกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อย กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการสืบค้นประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุ “รู้จักหอจดหมายเหตุ และกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกิด ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินงานที่รัดกุม โดยมีปัจจัยหลัก คือกลุ่มคน งบประมาณ วัสดุหรือเครื่องมือ และวิธีการทำงานที่ต้องบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าไว้ ซึ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นหัวใจหลักของกิจกรรม จากการประเมินผลการดำเนินงาน พบว่า ขาดกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นคนในพื้นที่หรือผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ปัญหาเกิดจากการประชาสัมพันธ์ที่ขาดเครื่องมือสื่อสารที่ครอบคลุมทั่วพื้นที่ เช่น เสียงตามสาย ใบปลิว เป็นต้น

3) กระบวนการหรือรูปแบบการจัดกิจกรรม จากปัญหาการขาดผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นคนในพื้นที่ ซึ่งหากจัดกิจกรรมของโครงการเพียงอย่างเดียว อาจไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้นการจัดกิจกรรมอาจแทรกในกิจกรรมที่เป็นวาระของพื้นที่ ซึ่งจะได้ได้รับความสนใจรวมทั้งไม่เบียดเบียนเวลาของคนในพื้นที่ด้วยเช่นกัน แต่ทั้งนี้อาจต้องวางแผนระยะยาวเนื่องจากต้องรอกิจกรรมของพื้นที่

ภาพ 4-3 การสรุปแนวทางแผนการดำเนินงานภาพรวมการสืบค้นประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนการสร้างคุณค่าให้กับมรดกทางกายภาพและวัฒนธรรม และการบูรณาการเข้าสู่พิพิธภัณฑ์มีชีวิตโดยชุมชน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการในการศึกษาระยะที่ 1 ในด้านการวิจัยการสืบค้นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ สามารถนำเสนอผลงานได้ค่อนข้างชัดเจน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่งผลให้การประเมินผลอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานจากการวิเคราะห์ภาพรวมการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาซึ่งข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะด้านเวลาการจัดกิจกรรม ผลของการจัดกิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน ทำให้ได้แผนที่ท่องเที่ยวซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขั้นต่อไป คือ เพื่อศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกต สำหรับแนวคิดในการดำเนินการในระยะที่ 2 คือ การจัดกิจกรรมตามวัตถุประสงค์โครงการฯ ที่จะสามารถส่งเสริมการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกตได้ ซึ่งผลการประเมินหลังจากการจัดกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรม จะทำให้ได้ประเด็นต่างๆ ที่เป็นข้อดี ข้อเสีย ประสพการณ์ในการจัดกิจกรรมจะทำให้เห็นรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อชุมชนวัดเกต เช่น ประเด็นที่เป็นจุดแข็ง ปัญหา อุปสรรคในแต่ละขั้นตอนการทำงาน เนื่องจากการจัดกิจกรรมในระยะที่ 2 ประเด็นส่วนใหญ่มีเป้าหมายที่กลุ่มคนที่เป็นแรงขับเคลื่อนของกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัดเกตที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การจัดกิจกรรมจึงให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่อาศัยในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน ผู้รู้ในพื้นที่ดั้งเดิมหรือปราชญ์ชุมชน ผู้ที่อาศัยในพื้นที่ชุมชนวัดเกต และเจ้าของสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งมีจำนวนไม่มาก เนื่องจากเป้าหมายคือตัวชี้วัดความร่วมมือหรือผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้นจริงๆ ถือเป็นจิตอาสา ดังนั้นการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งก็จะทำให้ทราบถึงบุคคลที่จะเป็นแรงขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนวัดเกตได้ ประเด็นสำคัญที่ได้จากการจัดกิจกรรม สรุปมีดังนี้

5.1 สรุปผลการดำเนินงาน

การเตรียมงาน

การประสานงานในการจัดกิจกรรมได้รับความร่วมมือกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี รวมถึงบุคคลอื่นๆที่เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในด้านการให้คำปรึกษาหาวิธีการหรือรูปแบบแนวทางการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมต่อลักษณะชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนวัดเกตการาม ทั้งอาจารย์และนักเรียนที่มีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการให้วิชากิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการอนุรักษ์

ประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งในอนาคตความร่วมมือของโรงเรียนวัดเกตการามจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนวัดเกตเป็นอย่างมาก

ระหว่างการดำเนินงาน

อุปสรรคสำคัญส่วนใหญ่อยู่ที่วิธีการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะเยาวชนมีความเข้าใจ รับรู้ถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่ตนอาศัย ความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ควรค่าแก่การสร้างแรงบันดาลใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต โดยเฉพาะความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของเจ้าบ้านในการเผยแพร่ สืบสานความเป็นชุมชนวัดเกต สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่พบในระหว่างการดำเนินงาน ดังนั้นควรหาแนวทางในการกระตุ้นความสนใจในประวัติศาสตร์ ความรักในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการตลาดท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต ในระหว่างการดำเนินงาน พบว่า รูปแบบการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายให้ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางคนไม่ได้ติดตาม หรือร่วมฟังการบรรยายจากวิทยากรหรือมัคคุเทศก์ตลอดเวลา ดังนั้นป้ายแสดงข้อมูลหรือเอกสาร เช่น แผ่นพับ ควรดำเนินการจัดทำ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการท่องเที่ยว

หลังการดำเนินงาน

การประเมินผลหลังการดำเนินงานทำให้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต โดยมีเงื่อนไขทางด้านการกำหนดเวลาในการเที่ยวชมแต่ละสถานที่ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับสภาพอากาศ พฤติกรรม ความพร้อม หรือสภาพร่างกายของนักท่องเที่ยว เรื่องราวที่จะบรรยายต้องมีความกระชับ และใช้คำที่เข้าใจง่าย การทำข้อตกลงระหว่างร้านอาหาร สถานที่ที่เปิดให้เข้าชมต่างๆ ต้องมีความชัดเจนและอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกันและมีเป้าหมายคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5.2 ข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต

การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนมีเป้าประสงค์หลักเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างนักวิจัย และชุมชน พร้อมทั้งการถ่ายทอดวิธีการ เครื่องมือ และองค์ความรู้แก่ชุมชน ขั้นตอนสำคัญในการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชน คือ กระบวนการในการวางแผนกิจกรรม ประกอบด้วย ลำดับขั้นตอนกิจกรรม ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมและผู้เข้าร่วมจากชุมชนเพื่อให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวและสังเกตการณ์กิจกรรม เพื่อนำไปปรับใช้ในอนาคต การจัดลำดับสถานที่ท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานด้านตำแหน่ง (Location) และ ความเชื่อมโยง (Connection) ด้านประวัติศาสตร์ จากการรวบรวมข้อมูลประกอบคำบอกเล่าของผู้รู้ด้านประวัติศาสตร์ในชุมชน ซึ่งนำมาปรับใช้ในการลงพื้นที่ วางแผนตลอดจนจัดกิจกรรมแล้วเสร็จสามารถสรุปข้อสังเกตการจัดกิจกรรมฯ ได้ดังนี้

1) ความร่วมมือภายในชุมชน และการถ่ายทอดข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

- ความร่วมมือจากเจ้าของสถานที่ ด้านการต้อนรับและการให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์อยู่ในระดับดีมาก สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเฉพาะสถานที่และความเชื่อมโยงด้านประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยว
- การขออนุญาตเข้าเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนาและสถานที่สำคัญของชุมชน เจ้าของสถานที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามการขออนุญาตเข้าชมสถานที่เกิดขึ้นในวัน-เวลา ที่ประกอบกิจกรรมเท่านั้น
- ชุมชนวัดเกตขาดการสร้างความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจน
- การแสดงข้อมูลด้านประวัติศาสตร์เกิดขึ้นเฉพาะจุดสำคัญศาสนเท่านั้น
- ขาดการแสดงข้อมูลประวัติศาสตร์เชื่อมโยงของพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม ระหว่างศาสนสถาน อาคารที่มีคุณค่า อาหาร และประเพณี มีเพียงการบอกเล่าจากคนแก่ คนแก่ที่ดูแลพิพิธภัณฑสถานที่สามารถให้ข้อมูลภาพรวมชุมชน

2) การท่องเที่ยวในชุมชนวัดเกตก่อนการจัดกิจกรรม

- ชุมชนศักยภาพด้านทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ องค์กร องค์กร องค์กร และความร่วมมือเป็นอย่างดี หากแต่ยังขาดการจัดการระบบการจัดการที่สามารถร้อยเรียงศักยภาพเหล่านั้นเพื่อการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ
- ไม่มีการกำหนดเส้นทางและลำดับการท่องเที่ยวที่แน่ชัดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวแต่ละจุดแยกกันตามความสะดวกด้านการเดินทาง การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว อาจเกิดขึ้นจากการตั้งโจทย์ เช่น หากมีเวลา 3 ชั่วโมงในการท่องเที่ยววัดเกตควรเยี่ยมชมสถานที่ใดบ้าง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
- สถานที่สำคัญ เช่น มุลินธิสมานใจ วัดซีกข์ และ มัสยิด ถูกเข้าใจว่าเป็นจำกัดการเข้าถึง ซึ่งเมื่อทำการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวพบว่า เจ้าของสถานที่เต็มใจอย่างมากที่จะให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมเชิงสนับสนุนและเคารพได้

หลังจากจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยว พบว่าหากชุมชนต้องการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเองมีความจำเป็นที่ต้อง จัดเตรียมผู้นำเที่ยว ที่สามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นและประสานงานร่วมกับเจ้าของสถานที่สำคัญในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่เต็มใจจะให้ข้อมูลบรรยายและอนุญาตให้เยี่ยมชมสถานที่ การจัดการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนควรมีการผลักดัน และดำเนินการให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดข้อมูลระหว่างคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำงาน และเป็นการสร้างระบบระเบียบการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน

5.3 แนวคิดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต

การจัดกิจกรรมการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวจากการสืบค้นประวัติศาสตร์ผ่านรูปแบบการสำรวจชุมชน แสดงให้เห็นศักยภาพของพื้นที่ในด้านสถานที่ เส้นทาง อาหาร ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยที่คนภายนอกสามารถรับรู้และนำเสนอผ่านแผนที่ท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็พื้นฐานข้อมูลในการนำไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในประเด็นเพื่อศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกต แต่ทั้งนี้ นอกจากด้านศักยภาพของพื้นที่แล้ว การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของพื้นที่ที่มีความสำคัญในแง่การปรับปรุงพัฒนาด้านกายภาพของพื้นที่ เพื่อให้สภาพแวดล้อมตอบสนองรูปแบบการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการคำนึงถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีประวัติศาสตร์เป็นเงื่อนไขของการปรับปรุงพัฒนา ดังนั้นแนวคิดการจัดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยว ย่านวัดเกตที่จะมีการดำเนินการในครั้งต่อไป (ระยะที่ 2) จะเป็พื้นฐานข้อมูลในการนำไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในประเด็นเพื่อศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑที่มีชีวิตย่านวัดเกตด้วยเช่นกัน การจัดกิจกรรมมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์

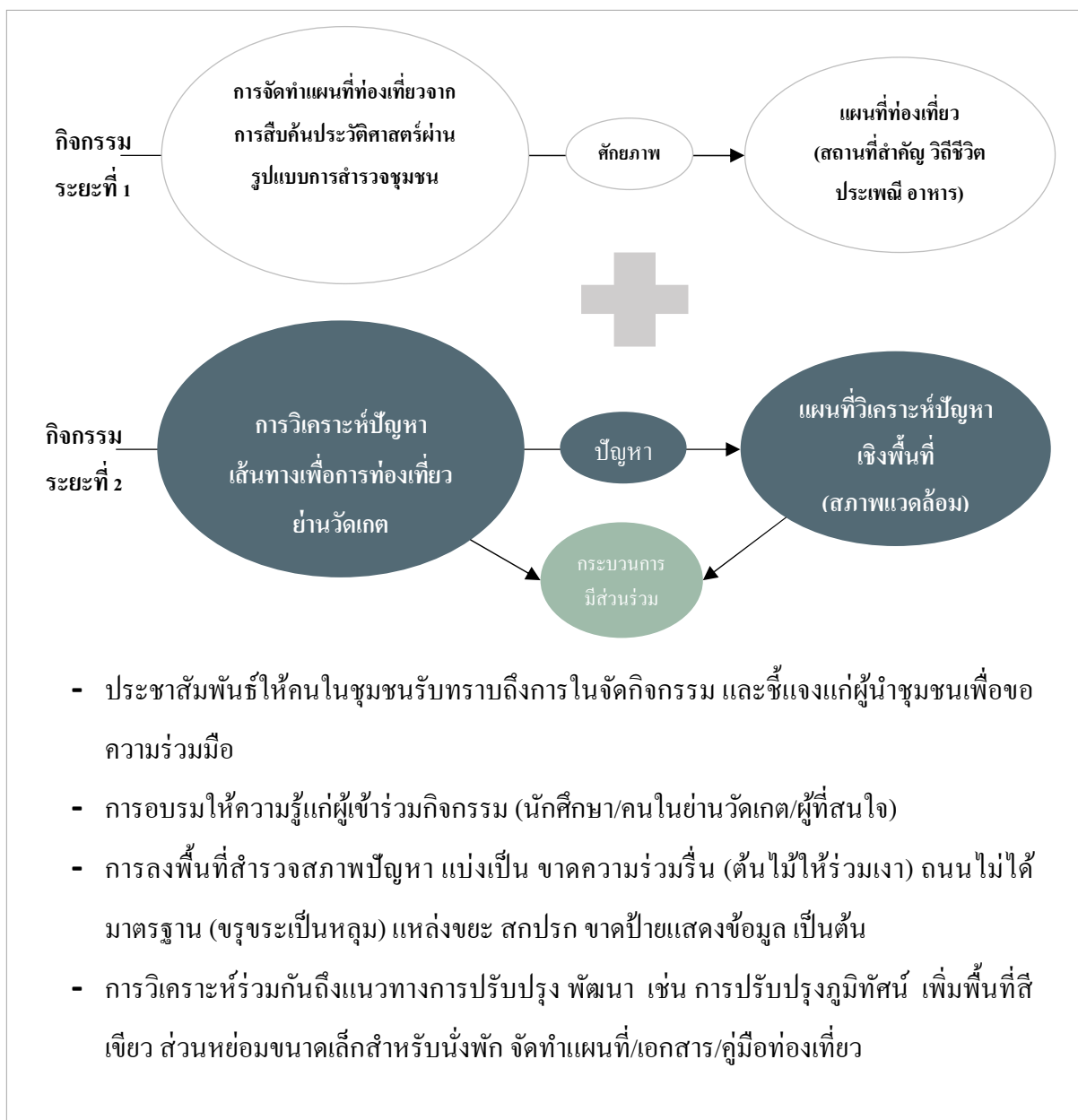
- เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในย่านวัดเกตในการให้ข้อมูลเชิงพื้นที่และแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีในการอยู่อาศัยร่วมกับย่านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- เพื่อให้ได้ข้อมูลปัญหา อุปสรรคเชิงพื้นที่ และสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อที่จะปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีคุณภาพที่ดีสอดคล้องต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้
- เพื่อจัดทำแผนที่แสดงตำแหน่งบริเวณที่มีการปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมพื้นที่ย่านวัดเกต

2) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้

- คนในย่านชุมชนวัดเกตได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลปัญหาในพื้นที่ที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะเส้นทางหรือองค์ประกอบเชิงพื้นที่ที่จะส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีคุณภาพและเกิดอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้
- มีข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัญหา ด้านสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ได้แผนที่แสดงสถานที่ ตำแหน่งบริเวณที่ควรได้รับการปรับปรุง พัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3) กรอบแนวคิดการจัดกิจกรรม

กิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต เป็นกระบวนการสำรวจปัญหาเชิงพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต เพื่อให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ย่านวัดเกต นอกจากพื้นที่ย่านวัดเกตจะเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทหลักทางด้านประวัติศาสตร์ จึงได้รับการส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แล้วนั้น บทบาทสำคัญอีกประการ คือต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ด้วยเช่นกัน ซึ่งการกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ฉบับที่ 5 นั้นได้ระบุให้พื้นที่ชุมชนวัดเกตเป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เป็นหลัก เพราะฉะนั้นในการจัดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต ผลที่ได้จะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนย่านวัดเกตเป็นหลัก และสามารถตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างสมดุล

ภาพ 5-1 แนวคิดกิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวย่านวัดเกต

5.4 แนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงเนื่องรายได้จากการท่องเที่ยว จนทำให้ขาดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่มีการจัดการในรูปแบบเชิงธุรกิจเอกชน หรือลักษณะแบบเหมาจ่าย (Package Tour) ส่วนใหญ่เน้นความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการ ทั้งในด้านการเดินทางโดยรถทัวร์ รถตู้ การแวะเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในระดับจังหวัดที่ขึ้นชื่อ และการรับประทานอาหารตามร้านที่เป็นหุ้นส่วนในเชิงธุรกิจ หรือร้านอาหารชื่อดัง การท่องเที่ยวประเภทนี้ไม่ได้มองภาพรวมของการท่องเที่ยวในระบบเมืองที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของชุมชน และการกระจายรายได้ให้กับคนในเมือง รายได้จากการ

ท่องเที่ยวจึงกระจายไม่ทั่วถึง มีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้รับผลประโยชน์ นอกจากการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจของภาคเอกชนแล้ว การท่องเที่ยวในรูปแบบที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยว (Travelers) คือ บุคคลซึ่งจัดการการเดินทางด้วยตนเอง เช่น ซื้อตั๋วเครื่องบินเอง จองที่พักเอง กำหนดสถานที่ท่องเที่ยวด้วยตนเอง เป็นต้น ปัจจุบันนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงรูปแบบการเดินทางค่อนข้างที่จะสะดวกมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องอาศัยการท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย ดังนั้นกลุ่มนักท่องเที่ยวจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของแนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกตในครั้งนี้

แนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต จึงไม่ได้มองถึงการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเฉพาะขอบเขตย่านชุมชนวัดเกตเท่านั้น แต่ยังพิจารณาพื้นที่ใกล้เคียงที่มีบริบทความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในด้านต่างๆ รวมถึงมีความสำคัญในระดับเมืองที่สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เชิงพื้นที่ สังคม วัฒนธรรมที่นำมาสู่เรื่องราวของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตเมืองเชียงใหม่ได้ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต จึงเปรียบเสมือนการเล่าประวัติศาสตร์ผ่านการจัดลำดับเหตุการณ์ในอดีตสู่ปัจจุบัน รวมถึงการพิจารณาพื้นที่ใกล้เคียงที่มีความสำคัญเชิงเศรษฐกิจที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้โดยมีประวัติศาสตร์เป็นแกนนำ การออกแบบเส้นทาง การท่องเที่ยวที่มองการเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงจะสามารถเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ ทั้งทางด้านกิจกรรม ช่วงระยะเวลา และสถานที่ เมื่อมีการออกแบบเส้นทาง การท่องเที่ยว จึงต้องคำนึงถึงการปรับปรุงพัฒนาทั้งระบบ เป็นภาพรวมในระดับที่ใหญ่ขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่บริเวณพื้นที่ย่านวัดเกต ดังนั้นแนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกตจะสามารถนำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนอย่างทั่วถึง อีกทั้งยังมีการปรับปรุงพัฒนาสภาพแวดล้อม และรูปแบบการเดินทางอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ ในประเด็นการศึกษาและออกแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์มีชีวิตย่านวัดเกตได้

1) วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาข้อมูลบริบทพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณย่านวัดเกตในรัศมีไม่เกิน 1,200 เมตร ด้านประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ความเป็นลักษณะเฉพาะที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้
- เพื่อออกแบบเส้นทาง การท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างย่านวัดเกตกับพื้นที่ใกล้เคียง โดยให้ความสำคัญกับการจัดระบบการจัดการในมิติต่างๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ข้อมูลด้านสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ระยะเวลา รูปแบบการเดินทางพื้นที่ย่านวัดเกตและพื้นที่ใกล้เคียงในรัศมีไม่เกิน 1,200 เมตร
- มีแผนที่แสดงเส้นทางการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวระหว่างย่านวัดเกตกับพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีประวัติศาสตร์เป็นแกนนำ ร่วมกับการวางแผนด้านรูปแบบการเดินทาง กิจกรรม ระยะเวลา และสถานที่

3) กรอบแนวคิด

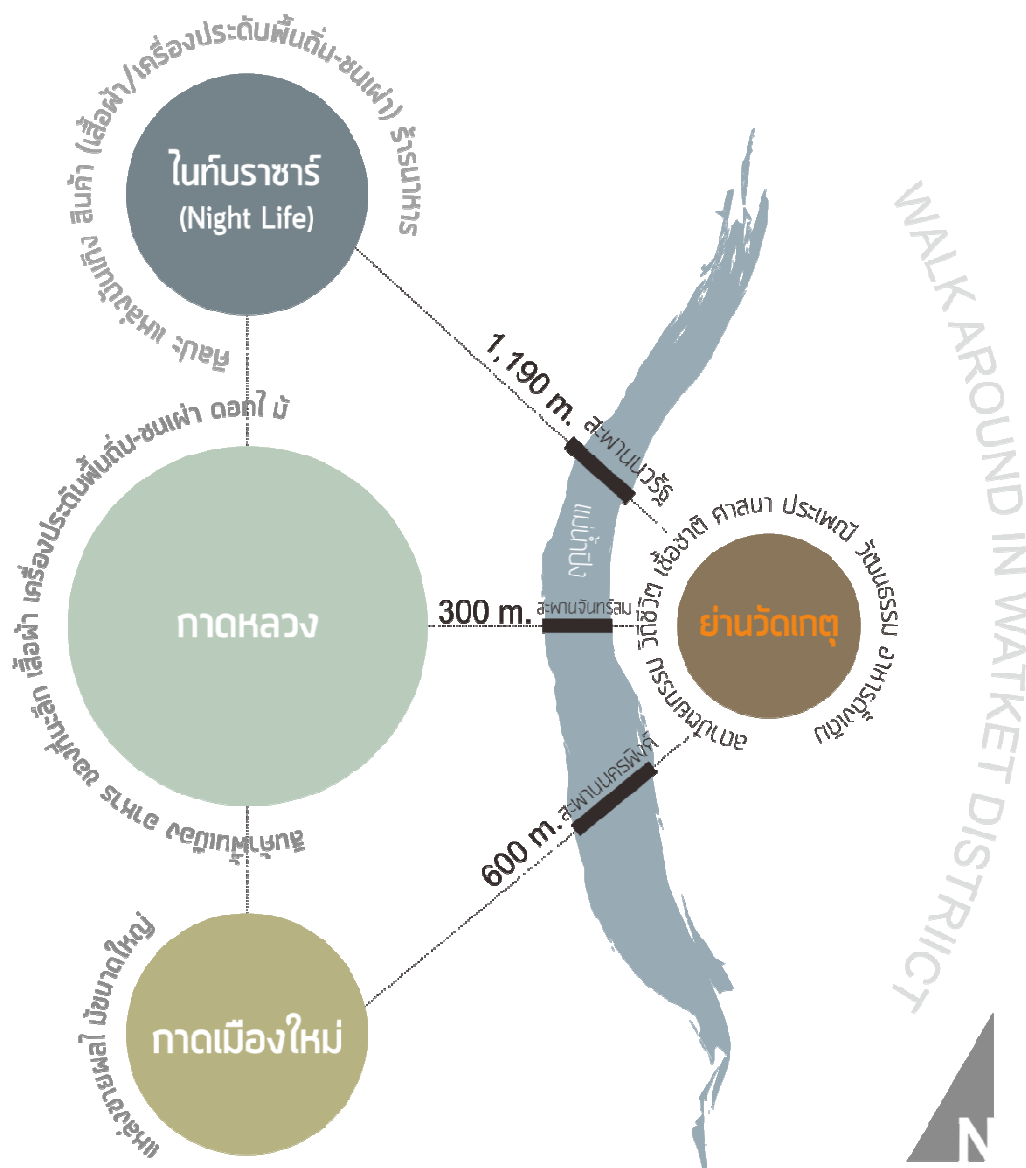
แนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางด้วยตนเอง โดยมีสิ่งจูงใจ 4 ประเด็น ได้แก่

- สิ่งจูงใจด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม สถานที่ (Physical Motivation)
- สิ่งจูงใจทางวัฒนธรรม (Culture Motivation)
- สิ่งจูงใจระหว่างบุคคล (Interpersonal Motivation)¹
- สิ่งจูงใจทางด้านกิจกรรม (Activity Motivation)

และมีเงื่อนไขในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยว 4 ประเด็น ได้แก่

- กิจกรรม ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทั้งทางด้านการเดินชมสถานที่ งานประเพณี การเลือกซื้อสินค้า การกิน เป็นต้น
- สถานที่ การจัดกลุ่ม แบ่งประเภทเรียบเรียงความสำคัญและความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์
- รูปแบบการเดินทาง การออกแบบเส้นทางที่คำนึงถึงขนส่งสาธารณะ (สีล้อแดง) ที่เชื่อมโยงกับการปั่นจักรยาน (สถานีให้บริการเช่า) และการเดิน ที่สัมพันธ์กับสถานที่ระยะเวลา และช่วงกิจกรรม
- ระยะเวลา การจัดกิจกรรมแต่ละสถานที่อาจแตกต่างกัน เช่น ในทึบซาร์เป็นช่วงดึก ภาคเมืองใหม่อาจชมวิถีชีวิตตลาดเมืองในช่วงเช้า ส่วนช่วงกลางวันชมสถานที่ประวัติศาสตร์ย่านวัดเกต เป็นต้น

¹ อ้างใน Burke and Resnick, 1991:119,อ้างใน ภักธินา อภิศุภกรกุล และคณะ

กิจกรรม Activity

เที่ยวชมสถาปัตยกรรม
สัมผัสประเพณี วิถีชีวิต (ช่วงเทศกาล)
กินอาหารดั้งเดิม ชิมของอร่อยในย่านวัดเกต
ปั่น-เดินดูบ้านดูเมือง

การเข้าถึงพื้นที่ Accessibility

ขนส่งสาธารณะสีล้อแดง
www.chiangmaibus.org

เดิน/ปั่นจักรยาน
www.bike-at.com

ภาพ 5-2 แนวคิดการออกแบบเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวย่านวัดเกต

5.5 ข้อเสนอแนะการจัดการท่องเที่ยวตามมาตรฐานของตัวชี้วัด

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว

- 1) มีการจัดตั้งคณะทำงานของผู้รับผิดชอบเพื่อการบริหารงานของแหล่งท่องเที่ยว
- 2) มีการนำวิสัยทัศน์และทิศทางการบริหารแหล่งท่องเที่ยวไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน
- 3) มีการวางแผนการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) มีการวางกำลังคนที่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 5) มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างต่อเนื่อง
- 6) มีการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นประจำ

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

- 1) มีการจัดสรรพื้นที่ที่ความรับผิดชอบของแหล่งท่องเที่ยวระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน
- 2) มีการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้สามารถดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว
- 3) มีการให้ชุมชน สมาคม และชมรม มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม
- 4) มีการจัดภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่
- 5) มีการพัฒนา หรือปรับปรุงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- 6) มีข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) มีการบันทึกภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้เป็นข้อมูลเพื่อความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวประจำปี
- 8) กำหนดจุดคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ไว้อย่างชัดเจน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต อาหาร และกิจกรรมต่างๆ

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- 1) มีการจัดเตรียมเส้นทางที่เหมาะสมสำหรับการเข้าถึงยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย
- 2) มีการจัดเก็บข้อมูลหรือแสดงภาพรวมทั้งกำหนดบริเวณที่นักท่องเที่ยวสามารถชมแหล่งท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
- 3) มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสม ตามช่วงเวลาของวัน หรือฤดูกาล
- 4) มีการจัดให้มีพาหนะไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

5) มีการแสดงข้อมูลข่าวสารในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

- 1) จัดให้มีการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มที่สะอาดและถูกสุขลักษณะในแหล่งท่องเที่ยว
- 2) จัดให้มีห้องน้ำ/สุขาที่สะอาดถูกสุขลักษณะสำหรับนักท่องเที่ยว
- 3) จัดให้มีระบบเตือนภัยหรือระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
- 4) มีการจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 5) มีการจัดสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว
- 6) มีการจัดการด้านที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เช่น ม้านั่ง ศาลาพักผ่อน
- 7) มีระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สาธารณะที่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว
- 8) มีการจัดการด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- 9) มีการจัดการขยะและการบำบัดของเสีย

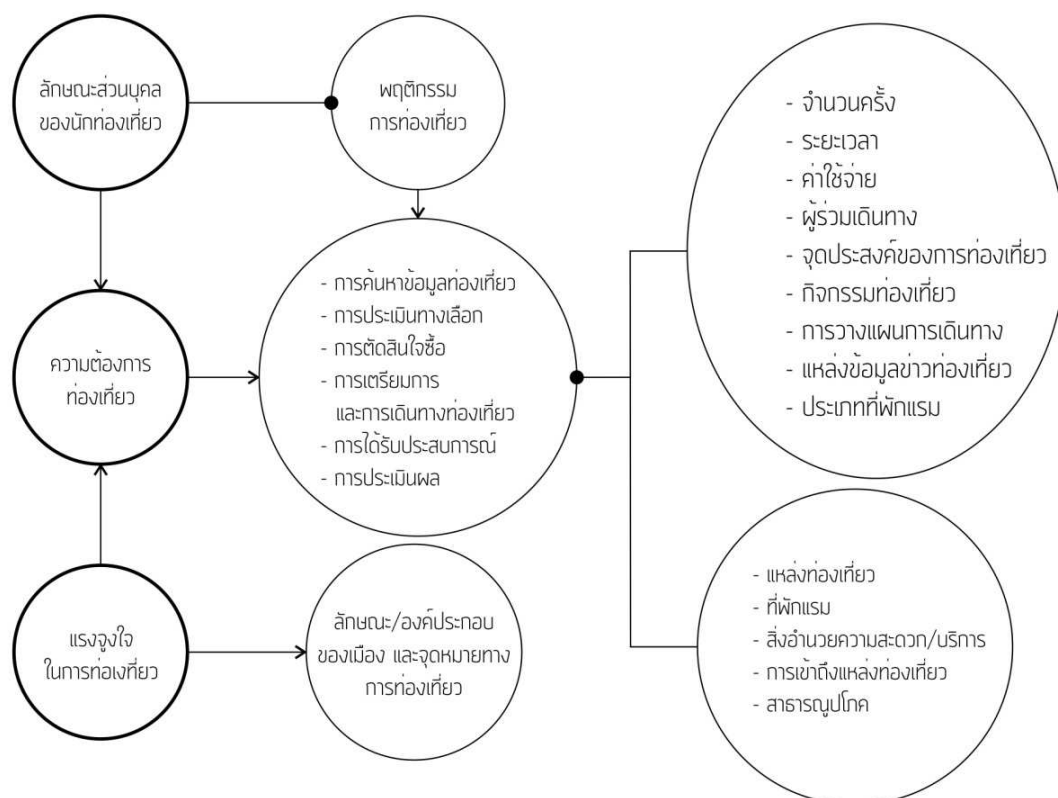
องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว

- 1) มีการพัฒนาบุคลากรด้านการให้บริการทางการท่องเที่ยว
- 2) มีการจัดให้มีการอบรมด้านภาษาต่างประเทศให้กับเจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยว
- 3) มีการจัดให้มีพนักงานบริการข้อมูล ประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว
- 4) มีการพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 6 การจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

- 1) จัดให้มีการประชุมระหว่างผู้รับผิดชอบกับภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว
- 2) จัดให้มีการควบคุมดูแลให้กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อท้องถิ่น
- 3) มีการส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้กับชุมชนในท้องถิ่น
- 4) มีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนในท้องถิ่น
- 5) มีคำชี้แจงขอบเขตและข้อจำกัดการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ความสำคัญการดำเนินงานการออกแบบจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ย่านชุมชนวัดเกต)

แผนภูมินี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีของ Mathieson and Wall มาประยุกต์ใช้ร่วมกับการวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต

ภาพ 5-3 ข้อเสนอแนะการวิเคราะห์ความสำคัญการดำเนินการออกแบบจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ย่านชุมชนวัดเกต)

5.6 สรุปปัญหา อุปสรรค บทเรียนที่ได้จากงานวิจัย และแนวทางการพัฒนาครั้งต่อไป

บทเรียนที่ได้จากกระบวนการดำเนินงาน หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ การวางแผนงานวิจัย ทั้งโครงการให้ความสำคัญในทุกช่วงการดำเนินงาน ทั้งในช่วงการเตรียมงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังการดำเนินงาน ประสบการณ์ที่คณะทำงานได้ค้นพบส่วนใหญ่มีประเด็นที่จะสามารถนำไปปฏิบัติ และนำไปพัฒนาเพื่อการต่อยอดโครงการครั้งต่อไป ดังนี้

1) ขั้นตอนการเตรียมงาน การดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในช่วงการเตรียมงาน เนื่องจากขั้นตอนการเตรียมงานจะต้องวางแผนงานให้รัดกุมก่อนที่จะประสานงานไปยังกลุ่มคนต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม รวมถึงต้องมีการวางแผนสำรองในกรณีที่แนวความคิดหลักไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมาย แต่ทั้งนี้จากบทเรียนในการปฏิบัติงานของคณะทำงานส่วนใหญ่พบว่า การประสานงานร่วมกับคนในชุมชนวัดเกตมีความราบรื่น คนในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ปัญหาส่วนใหญ่คือการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมได้รับทราบและมีความ

เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งในช่วงระยะเวลาการจัดกิจกรรมผู้เข้าร่วมอาจจะยังคงมีความสนใจในสิ่งที่คณะทำงานหรือนักวิชาการได้นำเสนอ แต่หากไม่มีการจัดกิจกรรมเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง ความรู้สึกเหล่านี้อาจเลือนหาย ดังนั้นสิ่งสำคัญของบทเรียนในครั้งนี้คือจะอย่างไรให้โรงเรียนมีส่วนสำคัญในการทำกิจกรรมที่กระตุ้นสร้างความรู้สึกร่วมที่มีต่อประวัติศาสตร์ ความสำคัญในพื้นที่ได้สำหรับบทเรียนในช่วงหลังการดำเนินงาน ทำให้ทราบถึงระดับความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเฉพาะร้านค้า เจ้าของอาคารต่างๆ ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โดยพบข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้าชมสถานที่ ซึ่งทั้งนี้หากมองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเองในระยะยาวแล้ว ข้อตกลงด้านเวลา ผลประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับ (โดยที่ไม่ขัดแย้งต่อประวัติศาสตร์ หรือมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ชุมชน การรุกรานสิทธิความเป็นส่วนตัว) จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการวางแผนโดยที่คนในชุมชนเองต้องร่วมแสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งนี้อาจจะต้องมีนักวิชาการหรือกลุ่มคนกลางที่จะต้องคอยประสาน และวางกรอบภาพรวมถึงเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัดเกต รวมถึงการจัดการด้านพื้นที่โดยเฉพาะการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมต่อสภาพพื้นที่

2) ความสัมพันธ์ของคน (Social Relationship) ในทุกกลุ่มมีบทบาทสำคัญในผลสำเร็จของกิจกรรมทั้งคนในชุมชนเอง นักวิชาการที่เข้าร่วมในแต่ละกิจกรรมหรือปราชญ์ชุมชน และกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่เป็นแรงกระตุ้นให้คนในพื้นที่ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในพื้นที่ แสดงให้เห็นถึงความน่าสนใจของพื้นที่ในแง่ประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของคนเมืองเชียงใหม่ ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากทุกกลุ่มแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคน ซึ่งในปัจจุบันถือว่ามิติที่พลต่อสถานการณ์เมืองในปัจจุบันได้ สามารถแก้ไขปัญหาคความไม่เข้าใจ หากทุกกลุ่มร่วมพูดคุย แสดงทัศนคติ ความคิดเห็น โดยมีกลุ่มคนกลางที่ทำหน้าที่สรุปหาแนวคิดที่เป็นกลางบนพื้นฐานของคุณค่าทรัพยากรในท้องถิ่น

3) ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ สิ่งที่จะเป็นเครื่องหมายยืนยันลักษณะกายภาพทางด้านคุณค่าสถาปัตยกรรม วัฒนธรรมของชุมชนนอกจากสื่อประชาสัมพันธ์แล้ว สิ่งหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนให้ชัดเจนและมีความโดดเด่นเพิ่มขึ้น คือความถูกต้อง ชัดเจนความเป็นกลางของข้อมูล รวมถึงวิธีการสื่อสารให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชม จากบทเรียนการจัดกิจกรรมการทดลองเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนวัดเกต เจ้าของอาคารสถานที่ส่วนใหญ่สามารถให้ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ที่ไม่เพียงแต่เฉพาะในส่วนอาคารที่เป็นเจ้าของเท่านั้นแต่ยังสามารถเล่าถึงประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างความเป็นมาของอาคารกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ช่วงเวลานั้นที่ส่งผลถึงลักษณะของอาคารในปัจจุบัน ข้อมูลในลักษณะนี้จึงเป็นข้อมูลที่มีความพิเศษในลักษณะที่มีการผสมผสานระหว่างผู้ที่เคยอยู่ในเหตุการณ์อดีตที่เติบโตมาพร้อมกับอาคาร เห็นถึงพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ หรือข้อมูลเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง บอกเล่าสืบมา กับข้อมูล

บันทึกจากเอกสารอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ต่างๆในเชิงพื้นที่ โดยข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นเสน่ห์ สร้างความเป็นลักษณะเฉพาะให้กับพื้นที่ ทั้งนี้หากได้มีการรวบรวมบันทึกคำบอกเล่าเหล่านั้นและนำมาเรียงร้อยให้เป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชน ที่มาจากคนในพื้นที่เอง ก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นกลางที่อยู่บนพื้นฐานของการถกเถียงโดยชุมชนวัดเกิดเอง โดยทั้งนี้ความสัมพันธ์ของคน (Social Relationship) ทุกกลุ่มจึงถือว่ามืบทบาทในการร่วมวิเคราะห์ ตัดสิน สรุปข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามประวัติศาสตร์มากที่สุด

ข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเกิดที่ได้รับการถกเถียงแล้วจากคนในชุมชนร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถนำไปต่อยอดการดำเนินงานครั้งต่อไปของโครงการได้ โดยเฉพาะสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถนำถ้อยคำหรือประเด็นที่ไม่ได้ถูกบันทึกไว้ในเอกสารมาเผยแพร่ ซึ่งจะทำให้สื่อประชาสัมพันธ์นั้นมีความน่าสนใจเพิ่มขึ้น

4) การจัดลำดับเส้นทางทางท่องเที่ยว การวางแผนเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ซึ่งจะต้องคำนึงถึงการกำหนดระยะเวลาทั้งส่วนการเข้าชม ความสะดวกของเจ้าของอาคาร และระยะการเดินทางที่สอดคล้องทั้งในแง่ของสภาพอากาศในแต่ละช่วง ซึ่งจะมีผลต่อการเที่ยวชมโดยเฉพาะการเดินทาง ปัจจัยสำคัญ คือ สถานที่ท่องเที่ยวตั้งอยู่บนพื้นฐานด้านตำแหน่ง (Location) ร่วมกับความเชื่อมโยง (Connection) ด้านประวัติศาสตร์ หากสามารถกำหนดความเหมาะสมในการเรียงลำดับความสะดวกในระยะทาง และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ได้ จะทำให้เส้นทางทางท่องเที่ยวมีความน่าสนใจและมีเนื้อหาข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ที่สามารถเปรียบเทียบให้เห็นกับสภาพปัจจุบันตามลำดับเหตุการณ์ในอดีตได้

การถอดบทเรียนในการจัดกิจกรรมของโครงการ ด้านการดำเนินงานแสดงให้เห็นถึงความสำคัญใน 4 ประเด็นหลักที่กล่าวในข้างต้น คือ ด้านการวางแผนการเตรียมงาน ความสัมพันธ์ของกลุ่มคน ข้อมูลประวัติศาสตร์ และการวางแผนการจัดลำดับเส้นทางทางท่องเที่ยว ประสบการณ์ที่ได้จากการดำเนินงานของคณะทำงานสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาต่อยอดโครงการฯ ครั้งต่อไปได้ โดยเฉพาะข้อผิดพลาดจากการทำงาน ข้อจำกัดของเวลา และลักษณะความเป็นชุมชนวัดเกิดที่จะสามารถลดข้อบกพร่องในการดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไปได้

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร วัฒนาสวัสดิ์. **ความคิดเห็นและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่อความจริงแท้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงโหยหาอดีต:กรณีศึกษาชุมชนตลาดสามชุกร้อยปี จังหวัดสุพรรณบุรี.** คำรงวิชาการ. 2556.
- ทรงศักดิ์ ปัญญา. 2553. โครงการมีส่วนร่วมใน การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น อย่างยั่งยืนของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยท้องถิ่น. กรุงเทพฯ
- ปุ่น เทียงบุรณธรรม. 2555. **โครงการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนถ้ำ. **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism).** เข้าถึงได้จาก www.cddubon.net/webapp/Fileskm/km341129072012163855.pdf
- ภัทรพร ทิมแดง, วินัย ปัญจจรศักดิ์. **โมเดลการตลาดเชิงประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ.** วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ 16 ฉบับที่ 3. 2554. เข้าถึงได้จาก www.ar.or.th/ImageData/Magazine/29/DL_171.pdf
- เมธี ใจศรี. 2552. **โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่.** รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยท้องถิ่น. กรุงเทพฯ
- วิบูลย์ เข้มเฉลิม. 2546. **โครงการวิจัยประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนบ้านป่าต้นน้ำคลองระบม-สียัด.** รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยท้องถิ่น. กรุงเทพฯ
- สุธีระ ประเสริฐสรรพ. 2556. **รูปแบบใหม่ของการวิจัย...เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น** ผู้พัฒนา พื้นที่. กระบวนการงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่: แนวทางการพัฒนางานวิจัยเพื่อรับใช้สังคม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร. 2557. **Concept Paper Series 6 แนวคิดว่าด้วย Local "Capitals" for Localization.** สาขาวิชาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชา สังคมกับการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่

สรรเสริญ เกร็งสี. กลยุทธ์และแผนปฏิบัติการด้านการตลาด ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ใน
การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ปี พ.ศ. 2556 –2559.เข้าถึงได้จาก

th.aectourismthai.com/images/blog/aecnews/file_20130626161724.pdf

สรรเสริญ เกร็งสี. การท่องเที่ยว.2557. เข้าถึงได้จาก

th.aectourismthai.com/images/blog/aecnews/file_20130626161724.pdf

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรุมา เตพละกุล, ชีระ สันเดชารักษ์,

คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **ท่องเที่ยวสร้างสรรค์:
เครื่องมือสำคัญนำไปสู่ชุมชนยั่งยืน.** เข้าถึงได้จาก

164.115.22.25/ojs222/index.php/tuj/article/download/189/185

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง. **คู่มือกระบวนการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจังหวัด**

ระนอง. www.ranong.go.th/wpmqa/pdf/travel.doc

อนุสรณ์ อุณโณ. 2547. **โครงการการสืบสร้างประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอัมพวาสวนนอก ตำบลนางลิ.**

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยท้องถิ่น.

กรุงเทพฯ

อรพินทร์ สฟโชคชัย. 2538. **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.** มูลนิธิ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพฯ

Living Museum: พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ชุมชนปากคลองตลาด. พลิกชุมชน คนขายดอกไม้ เปลี่ยน “ปาก

คลอง” เป็นตลาดดอกไม้แห่งอาเซียน. มติชน 4 ก.ย. 2555.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามความพึงพอใจกิจกรรมทดลองการทอเงี้ยว

แบบสอบถามความพึงพอใจกิจกรรมทดลองการท่องเที่ยว

คำชี้แจงแบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการสืบค้นประวัติเพื่อการท่องเที่ยววัดเกต กรุณาทำเครื่องหมาย✓ในช่องที่ตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย

2. อายุ ☐ 15 - 20 ปี ☐ 21 - 25 ปี ☐ 26 - 30 ปี ☐ 36 - 40 ปี ☐ มากกว่า 40 ปี

3.อาชีพ ☐ นักเรียน / นักศึกษา ☐ ข้าราชการ / เจ้าหน้าที่รัฐ ☐ พนักงานบริษัท
☐ ธุรกิจส่วนตัว ☐ อื่นๆ ระบุ.....

4.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ ไม่เกิน 10,000 บาท ☐ 10,001 - 20,000 บาท ☐ 20,001 - 30,000 บาท
☐ 30,001 - 40,000 บาท ☐ มากกว่า 40,000 บาท

5.ท่านเคยเดินทางท่องเที่ยวมาวัดเกตหรือไม่ ☐ เคย ☐ ไม่เคย

6.ท่านเดินทางไปท่องเที่ยวกับใคร ☐ คนเดียว ☐ พ่อ แม่ และครอบครัว ☐ เพื่อน
☐ แฟน ☐ สามี / ภรรยา ☐ อื่นๆ ระบุ.....

7.การท่องเที่ยวแบบใดที่ท่านชื่นชอบ

☐ วัด / โบราณสถาน ☐ ทะเล / ภูเขา / เดินป่า / น้ำตก
☐ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน / อุทยาน ☐ ต่างประเทศ

8.ในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งมีการวางแผนก่อนเดินทางหรือไม่

☐ มีการวางแผนล่วงหน้าในการจองที่พัก หาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
☐ ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า เพราะ

9.ท่านตัดสินใจท่องเที่ยวจากแหล่งข้อมูลใด (เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ เพื่อน / ครอบครัว ☐ บริษัททัวร์ ☐ นิตยสารท่องเที่ยว ☐ โฆษณา / ประชาสัมพันธ์
☐ อินเทอร์เน็ต ☐ อื่น ๆ

10. ท่านมักจะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงใด

- [] วันธรรมดา (จันทร์ - ศุกร์) [] วันหยุดสุดสัปดาห์ (เสาร์ - อาทิตย์)
- [] วันหยุดนักขัตฤกษ์ / เทศกาล [] เมื่อใดก็ได้ที่อยากไป
- [] เมื่อมีงานเทศกาลท่องเที่ยว

11. คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกิจกรรมทดลองเส้นทางการเที่ยวในครั้งนี้

ความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวมีความเหมาะสม					
2. สถานที่ท่องเที่ยวที่จัดไว้ในรายการท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ					
3. สถานที่ท่องเที่ยวที่จัดไว้ในรายการท่องเที่ยวมีความสะดวกและเหมาะแก่การเดินทาง					
4. ผู้นำเที่ยวสามารถให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นจริง และเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว					
5. ความรู้ที่ได้จากการท่องเที่ยวในครั้งนี้มีประโยชน์ และทำให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ					

12. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบพระคุณที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

Satisfaction Questionnaire for Tourism Experiment, Wat Gate (One-Day Trip)

Note: This questionnaire used only as a part of Historical Exploring Project for Tourism of Wat Gate District. Please tick (✓) the bracket next to your answer or write in the space provided.

1. Gender ☐ Female ☐ Male

2. Age ☐ 15 - 20 ☐ 21 - 25 ☐ 26 - 30 ☐ 36 - 40 ☐ Over 40

3. Occupation ☐ Student ☐ Officer ☐ Company Staff
 ☐ Business Owner ☐ Other

4. Income

☐ Less than 10,000 THB ☐ 10,001 - 20,000THB ☐ 20,001 - 30,000 THB
☐ 30,001 - 40,000 THB ☐ Over 40,000 THB

5. Have you ever visited the “Wat Gate” district? ☐ Yes ☐ No

6. Who do you usually travel with? ☐ Alone ☐ Family ☐ Friends
 ☐ Partner ☐ Other

7. What kind of tourism attraction do you prefer?

☐ Temple/Historical Place ☐ Natural Place eg. Sea, Mountain and Waterfall
☐ Folk Museum or National Park ☐ Other

8. Whilst travelling, do you usually make a travel itinerary?

☐ Yes, I usually make an itinerary eg. Hotel booking, Transport and Tour Information
☐ No, I do not make an itinerary because

9. From which sources do you usually acquire travel information? (Please choose more than one answer)

☐ Friend/Family ☐ Tour Agency ☐ Tourist Magazine ☐ Advertisement
☐ Internet ☐ Other

10. When do you prefer to travel?

☐ During weekdays (Monday – Friday) ☐ Weekend
☐ Holiday or Vacation ☐ When you have a chance
☐ During Special Festival or Occasion

11. Please rate your satisfaction with this event.

Subject	Level of Satisfaction				
	Very Agree (5)	Agree (4)	Neither Agree or Disagree (3)	Disagree (2)	Strongly Disagree (1)
1. The time period of this trip is well-organized.					
2. The tour program allows you to visit various interesting places.					
3. The places you have visited during the program are easily accessed on foot.					
4. The tour guide was helpful and informative.					
5. The information you have acquired today is very useful especially in historical terms.					

12. Further Suggestions/Comments

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Thank you for your cooperation.

ภาคผนวก ข

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

1) หัวหน้าโครงการ

1.1) อาจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ เฉลิมผล

หมายเลขบัตรประชาชน 3429900176660

ที่อยู่ปัจจุบัน 18/32 ถ.มหิดล ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ บ้าน 053-279411 มือถือ 089-8384774

E-mail address jutha073@gmail.com

วันเดือนปีเกิด 9 มิถุนายน 2519

ประวัติการศึกษา

2537 - 2540	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2538 - 2541	ปริญญาตรี วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2541 - 2543	ปริญญาโท วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2548 - 2552	ปริญญาเอก สาขาระบบเกษตรและวิศวกรรมเกษตร สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Agricultural Systems and Engineering, School of Environment, Resources and Development, Asian Institute of Technology)

ประวัติการทำงาน

2543 – 2544	ผู้ช่วยนักวิจัย โครงการวิจัย “โครงสร้างและระบบการบริหารงานของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2544 – 2545	ผู้ประสานงานโครงการฝึกอบรมหลักสูตร “เสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่” คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2552 – 2554	- นักวิจัย โครงการ “เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์การเกษตร” โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร่วมกับ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - หัวหน้าโครงการวิจัย “นวัตกรรมเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อการผลิตผักปลอดสารพิษในจังหวัดเชียงใหม่” (Surge of high-input vegetable production in northern Thailand: Is the innovation pro-poor and gender sensitive?) สนับสนุนโดย Canada's International Development Research Centre (IDRC) ร่วมกับสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Asian Institute of Technology, AIT)

2554-2555

- หัวหน้าโครงการย่อย โครงการ “พิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- นักวิจัย โครงการ “การจัดทำระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิแดงอินทรีย์” สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- นักวิจัย โครงการ “การส่งเสริมสาธิตการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในกิจการขนส่ง” สนับสนุนโดย สถาบันพลังงานเพื่ออุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยและ สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน
- นักวิจัย โครงการ “Clean Air for Smaller Cities in the ASEAN Region” สนับสนุนโดย GIZ
- นักวิจัยโครงการ “การออกแบบการปรับปรุงและการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดการระบบรถประจำทางของเทศบาลนครเชียงใหม่” สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- นักวิจัยโครงการ “การศึกษาและสาธิตการจัดการระบบรถร่วมสี่ล้อแดงของเมืองเชียงใหม่เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน” สนับสนุนโดย สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน
- นักวิจัย โครงการศึกษาความเหมาะสมและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย สนับสนุนโดย สำนักงานจังหวัดเชียงราย
- ผู้จัดการโครงการและนักวิจัยโครงการ “โครงการสำรวจและออกแบบรายละเอียด และจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA)โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำบึงสีไฟ จังหวัดพิจิตรสนับสนุนโดย กรมทรัพยากรน้ำ

2554 - ปัจจุบัน

- พนักงานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตำแหน่งอาจารย์ สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร และส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รองหัวหน้าหน่วยวิจัยโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารงานก่อสร้าง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- รองหัวหน้าหน่วยวิจัยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและโครงสร้างพื้นฐาน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2555-ปัจจุบัน

- หัวหน้าโครงการย่อยโครงการศึกษาเพื่อสรุปทฤษฎี โครงการขยายผลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม อำเภอกัลยาณิวัฒนาและอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนโดย ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเชียงใหม่
- ผู้จัดการโครงการและนักวิจัย “โครงการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลตลาดเมืองใหม่” สนับสนุนโดย ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ
- ผู้จัดการโครงการและนักวิจัย “โครงการการประเมินคาร์บอนฟุตพริ้นท์และการศึกษาแนวทางการลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกของผลิตภัณฑ์โครงการหลวง ภูมิศึกษา: พืชและผักภาคห่มห่อ” สนับสนุนโดย มูลนิธิโครงการหลวง
- นักวิจัย โครงการการพัฒนาพลังงานทดแทนอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืนของหมู่บ้านตามโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดนตามแนวทางพระราชทานจังหวัดแม่ฮ่องสอนสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)ร่วมกับกรมทหารราบที่ 7 กองทัพภาคที่ 3

2556-ปัจจุบัน

- นักวิจัย โครงการ CNH: When Strengths Can Become Weaknesses: Emerging Vulnerabilities in Coupled Natural Human Systems under Globalization and Climate Change
Collaborative research project of Asian Institute of Technology, Thailand and Arizona State University, USA
- นักวิจัย โครงการ The Agricultural Learning Exchange for Asian Regional Networking (AgLEARN)
Collaborative research project of Asian Institute of Technology, Chiang Mai University and The U.S. Agency for International Development/Regional Development Mission for Asia (USAID/RDMA)
- หัวหน้าโครงการการพัฒนาความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในหมู่บ้านห่างไกลในเขตภาคเหนือตอนบน สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)ร่วมกับกรมทหารราบที่ 7 กรมทหารราบที่ 17 พ.ศ. 2556 –ปัจจุบัน

- นักวิจัยชุดโครงการ การจัดการภัยพิบัติสำหรับวิกฤตของโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนโดย สำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)พ.ศ. 2556 –2557

2557-ปัจจุบัน

- นักวิจัยโครงการ การพัฒนาทางเลือกสนับสนุนการตัดสินใจเพื่อการผลิตสำหรับชุมชนบนพื้นที่สูง อำเภอท่าว จังหวัดลำปางสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- หัวหน้าโครงการย่อย ชุดโครงการวิจัย การศึกษาศักยภาพและแรงจูงใจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน เพื่อการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปของประเทศไทยสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- นักวิจัยโครงการ การศึกษาและสาธิตระบบรถประจำทางในเขตเมืองเชียงใหม่สนับสนุนโดย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่(อบจ.)
- นักวิจัยโครงการ จัดทำารรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อการศึกษาลำวางและออกแบบกระเช้าลอยฟ้า(Cable Car) เชื่อมโยงเชียงใหม่ไนท์ซาฟารี-ดอยปุย-ดอยผาคำ สนับสนุนโดย สำนักงานพัฒนาพิงคนคร (องค์การมหาชน)

รางวัล นักวิจัยงานวิจัยเด่น 2555 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
โครงการพิพิธภัณฑน์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน

1.2) ชื่อ-สกุล	นายอภิโชค สันตะจิตต์
หมายเลขบัตรประชาชน	3509900223675
ที่อยู่	1/5 ถ.หน้าวัดเกต ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
มือถือ	089-7011287
ตำแหน่ง/บทบาท	ผอ.โรงเรียนเทศบาลวัดเกตการาม

2. คณะทำงาน

2.1 ชื่อ-สกุล	นางสาวสุวดี ยาระนะ
หมายเลขบัตรประชาชน	3501400030846
ที่อยู่	10 ถ.หน้าวัดเกต ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
มือถือ	085-0359973
ตำแหน่ง/บทบาท	เจ้าหน้าที่มูลนิธิบ้านสมานใจ

- 2.2 ชื่อ-สกุล พระรังสิมันต์ บุญมา
 หมายเลขบัตรประชาชน 1 5099 00830 443
 ที่อยู่ วัดเกตการาม ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 มือถือ 081-5317410
 ตำแหน่ง/บทบาท พระวัดเกตการาม
- 2.3 ชื่อ-สกุล ว่าที่ร้อยตรี วารินทร์ บุญยืน
 หมายเลขบัตรประชาชน 3509901496250
 ที่อยู่ 10 ถ.เจริญราษฎร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 มือถือ 081-8815480
 ตำแหน่ง/บทบาท ประธานมัคทายก คริสตจักรที่หนึ่ง เชียงใหม่
- 2.4 ชื่อ-สกุล นางสาวจงกล ดวงศรี
 หมายเลขบัตรประชาชน 3 5099 00552 601
 ที่อยู่ 31 ถ.เชียงใหม่-ลำพูน ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 มือถือ 084-6111711
 ตำแหน่ง/บทบาท ผู้เชี่ยวชาญด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.5 ชื่อ-สกุล นายอนันต์ ฤทธิเดช
 หมายเลขบัตรประชาชน 3500100170 226
 ที่อยู่ วัดเกตการาม ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 โทรศัพท์ 089-8501252
 ตำแหน่ง/บทบาท พระวัดเกตการาม
- 2.6 ชื่อ-สกุล นายชาญชัย ศรีสมบัติ
 หมายเลขบัตรประชาชน 3509900225813
 ที่อยู่ 42/2 ถ.หน้าวัดเกต ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 โทรศัพท์ 089-4346672
 ตำแหน่ง/บทบาท กรรมการมัสยิด อัด-ตักวา ฝ่ายการศึกษา
- 2.7 ชื่อ-สกุล นางภาวิณี มหากันธา
 หมายเลขบัตรประชาชน 3509900414781
 ที่อยู่ 118/1 ถ.เจริญเมือง ซอย 2 ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
 มือถือ 086-9179847
 ตำแหน่ง/บทบาท ประธานชุมชนวัดเกต